

UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK

SİYASİ

DERGİ

SAYI 58

1.500.000 TL.

MAYIS - HAZİRAN 2002

YARIN ÇOK GEÇ OLABİLİR

HEMEN ŞİMDİ!

Çıplak ve Özgür
Muzaffer Oruçoğlu

KardeLEN Yayıncılık

**ULUSLARARASI SERMAYENİN
SAVAŞ DİPLOMASİSİ**

A. Can ATAS

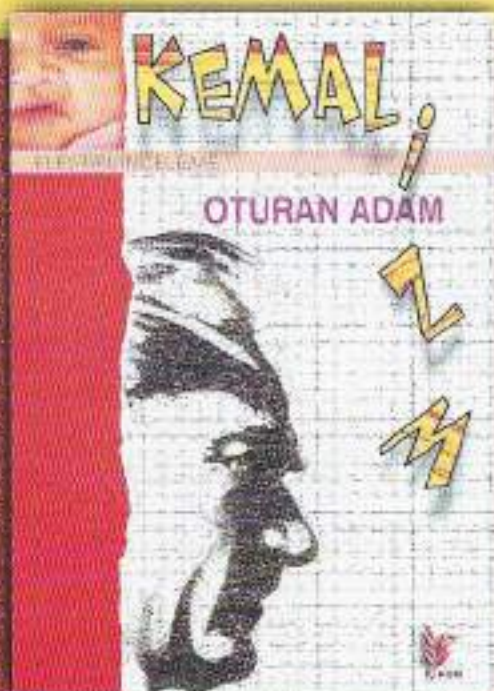
KardeLEN Yayıncılık

ÇIKTI

KARDELEN YAYIMCILIK

TEL. (0212) 520 54 42

ÇIKIYOR

TOHUM YAYINCILIK

Merhaba

Özgürlüğe doğru yüzümüzü güneşin doğuşuna verip emeğin kavgasına tutunma gayretiyle 58. sayımızla sizlere konuk oluyoruz. Bildiğiniz gibi Uzun Yürüyüş, Mart 96'da 'Zorunluluklar Dünyasından Özgürlükler Dünyasına' diyerek yayın hayatına başladı. Daha sonra bu minvalde yayın akışına devam ederek bugün 6. yılını da genide bırakmıştır. Kavramsal bazda 'Devrimci Özgürleşmeler' sloganıyla kendini ifade eden Uzun Yürüyüşçülerin geline aşamada ki durumdan pek hoşnut olmadıklarını bilmekteyiz -ki; Devrim ve Sosyalizm mücadelesinde ne kadar 'Devrimci Özgürleşme' olduğu sanırım tarafımızdan değerlendirilmelidir. Bu değerlendirmeler sanırım önümüzde genel pratik sorumluluk olarak durmaktadır. Son zamanlarda dergiye ilişkin sahipsiz eleştirilerin bolca yapıldığını biliyoruz. Daha iyi bir yayın-yayın seyri için daima önerilere ve eleştirilere açık olduğumuzu sanırım kimse inkar edemez. Fakat ne hikmetse bu tip durumlarda kayda değer bir eleştiri veya öneri olmaz. Son zamanlarda derginin haline bolca dil uzatanlar sanırım dergiyi hiç okumuyorlar veya dünyanın bütün dertini bir tarafa bırakıp kendi kuruntularıyla başbaşa kalmamızı istiyorlar. Herkesinde bildiği gibi, sorunlar doğru soruların sorulmasıyla çözülmeye başlanır. Sorunlara ilişkin akılcı davranıp somut sorumluluklar almak yerine, son zamanlarda, bireye 'nasıl örgütsüzlüğü aşmanız' gayret gaffeti içine düşüldü. Sürekli 'sorun... sorun...' diye yırtınan arkadaşlar, elle tutulur, müdahale edilecek bir 'sorun'u ne yazık ki ortaya koyamıyorlar. Dönüp geriye bakıldığında heba edilen onca emeğin olduğunu ve bunun sırf bu muğlak polemiklerin çokça değer görmesinden kaynaklandığı görülmektedir. Her ilişkide olduğu gibi 'Devrimci Özgürleşmeler' açısından da bireylerin kendi özveri ve gayretlerini kolektife akıtmalarıyla mevcut istenilen zenginliğe ulaşılabilir ve bu ilişkisinde niteliğini bu aşamadan alacağı unutulmamalıdır. "Yolu insanlaşma, yönü özgürlük yürüyüşü bilinci olan, emek ve sevgiyle beslenen uzun yürüyüşçüler için, tarihi bilinciyle dönüştürecekleri, her yıl ayırmında yönlerini özgürlükten, yollarını insanlıktan seçecekleri, sevgiye, emeğe hakları verecekleri bir dönüm noktası olması umuduydu." (UY. syf. 8) Yeni bir sayıda görüşmek üzere sesli adımlarınızı bekliyoruz. Geçen sayıda toplattı...

Ön kapak: Reuters / Nati SHOHAT

Arka kapak: Anadolu Çocuk (Yurt kargo postaları)

UZUN YÜRÜYÜŞ
YAY-SAT
bayilerinde

TOHUM BASIM YAYIN
GÖSTERİ VE ORGANİZASYON
LTD. ŞTİ. ADINA

Sahibi ve Yazışmaları Müdürü: M. Ali VARİŞ
Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han
No: 21/3 Beyoğlu / İSTANBUL
TEL: (0212) 251 05 61
uzunyuruyus@uzunyuruyus.com
www.uzunyuruyus.com
Dizgi: Tohum Basım Yayın
Baskı: Berdan Matbaacılık

UZUN YÜRÜYÜŞ

MAYIS-HAZİRAN 2002 SAYI: 58

Fiyatı: 1.500.000 TL (KDV Dahildir)

İÇİNDEKİLER

SUNU.....	01
UZUN YÜRÜYÜŞ'TEN.....	02
CAN CEMAL / Kanayan Yara Yerim;.....	04
UMUT ŞENGÜL / İbrahimleri Anmak;.....	06
OZAN VELİ / Buğday, Kılıç ve İnsan-3.....	12
CIHAN CAN / Sermayeye Esneklik.....	18
DEVİRİM M. TEKİN / Geçmişten Bugüne.....	25
TEMEL DEMİRER / Siyonist Terör.....	34
ALPASLAN IŞIKLI / Siyasi Partiler.....	54
METİN İNCE / Araştırma Yapmalısınız.....	60
MEHMET YEŞİLTEPE / Bir Kez Daha.....	67
CIHAN ŞAN / Aşk İlk Görünüşte.....	72
TALİP ÇAKMAK / Aşk, Sevgi ve.....	75
MARSHALL BERMAN / Kapital'deki.....	79
OTURAN ADAM / Zeynel Karataş'a!.....	83
HAMDİ ÖZYURT / Öyle İçliydi ki.....	84
OZAN DERSİŞ / Yanılsamanın ve.....	85
İŞIKVURAN MUNZUR / Ocağın Sönmesin.....	87

Avusturya İrtibat: B. KAHRAMAN
Enns gasse 21/33 1020 Wien AVUSTURYA

İsviçre İrtibat: MUSTAFA KORU
Grabmat Weg 14 3176 Neuene gg Bern
Tel: 0041 03 17415986

İsveç İrtibat: MUSTAFA ÖLKER
Tel: 0046 737293343

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık	Altı aylık
Yurtiçi: 18.000.000 TL	Yurtiçi: 9.000.000 TL
Yurtdışı: 100 DM	Yurtdışı: 50 DM

BANKA HESABI: Mehmet Ali VARİŞ- İŞ BANKASI
TL/1011 1519452 Beyoğlu şubesi
EURO/Mark/ 3246817
İsviçre. Frangı/ 3246836
Fransız Frangı/ 3246821
Avusturya Şilini/ 3246840
EURO/Vakıflar Bankası-Beyoğlu/026-4032973

Yarın Çok Geç Olabilir Hemen Şimdi!

Dünyanın merkezi ve kalbi olagelen 'kutsal kentlerin' kana bulanmış yüzüne yağın yağmurun silip götüremeyeceği, hayatın gerçek çelişkileriyle kavruluyor yer küre. Modern uygarlıkların, en ilkel en geri olandan daha vahşi bir saldırganlık politikasıyla gündemi belirlemeye devam etmesi var gücüyle devam ediyor. Önce Afganistan halkına haddini bildirip, Irak'a ve tüm muhaliflere; sıra sizde naraları savuran baş düşman; dünyanın ezilen halklarına acılar çekirtmeye devam ediyor. Yer çatırdıyor; gök gürüyor, kubbeler kâinata meyden okuyan fetvalar gönderiyor.

Türkiye'ye biçilen küçük sefaletler ülkesi rollerinin arkasına sığınan küçük adamlar; durmadan Türkiye'nin büyüklüğünden dem vuruyor. Ne kadar büyük nutukları çekiliyorsa, siz bilin ki o kadar küçük demektir Türkiye. Ne kadar bağımsızlık deniyorsa, siz anlayın ki o kadar bağımlı hale, sömürge hale geliyor. bir o kadarda mandacılık yasalarıyla yönetiliyor demektir. Ne kadar bölünmez bütünlükten bahsediliyorsa, bilin ki o kadar bölünmüş durumdayız. Yine ne kadar böbürleniyorlarsa, ne kadar burunları yukarıda, gözleri ne kadar altına yapışmış tepelerden bakıyorlarsa, siz bilin ki o kadar onursuzlaşmış, o kadar değerini ve anlamını yitirmiş, o kadar ele ayağa düşmüştür. Ne kadar sınır ötesinde barış güçlerine kumanda ediyorsunuz deniliyorsa, siz bilin ki o kadar savaşın boklu çukuruna bulanmıştır elleri. Ne kadar demokrasiden bahsediliyorsa; bilin ki o kadar koyulaşmaktadır diktatörlük. Ne kadar büyüdüğü diye nutuklar çekiliyorsa; siz bilin ki o kadar küçülmüştür midemiz ve o kadar büyümüştür açlar ordusu. Ne kadar para yok deniliyorsa, bilin ki o kadar çok para birikiyor kasalarında. Yani anlayacağınız bilin ki; bu sistem bir riyakalar ve yalanlar örgüsüdür. Gerçeklerden kaçan, sürekli yalanlarla kendini ikame etmeye çalışan ve sürekli gerçeğin üzerine sisli tabakalar çekmeye çalışan bir dünya sisteminin kaosu ile karşı karşıyayız.

Ve beyler haykırıyor! 'Avrupa Birliği'ne gireceğiz, dertlerimiz bitecek! İnanmıyorsunuz değil mi? Siz yani sokakta sersefil gezinen, işsiz güçsüz kalabalıklar! İnanmıyorsunuz değil mi? Siz; ellerinden işleri alınanlar, özelleştirilip 'güzelleştirilen' iş yerlerinden yaka

paça dışarıya atılanlar; inanmıyorsunuz değil mi? Siz; semt pazarlarının çöplüklerinden, atıklarından evdeki körpe çocuklarına beslemeye çalışanlar; inanmıyorsunuz değil mi? Siz; koca dayağı, ev hamallığı, bir de işsizliğin ve açlığın stresiyle vahşileşen ataerkil zulüm altında inleyen kadınlar; inanmıyorsunuz değil mi? Siz; parayla açılan okulların kapısından giremeyen, gözleri hep yükseklerde kalan genç nesiller! İnanmıyorsunuz değil mi? Siz; ömrünü IMF'nin borçlarını ödemeye adanmış; vergilerin nereye gittiğini bir türlü anlayamayan, bir türlü dönüp gök semaya buruk bir haykırıyla özgürlüğünü savuramayan emekçi halkımız! Siz; inanmıyorsunuz değil mi?

Filistin halkının acıları karşısında bizim efendilerimizin kahroltuklarına inanmıyorsunuz değil mi? Hani katil Şaronun hükümetiyle ihaleler imzalayan devletin; zorda kaldığı için bunu yaptığını da inanmıyorsunuz değil mi? Kriz bitti her şey yolunda, büyüme kapıda diyen sömürge valilerine de inanmıyorsunuz değil mi?

Bütün bunlara inanmadığınıza inanmayı çok isterdik ey yüce emekçi halkımız! Ama biliyoruz ki bu yalanların büyük çoğunluğuna hala inanıyorsunuz. Hala dinliyorsunuz bu yalanları. Bu yüzden ki hâlâ koltuklarında rahatça oturmakta durlar efendiler. Hâlâ yalan üzerine yalan konuşabilmektedirler. Siz inandığınız içindir ki hâlâ umaklarını etimize geçirip, tıka basa tıkindıktan sonra geçirmektedirler. Siz inandığınız içindir ki çocuklarımız dilencilik yapmakta, sokaklarda mendil satmakta, tiner çekmekte, soğuktan donmaktadır. Siz inandığınız içindir ki kadınlarımız kiloyla satılan et gibi sunulmaktadır sofralara. Siz inandığınız içindir ki; büyük askerimiz Amerikanın çıkarlarını korumak için Afgan halkının bombalanmasına katılmakta, onların iş işlerini kendi işleri gibi halletmekte, bir de ona kumanda etmekle övünmektedir. Siz inandığınız içindir ki; İsrail'in Filistin halkını kıyımdan geçirmesine timsahça göz yaşı döken devlet büyüklerimiz; Mossad'ın gizli görevlilerini getirip mitinglerde halkımızın başına dikmektedirler. Siz inandığınız içindir ki; ne sizin ne de bizim yüzümüz bir türlü gülmemektedir. Siz inandığınız içindir ki Sakıp ağalar çıkıp, seninle dalga geçebilmektedirler.

Hakikate değil, yalana inanmakta devam ediyoruz. Bu yüzdendir ki düzen geldiği gibi sürüyor. Sefalet ahtapot gibi her yanımızı sarıyor; ama kimseden çıt çıkmıyor. İş olan onu kaybetmemek için siniyor; hatta başkasının kendisine kurban edilmesi için elinden geleni yapıyor. Hiç kimse kendinden önce bir diğerini görmüyor. Ne zaman ki bıçak gelip etini kesiyor; o zaman acı bir çığlık sesi duyuluyor. Tabi ki iş işten geçmiş oluyor.

Bütün bunları yapmaya devam edersen tarih karşısında suçlanacağını ve çocuklarının, torunlarının senden hesap soracağını aklına getirmelisin. Suçlanacaksın.

İnsanlığın kaosunu görmezden gelmekle suçlanacaksın. Kendin olamamakla, susmakla, uyumakla, sevmekle, dövüşmemekle suçlanacaksın. Katillere koltuklar verdiğin, başına tac ettiğin için suçlanacaksın. Kendi kaderini bırakıp, seni hiç ilgilendirmeyen başkalarının kaderini belirleme aymazlığına düşmekle suçlanacaksın. Gördüğün yalanları gizleyip çocuklarına, nesillerine aktarmamakla suçlanacaksın. Hakikate değer vermeyip, rüyaya bel bağlamakla suçlanacaksın. Güçsüzlüğün üzerine çıkıp, güçlünün karşısında sinmekle, el ayak öpmekle suçlanacaksın. Çocuklarını kendi esaretinde etkisizleştirmekle, onların geleceğini köreltmekle suçlanacaksın. Gördüklerini gizlemekle suçlanacaksın. Maddi olanakları her şey, insanı insan yapan sevgiyi hiçbir şey saymakla suçlanacaksın. Dünyayı kirletmekle kalmayıp, bunu en iyi yöntem olarak savunmakla suçlanacaksın. Bütün bunların hesabını vermeye hazır mısın? Büyük gürültülerle kopup gelecek tufanlara hazır mısın? Kaosun içinde doğacak güneşe bakabilmeye hazır mısın?

Ne yazık ki hazır olmadığın her halinden belli. Büyük devlete tapınmana bakılırsa; otoriteye sarınmana bakılırsa hazır değilsin. Irkçı, milliyetçi histerilerle ayağa kalkın bürokratlara karşı takındığın doğal tavra bakılırsa hazır değilsin. Bir tek canlıyı kurtarma eylemine gir-

meden, devletin insanları katil diye tanımlamalarına alkış tutmana bakılırsa hazır değilsin. Amerikan başkanı PUŞ.. öyle demiyor muydu? Her şeyi kanla, katliamla ellerinden alınmış Filistinliler için katil demiyor muydu? Yaşama hakkı ellerinden alınmış halkın kendini ateşe vermesi, kendi ateşiyle yer yüzünü yakmaya girişmesi senin, benim, bizim suçumuz değil mi? PUŞ.. 'a, Kasap Şaron'a, onların müttefiklerine itaat edenlerin suçu değil mi? Onların politikalarına sessiz sedasız onay verenlerin suçu değil mi? Bütün bu düzenbazlıklar, büyük bir düzen içinde uyuyan biz ezilen insanların suçu değil mi?

".../demeye dilim varmıyor ama/ kabahatin büyüğü sende..." diyor Nazım! Evet kabahatin büyüğü, büyük çoğunluk sahiplenmek zorundadır. Kılmı kıpırdatmadan duran, seyrettiğini sanan herkes. 'Gerçek yaşamda seyircinin olmadığını' bir kere daha yinelemek gerekiyor. Seyircisiz bir oyun bu. Herkes, bu oynan oyunun bir yerinde roller üstlenmiş. Herkes, kendine düşeni fazlasıyla yaparak, oynanan bu oyuna kan veriyor, renk katıyor. Dünya karanlıkların altında kavruluyor. Ya bu oyunları bozmak için kendimize dönecek, içimizdeki özgür beni açığa çıkaracağız; ya da sünepeler gibi köşe bucağı saklanarak, kaçarak ve korkarak yaşadığımızı sanıp, oynanan oyunun anılmayan bir figüranı olarak kaybolup gideceğiz.

Kaos sürüyor! Her yerde bilinmez olan bir şeyler yok. Hep bildik oyunlar ve bildik karmaşalar. 'Bunu anlayacak zekaya sahip değilsin sen' diye bağırıyorlar iktidar sahipleri. Bu nedenle 'sus yerinde otur' diye buyuruyorlar. Ya onlara inanacak itaat etmeye devam edeceksin; ya da karanlıkları dağıtmak, bir mumda sen yakmak için gecenin ağır aksanına doğru yürümeye cüret edeceksin. İnsan olan yanlarını tart ve kendi karanlığını görme cüretiyle ileriye bak! Hemen şimdi! Yarın çok geç olabilir! Hemen şimdi!

Kanayan Yara Yerim; FİLİSTİN!

Can CEMAL

*Dağlarınız yok mu sizin;
ey kutsal yerin sığınmacıları!*

En kalıcı kılıç yaralarını bağrında taşıyarak mazlumlara tarihine iz düşüren bir halkın sessiz sedasız; dünya mazlumlunun desteğinden yoksun, köretilmiş gözlerin içine kanlarını akıtarak çılgık çılgına köklerinden koparılışını seyrediyorduk hep birlikte. Çocukların bir bir asılmasını, şakaklarına kurşun sıkılmasını izliyor dünya. Büyük bir iştahla yutacak lokma arayan barbar 'uygarlıklar' kendi doğalarına uygun roller üstleniyor ve dünya bu düğünde el pençe divan durmayı da ihmal etmiyor. Baş köpeğin pençeleri altında inleyen milyonlar, bu sessiz jenoside karşı öfkelerini seferber edemiyor. Ve kan revan içinde katlediliyor bir halk, bir ulus.

Sokakları mühürlenirken; anaların dağlanmış yüreklerinden kopan bebelerin göbek bağlarını, işgalci süngüler koparıyor. Ve öfke o andan itibaren giriyor küçük beyinlerden içeri. İntifadaya kalkan küçük generalleri böyle yetişiyor; bu 'kutsal' topraklarda. *Tarih: en büyük haksızlıkların resmidir.* Küçük bir azınlığın, dünya barbarlarınca desteklenerek bu yerlere yerleştirilmesinden, ve işgalcilerin; zapt edilmiş toprakları bu azınlıklara hibe ederek; büyük çoğunluğu mültecî durumuna getiren; bununla da yetinmeyip, topraklarını onlara mezar eden bu 'zavalı' halkın; Hitler'in vahşetine maruz kalan dönemin 'mazlumlari' olması ne gariptir. Tarihin hiçbir dönem bağışlayamayacağı bu haksızlığın üzerine kurulu bir devletin, jenosit mantığı ile halklara kan kus-

turması olanca kuvvetiyle devam ediyor. Tarih bu haksızlığı affetmediğindendir ki, sürekli yeni intifadalar ve yeni ölüm biçimleri üretmektedir. Filistin halkı kendi meşru savunma pozisyonunu daha çok uzun bir tarihsel evreye yayarak sürdürecektir. Her ne kadar dünya mazlumlunun fiili katkıları oldukça cılız kalsa da, her ne kadar emperyalist barbarlar topunu tüfeğini bu halkın etine kussa da, Filistin halkının haklı davasının küllenmesi, önemini yitirmesi, bu temel üzerinden direnişini yitirmesi olanaklı değildir. Burjuvazinin tanımladığı biçimde 'her şeyini kaybetmiş bir halkın umutsuz çırpınışları' değil; her şeyini kaybetmiş bir halkın yaşama savaşı hep olacaktır. Her şeyini ellerinden alan başta Amerika ve onun beslemesi Şaron, katliamlarla yok etmeye çalıştıkları Filistin halkının yeniden doğuşunu engelleyemeyeceklerdir.

'Kutsal toprakları' kanatılan halkın acılarını anlamak, onları dile getirmek, onların yaşadığı tarihçeden aktarımlar yapmak yetmediği gibi; Filistin halkının acılarına da merhem olmamaktadır. İki yüzlü egemen sistemlerin Amerikan menşeli çözüm(süzlük)leri, halkların acılarını büyümeye devam etmektedir. Bal kanlar'da, Avrasya'da, Ortaadoğu'da, Asya'da ve dünyanın hemen her yerinde emperyalizmin kan emici kemirgenleri; halklara acılar tattırmaya devam etmektedirler. Halkların acılarını, emperyalizmin riyasıyla dindirmeye çalışan her yaklaşım, bir yamalsama yararmakla kalmamakta; aynı zamanda barbarların dünyayı yakıp yıkmalarının, istedikleri gibi paylaşmasının zeminini daha uzun tarihlere yaymaya yarayacaktır.

Amerikanın uluslararası politikaları ve çıkar stratejileri bağlamında uygulana gelen yaptırımlar; kah Bal kanlar'da, kah Asya'da, kah başka bir alanda gündeme gelmekte ve halklara savaşlar, açmazlar, acılar dayatmaktadır. Bu dayatmalara karşı ezilen halkların acılarını dindirecek daha kalıcı ve köktenci mücadele stratejileri belirlemek, ve dünya halklarını bu minval üzerinde birleştirmek, onların çıkar birliklerini savunmak, bu savunun mücadelesini vermek gerekmektedir. Büyük çoğunluğun hızla yoksullaştığı, çaresizliğe sürüklendiği ve yok edildiği koşullarda; burjuvazinin ve emperyalizmin ağzına tokup, onlardan çareler üretmelerini beklemek, bunu yapmadıkları durumda onlara sitemlerle yetinmek, yamanmacı burjuva politikasının halk içindeki yamalsamalarıdır. Bütün büyük sermaye medyasının odaklandığı noktalara baktığımızda bunu çok iyi görebiliriz. Kasap Şaron'dan medet uman ve dikkatleri intihar eylemleri üzerinde odaklaştırarak, Arafat'ın bu eylemleri durdurması gerektiği şeklindeki Amerikan ağzını halka dayatan bu yaklaşımların hepsi aynı derecede ikiyüzlüdür. Aynı derecede katliamcıdır. Aynı derecede suç ortağıdır. Filistin sokaklarında katliam yaparken İsrail tankları, Ankara'da yeni iş ve stratejik ortaklıklar hazırlayan, kendi memurunu, işçisini, halkını Mossad'ın işkencecilerine coptatan resmi politika ne kadar ikiyüzlü ve katliamcıysa; buna karşı aktif tavır almak, bunun riyasını bilip ona ses çıkarmamakta o denli suç ortaklığıdır.

**Katliama karşı tek çare:
emperyalizme ve Siyonizm'e
meydan okumaktır!**

Filistin halkının mücadelesinde belli tarihsel dönemlerden biri olan 1982 kuşatması ve ardından gelen mültecilik dönemleri sonrasında, FKÖ'de egemen olan El Fetih çizgisinin diplomatik mücadeleyi diğer mücadele biçimlerinin önüne geçirmesi ve silahlı savaş çizgisinin giderek terk etmesi, beraberinde uzlaşma kültürünü de getirdi. Bu uzlaşma tavrı, emperyalizmin minderinde Filistin sorununu çözme yöntemlerini esasa oturttu. Uluslararası emperyalist ve kapitalist devletler nezdinde tanınma ve kendini onlara kabul ettirme istem ve yaklaşımları Filistin halkının işgale, Siyonizm'e ve jenoside karşı mücadelesini pasifleştirme, çileleştirme rotasına soktu. Bu çizgi, radikal dinci örgütlenmelerin gelişmesini ve hızla yükselmesini, kitleselleşmesini beraberinde getirdi. Tabi bu doğrultuda eylem ve politikanın da farklılaşmasını kaçınılmaz olarak dayattı. Bir yandan emperyalistlerin arka bahçelerinde yapılan diplomatik müzakereler, diğer yanda Filistin halkının bağımsızlık ve özgürlük nidalarıyla sokaklara resmini çizen intifada, diğer yanda radikal İslam'ın sivil askeri hedef gözetmeksizin yürüttüğü intihar eylemleri; Filistin sorununu daha da karmaşık hale getirdi.

Gelinen aşamada gözle görülür en belirgin gerçek emperyalistlerin Filistin halkına çözüm reçeteleri adı altında sundukları tek şey, giderek her yandan işgal edilen ve satılan topraklar ve sürekli bir kıyımın meşru hale getirilerek tüm dünyaya kabul ettirilmesi olmuştur. Ellilere doğru İsrail devletinin kurulmuş olmasından tutalım da, -öncesi süreçte- dünyanın bir çok yerinden Yahudilerin Filistin topraklarına taşınması; da dahil, 1967 işgaline ve 82'deki katliamlara kadar, yaşanan tüm gerçekler, -başta ABD ve İngiltere olmak üzere- emperyalistlerin belirlediği statüko dahilinde olagelmıştır. İsrail'in saldırgan, katliamcı, işgalci realitesini besleyip bolytiten ve bu günde en ileri düzeyde destek veren emperyalistlerin Filistin sorununu

çözmelerini beklemek; safça düşler kurmak ve dünya halklarını yanıltmak anlamına gelir. Birleşmiş Milletler'in kararlarında İsrail'e yönelik yaptırım konursa veto ederim diyen Amerika, iki yüzlü bir yaklaşımla, bölgede barış istediğini beyan ediyor ve halkların buna inanmasını bekliyor. Oysa Filistin halkı da, ezilen tüm üçüncü dünya halkları da açıkça görüyorlar ki, bugün dünyanın neresinde bir dal karpadasa, mutlaka emperyalist yamyamların eli oradadır. Bunun en yakın örneği Endonezya'daki darbe girişimiydi. Darbenin ilk gününde, darbeleri desteklediğini açıklayan Amerika'nın bunun için bir hayli uğraşp zemin hazırladığını itiraf etmiş oluyordu. Neyse ki darbeciler alaşağı edilerek Amerika'nın bu hamlesine büyük bir darbe indirilmiş oldu.

Ezilen ulusların ulusal kuruluş mücadeleleri de dahil, tüm haklı savaşlar; ancak gerçek anlamda anti-emperyalist bir karaktere büründüklerinde, halkların çıkarlarını uzun dönemler boyunca savunabilirler. Bu doğrultunun devrimci bir rotada olması, emperyalizmin topyekun saldırılarına maruz kalmayı da getirmektedir. Bu durumda her dönemden daha fazla kendi gücüne dayanmak zorunludur. Filistin halkının, Kürt halkının ulusal mücadelelerinde görüldüğü gibi, emperyalizm eliyle sorunu çözmeye kalkmak, her zaman hüsrarla sonuçlanmıştır. Filistin topraklarının yüzde seksenine yakınına İsrail'e bahşeden; bu da yetmeyerek, kalan küçük parçada büyük çoğunluğu küçük bir azınlığın yönetimi, işgali ve ilhaki altında mülteci durumuna getirmiş olan pratik tavrı; emperyalizmin bölgedeki gerçeğini ifade etmektedir. Her şeyi ellerinden alınmış bir halkın emperyalizmin politikalarına tabi kılınmış olması, Filistin mücadelesinin en büyük açmazıdır. Birleşmiş Milletler ve ABD'nin biçtiği misyon; adeta Arafat'a İsrail'in polisliği rolüdür ve bu çözüm; bölgede İsrail'in varlığını tüm Filistinlilere ve Arapların sefaletine, tabiliğine ve

köleliğine rağmen devam ettirilmesinden başka bir şey değildir.

Filistin halkının gerçeğini kavramak, dışardan gazel okumakla, reçeteler sunmakla mümkün olamaz! Bilinen gerçekleri ifade etmenin yanında, Filistin halkının ve emperyalizm destekli egemenlikler altında ezilen halkların mücadelesini aktif biçimde desteklemek, halkların haklı mücadelelerine bir fil omuz vermektir. Emperyalizmin zincirlerini kırma eylemine, bulunulan coğrafyadan başlamak ve bunu ortak bir mevzi alanı haline getirmek; Filistin halkının mücadelesine verilecek en büyük destek olacaktır. Fakat bırakalım köktenci bir anti-emperyalist mücadeleye katılmayı; dayanışma ve destek mitinglerine dahi zoraki katılan bir duyarsızlıkla karşı karşıya bulunmaktayız. Bu alana dair duyarlılıkları devrimci demokratların sorunu olmaktan çıkarp İslamcılara ve egemen politikalara havale etmek gibi bir açmazdan özenle kaçınmak gerekmektedir.

Filistin halkının davası ancak, devrimci anti-emperyalist mücadelenin derli toplu, örgütlü ve hedeflerini özenle seçen, isabet kaydeden uzun erimli bir karşı şiddetle kazanılması olanaklıdır. Dünya ezilenleri, kendi bulundukları alanlarda açacakları anti-emperyalist mücadele hatlarıyla bu haklı davaya kan taşıyabilirler. Her zamankinden daha fazla biçimde dünya ezilenlerinin birliğe ve dayanışmaya ihtiyacı olduğu, herkesçe bilinir olması yanında buna uygun tavır içine girilmediğini de bir gerçek. Bu gün Cenin'deki ve ya her hangi bir başka yerdeki katliamı seyredip ahlânmanın bir pratik değeri olmadığını herkesin görmesi gerek. Filistin halkı ancak kendi savaşını, kendi haklılığına dayandırarak ve emperyalizme karşı kesin ve devrimci bir tavır alarak çözebilir. Ters her durumda, işgal kalıcılaşacak, Filistinli Araplar kendi topraklarında mülteci olarak kalmaya devam edecektir; çünkü, emperyalistlerin tavrı statükonun korunmasından ve İsrail lehine geliştirilmesinden yanadır.

İbrahimileri Anmak; Devrimi, Devrimlerle Aşmak Demektir!

Umut SENGÜL

*Gelecek bütün zamanlarda geçer-
li bir tasarı kurmak
bize düşmediğine göre,
şu anda yapmamız gereken,
var olan her şeyin acımasız, eleştirel değerlendirilmesidir;
acımasız derken, eleştirimizin
kendini elde edeceği sonuçlardan da,
yerleşik güçlerle çatışmaya
girmekten de
korkmaması gerektiğini
anlatmak istiyoruz
Karl Marks.*

Kalıcı olan tek şey, hayatın gerçek doğası ve onun sürekli hareketi olduğuna göre; devrimleri biçimsel olmaktan çıkaran yegane kuram, sürekliliğe ayak uydurabilme yeteneği içeren kuramdır. Değişkenlikten ve süregelenlikten dem vurup, teoriyi idealize eden ve kurgusal davranışları burjuva egemen sistemlerin yedeği durumuna getiren tehlikeli yaklaşımlara karşı tetikte olmak kaydıyla; tartışmaları, eleştirileri sürekli ve canlı hale getirmek gerekmektedir. Bu zorunluluk, içselleşmiş niteliğin ve kendi derinliğinin dünyaya hakışını estetize etmesini de ifade etmiş olacaktır. Dünyayı değiştirme perspektifinin diyalektik gücüne ve tarihsel materyalist kuramın zenginliğine dayanan kendine güvenin; psikolojik, sosyolojik yansılarını kurgusal edimler haline getirmek daha da kolaylaşacaktır. Bu erimsel zirve; burjuvazinin saldırılarını bertaraf

etmek; bunu yaparken de geniş yığınları dönüştürme ve etkileme yeteneği sergileyen kapsayıcı bir kuram oluşturmayı sağlamış olacaktır.

Dışımızdaki dünyanın debdebeli bin bir çeşit halini kavramak; bunun güçlü eleştirilerini donanarak başlamak ilk erekt olmalıdır. Bu konuda çoğu defa sistemin ve onun yarattığı insan tipinin, onun eleştirel yönteminin dışına çıkmakta bir hayli zorlandığımız ve yerel alışkanlıklara açıkça meydan okumanın, geri olana karşı dikbaşlı duruşlar göstermenin, tabulardan ve korkulardan kaçınmanın daha da sancılı sürdüğünü tank oluyoruz.

Devrimi istemek; en doğal ifade biçimiyle bir iyi niyetten öteye gitmez. Devrimi gerçek kılmak ise; en dar ifadeyle bilimsel verileri bir araya getirip, toplumsal bir projeyi alternatif olarak sunabilmek ve onu yaşanır kılabilmektir. Bu ikincisi; devrimci eylemi sürekli hale getirmekten, onu kendi bünyesinde yaşama dökmekten geçiyor. Dışımızdaki kalabalıkların sessiz uğultusunu dinledikçe, yer kürenin bu alışıksız sesleri kapsama sınırları ve gidererek doğal bir yaşam tarzına dönüştürmüş olduğunu da görürüz. Gizemli bir varoluşçuluk ve kadercilik ikliminde boğulan koca kalabalıkların düşünüş ve yaşayış biçimlerine açıktan sakdirmadan; insanı mutlu eden doğal binlerce gereksinimi açıkça ifade etmeden ve meselenin iş, ekmek, özgürlük gibi belirgin kavramlarla sınırlı olmadığını tanımlamadan, devrimci görevleri yerine

getirdiğimiz söylenemez. Her hangi bir bireyin kendini feda etmesi, tek başına ele alındığında; ölümcül dünyada, kendi tercihlerini belirlemenin ötesinde fazlaca bir anlam ifade etmez. Eğer feda olmanın; kitleleri ilgilendiren ve gerçek mutluluğu ören tuğla parçaları olduğunu sesli ve sürekli; aynı zamanda en etkili biçimde ifade etme yeteneği kuşanamazsak, kendi anlamını kendi bedenine gömer ve yığınların sessizliğine karışıp gideriz. Devrimci eylemin asıl ayırt edici yanı; insanı sürekli dönüşüme tabi tutması ve onun mutluluğunu sağlayan en yüksek toplumsal normları uygular hale getirebilmesidir. Bu kritik görevleri yerine getirme perspektifi kuşanmış her hareket; kendi devrimci dönüşümünü sürekli kılmak zorundadır.

Pratik ekseninde işlerin; iki teorik tutumla kılaf etmek kadar kolay gitmediğini ve her şeyden önce sağlam bir duruş gösterebilme işi olarak devrimci görevleri ifşa etmenin gerekliliğini bilerek; hayatı geniş bir perspektifle yorumlamak gerekiyor. Sınıfsal katmanların sosyolojik realitelerini anlamak ve devrimci eylemi, nesnel olarak en devingen katmanlardan başlayarak tüm ezilenlerin eylemine dönüştürmek; kapsamlı ve sürekli sıçramaları gerektirmektedir. Bu gün var olan ahlak dışı, barbar, ve en sefil yaşam biçimlerine 'tahammül' gösteren yığınların psikolojik ve etik maniplesini doğru anlamadan, devrimi gerçekleştirerek; hele hele de onu sürekli kılmak

kendini aşma aşamasına varılmak olanaklı olmaz. İdeolojileri belirleyen sosyal realiteler ve onları değişime tabi tutan tüm üst yapı olanaklarının birbiriyle ilişkisini doğru anlamlandırmak ve bu alanda var olan tabuları, yerleşik kaba ataerkil şekillenmeleri, tüm kapitalist alışkanlıkları ve davranış biçimlerini çözümlemek gerekiyor. Devrimin her düzey ve her dönemde yarattığı olanakları içselleştirmek ve bunları kalıcı hazineler haline getirmek; eğitimli insanların kolektif çalışmalarına dayanacaktır. Özgürlükler, kendi kılıplarını parçalamasını bilen yığınların ayağa dikilmesi sayesinde olanaklı olabilir. Yine ancak, kendi öz gücüne ve iktisadi bağımsızlığına, kültürel sınırsızlığına dayanan devrimci bir süreklilik özgürlükleri korumasını becerebilecektir.

Örgütlü mücadele olmadan, devrimci mücadele olmaz!

Tarihsel dizgelerin tümü, insanın kuramsal ve kılğısal edinimlerini iç edinenek gelişmektedir. Toplumsal olan hemen her konu; aynı çerçeveden ele alınmayı gerektirir. İnsanın tekli hareketi çoktan yok olup gitmiştir. Gerçek yaşamda varolan sadece, toplumsal hareketin hangi aşamasında veya neresinde bulunduğuyanın yanıtlanmasıdır. Bireysel konumda olduğunu sanan ve toplumsal gelişmelerle direk bağının olmadığını varsayan yığınların; aslında belirlenen bir statükonun aktif unsurlarının olduklarının farkında olmamaları; onların toplumsal olanın aktif unsurları olmadıkları anlamına gelmiyor. Buyurgan egemen toplumsal yapı kapsamında, birey kapitalizmin ihtiyaçlarına uygun biçimde konumlandırılır ve bu görevi sürekli olarak yerine getirmesi istenir. Yığınların kendi örgütsüzlükleri; sistemin örgütleniş biçimlerini yaratır ve varolan statükoyu nitelendirir.

Devrimci olan eylem ve yaşam biçimleri; sistemin örgütleniş olan bu sistemli örgütsüzlük içinde, varolan her şeye eleştirel bakan ve onun doğal olmayan her hareketini, toplumun ve doğanın doğal yasalarının ifade ettiği biçimde eleştiriye tabi tutan; aynı zamanda kendini fiziksel olarak da ifade etme yeteneği gösteren insanın toplumsal emeğinin özgürleşmesidir. Özgürlük; emeğin ödünsüz biçimde kendi doğallıklarına ve insanca olan her

Örgütlü yaşamı benimsemek işin en başındaki vurgu olmak zorundadır. Devrimi imkansızlıktan çıkarıp görünür hale getirecek esas etmede, yığınların gücünün örgütlü güce dönüştürülmesidir. Örgütün de ortadan kalktığı en ileri aşamalarda, toplumsal bilinç ve eylem kendi gerçek doğasına dönmüş ve kendi yasaları düzleminde işler hale gelmiş olacaktır.

şeye sahip çıkma erdemini içerir. Emeğin en üst derecede toplumsallaştığı koşullarda, bireysel özgürlük diye bir şey yoktur. Bu ancak toplumsal özgürlüğün bireydeki ifadesi anlamına gelir. Yaşadığımız tarihlerde ve bundan sonraki süreçlerde; bireysel olan daha çok yok olmakta, doğal toplumsal bir ilişki biçimi kendi yasalarını egemen hale getirmektedir, getirmeye de devam edecektir. Toplumsal çıkarları gözetmeden, toplumsal emeğin özgürleşmesini gerçekleştirmeden, sistemleri köklü revizyonlara

tabi tutmadan ve buyurgan olan yasa-yı silip süpürmeden, devleti, aileyi vb. tüm egemenlik kurumlarını yerle bir etmeden; en üst derecede toplumsal özgürlükleri sağlamak olanaklı değildir. Bu sağlanamadığı durumda, bireysel özgürlüklerden bahsetmekte olanaklı olmaz. Bundan bahsedenler, burjuvazinin kandırmacalarına ram olmuş ya da kendi varlığını toplumun sefaleti üzerine oturtmuş uydurukçulardır.

Bu nedenlerledir ki, devrimci dönüşüm toplumsaldır ve toplumun örgütlenmesini gerektirir. Birey ancak bu örgütlü toplumların bir üyesidir. Sorun hangi örgütlü topluma dahil olmayı isteyip istememekte yatıyor. Kapitalist sistemlerin yığınları dayattığı sefaletin ve karmaşanın mı; ya da devimlerle hayatı yenilemeyi görev edinmiş, geleceğin toplumlarının mı? Bu noktadan hareketle, birey tercihini kendi belirleyen konumda ise; kendine ait bilinçle hareket etmek zorundadır. Bugün devrimci dönüşümü gerekli görüp, ama onun örgütlü faaliyeti içinde olamayan kesimler; kapitalizmin sefaleti ile içindeki insani çatışmalarda, sefaletle yenik düştiklerini belirtmek gerekir. Varlığını sistemin tortularına bağlayan ve anlık yaşamayı kendi için yeterli gören, tarih bilinci ve kavramından uzaklaşan, otoriteye karşı durma cüretini yitiren böylesi kimseler; devrimci dönüşüme katkıda bulunamazlar. Kapsamlı biçimde ve en üst teknolojik olanaklar, militarist güçlerle örgütlenmiş sistemleri değiştirmek; ne resim çizmek, ne şiir, roman, öykü yazmak, ne iyi fikirler ifade etmek, ne sadece sevmek ve aşık olmakla aşılabilecek kadar romantik eylem biçimleriyle yetinemez. Bu en sade biçimiyle, bir toplumsal karmaşa ve şiddetli bir çatışmada altüst olma, kana bulanma, idam edilme, aşksız kalma, aç ve yorgun düşme, heder olma ve şiddete maruz kalmayı gerektirir. Sanatı da,

romantizmi de içeren güçlü bir isyan dalgası oluşturmada, insanın geleceğine dair iyimser düşler kurmak kesinlikle kurtuluş için yeterli değildir.

Örgütlü yaşamı benimsemek için en başındaki vurgu olmak zorundadır. Devrimi imkansızlıktan çıkarıp görünlü hale getirecek esas etmende, yığınların gücünün örgütlü güce dönüştürülmesidir. Örgütün de ortadan kalktığı en ileri aşamalarda, toplumsal bilinç ve eylem kendi gerçek doğasına dönmüş ve kendi yasaları düzleminde işler hale gelmiş olacaktır. Böylesi zamanları bu günden bile bir belirlemek olanaklı olmasa da, hayatın kendi yolu, gerçek özgürlüğe doğru aktığında; ortada ne devlet, ne örgüt, ne aile, ne buyurgan başka bir sistem kurumu kalmayacaktır. Bu günkü evrimsel ve devrimsel gelişmeler uzak gelişmeler hakkında fikir vermektedir. Bu gelişmelere hız vermek için, tabulara, kurallara, yerleşik geri fikirlere meydan okumak gerekmektedir. Cüret etmek buradan başlamaktadır.

Devrimler kendi kahramanlarını yaratacaktır.

Kahramanlarla yaşamak zorunda mıyız; diye sorulabilir pek ala. Kahramanlık; gerekli kimi koşullarda, hayat ve hayatı paylaşan insan kalabalıkları tarafından benimsenen büyük ve anlamlı görevleri yerine getirmeyi ifade eder. Olağan olmayan koşullarda, insanı büyüleyen ve kabul sınırları içine kendiliğinden giren olayların baş aktörleridir kahramanlar. Çatışmalar ve olağan üstü gelişmeler oldukça; yığınlar büyük kalkışmalara katıldıkça ve toplumsal olaylar tarihleri değiştirmeye devam ettikçe, kahramanlar çıkacaktır. Her süreç ve her koşul; kendi kahramanlarını yaratacaktır. Kimse özel olarak kahraman olmayı önceden belirleyip, sonradan kahramanlık unvanı elde edemez; bu tamamen tarihsel ve

toplumsal olayların koşulladığı özel süreçlerin sonucudur. Denizleri, Mahirleri, İbrahimleri yaratan süreçler böylesi süreçlerdir. Onların hiç biri birer kahramanlık unvanı elde etmek için dövmüşmedi. Onlar sadece kendileriyle barışık yaşamayı, otoriteye ve köleciler sistemlere meydan okumayı bir erdem olarak görüp, kendi kavgalarını vermekle yetindiler. Onların eylemleri ve yaşam biçimleri genel anlamda önemli bir çoğunluk tarafından kabul gördü ve yine onları kendi gerçeklikleri ile birlikte yüceltti. Kedilerin, farelerin, dili bir kanış uzamış köpeklerin, sinsi gözle bakan timsahların, akreplerin erişemeyeceği kadar yüceltti. Yani Che, Jara, ve diğerleri gibi...

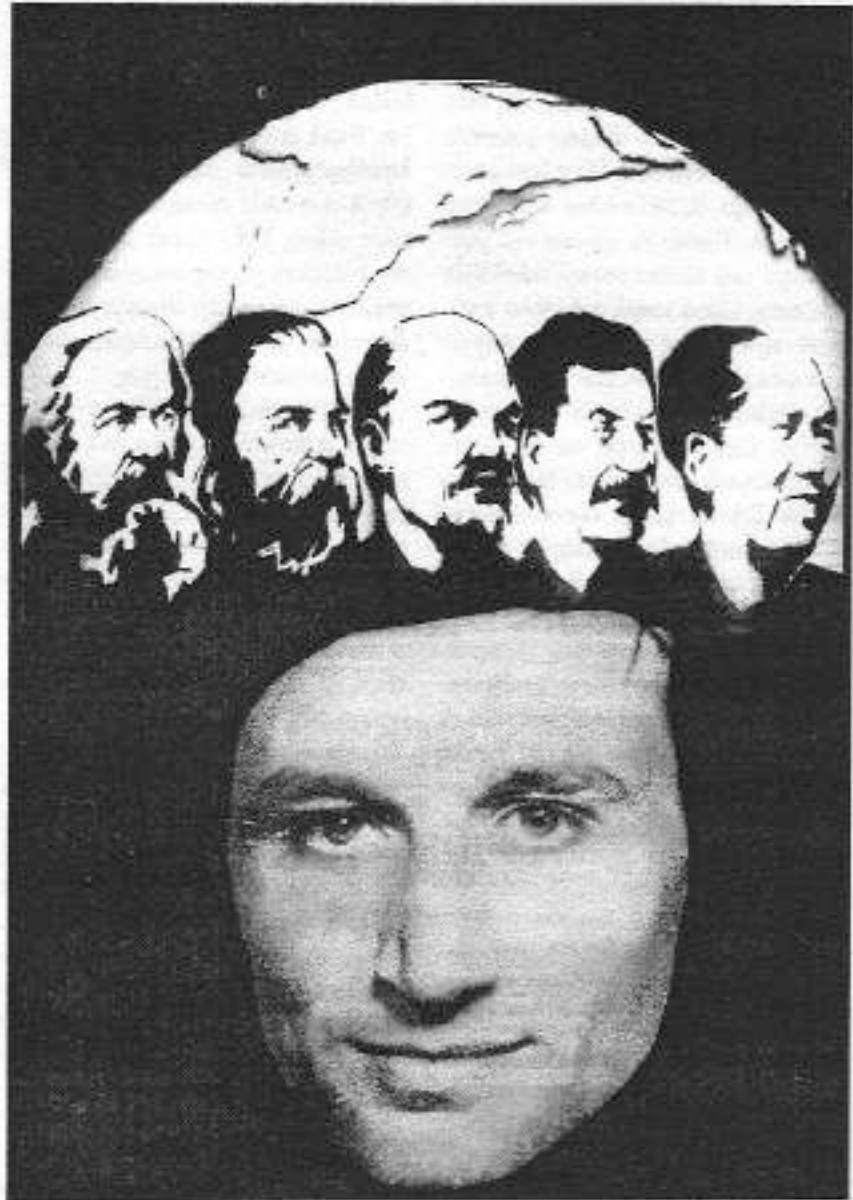
Hayatın gerçek yaratıcıları kitlelerdir. Onların içindeki devrimi anlamak, onların soyutlanan ve yakan kahramanlıklarını açığa çıkarmak; devrimlerin görevidir. Devrimciler, sadece kendi öz benlikleriyle barışık, bir tür pusula ayarlayıcılarıdır. Karanlıklara dalan, derin ormanlarda kaybolan, okyanusların azgın dalgalarında kulaç atan ve en büyük kahramanlıklara imza koyan gerçek yaratıcılar yığınlardır. Bize sadece onları anlamak düşüyor.

İbrahim gibi, kendi çağının ve döneminin karanlığını yakmaya cüret etmiş ve güçlü miraslar bırakarak, güneşe dönük almına yaldızlı resimler çizmiş her kahramanın adını zikrederek tatmin olma yerine; devrimci ere ve eylemini sürekli yenilemek, aşmak ve onun özüne dönmek ile anlam verilebilir. İnsanlığa ve onun mutluluğuna adanmış her ömür, sürekli devrimci bir rota tutturmak zorundadır. Kendi devrimini sürdüremeyen birey, örgüt ve oluşumlar, dışındaki yığınlara devrimi götüremez. Kendine karşı eleştirel olmayan, yerleşik kurallara ve alışkanlıklara karşı tutarlı bir eleştiri yürütemez. Kimi kere bireysel muhasebeler dışı dönük işlemese de; sürekliliğini koruyan bir işlerlik içinde olmak zorundadır. İç

benliğinde devrimi sürekli kılmayanın, kendini çağa, koşullara ve dışındaki yeni gelişmelere göre düzenlemesi ve sürekli gelişme göstermesi olanaklı olmaz. Bu nedenle devrimi kendi evrimizden, oturduğumuz kancpeden, yediğimiz ekmekten, içtiğimiz sudan, sevdiğimiz çocuktan, öptüğümüz sevgiliden başlatmak zorundayız. Yerleşik alışkanlıklara, tabulara ve bunların estirdiği saldırılara aldırmandan, yaşam tarzımızı devrimcileştirmeliyiz. Reich'in aşağıya aktardığımız şu sözünü özellikle yinelemek gerekiyor. Çünkü bu söz; devrimci insanın öz benliğinin somut ifadesi gibi duruyor. 'Sevgi çalışma ve bilgi yaşamımızın gerçek kaynaklarıdır. Dolayısıyla yaşamı onların yönetmesi gerek.' Evet, aslına bakarsanız bu cümlelerdeki özcü, tüm insanlığın doğasına değgin bir vurguyu ifade ediyor. Fakat günümüz koşullarında buna en çok uyum gösteren ve bunu en çok içselleştirerek, gelecek toplumlara da yön verecek olan devrimci insanın doğasını yansıtmak açısından anlamlıdır. Hayatı, insanı ve canlı cansız tüm doğayı sevmeyen; onun doğal yasalarının önündeki engelleri kaldırmak için ve emeğin üzerindeki asalaklığı yok etmek için çalışmayan; bu çalışmalarını mümkün kılmak ve sevgiyi somut bir eyleme dönüştürmek için bilgiyle donanmayan insan; devrimci öze kavuşamaz. Görünürde devrimci olmanın, ya da geçici yol arkadaşı olmanın ötesine gidemez. Devrimci eylem, güçlü insanı güdüler şart koşar. Bu güdülere sahip olamayanlar, atılımlara, değişimlere, değişimlere, tutarlılıklara ve aşka açık olamazlar. Hayatı değiştirmek zorundayız; Ya sen hayatı değiştireceksin; ya da hayat seni kendine uyarlar.

Bu nedenle öncülerimizin isimlerinin arkasına mevzilenip günü kurtarmak değil; onların özündeki nitelikleri kavrayarak hayatı değiştirme eyleminde daha kahçı ve atılgan olmak zorundayız. Geleceği ve tüm insanlığı

kurtaracak güçlü, yeni değişebilir değerler yaratmalıyız. Geçmişte yaşanan ve hâlâ önemli oranda muzdaripliğinden kurtulamadığımız hastalıklarımızı gözden geçirmek ve dostlarımıza, halkımıza değişimin kendisini yansıtmak; insanı geleceği için verilen mücadeleye kazanmak zorundayız. Mutlaka bu yürüyüşte seviyesiz ve densiz çıkışlarla karşılaşacak, uğraşmaktan yorulacak ve yer yer bunlarla uğraşırken hatalara düşeceğiz. Geçmiş ifade eden izlerimize doğru bakmasını bilirsek, bu türden ayrık engelleri daha rahatlıkla aşma kudreti edinmiş olacağız. Nitelikli insan emeğine önem vermeli ve eğitimi süreklileştirmeliyiz. Öncülerimizin bizden isteyeceği en temel notalarda bunlardı. Bilgiden, bilimden bihaber olan insanın, insanı anlaması, gelişmelerin yönünü kavraması olanaklı olamaz. Çok çeşitli yansımaları izlemek ve onların eleştirel değerlendirmesini yapmak, kendi ruhamızı aydınlatmak, bilgi dağarcığımızı donatmak zorundayız. Devrim bir iki ezber işi değildir! Zaten bu noktayı yeterince doğru biçimde algılayıp, ona uygun donanmadığımız için büyük yanlışları zamanında fark edip engelleyemedik. Böbürlendik, ama kendi realitemizi es geçtik. Çoğu kere kendi dar çevremizin bize yansıttığı olguları, hayatı kapsayan genel olgular gibi ele aldık ve yanlışlarımızın bedelini ağır ödedik. Dışımızdaki güçlere, bağımsız bireylere bakışımız tek tip bakış açısını aşamadı çoğu kere. Herkesi bizim gibi bakmasını, bizim gibi düşünmesini istedik; bunların birbir karşılığını alamayınca, küskünlüklerimiz arttı ve peşinden hırçınlaşan hallerimiz geldi. Her hırçınlık, daha büyük tedirginliklere analık etti. Yer yer olması gerekenin çok üzerinde sekte eğilimlere girdik bu yüzden. Kendi öz gücümüze olan güvenimiz sarsıldı. Her sarsılma, başka yerlerden, alanlardan, kimselerden medet ummayı geliştirdi. Kurtarıcılar aramaya başladık. Bir

yanı parıldayan ne bulduysak yücelttik. Yücelttiğimiz şeylere sonradan erişemez olduk ve onlar yüceldikçe biz küçüldük. Sonra onların bizden sadece bir karış yukarıda olduğunu görünce şaşır-dık. Hatta bizden daha küçük, hatta kimilerinin sünepe olduklarını anladığımızda büyük hayal kırıklıkları yaşadık. Çünkü kendimizden daha fazla başkasına güvenmeyi öğreten bir sistemde yetişmiş, karmaşık yapıda insanlardık. Her keresinde bulduğumuz bir kalıba uygun davranmaya, ona öykünmeye

bayıldık. Kendimiz olmayı, içimizden geldiği gibi davranmayı ihmal ettik ve giderek bende başkasını yaşattık. Sistemin tipik özelliklerini yeterince eleştiriye tabi tutamadık. İnsanın doğasını esas alarak mantık işletmek yerine, sunulan kalıplara göre düşünmeyi öğreten tarzı yeterince iyi kavrayamadık. Ve bu yüzden çok savrıldık. Çok acı çektik. Acılarımız gizlemeye, sevinçlerimizi abartmaya ve böylece güçlü görünmeye çalıştık. Kendimizi özümüzdeki zorla güvence altına alma yerine, ısmarlama

kurallara göre belirlemeye çalıştık. Sürekli çatışma yaşadık ve bu çatışmalardan her şeyi öğrenciliğimize mal edemedik. Dışımızdaki tabulara yeterince iyi bir yanıt veremedik. Sevgilimizi herkesin içinde dudaklarından kana kana öpemedik. Kadını ile yaşamı eşit paylaşmayı, ona hizmet etmeyi erkekliğin yok oluşu olarak sunan değerlerin ülküsünü atamadık. Çocuklarımızı buyurgan olmayan yöntemlerle yetiştiremedik, kızlarımızın duyguları ve istemleri üzerine kurulu bulunan namus illetini söktüp atmada burjuvaziden öteye gidemedik. Erkeklerimizin egemenliklerini törpüleyemedik. Cinsel kalıplar çizmeyi çok marifet bilen aklı hocalarını alkışlamayı da ihmal etmedik.

Ve her şeye rağmen çok iyi niyetliydik. Ve geldik bugüne. Yenilgilerden, acılardan, sevinçlerden süzülerek gelen güncemize sahip çıkmak ve hayatı devrimcileştirmek zorunda olduğumuzun farkındayız. O zaman yenilenmek ve atılıma geçmek gerekiyor. Biliyoruz ki, hatalarımız eksiklerimiz var. Ama şunu da biliyoruz ki; devrimci bir mecrada olmadan bu hataları aşmanın, mücadele etmeden kazanmanın olanağı yok. Şunu da biliyoruz ki; toplumun kangren olmuş insan toplulukları kapsamında, işiyan tek yerin ortasında duruyoruz. İnanmak, güvenmek ve istemek gerekiyor. Bu değişim için, mücadele için, kazanmak için zorunlu. Öcülerimizin, kahramanlarımızın da bizden beklediği bu. Bir kere daha hayata ve özgürleşmeye.

Mayıs kadar delişmen bir değişim için; devrim!

Dünyayı kavuran bir avuç haydutun her şeye hükmetmesinin gizi; yığınların budalaca düşünme tarzından kurtulamaması yatıyor. Büyük çoğunluk hâlâ gerçekleri karşılaştırma ve onlardan doğru sonuçlar çıkarma yeteneğinden yoksun. Kendi çıkarlarını, ken-

dini ezen barbarların çıkarlarıyla özdeşleştirmekten muzdarip. Büyük yalanları yalamadan yutmaya devam ediyor. Bıçak etine girmeyene kadar kılını kapırdatmamakta diretiyor. Dışındaki büyük servetleri ve maddi malları tanrının onlara lütfu olarak görmeye ve ona bakarken geçirip yalanlamakla yetiniyor. Kendisine ait olmayan her şeye inueniyor; kendi öz benliğine sürekli yabancılaşarak başkalaşıyor.

Bütün bunları tersine çevirecek mayıs iklimlerine ihtiyaç var. Delişmen, acı ve sarsan! Sürekli günceli karıştıran, yerleşik ve geri olan her şeyi amansızca eleştiren, kendini hedefe koymaktan çekinmeyen, mutluluğun her türden doğal kaynağına inip onu aşına hale getirebilen ve sürekli yeni olanı işlemeye, ona ayak uydurmaya devam eden köklü bir mayıs iklimi. Doğada var olan bu özü, insanı verimli kılaacak iklimi; kuramda ve kılıda yol göstericimiz haline getirmek zorundayız. Darlıklardan ve kalıplardan kurtulmak, dünyaya geniş bir açıdan bakmak, ilkeli ve ısrarlı kararlar almak ve ona uygun planlamalar yapmak zorundayız. Mayıs, bu anlama renk katacak direnişleri, ölümleri ve yeşillenen hayatı, renkli çatışmaları bağrında taşıyıp bu güne getiriyor. Öğrenme kabiliyeti yüksek olan herkes öğreneceği kadar bilgiye ve beceriye ulaşabilir. Yığınları sarsacak güçlü çıkışlara ve eylemelere gereksinim var. Bu gereksinimlerin hiç birini, rahat yatağımızı koruyarak elde edemeyeceğimiz gayet açık. Fırtınalı süreçlere ve karmaşık sorunlara göre dizayn etmek durumundayız belleğimizi. Yitirilmemiş duyarlılıklarla yola çıkan her birey; kendini bu hayatın asli bir parçası olarak ele alacaksa, buna göre donanmak ve buna göre yaşamak zorundadır. Devrimciliği sürekli kılmak; mayıs kadar cömertçe hayat kuşanmaktan geçiyor. İç kararmış, dökülmüş, yaşama sevinci kaybolmuş, kendini yerden kaldırmaktan

aciz, insanca gülmenin tadına varamayan, hiçbir zaman bir çocuğun elinden öpemeyen, bir yar kokusunda kendinden geçemeyen, dünyanın kemirgenlerinden ayrıştırılamayan insanların değil; hayatı gürül gürül yaşarken sekip düşmesini göze alan, ormada yalnız kalan, hilede hayat tüketen, hasretten yana şir döküren, vurulup ölen, dirilen, yeniden doğan insanın işidir devrimcilik. Mayıs bu anlamda diri ve yeşildir. Mayısın rengine renk katan, hayatına hayat veren kahramanları yaşatmak ve onların mirasını sahiplenmek de ancak bununla olanaklıdır.

Kendimizi gözden geçirmeli ve emek sürecini yoğunlaştırmalıyız. Emek harcamadan hiçbir kumuldamanın bizden yana meyl etmesini beklememek gerek. İnsanın duyarsızlaşan, görme özü taşıyan dünyasına karşı daha çok duyarlı, daha çok gören gözü olmak zorundayız. İşçilere, sefaletle cebelleşen büyük yığınlara, işsizlere, yoksullara girmek, onların kapısını çalmak, dünyalarına dalmak, sofralarını paylaşmak, acılarına ortak olmak, demlerini tutuşturmak ve onların pusulası olmak zorundayız. Kendi pusulamızın ayarını sürekli gözden geçirerek, ve hiçbir kibirliliğe yer vermeyerek sürekli hayat olmak zorundayız. Devrimin genel çıkarlarını korumak, eksiklerimize karşı acımasız olurken, güçlü devrimci değerlerimizi korumak ve ileri taşımak zorundayız. Bu varlığımızın anlamı ve teminatı olacaktır.

Hayatı özgürleştirmek ve başka bir dünya yaratmak için; devrim!

İdeolojik olan her şey; sosyal realitenin bir ürünüdür. İktisadi ilerleme ve onun ardılı olan siyasal, kültürel, sanatsal, felsefi alanlarda yaşanan her gelişme; sınıfların konumlanışının ve realitesinin bir sonucu. Sürekli bir ilerleme ve çatışma yaşanmakta. Üretim araçları

yenilenmekte, insanın üretkenliği buna göre yeniden biçimlenmekte; bu yeni biçimler insan fizyolojisinde ve psikolojisinde yeni değişimlere neden olmakta ve bunların her biri, bir diğeri üzerinde etkiye bulunmaktadır. Doğa ile insanın savaşında, kapitalistlerin kar hırsı ve aç gözlülükleri her yeri zehirli gazlarla ve kimyasal atıklarla yok ederken; doğanın öfkesi mazlumların başında patlamaktadır. Dünyanın büyük çoğunluğu açlıkla ve zulümle boğuşmakta; bir avuç haydut istedi her yeri kana bulamakta.

Demokratik ve sivil inisiyatiflerle bu bir avuç haydutla başa çıkmanın olanaklı olmadığını dünyanın yanan çehresi defalarca kez tanıtmaktadır. Parça parça koparılan tavizlerden asla vazgeçmeden, ama kesinkes sonuç alıcı çözümlere de sırt çevirmeden, devrimci bir eylemi düşlemek ve düşlerimizin peşinden koşmak zorundayız. En modern silahlar, gelişmiş ordular ve devasa ekonomik güçleriyle dünyanın başına çöreklenen haydutlar takımını alt etmenin yolları tükenmiş değil. Bunlara verilecek en iyi cevap, onların silahlarıyla onları vurmaktır. Silahları tümeden çöplüklere gömebilmenin yolu, bu bir avuç hayduttan kurtulmayı gerekli hale getirmiştir. Başını ABD'nin çektiği bu haydutlar takımına karşı, dünya halklarının vereceği ret cevaplarını yüksek sesle dile getirmek ve kendi coğrafyamızın özgün yanlarını; sağladığı avantajları doğru değerlendirmek zorundayız. Dağlarına güvenmeyen ve silahlı otoritelere aynı yöntemlerle yanıt veremeyenlerin fazlaca ayakta kalma şansları yok. Ayakta kalsalar bile, kökten değişiklikleri kalıcılaştırmaları zor. İşte Filistin, Afganistan, Kürdistan bu örneklerin en yakınında olanları.

Güzel yarınlar istemek tek başına hiçbir şey ifade etmez. Eğer güzel günler için sistemli, planlı ve stratejik kapasiteleriyle dünya barışlarına meydan okuyacak bir mücadeleye girişilemezse; binlerce yıllık kölelikleri devam ettirmekten başka bir şey yapmış olumaz.

Günün ötesinde değerlerle ve insan yaşamlarıyla ilgili olmak, uzayın her zeresini kavrayacak bir enginlikle bakmak gerekmektedir. Çöplüklerden ekmek toplayan insanları, açlıktan ölen çocuğunu gömen çaresiz anneleri, dilenenleri, bunalıp intihar edenleri, hayatı tanımadan acıyı tanıyan bebeleri görmeden yaşayan insan; özünde insan olamamış bir hayvandan farklı değildir. Kendi leşini yiyip geçiren yaratıklar olmak istenmiyorsa; hayatın başka karelerini görmek ve insanca tepkiler vermek gerekmektedir. Özgür bir insan; dünyaya

Çöplüklerden ekmek toplayan insanları, açlıktan ölen çocuğunu gömen çaresiz anneleri, dilenenleri, bunalıp intihar edenleri, hayatı tanımadan acıyı tanıyan bebeleri görmeden yaşayan insan; özünde insan olamamış bir hayvandan farklı değildir. Empoze edilen düşünme, okumama, öğrenme, ses vermeme tarzını yıkıp atmak; hayata daha çalılımlı girmek zorundayız. Her gün yanımızda yakınımızda ölen, kıvranan insanların gerçeğidir bizim gerçeğimiz.

tabusuz, kuralızsız ve buyurgan olanın korkusuna aldırma hakabilendir. Özgür insanlar topluluğu, başka bir dünyanın varlığını tanımlayabilir ve onun için mücadelenin mümkün olduğunu somut hale getirebilir. Hiç kimse kafasını kuma gömüp, elindeki bir iki kırtırık edinimle yetinmeye kalkmasın. Dünya her geçen gün yaşanılmayacak şekilde cehenneme çevrilmekte ve bir avuç hayduttan cennetine daha

fazla kan taşınmaktadır.

Beynimizi çepeçevre sarmalayan zincirlerden kurtulmak zorundayız. Empoze edilen düşünmeme, okumama, öğrenmeme, ses vermeme tarzını yıkıp atmak; hayata daha çalılımlı girmek zorundayız. Her gün yanımızda yakınımızda ölen, kıvranan insanların gerçeğidir bizim gerçeğimiz. Medyanın cehennemi cennete çeviren illüzyonlarıyla avutulan koca bir yağın olmaktan çıkmalıyız. Her yere özgürlük, her yere devrim şiarı bu yüzden gereklidir. En başta ezilen insanın keçeğe çevrilen beyin özgürleşmesi için gereklidir. IMF reçeteleri ile açlığa işsizliğe, soyulmaya ve yalana mahkum edilen yığınların kendileri için bir şey yapabilmeleri için gereklidir. Yalanlara karşı doğrulara, yanılsamalara karşı gerçeklere gereksinim duyan herkes için gereklidir.

Bugün dünya çapında oluşan kutuplaşmaların mutlak bir anlamının olduğunu birazcık düşünmek gerekiyor. Haydutların evimizin içinde cirit atmasını millî duygularıyla örtüştüren egemenlerin salyali ağzlarından akan irin deryasında boğulmak istenmiyorsa; mutlak olarak ayağa kalkmak gerekiyor. Çatışmaların hangi yöne kanallize olduğunu, bunun ezilenlere neler getirdiğini görmek gerekiyor. Hayatı yönetmeye kalkan, hayata düşman tüm kuralları silip atmak; onların yerine gerçeğe dayanan ve insanın özgürleşmesine adanan yenilenmecî eylemler koymak gerekiyor. Malların ve araçların özel mülkiyetinden peydahlanan tüm kötülükleri yok edebilmek için; öncelikle özel mülkiyeti ortadan kaldırmak ve her şeyi ortak kullanıma açmak gerekiyor. Yaşadığımız kötü hayatın dışından başka bir hayatların olduğunu öğrenmek için insanın filozof olması gerekmiyor. Başka hayatlar, başka dünyalar yaratmak mümkün. Yeter ki yerkürenin bir yerinde yaşadığımızın ve yaşananlara ortak olduğumuzun bilincine varmış olalım.

Buğday, Kılıç ve İnsan-3

Ozan VELİ

"Biz, doğru bir psikoloji doktrininin temel sorununun, aç bir insanını neden bir şey çaldığı değil, neden bir şey çalmadığı olduğuna hâlâ inanıyoruz."
W. Reich

5. Kapitalist aile ve birey psikolojisi

Kavramlaştırmaların tümünde bir felsefi öz bulunur. Hiçbir şey, toplumların tarihsel gelişiminden, onların maddi hareketinden ayrı değildir ve bu toplumsal tarih irdelemeden; hiçbir manevi yaşam biçimi kavramlaştırılmaz. Maddi hayatın belirleyici olması, Marksizm'in temel belirleyicidir. Böyle olmasıyla birlikte, kimi burjuva demagogların iddi ettiği gibi, Marksizm hiç bir zaman manevi yaşamı ve bunun maddi yaşam üzerindeki etkilerini, hatta dönem dönem belirleyici olan geçiş evrelerini yadsınmamıştır. Psikoloji, ahlak, estetik vb. tüm manevi yaşam kavramları; mutlaka bir maddi temele bağlı olarak oluşurlar ve bu maddi yapının dönüşümüyle birlikte değişirler. 'Birlikte' değişirler vargısından, bire bir aynı tarihi kesitte veya aynı hız ve aynı yavaşlıkta değişeceği anlamı çıkarılamazdır. Aksine ilişki biçiminin, maddi değişimden sonra, hatta

oldukça sancılı ve sorunlu yaşandığını tanımlayan Marksizm'dir.

Toplumun maddi değişimini ve buna bağlı olarak insan ve insana ait üst yapının değişimini bir yere kadar kabul eden; ama toplumsal ilişkileri neredeyse çekirdek aileyle ve onun ilişki ağının kutsallığı ve sarsılmazlığı ile sınırlayan Freud'un; 'insanlık hiçbir zaman bütünüyle şimdiki zamanda yaşamaz' sözünü anımsatmak isterim. Bu şu anlamıyla önemli: Toplumlar tarihinin maddi varlığı, kimi kere kendini zorlayan sınırlayan bir dizi ilişki ve ruhsal yapı biçimiyle sürekli çatışma halinde olmuş; ve manevi yaşam, maddi değişimden bir hayli sonra gelmiştir. Üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki çatışma da bunun ifadesidir. Maddi gelişme, kendine uygun manevi gelişmeyi ve ilişki biçimlerini büyük sarsıntılarla, uzun tarihsel evrimlerle elde edebilmiş; o evreden sonra başka yeni çatışmalara kapıyı aralamıştır.

Marksizm; insanın değişimine dair vargılarını, toplumların tarihsel gelişimiyle ortaya çıkan maddi ilişkiler üzerine inşa eder; ve Freud gibi, sisteme angaje olarak en temel vargılarından, sadece kürsülerinden olmamak için vazgeçen tüm liberal burjuva kuramcılarının aksine; sağlam ve güçlü itirazlarla baş kaldırır. Marksizm'in en temel sorunlarının başında, insanın geri kalmış manevi hayatına kuşuklar göndermek, onu sarsmak ve kendine getirmektir. Kendi doğasına yabancılaşmasının önüne geçmesi ve

kendisi olabilmesi sorunlarıyla yakından ilgilidir. İnsanın her haliyle, sanatı, kültürü, ahlakı, psikolojisi ve akla gelebilecek manevi yaşamın her alanıyla direk ilgilidir. Bu ilgede de, -diğer tüm konularda olduğu gibi- kendiliğinden bir duruş içinde değil, aksine sadece kavramla yetinmeyi değil, aynı zamanda değiştirmeyi temel ilke olarak benimsemektedir.

Bu pencereden baktığımızda; insanın manevi yaşamıyla daha direk bağlar kurmak zorunda olduğumuzu anlarız. Kapitalist aile ve onun bireyi, şeklinde belirleme yapmamızın önemi; toplumun genel yapısı yanında özel olanı daha yakından anlamaya yöneliktir. Genel olarak, aileyi belirleyen toplumsal statüdür ve üretim tarzının değişmesiyle bunların tümü değişecektir, tekrarına ve yüzeysel ifadesine bağımlı kaldığımız durumda; bugün var olan sosyal statüyü açıklamada yetersiz kalırız. Aile elbette ki toplumsal gelişmelerle ve onun tüm alanlarda yarattığı değişimlerle beraber değişime uğrar. Fakat bunu, kendi koşulları babında özel irdelemelere tabi tutmadan, bugün var olan en demokratik aileden, en kaba ataerkil aileye kadar, tüm çekirdek aile yapısının sistemi ve kendilerini yeniden üretmelerini açıklamakta zorlanırsınız. Çünkü; üzerinden atlayamayacağımız temel bir sorun olarak, toplum psikolojisi ve bunun ailede yeniden üretimi söz konusudur. Aile denilen kurumlaşmaların ve bunların topluma tipik bireyler

üretmesinin gizemindeki temel neden sadece iktisadi durum değildir. Sorunun psikolojik, ahlaki boyutu; politika ile günlük alışkanlıklar arasındaki ilişkiyi açıklamayı da kolaylaştırır.

Gerek kapitalizm öncesi aile modelleri, gerekse de kapitalist burjuva ailesinin varoluş koşulları, iktisadi var oluşla açıklanır; fakat bu açıklamalar hiçbir koşulda özel olanı ve onun maddi gelişmeler üzerindeki etkilerini, hatta belirleyiciliklerini yok saymayı ya da önemsememeyi getirmez. Aksine, Marksistlerin bu yön üzerine özel ihtisas çalışmaları yapmalarını gerekli saymaktadır. Yerleşik sistemlerin tarihi, sadece iktisadi oligarşinin, komprador kapitalizmin tarihi değil; aynı zamanda, bu dönemlerin tümünde sosyolojik ve psikolojik tarihin bütünüdür. Eğer bir toplumda kilise veya dinin herhangi bir kurumu işlevli kılınıyor ya da işlevi geri çekiliyorsa bu iktisadi ve siyasi erkin ihtiyaçlarına yanıt olmayı kapsamaktadır. Bunları tek düze bir sonuçlandırmayla ele almakta doğru olmaz. Örneğin Türkiye'de Kürt ulusal devriminin gelişmesine karşı beslenen Hizbullah; aynı zamanda kendi olanaklarını ve karşı etkilerini yarattı. Bir süre sonra, devlet için tehdit oluşturmaya başlaması, bu doğal etkilerin bir sonucuydu. Devlet ve aile kurumlarının psikolojik yapısı bir kere belirlendiğinde, kendine uygun, ya da kendinden türeyen daha farklı etki alanları yaratacaktır. Karşılıklı bir etkileşim sürekli yaşanacaktır ve bu gelişmeler maddi hayat üzerinde de belirleyici etkiler icra edecektir. Hatta bu gelişmeler, bir aşamadan sonra, sıçramalarla nitelik değişimlerine dahi neden olabilirler. Burada önemsenmesi gereken yan; üst yapıdaki şekillenişin iktisada bağlı

olduğu kadar; ondan ayrı bir alan olarak ele alınıp irdelenmesinin gerekliliğidir. Çünkü insan psikolojisini ve bilincini ifade eden üst yapı formasyonlarının tümü, bir kere şekillendiğinde, çok uzun süre iktisadi yapıyı etkilemekte, gelişimini frenlemekte -ya da itelemekte-, hatta değiştirmektedir.

Önceki bölümlerde değinmeye çalıştığımız kimi özgünlükler, genel olarak aile kurumunun ve onun hizmet ettiği sosyal statünün yeniden üretimiyle ortaya çıkan yansımalar olup; hayatın pratik akışını belirlemektedirler. Yerel alışkanlıkların tümü ailede ve sistemde üretilen psikolojinin ve ahlak anlayışının büyük etkisi altındadırlar. Hatta bu anlayışlarla beslenmekte ve güçlendirilmektedirler. Bunların çok önemli bir bölümü, psikoloji ve ahlak anlayışınca saptanmakta ve ekonomik sistemin varlığı üzerinde önemli etkilerde bulunmaktadır. Milyonlarca yoksulun, proleterin ezilenin faşizmi desteklemesinin mantığını anlamak içinde; ailedeki psikolojik üretime bakmak gerekiyor. Son dönemlerde özellikle Arjantin'deki toplumsal kargaşadan dem vurulduğunda ve bu ülke Türkiye ile karşılaştırıldığında; Türk toplumunun aile yapısının gelenek ve göreneklerinin, burjuvazi tarafından övgüyle yüceltilmesinde de görebildiğimiz şey, toplumsal psikolojinin, ailenin ve yerel düzeydeki alışkanlıkların önemini açıklamaktadır. Sistem yerel düzeyde aileye ve onun var olan gerici karakterine ihtiyaç duyduğu kadar; aile de kapitalist geri sistemlere kan taşımakta, onun ideolojisini ve ihtiyaçlarını o dar mendebara hücresinde yeniden yeniden üretmektedir.

Aile kurumunun üretimi; maddi malların ve iş gücünün ve insan tür-

lerinin üretimini kapsamaktadır. Birincisi de ikincisi de üst yapının yani var olan fikirlerin, ahlak anlayışının ve psikolojinin bir bileşeni ne dayanır. Kapitalist aile giderek çözülmekle birlikte, hâlâ en gelişmiş batı 'uygarlıklarında' dahi, varlığını, sistemleri karakterize edecek şekilde yüksek düzeyde sürdürmektedir. Her ne kadar evlilik dışı ilişkiler ve evlilik dışı çocuk edinmeler çok hızla artmış olsa da, iş alanına inen kadını da kapsayan ataerkil tek eşli aile modelleri, kadınların bastırılması ve çocukların otoriteyle tanışmasını sağlayacak biçimde varlıklarını sürdürmektedirler. Geri ülkelerde ise bu durum çok daha vahim, çok daha ilkel ve barbarcadır. Kır nüfusunun hâlâ önemli derecede ağırlığını koruduğu Türkiye'de; aile kurumu daha önce de belirttiğimiz gibi tam anlamıyla bir faciadır.

Sosyolojik olarak ele alındığında; geri toplumsal formasyonların üretim ilişkilerindeki ilerlemeye koşut bir psikolojik ilerleme yaşaması mümkün görünmemektedir. Mutlak olarak geriden gelen bir kültürel yapı bulunmaktadır ve toplumsal sistemlerin gereksinim duyduğu insan karakterini üretmekle yükümlüdür. Aile; insanların büyük çoğunluğunun karakteristik yapısını bilinçli yada bilinçsiz olarak üretmeye devam ettikçe; sistemlerin en önemli kurumsal bileşenleri olarak işlev görmeye devam ederler. Ailede anne ve baba; toplumsal olguların sözcükleri ve somut ifadeleridirler. Bunları çevreleyen etmenler salt ekonomik değildir ve psikolojik varlıkları bu iktisadi gerçeklik dahilinde daha yerleşik ve katı bir hal almıştır. En yoksul veya en devrimci sınıfın bir üyesi olmaları dahi, onların psikolojik, kültürel

dünyalarında çok yavaş sarsıntılar yaratabilmektedir. Büyük çoğunluk kendi için bilinç oluşturmıyorsa; bunda, etkisinde bulundukları kültürün ve psikolojik şekillenmenin rolü belirleyici olmaktadır. Cinsel bastırma ve ataerkil otorite; ailenin devamını oluşturan bireylerin psikolojik varlığını belirlemektedir. Bu noktada, yukarıya aldığımız Reich'in sözlerinin anlamı daha yakıcı biçimde kendini hissettirmektedir. **Aç kalan neden çabıyor değil, neden çalmıyor; sorunu üzerine düşünmeyi gerektiriyor. Bireyi ezik ve otorite tanır hale getiren, bağımlı kişilikler oluşturan ve köleleştirici bir karakter kazandıran kültürel ve psikolojik formasyonları tanımak ve önemsemek gerekiyor.**

Ailede kadının yeri, sistemin ve çekirdek ailenin genel durumunu ele veren en önemli öğedir.

Kadınların psişik sorunlarını irdelemek, başlı başına ayrı ve kapsamlı bir alanı oluşturmaktadır. Fakat kişilerin şekillenişini ve onları şekillendiren toplumsal formasyonlarını, aile yapılarını ele alırken, kadının gelişim seyrine değinmemek olanaklı değildir. Ataerkil baskı biçimlerinin her tür-lüsüyle beslenen cinsel, ulusal, sınıfsal baskıların en ağır biçimde üzerinde odaklaştığı kadının, bu ağır koşullar karşısında katlanıcı ve kabullenici tavrını sürdürmesinde, var olan psikolojik şekillenmenin payı ayırt edilmeden ve bu kurumların her birinin doğalmış gibi sunulan realitesine yönelmeden; devrimci bir dönüşüm elde etmek olanaklı olmayacaktır.

Kapitalist toplumun bireylerini irdelerken; bireylerin ait oldukları sınıfsal katmanları kendi iktisadi, kültürel alanları içinde ele alma-

dan, onların gerçek durumunu kavramak olanaklı değildir. Kız çocuklarının psikolojik şekillenmelerini bu kulvarda ele aldığımızda, görülecektir ki ezilmenin birkaç kez katlandığı ve buna bağlı psikolojik travmaların daha kapsamlılaştığıdır. Toplumun evrimci dönüşümlerinin alabildiğine yavaş ilerlediği Türkiye gibi toplumlarda, aile modellerinin değişimi ve buna bağlı olarak kadınların ve kız çocuklarının özgürleşmesi alabildiğine yavaş ilerlemektedir. Bu nedendir ki, devrimci dönüşümler en başta kadınların ihtiyaçlarına yanıt olma durumundadır. Aileyi çözen ve giderek onun bireylerini toplumsallaştırarak özgürleştiren iktisadi köktencilik yanında, radikal tarzda kültür değişimlerine de yönelmeyi gerektirmektedir. Bu ikincisi, birincisinin yaşatılması ve sürmesi için de temel bir zorunluluktur. Aile içindeki her türden baskı biçimi, genel anlamda toplumsal baskı biçimlerinin bir türevi olduğundan, değişimlerde ve devrimlerde aileye, onun çözülüş sınırlarına bakmak gerekmektedir. Sosyalist iktidarların bu temel sorun konusunda bir hayli tekleddiğini ve 'sosyalist aileyi güçlendirme' gibi, özünde burjuva olan yanlış politikaları ürettiğini biliyoruz. Aile, adı her ne olursa olsun, bir tür egemenlik alanı yaratır. Çocukların otorite altına alınması ve kadınların cinsel baskılara maruz kalmasını yaratır. Kapitalist aile ve daha geri ataerkil hücrelerde yaratılan değer yargıları ve oluşturulan ruhi şekillenmeyi yıkmak, devrimlerin en temel sorunlarının başında ele alınmayı gerektirmektedir. Bu alanlara dair devrimci bir rota izlemek yerine, tutucu, ahlakçı ve geri bir psikolojiyle hareket edildiğini söylemek yanlış olmaz. Yağınların

geri yanlarıyla uzlaşmak ve bunun üzerinden iktidar araçları edinmek, özünde kendi rengine güvensizliğin ve özgürleşmeyi özümseyememenin dışı vurumudur. Üst yapıda kurulu iktidara yönelmeyen bir devrim, kendi amaçlarına varmayı çok daha zorlaştıracaktır.

Aile anlayışının ve onun çepe-rindeki ahlak anlayışının, psikolojisinin yıkılması, sadece devrimsel süreçlerle değil; kesintisiz biçimde devrimlerin devamı ve kuşakların devşirmesiyle olanaklı olacaktır. Kapitalist ailede kadının şekillenmesi, kısıtlanması gereken en katı yanı teşkil etmektedir. Kimi burjuva kuramcılarının iddia ettiği türden, 'kadının psikolojisinin var olan sabit biyoloji tarafından belirlendiğinin' tersine; 'bütün psikolojik biçimlerin kurulmuş bulunan toplumsal dünyaya belirlendiğini' kabul etmenin gereği olarak; değişimi yerleşik sistemlerin ekonomik yanlarıyla sınırlı tutmadan, ya da üzerine durulması gereken tek yan olarak bunu esasa oturtup, diğer yanları önemsememezlik yapmadan, birey psikolojisinin özgür gelişmesinin önündeki tüm yerleşik engelleri yıkmayı amaç edinmek gerekiyor.

Ailedeki psişik şekillenme, her sınıfsal katmana ve onun iktisadi durumuna göre değişim göstermekle birlikte, sistemi karakterize eden üst yapı modelleri, her tabakayı kendi konumuna göre düzenleyerek kendi yedeği durumuna getirmeyi amaç edinmekte ve bunu önemli oranda da başarmaktadır. Sistemli ve bilinçli her uygulama, her sınıfsal katmanda ayrı etkiler yaratmaktadır. Örneğin, Freud'un, 'insan oğlunun kolektif nevrozu' olarak tanımladığı din; her sınıfsal katmanda ayrı bir etkiyle hayat bulmaktadır. Bu çerçevede, resmi

otoritelerin Hizbullah'ı beslemesi ve büyütmesi; belli sınıfsal çevrelere yöneliktir. Fakat bu olgu bir kere bir alana nüfuz edip, toplumsal bir sorun haline gelmeye başladığında, diğer sınıfsal katmanları da direk veya indirek biçimde etkilemeye başlar. Ezilen sınıfların toplumsal maniplesine dayalı tüm politik uygulamaların ve pratik tutumların, toplumsal psikolojiyi etkilemesi ve belirlemesi kaçınılmaz olarak kendi etki alanlarını da yaratacaktır.

Bireyin bastırılması:

Bireyi belirleyen toplumsal alanı belirlemeden, doğru bir çözümlemenin yapılamayacağını biliyoruz. Her hangi bir yerleşik sitem dahilinde, sınıflar ve toplumsal katmanlar arasındaki iktisadi, kültürel ve politik farklılıkları gözetmeden daha özgün, daha somut irdelemeler yapmak da olanaklı değildir. Aile kurumları veya yerleşik sistemlerin her hangi alandaki bir kurumunu bu bağlamda bir ayrıştırmaya tabi tutmadan; bu kurumlar ile birey ve sistem arasındaki işlevi, bunun etki sınırlarını, kapasitesini saptamakta olanaklı değildir. Aile yapısı ve onun psikolojik realitesi ile sistem arasındaki denge veya çatışma, bireyin belirlenmesinde dolaylı değil direk etkilidir. Bireyi karakterize eden, onu sınırlayan, bastıran ya da özgürleştiren etmenler arasında, sistemin egemen yapısını ve onun alt versiyonu, sürekliliği sağlanmış kurumu gibi işlev gören aileyi göz ardı ederek, bireyi anlamak olanaklı değildir. Max Horkheimer aile; 'çocukları sınıflı toplumu uysallıkla kabullenmeye zalimce hazırlayan bir egemenlik merkezidir' derken, yerden göğe kadar

haklıdır. Aynı zamanda aileyi belirleyen tarihsel ve toplumsal koşullarında aynı derecede zalimce insan üzerindeki egemenliği belirlediğini biliyoruz. Baskıcı, otoriter ve sınırlayıcı egemen psikoloji sadece burjuva ailesinin bir sorunu değil; sisteme tabi olan, ya da o tarihi kesitte o özgün alanda yer edinen her katmandan aileye egemen durumdadır. Yani bir proleter ailede en az bir burjuva aile kadar otoriterdir. Çocukların sınırlandırılması ve kadının bastırılması bu tip aile modellerinin tümünde revaçtadır ve aileyi karakterize eden özgün şekillenmeler bir toplumsal olgu olarak yansımaktadır. Sınıflı toplumlarda insanlararası ilişki biçimleri, sınıfların konumlanış durumuna göre de farklılaşmaktadır. Ekmek bulamayan, çocuklarının en temel yaşamsal giderlerini dahi karşılayamayan en yoksul kesim içindeki aile yapısı, genel toplumsal psikolojinin de ötesinde daha büyük sarsıntılar, travmalar ve savrulmalar yaşamaktadır. Dışa karşı ayakta kalmanın ve yaşamını sürdürmenin daha çok otoriteden ve daha çok denetimden geçtiğini bu tip durumlarda kanıksamak daha da kolaylaşmakta ve sistem içinde yer edinme lüksü, göz boyayan medyanın televolelerine tabi kalmaktadır. Kendisi olmayan, aynı zamanda başkası hiç olmayan bir 'varoluş.'

Bireylerin boyun eğici kişilikler haline gelmesi, sistemin ilk ifadesi olan ailede başlamakta ve sistemin her bir kurumunda bu psikoloji enjekte edilerek, bağımlı, güvensiz bireyleri hazırlamaktadır. Baba hukukuna ve onun ekonomik varlığına tabilik ve ailede somut hale gelen toplum ahlakına kesin uyum; bireyi sınırlamanın ilk ablukasını teşkil etmektedir. Okulda, asker-

likte, iş yerinde devam eden giden aynı sistemli abluka; bireyi boyun eğen ve kendi doğasına yabancılaştıran, dışardan denetlenen kişilikler haline getirmektedir. Bundan sonra, neden bunca şeye tahammül eder, diye sormanın karşılıksız kalacağı noktaya cevap bulmuş oluruz. Beşikten mezara kadar otoriter, baskıcı, sınırlayıcı bir psikolojik şekillenmeyi içselleştirmiş olmanın verdiği rehavetle; sivil bir tepkide bir göstericiyi coplayan polisleri televizyondan izleyen kahve sakınları hep birlikte, vurulan vur, diye bağırmağa başlarlar. Orada dışa vuran iç benlik, ne aileden, ne toplumdaki ne de onun yarattığı ve süreklileştirdiği basit insan içeriğinden ayrı bir şey değil; aksine tıpa tıp kendisidir. Her bastırılmanın, bir otoriter eğilimde ifadesini bulması olarak yansıyan travmalı toplumun yoksul insanlarıdır bunlar.

Ailede özgürleşme, babanın otoritesiyle ta başından yıkılır. Baba, sistemin minyatürü olarak ifade edilecek olan ailede devletin, -yani iktidarın- kendisidir. Bireyin toplumsal olarak bastırılması ve maniplesi, burada babanın; -ister bilinçli olsun ister olmasın- gönüllü ve sürekli olarak bu görevi iktidar adına yerine getirmesidir. Çocuğun bu zalim yuvada ilk öğrendiği değer itaattir. Babaya, aile hukukuna, onun ahlak ve değerlerine itaattir. M. Horkheimer, "Kadınlarla çocukların umutsuzluğu, yaşamdaki her hangi bir mutluluktan yoksunluk, babanın ekonomik hegemonyasına dayanan maddi ve psikik sömürü insanlığın omuzlarına son yüzyıllarda en az eski çağlardaki kadar ağır bir yük bindirmiştir" diyor. Tamda bu noktada, bireyin bastırılmasına ve boyun eğici

kişiliklere dönüşmesine açık bir yanıt vermiş oluyor. Bu anlatı içinde kadınların konumunu tabi ki ayrı olarak ele almak gereklidir. Bastırılma, ruhsal maniple, mutluluktan yoksunluk ya da umutsuzluk, erkek çocuklarla kıyaslanmayacak kadar daha ağırdır. Çocukların baba ve devlet otoritesinin baskısı altında kalması kadar, kız çocukları ayrıca erkek çocukların da baskısı altındadırlar. Bu da yetmemekte, aynı kaderi paylaşan ve en büyük acıları çeken annelerde, kızlarını bu yerleşik ahlak kurallarına, otoriteye ve baskıcı iktidara uymalarını sağlamak için karşı cepheye yer alırlar. Bastırılma bu anlamıyla kız çocuklarında katbekat artmaktadır. Hele bu Türkiye ve Kürdistan gibi, üst yapının alt yapıdaki değişimi çok geriden takip ettiği ve yerleşik ahlakın katı bir hal aldığı yerlerde koyu bir karanlık gibi gök yüzünün büyük bir bölümünü işgal etmektedir.

Ailede başlayan ve toplumu yansıtan, sonrasında süreklileşen en büyük psikolojik sorun olarak cinsel bastırma; bireyin özgürleşmesinin önündeki en temel engellerden biridir. Hemen hemen diğer tüm alanları belirleyen psikik bir etki icra eden bu yan, bastırmanın da en etkin alanıdır. Ailede mayalanan ve sürekli sıcak kuluçkalarla yeniden üretilen toplumsal ahlak; maddi malların mülk edinimine paralel biçimde, cinsel özgürlüğü tahakkümüne almış olmakla yetinmeyip; kime ne kadar vereceğini ya da verip vermeyeceğini de belirler olmuştur. Verdiğini de kendi ihtiyaçlarına göre düzenlemekte ve en üstten en alta doğru her kesimi kendine angaje etmektedir. Bir yanda nikahı erdem olarak alta dayatırken ve bunu sürekli

işleyip kutsal mercilerde tutarken; bir yandan günlük yaşanan cinselliği parayla alınabilir meşruluk olarak her saat her dakika resmetmektedir. Burjuvazinin her konuda sürgiden ikiyüzlülüğü; cinsel ayrıcalıklarını korumada daha da belirgin bir hal almaktadır. Kadının bekaretini, erkeğin boynuna namus zinciri olarak geçiren ve bunu; dokunulması en zor olan aile kurumunda sürekli saklı tutarken, en kaba ataerkil barbarlıklarla içişi ettiği bu kavramları her gün televele merkezlerinde pazarlamaktadır. Bu tip toplumların bireyleri; bu iki kabus arasında sürekli bir açmazlar ablukasında kalmakta ve kuşaklar boyu bu ucubeleri sürdürmeyi, erkek olmanın cüreti olarak, eşekçe korumaktadır. Bireylerin kişilik psikolojisini biçimleyen bu bastırma alanları, diğer alanların sınırlılıklarını da oluşturmaktadır.

Birey; önceden belirlenen çerçeveler içinde kendi sınırlarını oluşturma fırsatı, doğal olan yanlarıyla gelişme ve olgunlaşma imkanı bulamadan; toplumsal sistemin ve onun en temel kurumu olan ailenin oluşturduğu çevrimler dahilinde giderek küçülmektedir. Öz benliğini yitirdiğinde, onun yerine var olan ve aileden, sistemden hazır alınan travmalı kişilikler ikame ettirilmektedir. Böyle olunca da, bireyin özgürleşmesi ve kendi sınırlarını sürekli genişletmesi, toplumsal tepkilere daha açık hale gelmesi, zincirlerini yermesi, kendini sadece kendi için üretmesi giderek zorlaşmaktadır. İşte tamda bu durumda, kendisi açken ve önünde servetler dünyası varken, ona dokunmadan kalabilmektedir. Adeta hipnotize edilmiş, uyutulmuş, yok edilmiştir.

Türkiye de bu durum; prekaptalist üretim biçimlerinin etkileri ve kırsal alan nüfusunun halihazırdaki yoğunluğunun getirdiği karmaşa ve kapitalizmin dışardan ikame ettirilen komprador niteliği ile paralel gelişen emperyalist kültür işgali; bu toplumun bireylerini daha sorunlu hale getirmektedir. Bastırılmış kişilikler ve yabancılaştırılan iç benlikler, toplumsal statünün karmaşası ile iyice kangren bir hal almaktadır. Çaresizliğin ve umutsuzluğun kişilikleri belirlediği durumda; dışı karşı güçsüzlüğünü örtme ve savunma hali geliştirmek için içine kapanan aile, aşiret, topluluk modelleriyle birlikte; dine ve insanın manevî dünyasını körelten diğer itaat biçimlerine ilgi yoğunlaşmaktadır. Otoriteye tapma ve mazlumlara karşı uygulana gelen şiddetli kutsama olarak biçimlenen kişilikler; bu türden gayri insani gelişmelerde kendi bastırılmışlığını ifade etmektedir. Bu nedenle en faşizan yöntemlere, gözü kapalı destek sunabilmekte, onu kendisini yönetmesi için başa getirebilmektedir. Tüm askeri darbeleri ayakta alkışlayabilmekte, bunların kendi insanlık tarihinden neleri alıp götürdüğü üzerine bir zerrecik düşünmemektedir. Bergama'daki siyanürlü altın arama faaliyetine sermayenin cephesinden alkış tutup, bunun için yitiriyüşler yaparken de, kendisinin ne kadar küçültüldüğünün ve otoriteye nasıl uyar hale getirildiğinin azıcık da olsa farkında değildir. Üstelik bunu yaparken, bir kuşak sonrası çocukların kimyasal kirlenmeden dolayı sakat doğacağını tasavvur dahi edememektedir. Zira onun için yarın diye bir şey yoktur. O bugünün maddi mallarıyla ve kamını daha fazla doldurmayla meşguldür.

Beyin gücü onun için neredeyse hiçbir şey; ense kalınlığı övünülecek büyük bir erdemdir. Dolandırıcılığı öğrenmek için büyük çabalar harcarken, kendisinin her gün, her saat nasıl dolandırıldığı üzerine hiç mi hiç düşünmemektedir. O kendi kızını, kız kardeşini bacaklarının arasına sıkıştırdığı namus denilen lanet için dilim dilim doğrarken, çocuk denilecek yaştaki kızlara tecavüz etmekten kaçınmamaktadır. Sülûktür. Sürekli kendini bir başkası olarak ifade eder ve hiçbir zaman kendiyle yüzleşme cesareti içine giremez. Güçlü olana öykünür, onda kendi zayıflığını örtbas ederek, kendini kandırmada ustadır. Kendi gelişmelerini ve gizli arzularını sürekli başkalarında dile getirmekte, başkasında somut hale gelen kendi zaaflarını yine başkasına karşı mermi olarak kullanmakta hiç tereddüt etmemektedir. Cinsellik üzerine ne söylene, karısının ya da kızının yanında keskin namusçu ve yasakçıdır; ama bir adım ötede eline geçirdiği her kadını becerme gayreti içindedir. İktidarsızdır, bu yüzden keskin namusçudur; çünkü namusu bu türden iktidarsız erkekler icat etmiştir ve o da bu geleneğe uygun davranmaktadır. Böyle yapmakla kutsal ailesini koruduğunu sanmaktadır; ama, karısının başka cinsel düşlerle, kaçamaklarla yaşamakta olduğunun farkında bile değildir. Keskin ahlakçılık yaparak tüm saygısını yitirdiğinin hiç mi hiç farkında değildir ve sürekli başkalarının ahlaksızlığından dem vurarak; karısını, kızını bastırma, hücreye kapatma gibi en büyük ahlaksızlığını gizlemeye çalışmaktadır. Bir başkasının yanında karısına hoş görünmekte, hatta mutlu bir evliliklerinin olduğu yalanını rahatça

söyleyebilmekte ve buna kendisinden başka hiç kimseyi inandırma-
dığından da bihaberdir. Nikahlı bir evlilik yapıyorsa, bunun dışındaki her biçimi lanetlemekte ve ahlaksızlık olarak görmekte iken; içten içe o biçimlere imrendiğini gizlemekte oldukça başarılıdır. Homoseksüellere, eşcinsellere karşı düşmanca, onların varlığını yaşamın bir parçası olarak görmekten dahi aciz olmakla yetinmeyip; birde onları mezara gömmek için polislin copuna yağ sürmekten geri durmamaktadır. Böyle yaparak, kendi benliğinde var olan karşı cinsine saldırdığını düşünemeyecek kadar zavallıdır. Çocuklarını azarlamakta, dövmekte ve bununla iyi ve güçlü bir baba olduğu imajını pekiştirdiğini sanan bir manyak durumuna düşmekte ve bunu büyük bir erdem sanma saçmalığının azıcık farkına varamamaktadır. Çocuklarının ileride neyi seçeceği ne kendisi karar verirken, eskimiş istem ve arzularının yeni kuşaklarla nasıl çatıştığının bir nebze de olsa farkında değildir. Her söze, bizim zamanımızda, ya da biz sizin gibiyken, diye başlayarak; hangi çağda kaldığını ve bir milim dahi ilerleme dinamiği taşımadığını ve bu komik duruma gençlerin nasıl kısılarak güldüğünü anlayamazken, bir megalomanın canlı örneğini resimlemektedir. Dindardır; ama dine ilişkin hiçbir doygun cümleye sahip değildir. Cami minaresinden günde beş vakit dinlediği ezanın anlamını hiç bilmediği halde, her ezan sesini duyduğunda, bütün pisliklerin orta yerinde olsa bile Allah demekten de geri durmamaktadır. İnsanların tek tanrısı olduğuna ve herkesin bunu tanıdığına inandığını söylemektedir ama, insanları dinine, ırkına, ren-

gine, cinsine göre ayırmakta en fanatik olmayı elden bırakmamaktadır. Yanlışlarını Allah'a, başarılarını sürekli kendine ayırmakta, Allah'ı bununla avuttuğunu sanmaktadır. Kürtleri, Lazları, Çingeneleri aşağılarken de, Tanrının en değerli kulu olmaktan asla ödün vermediğini rahatlıkla söyleyebilmektedir.

Daha çokça uzatabileceğimiz bu özellikler; Türkiye gerçeğinde bağımlı kapitalizmin ve pre-kapitalist ilişki biçimlerinin ve onun küçük hücreleri olan ailenin belirlediği insanın gerçeğini yansıtır. Bastırılmış, sindirilmiş, kendi olmaktan çıkarılmış, öz benliği yok edilmiş, otoriter ve baskıcı rejimlerle kısıtlanmış bireyin özgürleşmesi; tümüyle toplumsal bir dönüşüme bağımlı olduğu kadar; manevi dünyadaki radikal değişimleri de öngörmekte ve buna uygun bir duruş içine girmeyi gerektirmektedir. Yerleşik düzenlerin geri ve statükocu ataerkil yanlarıyla uyum içinde bir toplumsal devrim söz konusu olamaz; bu önemli bir kriterdir ve bu alanda devrimi süreklileştirmeden bir adım yol alabilmek olanaklı değildir. Yerleşik ahlak anlayışına, aile kurumunun 'meşruluğuna', onun içinde mayalanan kitle psikolojisine, patriarkal iktidara, devlete, otoriteye karşı devrimci bir duruş göstermek zorunluluktur. Bu nedenle insanla ilgili sorunları daha fazla tartışarak, kendi realitemizdeki çarpık, sakat kişilik şekillenmelerini eleştiriye tabi tutmalı, devrimi bireysel duruşlarımızda somut hale getirmeliyiz. Bundan sonraki bölümlerde; örgütlü yaşam içinde birey ve onun psikolojik varlığı gelişimi vb. sorunları irdeleneceği çalışacağız.

Sermayeye Esneklik, Emeğe Kölelik

Cihan CAN

Son yıllarda gündemden düşmeyen ve ezilen kitlelerin hoşnutsuzluğunu gitgide arttıran bir sözcük yerleşti toplumsal yaşamımıza. Sözlüklerde "olaylarda, düşüncelerde beliren ağır durum" olarak tanımlaması yapılan ve kapitalizm tarih sahnesinden silininceye kadar işçi sınıfı ve emekçi kesimler için yaşamı çekilmez hale getirecek olan ekonomik krizler önce 1994 peşisıra 1998 ve son 2001'de ezilen kesimlerin eskisi gibi yaşayamaz hale gelmeleri ile doruk noktasına ulaştı. Ardından çözüm önerileri, çözüm politikaları birbirini izlemeye başladı. Yaşam koşulları her geçen gün bir önceki günü aratır hale gelen emekçi kesimde yer alan "toplam istihdam içindeki payları 1991'de % 21,6 olan ücret ve maaşla çalışanların GSYİH'ya oranı % 5,3 iken, aynı oranlar 2000 yılında % 24,2 olarak % 2,6 artış gösterirken GSYİH'ya olan oran % 4,2'ye düşmüştür." Diğer bir deyişle çalışan sayısı artarken, gelirler düşmüştür. (Veriler DPT'nin Temel Ekonomik Göstergeler'inden)

Maliye bakanlığı Vergi istatistikleri yıllıkları başlıklı verilerinde 1991-2000 döneminde Türkiye'de ücret ve maaş geliri elde edenlerin GSYİH içindeki payları % 4,5 iken, bu kesimin toplam gelir vergisi içindeki payı % 45,4 olduğuna işaret edilmektedir. Ücret ve maaşla geçinen kesim yaratılan ulusal gelirden

% 4,5 pay alırken, toplam verginin % 45,4'ü vermektedir. Emekçi kesimin içinde bulunduğu bu dayanılmaz koşullara karşın; "MESS yönetim kurulu başkanı Erdoğan Karakoyunlu 1994 krizinin esneklik ile atlatıldığını ve bu yönde varsa sendika ile uzlaşıldığı yoksa işçilerle anlaşıldığını, 1998 krizinin de yine aynı şekilde atlatılmaya çalışıldığını" (MESS Yıl: 4 sayı: 15 Temmuz 1999) açıklarken B. Rosier, özellikle 1990 sonrası artan bir sıklıkla yaşanmaya başlanan ekonomik krizlerle ilgili "Kriz, kitle üretimine yönelik teknolojik rejimden mikroelektronik ürünlere dayalı ve basit bir otomasyon sistemini aşan tasarım, üretim, yönetim ve pazarlama faaliyetlerinin entegre bir sistemi olarak çalışan bilgi yoğun bir üretim organizasyonuna geçişte ortaya çıkmıştır" (Bernard Rosier, İktisadi kiz kuramları) saptamasında bulunmaktadır.

Burjuva temsilcilerinin atlattıkları krizin emek cephesinden görünümü çok daha farklıdır ve çözümde farklı olacaktır. Şule Necet'in "kapitalizmin fordist birikim rejimi krize girmiştir" belirlemesi yaptığı üretimin örgütlenmesi sürecinin öncesi ve sonrasının gelişimini T. Öngen "İlk sermaye birikim döneminde emeğin manüfaktür (zanaat) türü bir örgütlenmesi olurken tekelleşen dönemde Taylorist ve Fordist tarzda bir örgütlenmesi vardır. Üçüncü teknolojik devrim adı verilen mikroelektronik

ve enformasyon teknolojilerinin yer aldığı birikim sürecinde ise yeni manüfaktür (yeni zanaat üretim biçimi, diğer adıyla da post-fordist emek rejimi vardır" (T. Öngen - Petrol - İş 1997 yılı) şeklinde özetlemektedir.

Zanaata dayalı üretim faaliyetinin geçerli olduğu ve süreç sonunda ürünün zanatkar tarafından sahiplenildiği lonca sistemini takiben manüfaktür döneminde birden fazla zanatkarın bir arada üretimi gerçekleştirdiği üretim işbölümüne dayanıyordu.

"Her üretim sistemi kendine özgü iş örgütlenmesini geliştirir," (İ. Köstekli - Bütünsel Kalite Yönetiminin İşçi - İşveren İlişkileri üzerine etkileri)

Üretimin toplumsallığının, ürünün bireysel sahiplenilişi ile tezatlık teşkil ettiği ve devrimin zorunluluğunu dayatan kapitalizmin üretim organizasyonlarında ülkeler arası farklı uygulamalar, anlayışlar görülmektedir. Bir dizi ara uygulamalarında dayandığı temel olan iki ana kapitalist birikim süreci olarak Fordist - Taylorist ile Post-Fordist üretim örgütlenmesi emek sürecinde etkin durumdadır.

Üretimin örgütlenmesinden başlayarak giderek tüm topluma dayatılan "esnekliğin temel gerekçelerinden biride ekonomik faktörler üzerine kurulan rekabet artışına ve ucuz işgücüne dayalı sistemi geçerli ve yaygın bir hale getirmektir." (K. Lordoğlu - Esnekleşme ve Enformelleşme)

Rekabet kapitalizmin doğasıdır ve esnekliğin temel dayanaklarından biri olarak gösterilmektedir. Ancak hedefleri itibarı ile "rekabet demek, işletmenin üretim maliyetlerini düşürmesi ve daimi işçiler yerine ülke içi ve dışında taşeronluğu yaygınlaştırması ve istihdamın a-tipik biçimlerine başvurarak daha esnek olması demektir." (ILO, World Labour Report, 1997-98/ Petrol İş 1997-99 yıllık)

"Her toplumsal formasyonun politik, sosyal yapıları ve güç ilişkileri tarafından belirlendiği, bunlarında tarihsel olarak farklılık gösteren toplumsal yapılara göre şekillendiği ve sermayenin değer kazanma biçiminin bu kompleks değişkenlikten etkilendiği ortaya çıkmıştır. ...birikim rejimi olarak Fordizm, üretimin artması ile karakterize edilmektedir. Bu da iki ayrı dinamik ile şekillenmektedir. Bir yandan karlar ile finanse edilerek artan yatırımlar, diğer yandan ücretlilerin satın alma gücünde görülen sürekli artış. Bu sonuca ulaşılmanın altında yatan gerçek ücrete ayrılan pay ile kapital -emek verimliliği - büyük ölçüde aynı kalmıştır. Bu durumda kâr oranlarında sabit kalabilmiştir, ayrıca üretim ve tüketim mallarının tüketiminde üretimdeki artış ile uyum içerisinde olabilmıştır.... kapitalizmin fordist birikim rejimi krize girmiştir.... Sermayenin değer kazanma biçimi son dönemde değişen Pazar koşulları yüzünden üretim sürecine ilişkin yeni talepler doğmasına neden olmuştur. Bu talepler esneklik, çabuk teslim, kalite, ürün çeşitliliği vb. taleplerdir. Ancak bunlar fordist üretimin yatay ve dikey işbölümüne dayanan yapısı ile bağdaşamamaktadır." (Şule Necef - Esnekliğin farklı boyutları ve uluslar arası dinamikler)

Esnek çalışmanın doğal sonuçlarından en başta geleni mevcut işsiz sayısının hergün katlanarak artış göstermesidir ki sayısal esneklik olarak adlandırılmaktadır.

Sermaye birikiminin artışına ve işgücünün denetlenmesi esasına dayalı olan esnekleşme politikaları önemli bir ölçüde işsizlik sorunu ile ilgilidir. (K. Lordoğlu age)

"Nitekim açık işsiz ve eksik istihdamda olanlar toplam istihdam içinde % 12' dir." (DİE, Hane halkı işgücü anketleri 1997)

Standartlaştırılmış işsizlik oranları 1974'te OECD ülkelerinde %3,5, AB ülkelerinde %3,1 iken 1998'de OECD'de %7, AB'de %10'dur. (OECD, July 1984-OECD June, 1999)

"Esnek üretim 'özünde kâr hedefleri doğrultusundaki hareketlerinde, gerekse çalışanlarla ilişkilerinde işverenin özerkliğini arttıracak, böylece sermayeyi endüstriyel kurallardan ve örgütlü işçi hareketinin kısıtlamalarından kurtaracak bir olanaktan başka bir şey olmadığı' tespiti ile karşı karşıyadır aynı zamanda." (T. Öngen - İleri teknoloji ve çalışma ilişkilerinin paradigması - AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi 1995 Ocak/Haziran)

"Temel çelişkilerin saklanması için esnekleşme kavramı kadar etkili bir araç bulmak güçtür." (K. Lordoğlu age)

Fordizmin kitlesel üretime uygun işçi - işveren ilişkilerinin yerine küçülen işyerleri, taşeronlaşma ve işçi - işveren ilişkilerinde açma yaşanmaya başlanmıştır.

"Esneklikle birlikte sektörel bazda değişiklikler ortaya çıkmış, sanayide istihdam düşerken, hizmetler sektöründe artış göstermiş, sanayide örgütlü sendikalar güç yitirirken hizmet sektörlerinde artış göstermiştir." (Petrol İş 1997-99 yıllık)

Emek gücünün becerilileşmesi bazı sektörlerle sınırlıdır. Norveç, İsveç ve Finlandiya'da emek gücündeki becerilileşme imalat sektörü için % 23-31, post endüstriyel hizmet sektörü olarak nitelenen ve becerilileşme için asıl dayanak olarak kullanılan üretim alanlarında ise % 38-47 arasındadır. Aynı oranlar yeni orta sınıf olarak nitelenen ve daha çok hizmet sektöründeki emek gücünü tanımlayan gruplar için % 52-70 arasında iken, imalat sektöründeki işçi sınıfında % 17-24 oranlarındadır." (Dr. İlker Belek - Kapitalist sömürünün yeni modeli "Esnek üretim sistemi")

Ülke içi sektörel olarak hizmet sektörleri lehine gelişmeler yaşanırken uluslararası işbölümü gereği ucuz işgücü yoğun emek gerektiren üretim alanları yarı-sömürge ülkelere aktarılmaktadır.

"Yeni gelişen süreçte işletmeler niteliksiz işgücünün kullanıldığı üretim aşamalarını düşük ücretli, çalışma standartlarının tam olarak uygulanmadığı az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere aktararak maliyetlerini düşürürler" (Cem Sommel "Üretimde Küreselleşme ve Kalkınma" Toplum ve Bilim Dergisi 1996)

"Gelişmekte olan ülkelerde işgücünün öne çıkan özelliği eğitim ve beceri düzeyinin düşük olmasıdır. Bu özellikle birlikte bu ülkelerde ki altyapının yetersizliği de bir araya gelince düşük verimlilik sorunu ortaya çıkar" (Hayri KOZANOĞLU, "Finansal Esneklik", 95-96 Petrol-İş Yılığ)

"Ancak üretim sürecinin yeni biçimi emek yoğun ve daha az vasıf gerektiren işlerin kolaylıkla gelişmiş ülkelere taşınmasına neden olur." (CHOSSU-DOVSKY Michael age)

"Türkiye'de toplam istihdamın % 16'sı kısmi çalışma içinde görülmektedir. Gerek Türkiye'de gerekse Dünya'da işletmeler ölçeklerini küçültmeye başlamışlardır. Bu ölçeklerdeki küçülme çalışma ilişkilerinin esnekleşmesi ve işçilik maliyetlerinin düşürülmesi adına gerçekleşmektedir. Maliyetleri düşürmek; ücretleri aşağı çekmek, daha az işgücü kullanmak veya birim işgücü başına verimliliği artırarak gerçekleştirilebilir." (K. Lordoğlu age)

1991 - 98 arasında 1-9 kişi çalıştıran işyerlerinin sayısında % 52 oranında artış olurken 100 kişinin üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinin sayısında ise sadece % 16 artış olmuştur." (Çalışma hayatı istatistikleri 1997)

Çalışma Bakanlığı verileri 1-9 kişi çalıştıran işyerlerinde çalışanların % 8,4'nün sendikalı olmasına karşın 250 kişiden fazla çalıştıran işletmelerde sendikalı oranının % 90 düzeyinde olduğuna işaret etmektedir. İşgücü maliyetlerini düşürmek ve sendikaların total gücünün azaltılmasının önemli formülü bu noktada yoğunlaşmaktadır." (K. Lordoğlu age)

"Kırılganlık" ve "emeğe bağımlılık" ile "sendikal örgütlülük faktörlerinin bir arada bulunuşu işverenler açısından bir risk olarak görülebilmektedir..... Örneğin istihdamın çekirdek ve çevre (işçisi) olarak dağıtılması, işçilerin çıkarlarının farklılaştırılması, aralarında rekabetin teşviki ücretlerin bireysel beceri temelinde belirlenmeye çalışılması, takım çalışmalarının getirdiği işçiler arası bireysellik anlamına ayrışmalar dayanışmanın azaltılmasına yol açılması, rekabette yenik düşüldüğünde işyerinin kapanacağı ve işsiz kalmayacağını bilinçlere yüklenmesi gibi durumlar aynı zamanda sendikal örgütlülüğün

ve bilincin yıpratılmasına da yol açmaktadır. Yine bu emeğe bağımlılığın arttığı süreç içinde işçilerin geleneksel ideolojilerinde tehdit altındadır.

....Ayrıca işsizliğin yüksek olduğu bir ortamda işten atılma tehdidi ile işçiler üzerinde baskı oluşturularak, işçiler baskı altına alınmaya çalışılmaktadır. İşçiler açısından gerçek ücretlerin gerilemesi, çalışma saatlerinin esnetilmesi - uzatılması, izin dönemlerinin işverenin isteğine göre ayarlanması, vardiya çalışmalarında işveren tercihleri. Öncelikle iş güvencesinden önceki dönemlere kıyasla geri gidilmesi, özelleştirme sonucu işten çıkarma, ücretlerin düşürülmesi, çalışma koşullarının kötüleşmesi vb. çalışma hayatının giderek ciddileşen sorunları karşısında, sendikaların çözüm üretmedeki güçlükleri, işçilerin bilinçlerini yanı sıra umutlarını da olumsuz etkilemektedir." (İ. Köstekli - Bütünsel Kalite Yönetiminin İşçi - İşveren İlişkileri Üzerine Etkileri)

İşletmelerin küçültülmesinde izlenen yöntem taseronlaşma olmaktadır. Esnekliğin dayanaklarından birisi de teknolojinin artan ölçüde üretim sürecine sokulmasıdır. İşsizliğin nedenlerinden birisi de üretim sürecinde giderek artan teknolojinin uyarlanması olarak görülmektedir ki sermaye tarafından doğal bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Tabi bu doğallık sermayenin doğası gereğidir. İnsani açıdan doğal olması gerekene ise Marx dikkat çekmektedir; "Bizler makinenin kapitalist kullanımından doğan ayrılmaz çelişki ve uzlaşmaz karşıtılıkların makineden değil, ama aslında makinenin kapitalist biçimde kullanımından doğduğunu bilmekteyiz. Bu yüzden makine tek başına ele alındığında çalışma saatlerini kısılttığı halde, sermayenin hizmetine girdiği zaman bunu

uzatmakta gene kendi başına çalışmayı hafiflettiği halde sermaye tarafından küllanıldığında işin yoğunluğunu arttırmaktadır, kendi başına o insanın doğa üzerindeki zaferi olduğu halde sermayenin elinde insanları bu kuvvetlerin kölesi haline getirmektedir." (Marx Kapital cilt:1)

"Üretimin otomatik kontrolü esneklik getirir ve ancak dağılmış, farklılaşmış emek süreçleri üzerine merkezi ve katı bir kontrolü öngörür." (Aglietta'dan aktaran İ. Köstekli age)

"Esnek üretimde işin yoğunlaşması ve akışkanlığını arttıran iş süreçleri nedeniyle emek üzerinde daha derin ve köklü bir denetim kurulmaktadır. Kapitalist iş sürecinin özgül iki olgusu esnek imalat sisteminde de mevcuttur. İşçi sermayenin denetiminde çalışmaktadır ve ürettiği ürün işçinin değil kapitalistin malıdır." (TMMOB Ocak 1999-Yeni süreçleri ve iş organizasyonları)

Anketler, istatistikler okuyuculara belirli anlayışları, düşünceleri kavratma, onaylatma amacı taşısada önemli olan kavratılmaya çalışılan değil, verilerden hareketle gerçeği yakalamaktır. Gösterilen resmin arka yüzünü görebilmektir. Üstteki veriler işçi sınıfı ve emekçi kitleler açısından esneklikle ilgili gerçekleri ortaya koymaktadır.

Ancak kareleri yerli yerine oturtmak, özde yaşananı genelleştirebilmek resmi tamamlayarak sorunu ortaya derli toplu koymak açısından önemlidir. Sorunu doğru belirlemek çözüm yolunda yarı yolu katetmek demektir.

Özelleştirmeleri, hergün çeşitlenen ve giderek oranları arttırılan vergileri, ücretlerin sürekli aşağı çekilmesini, ardı arkası kesilmeyen krizleri, dozu ve sıklığı artan ölçülerde telaffuz edilen savaş tehditlerini

emperyalizmin sömürü, talan, rekabet politikalarından ayrımsanız sorunun kaynağını gözden kaçırmış olursunuz ki doğal olarak üreteceğiniz çözüm politikalarında sonuca varmayı sağlayamaz.

Kitlesele üretim/fordist birikim rejiminin koşulları ortadan kalkmıştır. Nedir bu koşullar?

Üretime dönük: Var olan kitlesele talebi karşılamaya yönelik standart kitlesele üretim, vasıfsız/standart işgücü, kitlesele üretimin doğal sonuçlarından biri olan kalite sapmaları, giderek artan stok maliyetleri, artan rekabetin dayattığı ölçüde ürün çeşitliliğini karşılayamama, işgücünün giderek işe yabancılaşması vb. sorunlar fordizmin sonunu hazırlamıştır.

Üretim sürecindeki bu gelişmenin eş zamanlı siyasal alana yansımaları: Kitlesele üretimden kaynaklı kitlesele işçi sayısı, kitlesele üretimin ve emek-sermaye çelişkisinin doğal gelişimi içinde giderek artan işçi ve emekçi kesimin mücadele süreci, takiben kazanılan sendikal, ekonomik, siyasal hakların standartlaştırılarak çalışma hayatına kazandırılan iş hukuku ile ekonomik-sosyal hakların yasallığa kavuşturulması, uluslararası komünist hareketin giderek yükselen ölçüde süreklilik kazanan ve tüm ezilen kesimleri etkisi altına alan gelişim seyri, kapitalist kampı zorlayan ona geri adım attıran, geleceğini tehdit eden sosyalizmin somut varlığı, devlet düzeyinde örgütlü varlığıydı.

Sosyalizmin kapitalizmin geleceğini tehdit eden varlığı ve etkisi kapitalist kampı her ne kadar ortak hareket etmeyi zorlasa da aralarındaki rekabet ve Pazar mantığından beslenen çelişki kapitalizmin doğasıdır.

"Fordizm ABD emperyalizminin kapitalist dünyanın liderliğini ele geçirdiği süreç" olarak nitelendirilir ki bu saptama bir gerçeği ortaya koymaktadır.

1941 yılında ABD'de kurulan Dış İlişkiler Komisyonu kuruluş amacını "Amerikan finans ve sanayi sermayesinin ihtiyacı olan materyallerin 'mümkün olan en az stres ve zahmetle 'elde edilmesi için gerekli ekonomik ve askeri hakimiyetin tüm dünyada kurulması" olarak belirlemiştir. Bu amacı gerçekleştirecek araçlar da tespit edilmişti ve birbirini takip eden adımlarla GATT, IMF, DB, AB, DTÖ vb. kurum ve kuruluşlar oluşturuldu. Doğal olarak bu kurumların oluşturulmasını dayatan çeşitli nedenleri sıralayarak halkların gözlerini perdelemek için tüm mekanizmalar harekete geçirildi ve bu süreç oldukça başarılı bir şekilde tamamlandı. En azından günümüz gerçekliğinde karşı-devrimin içinde bulunduğu konum itibarı ile bu gerçeği vurgulamakta fayda var. Bu gerçek tabiki kendi içinde başka bir gerçeği daha taşıyor: Nefeslenmekte ve güç biriktirmekte olan emek cephesi suskunluğunun son demindedir, karanlık ne denli koyu olursa aydınlık o denli parlak olacaktır.

Sosyalizmin ezilen halkların ilgi alanı olmaktan çıkarılması, kapitalizmin çekim alanı haline getirilmesi amaçlı sosyal devlet uygulamaları kitlelerin nispeten dizginlenmesinde üzerine düşen rolü oynamıştır.

Bu dönemin en belirgin özelliği kapitalist dünyanın uluslar arası işbölümü (!) gereği kapitalist ülkelerde sanayi geliştirilirken, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin tarım ve hayvancılıkla yetinmek zorunda bırakılması ve bu sürecinde çeşitli anlaşmalar ile devamının sağlanmasıydı. Sömürge ve yarı-sömürgelerdeki ekonomik yaşamın ithal ikameci politikalara uygun yapılandırılmasıydı ki uluslararası tekeller bu ülkelerde hakimiyetlerini o ülkelerdeki acenteleri konumunda bulunan komprador burjuvazi ve toprak ağalarına

dayanarak sürdürüyordu.

GATT süreci oldukça uzun bir dönemi kapsadı. Reel sosyalizm olarak adlandırılan ve adından gayri sosyalizmle ilişkisi kalmamış olan SSCB ve uydularının ardı ardına çöküşü ile birlikte kapitalist kamp tarafından kapitalizmin insanlık alemi için nihai bir sistem olduğunun ilanı ile birlikte emek-sermaye çelişkisinin sona erdiği dolayısı ile sınıf mücadelesinden bahsetmenin anlamsız/gereksiz olduğu söylemleri dört bir yana yayıldı.

Başını ABD'nin çektiği kapitalist kamp başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi kesimlere karşı saldırılarını SSCB ve uydularının çöküşünde etkisi ile daha açıktan sürdürmeye başlamıştı. GATT, IMF, DB, AB, DTÖ vb. kurumlar ile yarı-sömürge ülkelerin ithal ikameci politikaları terketmeleri, onun yerine ihracata dayalı sanayileşme adı altında bu ülkelerin uluslararası tekellerin sınırsızca sömürü ve talanına açılmaları sağlandı. Bu sömürü ilişkisinin aksamadan devamlılık kazanması için bir dizi yeniden yapılanma ve uyum politikalarını uygulamak zorunda hale getirildi. Bu politikalar (IMF, DB kanalı ile kredi verme koşulu olarak dayatılan öncelikle gümrüklerin sıfırlanması, peşisıra çeşitlendirilen ve kurumsallaştırılan, özellikle mali sermayenin ve kapkaççı piyasasında denmesi uygun olan spekülörlerin yaşam alanı borsaların faaliyetlerinin yasal güvencelere bağlanması, bu yolla sermayeye kar alternatifleri sağlanması, devletin piyasa ekonomisinden elini çekmesi adı altında özelleştirmelerin dayatılması, sübvansiyonların ve destekleme alımı vb. yollardan devletin tarıma olan desteğinin kaldırılması sağlanarak uluslararası tarım tekellerinin sömürü alanlarının genişletilmesi vb. uygulamalardan oluşuyordu..

Çeşitlendirilen ve faaliyet alanı küreselleşen mali piyasaların etkinliğini görebilmek açısından bir örnek yeterli olacaktır.

"Özel bankaların, sigorta şirketlerinin, finansal yatırım şirketlerinin, ulusötesi tekellerin finans yatırımlarının günlük toplamı dünya ticaret toplamının 100 katı 1.3 trilyon dolar tahmin edilmektedir." (ICEM, Info 4-1997-Petrol İş 1997'99 yıllık)

ISO Dergisi Ağustos 2000 sayısında özel kesimin faaliyet dışı geliri ile net bilanço kâr oranlarına bakıldığında net bilanço kârının faaliyet dışı gelire oranı 1990'da % 33,3 iken 1999'da faaliyet dışı gelir büyük bir artış göstermiş, net bilanço kâra oranla % 219 oranında artış göstermiştir.

Mali sermayenin güçlenmesi sermayeye kâr alternatifleri sunarken, işçilere işsizlik, düşük ücret, kayıt dışı çalışma, esneklik vb. şekilde yansımaktadır.

Küreselleşmenin YDD' nin ilanı ile uluslararası işbölümünde değişikliğe uğradı. Düşük ücret ve ücret farklılıklarının ortaya çıkışına sağlayan bu yeni işbölümü "Dünyanın pek çok bölgesi küresel ucuz emek ekonomisine "aktif şekilde" dahil edilmemiş olmalarına karşın dünya ölçeğindeki emek maliyetlerinin düzenlenmesi açısından önemli rol oynayan "ucuz emek rezervleri" içeriyor. Üçüncü dünyadaki herhangi bir merkezde ücretlerin artırılması doğrultusundaki toplumsal baskılarda dahil olmak üzere işçi huzursuzlukları baş gösterirse, ulus ötesi sermaye üretimi alternatif ucuz emek merkezlerine kaydırılabilir ya da (dışarıda üretirmek üzere) bu merkezlerdeki taşeronlara (CHOSSUDOVSKY Michael (Çev. Neşenur DOMANİÇ), Yoksulluğun Küreselleşmesi) başvurarak gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Bu süreç gelişmiş ülkelerde yapısal bir nitelik kazanmış olan düşük nitelikli işgücünün işsizliğini ve düşük ücretlerini açıklamada belirleyici bir anlam taşır.

Dünya Bankası'na hazırlanan bir rapor, işgücü piyasalarının dünyanın küreselleşme eğilimine uyum göstermesinin ve istihdam ile reel ücret artışlarının gerçekleşebilmesinin ancak esnekliğe sahip ve verimli bir işgücü oluşturmaktan geçtiğini belirtmektedir. (WB, World Development Report, 1995, Workers in an Integrating World, World Bank yay, New York, 1995, 16-18. aktaran Birgül Şimşek İşgücü piyasalarının küreselleşmesi ve küresel işgücü piyasasında ulusal işgücü piyasalarının yeri)

Esnek çalışmanın ülke mevzuatına yerleştirilmesi amacı ile uluslararası alanda "kapitalizmin kaleleri" her tür yola başvurarak görevlerini yerine getirmektedir.

"Sermaye uluslararası hareketliliğini kullanarak gelişmiş ülkelerdeki işgücü üzerinde, işçilerin pazarlık gücünün sınırlandırılması, ücret düzeylerinin düşürülmesi ve çalışma koşullarının kötüleşmesi yönünde baskı uygulama olanağı bulur. (Hayri KOZANOĞLU, "Finansal Esneklik", 95-96 Petrol-İş Yıllığı)

Temel araç ise işlerin parçalanarak, bu parçaların önemli bir kısmının daha "esnek" işgücü piyasalarına taşınmasıdır. (Meryem KORAY, "Esneklik ya da "Emek Piyasalarının" Küreselleşmesi", 95-96 Petrol-İş Yıllığı, İstanbul, 1996, s.759)

Devletler düzeyinde yürütülen tüm uluslararası görüşmelerde "Devletin ulusal işgücü piyasasını diğer ulusal işgücü piyasalarına göre küreselleşme sürecine entegre etme uğraşları, daha yüksek verimlilikte daha düşük ücret düzeyinde ve daha ağır çalışma koşullarına rıza gösterecek

bir işgücü arzı oluşturmaları (Birgül Şimşek İşgücü piyasalarının küreselleşmesi ve küresel işgücü piyasasında ulusal işgücü piyasalarının yeri) emek sürecine ilişkin uluslararası sermayenin uluslararası düzenleme stratejisidir.

Emeğin örgütlenme süreci, organizasyon süreci de yaşanan bu gelişmelere paralel seyir izleyerek esneklik uygulamaları ile karşı karşıya kalıyor ve emek cephesi esneklik uygulamalarına gönüllü razı olmaya zorlanıyordu. Sermayenin bu yönelimine, uygulamalarına "işletmelerde en vasıfsız meydancı ile vasıflı makinist/operatör aynı ücreti alıyor. Bu bir dizi sorumluluk almış olan makinist/operatöre yapılmış bir haksızlıktır" söylemiyle yüklen-dikleri tarihsel misyonlarını yerine getirerek burjuva sendikacıları da destek veriyordu. Emek-sermaye ilişkisinde burjuva saflarında yer alan bu işbirlikçi kast görevini layıkıyla yerine getiriyordu. İşbirlikçi sendika ağalarının bu tutumu TİS'ne yansıyor ve kademe farkı uygulamaları ile aynı işletmede çalışan işçiler arasındaki ücret farkı giderek açılıyor, dolayısı ile işçi dayanışması zedeleniyor, işletme içinde dahi belirli sorunlar kademe farkı olan işçilerin birbirlerinin sorunlarına duyarsız, vurdumduymaz davranmalarına yol açıyordu. Sermaye bu yönüyle hedefine büyük ölçüde ulaşmış oluyordu.

Sermayenin TİS ile elde ettiği kazanımın ardından, ikinci adım atılarak sıra "dünyada salt işçinin korunması için yasalar dönemi geçmiştir. Dünyada işletmenin ayakta durmasına dönük yasalar dönemi içerisindeyiz" (R. Baydur Çalışma Hayatında Esneklik 1994) söylemi ile esneklik uygulamalarının yasal mevzuata yerleştirilmesine geliyordu.

Paneller, kamuoyuna yönelik açıklamalar, hükümet-işçi sendikaları-uluslararası kuruluşlar ile yapılan bir dizi toplantılar ile dile getirilen esnek çalışmayla ilgili açıklamalar burjuvazinin nasıl bir iş barışı hedeflediğini açıkça ortaya koymaktadır.

"Zira mevcut çalışma hayatını düzenleyen kurallar iş piyasasının ihtiyaçlarını karşılar nitelikte değildir. Bu durum çalışma hayatında daha az kural, daha az mevzuat buna karşın daha çok esneklik, daha çok serbesti olarak ifade edilen 'esneklik-fleksibilite' arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Bu düşünceden hareketle ücrette esneklik, ücret dışı işgücü maliyetlerinde esneklik, fonksiyonel esneklik, iş esneklik, çalışma saatlerinde esneklik bugün çalışma hayatının en çok üzerinde durduğu konulardır." (Çalışma Hayatında Esneklik, TİSK Mayıs 1994)

"Küreselleşen rekabet ortamında katı mevzuatlar bırakılarak yeni üretim ve yeni yönetim teknikleri uygulanmalıdır... Esneklik, işçiye zamanını daha iyi kullanma imkanı sağlarken, işveren açısından da düşük maliyet, verimlilik, kalite ve uluslararası rekabet edebilme olanağı sağlamaktadır." (MESS, Temmuz 1996 Yayın No: 233)

"Mevcut iş kanunu son derece katıdır. İşçiyi korur. Ama işi, işyerini korumaz. Oysa asıl sorun işin, işyerinin korunmasıdır." (Mercek, Temmuz 1999 s:24)

"Ülkemizdeki katı iş hukuku mevzuatı esnekleştirilerek üretim faktörleri ve çalışma süreleri daha verimli kullanılmalıdır... Küreselleşen rekabet ortamında katı mevzuatlar bırakılmalı, yeni üretim ve yeni yönetim teknikleri uygulanmalıdır. Değişen teknoloji ve üretim yöntemlerine uyum sağlayabilmesi için insan gücü esnek kullanılmalıdır." (MESS, Temmuz 1996 s:43)

"Geleneksel sosyal devlet anlayışının en belirgin özelliklerinden birisi çalışma hayatının katı iş hukuku kuralları ile düzenlenmesi ve işçinin işten çıkarmalara karşı sıkı bir şekilde korunmasıdır.... İş belirlemesinin ardından şu öneriler getirilmektedir: İş hukuku katıdır ve bu toplu iş ve bireysel sözleşmelerle aşılmalıdır. Katı hukuk esnekleşen biçimde düzenlenmelidir. Çalışma mevzuatında özellikle sayısal esnekliğe, yani işten çıkarmalara olanak sağlayan düzenlemeler yapılmalıdır. İşletmeler işçileri istedikleri işlerde serbestçe çalıştırabilmelidir. İş hukuku yeni esnek (a tipik) istihdam türlerine olanak sağlayacak düzenlemeler yapılmalı, yeni hükümler getirilmelidir." (Aktan C. Can, Değişim ve Devlet, TİSK İncelem yy: 22 1997-aktaran İ. Köstekli age)

Sermaye kesiminin bunca önem verdiği, önem verdiği esnek çalışma kapsamında değerlendirilebilecek uygulamaları bir kez daha anımsatmakta fayda var:

Taşeronluk, kaçak çalıştırma, geçici işçi, mevsimlik işçi, istisna akdi, kapsam dışı personel, özel güvenlik görevlisi, belirli süreli hizmet akdi, ihbar önellere azaltılması ya da kaldırılması, kısmi süreli hizmet akdi, part-time çalışma, toplu izin, ücretsiz izin, toplu işten çıkarma, kısa süreli çalışma, vardiya sayısının azaltılması ya da çeşitlendirilmesi, çalışan süreyle orantılı ödeme, kıyım iş süreleri, telafi edici çalışma, vardiyalı çalışma, sıkıştırılmış iş haftası, işçilere yarım ücret ödenerek izine çıkarılması, ücret zamlarının TİS kabul edilenden az uygulanması, TİS ücret maddesinin tadili, performans dayalı ücret sistemi, TKY ve kalite çemberleri veya iş mükemmeliyeti, evde çalışma..." (İ. Köstekli-Esneklik ve Sendikal Politika 1, Türk İş dergisi Ocak-Şubat 1999)

İş tanımlarının yeniden düzenlenmesi, kademelerin yeniden ayarlanması adı altında yeni iş tanımı ve kademe birleştirmelerinin amacı işlevsel / fonksiyonel esnekliği devamında bunun doğal sonucu olarak sayısal esnekliği yaşama geçirmektir. Yeni iş tanımları ile yapılan iş çeşitlenmekte, bölüm birleştirmeleri ile de iş genişlemesi yaratılmaktadır. Direkt işten çıkarma şeklinde olmasa da emekli olanın yerine yeni işçi almama uygulamaları ile işçi sayısında düşüş gerçekleştirilmektedir.

Esnek çalışma ve bir dizi emek organizasyonu ile amaçlanan sermayenin artı-değer oranını arttırmaktır. İşçi sınıfı ve emekçi kesimlerin sermayenin artı-değer oranını arttırma çabalarına vereceği yanıt ne olmalıdır?

Kuru, yaşamda yer bulmayan söylemler yerine yaşama geçirilecek, gerçekçi saptamalar yapmak ve kitlelerin sahiplenmesini sağlamak önde gelen görevlerdir.

Burjuvazinin hedefi nettir: Olabildiğince böl, yedeğine al ve yönet...

Bölünmesi hedeflenen kesim başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi kesimlerdir. Yedeğe alınacak kesim işçi sınıfı içindeki işbirlikçi sendika ağaları başta olmak üzere emekçi kesime yakınlaşan ancak düzenden de umudunu yitirmemiş kesimlerdir. Yönetme anlamındada yönetmeye aday olanlar içindeki bazı kesimin havuç sopa politikası ile hizaya getirilmesi hedeflenmektedir.

İşçi sınıfının ve emekçi kesimlerin öncelikle 1994 ve ardından 1998 takiben 2001 krizleri ile düzenden ekonomik olarak kopuşu hızlanmıştır. Bu kopuşu siyasal, toplumsal, örgütsel alanda örgütleyecek, düzene karşı savaştıracak öncü örgütlenmesinin eksikliği emekçi kesimler açısından en büyük kayıptır. Burjuvazi

işçi sınıfını en güçlü olduğu alanda fabrikalarda sıkıya tutulmaya teslim almaya çalışmaktadır. Burada işçi sınıfını kademelerle, ücret eşitsizliği ile bölerek gerçekleştirmeye çalışıyor. Sınıfa düşen görev bölünmemek işe sosyalistlere düşen görevde bölünmemek, işçi sınıfının geleceğini karartacak ücret teslimiyetçiliğinin önüne geçmektir.

Bunun adımıda fabrikalarda kısımlardan atılmalıdır.

İşçi sınıfının örgütlülüğünü, dayanışmasını canlı tutacak, işçi sınıfını yaşamın aktif öznesi haline getirecek olan işyeri örgütlenmesinin en temel örgütlülüğü kısım komiteleridir. Kısım çalışanlarının tam katılımını sağlayan ve çalışan sayısına orantılı olacak komiteleşme giderek işyeri temsilciliği ve şube yönetimlerinin oluşturulmasında da temel alınmalıdır.

Temsil kurumlarının oluşturulmasında temel işleve sahip delege uygulaması kitlenin seçim sonrası işinin bittiği, bundan sonra görev seçilenlerindir anlayışının yaşam bulma kaynağıdır. Bunun bir dizi sosyal-kültürel temeli de olmakla birlikte kitleyi pasifize etmenin yasalığa kavuşturulmuş şekli olan delege uygulaması bir yandan sistemin yasallık dayatması olmasının yanında konumlarının devamını kitlenin seyrirci konumunun sürmesinde gören işbirlikçi, uzlaşmacı, karşı-devrimci sendikal anlayış içinde yaşam-sal önemdedir. Temsil kurumlarının oluşturulmasında seçim sonuçlarının bir dizi kirli ilişkilerle seçim öncesinde belirlenmesinde belirleyicidir delege sistemi. Öyleyse sınıfsal mücadele sürdürücülerinin önüne koyacakları ve yerine getirmek zorunda oldukları görev alternatif örgütlülüklerdir. Tabi ki kitle-sel temelli örgütlülükler.

Hakim sınıflar tarafından topluma egemen kılınan genel anlayış, bireyleri haklarını savunma noktasında birilerini delege ederek, görevini tamamlamış olmanın psikolojisi ile süreç içinde seyrirci konuma düşmelerini sağlamaktır. Bu davranış genel bir toplumsal davranış haline getirilmiştir. Bu anlayışı ortadan kaldırıp, kendi kaderini kendilerinin belirleyeceği gerçeğini kitlelere kavratmanın yolu kitle katılımını, kitle yarancılığını harekete geçirmede oldukça etkili olacak işyeri temel örgütlülüğü olan kısım komiteleridir.

Kısım komiteleri öncelikle takım çalışmaları, KKÇ vb. tek tek işçilere yönelik birey hedefli çalışmalara karşı sosyal yönü öne çıkaran örgütlülükler olacaktır.

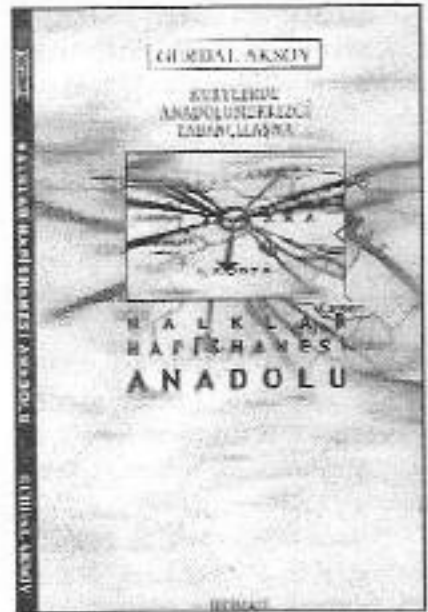
Kısım komiteleri öncelikle doğal işçi önderlerinin öne çıkmasını sağlayacaklardır. Doğal işçi önderleri süreç içinde proletarya partisinin işyerlerine yönelik faaliyetlerinde dayanacağı güç olacak ve devrimci işçi komitelerinin temelini oluşturacaktır.

Yaşam ezilen kitlelere devrimci olmayı, yaşama müdahale edip onu değiştirmeyi dayatıyor. Gerekli olan bu dayatmadan hareket edip kitleleri kucaklayacak örgütlülükleri yaşama geçirecek, kitleleri iktidara yürütecek proletarya partisinin önderliğidir. Bugün muhafazakar, gerici, faşist nitelikli sendikal önderlikler tabanın ve yaşamın dayatmaları ile bir dizi eylemliliğe imza atmak zorunda kalıyorlarsa bunun nedeni sistemin başka bir seçenek bırakmamasıdır. Yaşam kitlelerin önünde yıkılmaz dağlar (!) oluşturan yasallığın aşılması gerekliliğini / zorunluluğunu dayatmaktadır. Eksikliği hissedilen bunu başarmada önderlik edecek gücün yönlendiriciliğidir.

İşçi sınıfı ve emekçi kesimlerin maruz kaldığı emperyalizmin bu

kapsamlı saldırılarına proletarya partisinin önderliği olmadan, uluslararası komünist hareketin mücadelesi ortaklaştırılmadan karşı koymak güçtür. Sendikal mücadeleler proletarya partisinin önderliği ve yönlendiriciliği olmadan kapitalizmin sömürü çarkını kıramaz. Olsa olsa sömürü oranının nispeten düşürülmesini sağlayabilir ki, bunun süreside bir sonraki krize kadardır. Nihai kurtuluşu sağlayacak örgüt ancak ve ancak proletarya partisi olup, aslolan sömürüyü hafifletmek değil, ortadan kaldırmak, tarihin çöplüğünde hak ettiği yeri almasını sağlamaktır...

BİZE DAYATILAN ÖRGÜT-SÜZ, BİREYCI BİR YAŞAMSA ALTERNATİFİMİZ BELLİDİR: ÖRGÜTLEN - DAYANIŞMA GÖSTER - MÜCADELE ET...

GÜRDAL AKSOY

Kürtlerde Anadolumerkezci
Yabancılaşma / HALKLAR
HAPİSHANESİ ANADOLU

KOMAL YAYINCILIK'tan

Geçmişten Bugüne Filistin Sorunu-1

Devrim M. TEKİN

BAŞLANGIÇ ANLAMINDA BİRKAÇ KÜÇÜK DİPNOT

10 yıllık 'barış' görüşmelerinden sonra İsrail'in, 'bireysel terör eylemleri' karşısında 'doğal', 'meşru bir savunma' olarak göstermeye çalıştığı karşı saldırısı 'Filistin sorunu' yeniden gündeme oturttu. Filistin topraklarının 'çekici cazibesi' üzerinde yürüyen ve tarihsel, toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel bir çok etkenin eşlik ettiği bu sorun yüzyıllardır Araplarla Yahudiler arasında bitmek bilmeyen kanlı çatışmaların, savaşların, ayaklanmaların da kaynağını oluşturuyor. Oldukça karmaşık ve çetrefilli bir sorun olan Filistin, kuşkusuz Ortadoğu'nun bir sorunu, hatta ötesinde taşıdığı etki ve anlamlarla bir dünya sorunu haline gelmiştir. Gerek Ortadoğu'nun iç içe geçmiş sorun ve çatışmalarından besleniyor olması gerekse de sorunu büyüten ve kanlı çatışmaların içine sürükleyen, halkların eşit ve bağımsız iradeleri üzerinden bir çözümü bulmalarını zorlaştıran emperyalist çıkar ve politikalar, Filistin tarihini kanla, kıymıla, gözyaşıyla eşitlemiş durumda. Ve en önemlisi de bu etkenlerin sürekli olarak tarafları, sorunun çözümünü 'yoğunlaştırılmış şiddet' politikaları etrafında aramaya kilitlenmiş olmasıdır.

Son birkaç aydır İsrail merkezli yürütülen işgal, özellikle 11 Eylül ile birlikte ABD'nin dünya siyasetine 'arınan' ettiği 'yeni strateji'nin bölgesel karşılığıdır. 11 Eylül'ün 'kendi varlığına yönelen terör saldırılarını yok etme hakkı' sağladığına olan inanç ve özgüvenle geniş bir manevra alanı bulan ABD, 'kontrol edilebilir istikrarsızlık ve çatışma alanları' yaratarak kendi askeri gücünü sınamanın hesapları ve planları içerisinde. Bu açıdan Ortadoğu, muazzam olanaklar sunuyor. Özellikle sahip olduğu zengin petrol yatakları bölgeyi, hiç bitmeyen emperyalist çıkar dalaşı ve çatışmalarının merkezi haline getirmiştir. Bu hegemonya savaşından yara alarak çıkan ABD, bu açıdan Ortadoğu'ya yeniden yükleniyor. Bu noktada ise fiili saldırılar başta olmak üzere bölgenin hassas dengeleri üzerinde oynayarak, Araplar arasındaki çatışmaları körükleyerek, sorunları yeniden kaşıyarak 'satranç tahtası'nı yeniden kurmayı hedefliyor. ABD'nin bölgedeki 'Truva atı' olan İsrail devletinin saldırı ve işgal girişimi de bu bölgesel 'yeni strateji'nin bir uzantısıdır. Bu konudaki daha geniş yorumumuzu sonraya bırakarak, hem oluşan kafa karışıklıklarını gidermek hem de soruna bu taraftan (yani sosyalistler cephesinden) müdahil olma ve çözümler oluşturmak için 'sorun'un tarihsel ve bölgesel arka planını anlamaya, buna eşlik

eden ekonomik-siyasi faktörlerin neler olduğunu kavramaya ihtiyacımız var. Bu, hem bugünü daha iyi anlamamızı, sorunun büyümesine neden olan emperyalizmin Ortadoğu politikalarını kavramamızı sağlayacak; hem de her iki taraftan yükselen ve "karşı tarafın Filistin topraklarıyla ilişkilerini yadsıyan, tarih bakımından inkarcı görüşlerin" boş ve yanlış olduğunu gösterecektir. (Yeni Demokrasi, Özel Sayı-1, Ekim 1988)

Böylece Roma istilası ile Filistin topraklarından sürülen ve başka uluslar içinde 'azınlık' olarak yaşamak zorunda bırakılan Yahudilerin 'tarihi bir haksızlık' ile karşı karşıya olduğu, ancak özellikle 1948 yılında kendi devletini (İsrail) kurmaları ile durumun tersine döndüğünü, bu kez Filistin Araplarının işgal altında ya da topraklarından sürülerek diğer Arap ülkelerine yaşamaya mecbur bırakıldığı gerçeği ile karşı karşıya olduğumuzu ve sorunun 'tarihi haksızlık' sınırlarını aşarak bir 'ulusal kurtuluş' noktasına geldiğini görebileceğiz. Yine, bugün bilinçli olarak dolaşıma sokulan 'toprakların hangi ulusa ait olduğu' saçmalığını (ki sosyalistlerin böyle bir bakış açısı olamaz) bir kenara bırakarak "her iki ulusun da bu topraklar üzerinde; biçimini kendilerinin tayin edeceği siyasal yapılar içinde yan yana yaşamalarının, bugünkü fiili durumun artık geriye

dönülemeyecek bir zorunluluğu olduğu kadar; tarih bakımından zorunluluğunu göstermek" (agy.) olarak bakmamız gerektiğini göreceğiz. Tarih ve bugünün gerçekleri, bunun ortaya çıkardığı fiili durum sorunun çözümünü geriye dönük olarak oluşturulamayacağı gerçeğini bir kez daha hatırlatıyor bize. Bu hakikatten azade adımlar nafilidir ve ancak yeni sorunlara kaynaklık edecektir.

'KUTSAL TOPRAKLARA' GÖÇ!

KENAN adı (bugünkü Filistin) Nuh'un torunu Kenan'dan inen kabilelerin, Doğu Akdeniz kıyılarına yerleşmelerinden gelir. Buradaki kabileler 'Kenaniler' diye anılırlar. Hz. İbrahim (Abram) ve kabilesi (İbraniler) M.Ö. 1900 yılında Sümer'in Ur kentinden ayrılarak Kenan ülkesine doğru göçe başlarlar. Filistin'de bu arada başka kabilelerde bulunmaktadır. Ancak kıtlık yüzünden burada fazla kalmazlar ve daha verimli Nil kıyılarına yani Mısır'a yönelirler. (Bazı kaynaklar ise, kovulduklarından dolayı Mısır'a gittiklerini belirtir) Koşulların elverişli hale gelmesi ve en önemlisi de Filistin'i yurt edinme isteği ile Yahudiler yeniden Filistin'e dönerler. İki kuşak burada kalan İbraniler başlarında Yakup olduğu halde, yeniden beliren kuraklık ve kıtlık sonucu Mısır'a ikinci defa göç ederler. M.Ö. 1200 yılında Musa ve kardeşi Harun, Firavun'un zulmettiği halkını Mısır'dan çıkartarak yeniden Filistin yollarına koyulurlar. 40 yıl(!) sürdüğü söylenen bu yolculuk ile İbraniler daha kararlı bir şekilde "Rab'bin Yahudilere adanmış kutsal toprak"lara geri dönerler. Bu dönüş,

aynı zamanda Filistin'deki kabileleri zora dayanarak kovmak ve bunları yurt edinmek gibi önemli bir hedefi de taşıyordu. Kuşkusuz, bu kararlılığı besleyen 'tanrının bu toprakları İbranilere işaret etmiş' olması değildir. Belirleyici olan Yahudilerin kendilerine yetmeyen göçebe-hayvancılık ekonomisidir. Zira Mısır'da kabile büyümüş, nüfus artmıştır. Bu nüfusu ise, göçebe-hayvancılık ve sınırlı bir tarım faaliyeti ile beslemek artık olanaksızlaşmıştır. "Bu nedenle yerleşik tarım ekonomisine geçmek ve bu amaçla verimli toprakları yurt tutmak zorunlu hale gelmişti. Akdeniz kıyılarına kapsayan ve bol yağış alan kıyı ovalarıyla Filistin, tam da bu nokta da önemli olanaklar sunuyordu. Ayrıca, Yunan-Mısır deniz ticaret yolları üzerinde avantajlı bir liman ve ticaret merkezi olmaya elverişli bir konumu da vardır." (agy.) Ne var ki, bu bereketli topraklar diğer kabileler tarafından paylaşılmış durumdadır. Bu ise, kaçınılmaz olarak savaşmayı önlerine koyuyordu. "Kutsal topraklar", "vaat edilmiş topraklar" vb. ifadeler, tamamen bu maddi zorunluluğa manevi bir destek ve itki oluşturmak, İsrail oğullarının zorluklara katlanma ve savaşma gücünü artırmayı amaçlayan kurgulardır. Uzun zorluklar ve topraklar üzerinde süren mücadele ve savaşlar sonucu özellikle Filistin'in iç bölgelerinde kendisine yer açan İsrail oğulları 'göçebe yaşamı terk edip tarım yaşamına' geçerek Filistin'e temelli yerleştiler.

İlk Yahudi devleti, Kenan'da (Filistin'de) Musa'nın ölümünden sonra onun yerine geçen Davut tarafından kurulur. Davut'un ölümünden sonrada başa Süleyman geçer. M.Ö. 1000 yılında kurulan

ilk Yahudi devleti, 70 yıl yaşadıktan sonra M.Ö. 930'da Yahuda ve Semiriye olarak ikiye ayrılır. Bunlardan başkenti olan Kudüs olan Yahuda devleti M.Ö. 586'da Babil'lerin, Semiriye devleti de M.Ö. 723'te Asurluların istilasına uğrayarak yıkılır. Bu dönemi Persler ve Büyük İskender'in egemenliği altında geçiren Yahudiler M.Ö. 140 yılında yeniden bir devlet kurmayı başarırlar. Ancak bu da bölgeyi işgal eden Roma imparatorluğu tarafından ortadan kaldırılır. Tarihini derinden etkileyen bu istilaya karşı ayaklanan İsrailoğulları büyük katliam ve eziyetlere maruz kaldılar; kendi yurtlarından kopmamak uğruna büyük bir kıyıma uğradılar. 'Bütün erkekler savaşlarda' öldü, 'kadın ve çocuklar kılıçtan' geçirildi. 'Evlerinden, yurtlarından kovulan insanlar çölü aşarak yabancı ülkelere' gittiler. Mevcut işgale karşı M.S. 66 yılında başlayan söz konusu ayaklanma başarısızlığa uğrayınca, Filistin'de yaşayan tüm Yahudilere karşı toplu bir sürgün hareketi başlar. Bunun sonucunda da Yahudiler, Filistin'den çıkarak dünyanın dört bir yanına dağılırlar. Bu ayaklanmanın en önemli sonuçlarından birisi Filistin'in Roma'nın bir eyaleti haline gelmesi iken diğeri de "Yahudi halkının siyasal bütünlüğünün yok edilmesi" (agy.) olmuştur.

Bu yıllardan sonra Filistin, sık sık el değişimine paralel çeşitli kültürel ve dini akımların kuşatma ve çatışmaların kapsama alanında kaldı. Romalıların istilasına, kültürel kuşatma eşlik etti. Arkasından da Filistin toprakları önce Hristiyan sonra da İslam dinlerinin kuşatmasına uğradı. Filistin'de doğan Hristiyanlık, Romalı ve Yahudi güçleri

tarafından ezildi. İslam-Arap yayılması ile birlikte Filistin bu sefer de İslamiyet'in kuşatmasına maruz kaldı. Özellikle, "Halife Ömer önderliğindeki Arabistan merkezli yayılmanın içinde kalan" (agy) Filistin (637) yıllar sürece bir Arap egemenliği sürecine girdi. 11 yy. daki Haçlı Seferleri ile Filistin'i istila eden Avrupa kralları, Kudüs'te bir Hristiyan krallığı kurdular. Ne var ki, arkadan Memlük Sultanı Selahattin Eyyübi, Hristiyan Krallığını yıkarak Filistin'i, Mısır-Memlük Sultanlığına tabi kıldı. 16. yy. da ise bu sefer Osmanlı istilası başladı. "Osmanlı egemenliğinde 5. yy. kalan Filistin, 'Şam Vilayeti' içindeydi. Bu vilayet Filistin'den başka Ürdün ve Suriye'yi de kapsıyordu." (agy.)

Romalıların istilası ile göç yollarına düşen Yahudiler, yollarda da kırım ve kıyım maruz kaldılar. Sağ kalan ve çeşitli ülkelere dağılan İsrailoğulları, bu ülkelere taşınmaz mal edinme, loncalara kabul edilme gibi haklardan yoksun bırakıldılar. Türlü baskı ve kısıtlama altında gettolara kilitlenen Yahudiler, her an kovulma korkusu içinde ağır vergiler vererek yaşamaya başladılar. Türlü haklardan yoksun bırakılmaları, onları Hristiyanlara yasaklanmış ve 'aşağılık' bir meslek olarak görülen tefeciliğe el atmalarına neden oldu. Baskı, kıyım ve asimilasyonun eşlik ettiği, bölünmenin ivme kazandırdığı bu trajedi, yine de Yahudilerin kültürel bir crimeye uğramadan yaşamalarını ortadan kaldıramadı. Yani gittikleri ülkelerin bünyesinde "erimeden ve rahatsız edici bir yabancı unsur olarak kalmayı başardılar." (agy.)

Kıta Avrupa'sını etkisi altına alan Aydınlanma hareketi ile başlayan ulus bilinci ve uluslaşma sü-

reci, Yahudilerin durum ve konumlarında da bir değişikliği beraberinde getirdi. Yahudiler, yaşadıkları ülkenin vatandaşı olarak kabul edilmeye başladılar. Yasalar önünde Hristiyan vatandaşlarla eşit kabul edildiler. Kısa sürede Yahudiler, oluşan özgürlük ortamı ile ticarete verdikleri önem ve tefecilikle sağladıkları ekonomik birikim sonucunda toplumsal basamakların en önüne fırladılar. Avrupa başkentlerinde giderek aydın ve finans kesiminin en önemli bölümünü Yahudiler teşkil eder oldular.

Sanayi devrimi ile topraklarından koparak mülksüzleşen ve kente göçen halk; burada 'kendilerinden olmayan' ama önemli bir ekonomik gücü ellerinde tutan Yahudilerle karşılaştılar. Gerek palazlanan yeni ve 'milli' burjuvazinin yarattığı yarılsamalar, gerek Avrupa'yı esir alan 'milli uyanış' gerekse de tarihsel bir tortu olarak varlığını sürdüren anti-Semitizm'in zihinlerde yarattığı karışıklık Yahudilere karşı 'dinsel bir düşmanlık ile beraberirkeç bir nefret'i de beslemeye başladı. Ekonomik anlamda palazlanan Yahudilerle rekabet halindeki Hristiyan burjuvazi bir adım öne geçmek için hızla yoksullaşan halkın tepkisini de ustaca kullanarak bunu Yahudilere karşı yöneltmeyi başardı. Böylece modern kapitalizmle birlikte Yahudiler, nefret edilen her kötü şeyin simgesi haline geldiler. Yoksulluğun, açlığın, kültürel yozlaşmanın, ulus-devlete kastedilen tehlikelerin arkasında Yahudiliğin izi aranmaya başlandı..

SIYONİZM'İN DOĞUŞU

Yahudi aleyhtarlığının yani Anti-semitizmin kökleri çok eskilere dayanır. İlkçağlarda Yunan ve

Roma'da yoğun bir Yahudi düşmanlığı gözlenmiştir. Bundan sonra Yahudilere karşı ikinci büyük kampanya ise, Orta çağda Batı Avrupa'da görülen anti-semitik dalgadır. Yahudilere karşı başlatılan bu düşmanlık kampanyası sonucu Yahudiler 1290'da Fransa'dan, 1392'de İngiltere'den, 1492'de İspanya'dan ve 1497'de Portekiz'den kovuldular. Bunların bir kısmı Doğu Avrupa ülkelerine yerleşirken önemli bir kısmı da Osmanlı egemenliğindeki topraklara yerleşmişlerdir.

Ancak anti-semitizm konusunda asıl büyük gelişme Fransız Devrimi sonrasına rastlamaktadır. "Samir-kından gelen ve Aryan uluslar içinde yabancı bir unsur" olarak nitelendirilen Yahudiler, kitleler halinde bulundukları ülkeleri terk etmeye zorlandılar. Bu dönemde ilk ciddi Yahudi düşmanlığı yaklaşık 3 milyon Yahudi'nin yaşadığı Rusya'da ortaya çıktı ve Yahudilere yönelik saldırıların etkisiyle Yahudilerin kitleler halinde Rusya'yı terk etmelerine yol açtı. Bu göç dalgasının ilki 1881-1891 yılları arasında olmuş ve 134.000 Yahudi ABD'ye, 5000 Yahudi Filistin'e ve 10.000 Yahudi de başka ülkelere göç etmiştir. Bu sırada 530.000 dolayında olan Filistin'in toplam nüfusu içindeki Yahudi nüfusunun 35.000 - 40.000 dolayında olduğu tahmin edilmektedir. 1881'de Rusya'da başlayan Yahudi düşmanlığı ve buna bağlı göç dalgasını Romanya izlemiş ve yaklaşık 60.000 Yahudi buradan başka ülkelere göç etmiştir. Rusya'dan gördükleri baskı sonucu, ikinci ve daha büyük bir göç dalgası 1892'de yaşanmış ve yaklaşık 500.000 Yahudi başta ABD olmak üzere başka ülkelere göç etmek durumunda kalmıştır. Yine

sayıca önemli bir kesimi de içinde yaşadıkları toplumlara asimile olmayı tercih etmişlerdir. 1880-1914 arası dönemde ABD'ye yaklaşık 3 milyon Yahudi'nin göç ettiği tahmin edilmektedir. Bunlar, zamanla Amerikan iç ve dış politikasında etkili bir konuma gelerek bir anlamda ileride ortaya çıkacak Yahudi devletinin temellerini burada atmışlardır. Özellikle gelişen Anti-Semitizm rüzgarını "Yahudilerin vatansız ve devletsiz bir millet olmalarında" bulan Yahudi aydınları, zamanla Filistin'de bir Yahudi devleti kurmayı vazgeçilmez, nihai bir hedef edindiler.

Dolayısıyla Siyonizmin doğuşunda, özellikle Fransız Devriminin yaydığı milliyetçilik fikirlerinin Avrupa'da yerleşmeye başlamasıyla koşut olgunlaşan yabancı düşmanlığına çok büyük rolü olmuştur. Bu ise, bir anlamda dünyanın her tarafına dağılmış olan Yahudileri mili bir şuur etrafında toplamaya, bu çerçevede örgütlenmeye ve bir yurt aramaya sevk etmiştir.

En net ifade ile "Yahudiler diye bilinen, toplumun, ayrı, ulusal bir halk olarak egemen bir siyasal birim biçiminde Filistin'e yeniden yerleşmesini içeren" Siyonizm; 19 yy. başlarında çağa damgasını vuran burjuva milliyetçi akım ve ulusçuluk ortamında doğmuştur. Özellikle Fransız Devrimi sonrasında ortaya çıkan milliyetçi duyguların ve yine bu dönemde sanayi devriminin de etkisiyle ortaya çıkan yeni orta sınıf burjuva ile Yahudilerin arasındaki ekonomik rekabet Siyonizm'in temelini oluşturmuştur. Siyonizm, anti-Semitizm'e karşı olmakla beraber, kapsam ve içeriği bununla sınırlı değildir. Bu kaynaktan beslenmekle beraber, esasta "Filistin'de

bir Yahudi yurdu kurma ve bunun pratik anlamı olarak da oradaki Arap halkı kovma amacını programlaştıran" (agy.) bir akımdır.

Siyonizmin örgütlenmesine ilişkin ilk girişim Alfred Dreyfus adındaki bir Yahudi yüzbaşının Almanya lehine casusluk yaptığı suçlamasıyla 1894'te Fransa'da yargılanarak hapse konulmasıyla başlamıştır. Bu olaya tepki gösterenler arasında yer alan ve Avusturya'nın etkili gazetelerinden biri olan *Neue Freie Presse*'de muhabir olarak çalışan Theodor Herzl 1896'da görüşlerini Yahudi Devleti (Jewish State) adlı bir kitapçıkta toplamıştır. Ardından bir yıl sonra *İsviçre'nin Basel kentinde ilk Yahudi Kongresi toplanmıştır*. Dreyfus olayı, Fransız kamuoyunda anti-semitik tepkileri tetiklerken bu tepkiler de Yahudilerin örgütlenme konusundaki adımları hızlandırmaya ve somutlaşmasını güçlendirmiştir. Basel Kongresi bu sürecin bir sonucudur. Bundan sonra Yahudilerin bir yurt edinme konusunda daha somut girişimleri gündeme gelmiştir. Herzl bu konuda Almanya, Osmanlı Devleti ve İngiltere nezdinde girişimlerde bulunmuştur. Bunlardan Alman Kayzeri II. Wilhem'in 1898'de Osmanlı topraklarına yönelik gezisi sırasında Filistin'in kendilerine bir yurt olarak verilmesi konusundaki teklifini Sultan'a iletmesini istemiş ancak gezi dönüşünde Alman Kayzeri'nin bu konuyu Abdülhamit'e açmadığı anlaşılmıştır. Zira o yıllarda Almanya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında özellikle II. Wilhem ile birlikte Bismark'ın geleneksel Avrupa güç dengesine dayalı Alman politikası yerine dünya politikasının benimsenmesi, bu politikada Bismark'ın tersine Osmanlı İmparatorluğuna

önem verilmesini ve ilişkinin geliştirilmesini gerektirmekteydi. Kurulan siyasi ve askeri ilişkilerin yanında Anadolu'daki demiryolu projelerinde Almanya'nın önemli bir pay sahibi olması ve daha da önemlisi 1899'da İstanbul'dan Bağdat'a kadar uzanacak demiryolu projesinin bir Alman şirketine verilmesiyle Almanya bölgede yavaş yavaş Osmanlı sayesinde hem İngiliz çıkar alanına sarkma hem de Rusya'yı güneyden çevreleme imkanına sahip olmuş oluyordu. Dolayısıyla, Almanya bu aşamada Osmanlı'yı rahatsız edecek bir politikayı tercih etmemeye özen göstermiştir.

Öte yandan Herzl, bir 1901'de diğeri 1902'de olmak üzere iki defa doğrudan Abdülhamit nezdinde girişimde bulunmuş ve bu görüşmelerde Yahudilere, Filistin'de bir yurt verilmesi halinde Osmanlı borçlarının Avrupa'daki Yahudi bankerler tarafından ödeneceği teklifinde bulunmuş ancak bu öneriler kabul edilir olarak görülmemiştir. Bunun üzerine İngiltere'ye yönelen Yahudilere El-Aris teklif edilmiş, ancak buna gerek Mısır gerekse de Osmanlı'nın tepki göstermesi üzerine bu defa Uganda teklif edilmiştir. Uganda teklifi, 1903'de toplanan 6. Siyonist Kongre'de en azından bir geçici yurt olarak kabul edildiyse de Dünya Siyonist Teşkilatı'nın 1904'deki 7. Kongresi'nde bu teklif kesin bir dille reddedilmiştir. Ve Filistin dışında bir başka yerin kabul edilmemesi kararlaştırılmıştır. Yahudilerin Osmanlı'ya dair iyimser beklentileri, İttihat Terakki yönetimi döneminde artmış ve hatta İttihatçılar ilk başta Yahudilerin Filistin'e göçüne tolerans göstermişse de sonradan bunun Osmanlı egemenliğindeki Arap ulusların

tepkisini çekebileceğini ve İmparatorluğun parçalanmasına yol açacağı endişesiyle, bundan vazgeçilmiştir.

I. EMPERYALİST PAYLAŞIM SAVAŞI VE İNGİLTERE'NİN ORTADOĞU POLİTİKALARI

Ortadoğu, bölge olarak çeşitli "kabile ve aşiretlere bölünmüş" de olsa, "tüm Arap toprakları iktisadi, kültürel tarih ve toprak hakımından aslında bir bütünlük" oluşturur. Dolayısıyla "bu toprakların bir bölümünün Irak, bir bölümünün Suriye vb. ayrı siyasal yapılar içinde olmalarını gerektiren hiçbir gerekçe ve haklı sebep yoktur. Hepsisi de aynı ulusun parçalarıydılar." (agy.)

Emperyalistler için ise, Ortadoğu, özellikle sahip olduğu petrol rezervleri ile ekonomik ve stratejik açıdan büyük önem taşımaktaydı. Bu da onları, bölgede güvenli bir kontrol mekanizması yaratmaya zorluyordu. Bu açıdan Arap halkının tek bir siyasal kuruluş altında bütünlüğü, emperyalistler için pek tercih edilir bir siyasa değildi. Onun yerine "birbiriyle çekişmeli Arap kabilelerinin oturdukları topraklarda, kendileriyle çıkar birliği içinde olan işbirlikçi kabile-reisleri ve şeyhler kontrolünde irili-ufaklı devletler oluşturmak" (agy.) siyaseti daha uygundu. Sykes-Picot anlaşmasıyla bunu yaptılar. Ama en önemlisi, kendi emperyalist planlarına dahil olabilecek, çıkarları noktasında bir garantör işlevi görecekti Yahudi devletinin kurulmasıydı.

I. Dünya Savaşı Yahudilerin önüne önemli fırsatlar çıkarmış ve özellikle bölgede fitili tutuşturulan ayaklanmalar ve çatışmaların yarattığı kargaşa ve kaos ortamı, Filistin'i yurt edinme planlarına olgun-

luk kazandırmıştır. Dünya Savaşıyla birlikte bölge üzerinde hegemonyasını genişletmeye çalışan İngiltere, özellikle Osmanlı'nın bölgedeki etkisini azaltmak amacıyla bir yandan bölge devletlerini, 'bağımsız' bir devlet sözüyle yanına çekmeye çalışırken diğer taraftan da bölgenin bir kısmında Yahudi yurdu kurulması karşılığında (**Balfour Deklarasyonu**) Yahudilerin desteğini sağlamaya çalışıyordu. Özellikle bölgeye dönük hesaplar içinde olan İngiltere'nin sunduğu destek, Yahudiler için çok önemliydi. 2 Kasım 1917'de Dışişleri Bakanı Balfour tarafından İngiltere'deki Siyonist Teşkilatları Federasyonu Başkanı Lord Roschild'e gönderilen ve aynı adla anılan mektupta kısaca şöyle denilmekteydi: "Majestelerinin hükümeti, Filistin'de Yahudi halkı için bir ulusal yurt kurulmasını uygun bulmaktadır ve bu amacın gerçekleşmesini kolaylaştırmak için her türlü çabayı harcayacaktır." Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasını isteyen sadece İngilizler değildi; özellikle Ortadoğu'ya sızmaya çalışan ve "güçlü Yahudi sermayesi ile yakın bağlantısı dolayısıyla" (agy.) Amerika'da bu projeyi destekliyordu.

Yahudilerin Filistin'i yurt edinme yönündeki amaçlarını gerçekleştirmeye dönük ilk adımlar, 1900'li yılların başlarından itibaren kurulmuş olan teşkilatlarla atılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla kurulan Yahudi Milli Fonu (Jewish National Fund), Yahudi Kolonizasyon Demeği (Jewish Colonization Association) ve Filistin Toprak Geliştirme Şirketi (Palestine Land Development Company) özellikle 1908'den itibaren Filistin'de toprak kazanma faaliyetlerini arttırdılar. Bu sayede 1917'de nüfusun

%12'sini oluşturan Yahudiler Filistin topraklarının da %8'ine sahip iken, Filistin'in İngiliz mandası altına girdiği 1920'lerden 1947'ye kadar nüfus oranını %35'e, topraklarında %20'sine ele geçirmiş bulunuyorlardı.

Ancak bu gelişmeler kendi karıştını yaratmakta da gecikmedi. 1919 Haziran'ında Suriye'de toplanan Suriye Milli Kongresinde Faysal'ı; Suriye'nin (Lübnan, Suriye, Filistin, Irak ve Ürdün toprakları) başına getirme doğrultusundaki alınan kararda Balfour Deklarasyonuna yönelik Arapların tepkisi de dile getirilmekte ve Filistin'in bir Yahudi yurdu olmasının kabul edilemeyeceği vurgulanmaktadır. Ancak, "Weizmann ve Faysal 3 Ocak 1919'da bir destek anlaşması imzaladılar. Buna göre, Suriye'ye ilişkin hesaplarında Faysal'ı desteklemesine karşılık, Faysal'da Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulmasını kabul eder. Böylece Arapların engeli tehlikesi de en azından geçici bir süre için ortadan kalkmıştır." (agy.)

24 Temmuz 1922'de Milletler Cemiyeti Filistin'de İngiliz manda yönetiminin esasları belirlenirken, Balfour Deklarasyonunun desteklendiği de ifade edilmekteydi. Yine Versay Antlaşmalarını onaylamayı ve Milletler Cemiyeti'ne üye olmayı reddeden Amerikan Kongresi Yahudilere ilişkin alınan kararı desteklediğini göstermek için harekete geçerek 21 Eylül'de aldığı bir kararla Balfour Deklarasyonu'nu kabul ve teyit eden bir karar kabul etti. 1924'te İngiltere ile imzaladığı anlaşma ile İngiltere'nin Filistin üzerindeki mandasını tanıırken diğer taraftan da İngiltere'nin Balfour Deklarasyonu çerçevesinde tahhütlerinin takipçisi olduğunu İngiltere'ye kabul ettirmekteydi.

ORTA DOĞU PETROL ALANLARININ PAYLAŞIMI

Kuşkusuz konu Ortadoğu olunca, buradaki zengin petrol yataklarının paylaşım 'hikaye'sini vermeden geçmekte olmazdı. 1901 yılında İran'la beş kuzey ili dışında İran petrol alanlarını kapsayan bir imtiyaz anlaşması yapan *William Arce* isimli bir İngiliz vatandaşı tarafından 1908'de kurulan *Anglo Persian Oil Company*'nin hisselerinin %5'ini 1914'de alan İngiliz hükümeti hem şirket hem de İran petrol alanları üzerinde denetimi ele geçirmiş olmaktadır. Bu imtiyaz 1932'de yapılan 60 yıl süreli yeni bir anlaşmayla güvence altına alınmıştır. İngiltere'nin İran petrolü üzerindeki bu ayrıcalıklı konumu 1951'deki ABD lehine olan sözde millileştirme girişimine kadar herhangi bir değişikliğe uğramadan devam etmiştir.

Diğer taraftan Irak petrollerine ilişkin olarak İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nda 1914'te yapılan ve ilk defa 1912'de *African and Eastern Concessions* adıyla kurulan *Turkish Petroleum Company*'yi bir anlamda yeniden kuran *Foreign Office Agreement* olarak bilinen anlaşmaya göre şirket içinde *Anglo Persian Oil Company* %50, *Deutsche Bank* ve *Royal/Deutch Shell* %25'er pay sahibi olurken *Anglo Persian Oil Company* ve *Deutsche Bank*'ın hisselerinden çıkarılacak %2.5 oranındaki paylarla *Gülbekyan*'a da %5 oranında bir pay verilmesi kararlaştırılmıştı. Anlaşmanın imzalanmasından kısa bir süre sonra 1914'te *Musul* ve *Bağdat* petrol alanlarının imtiyazı *Turkish Petroleum Company*'ye verilmiştir. Ancak I. Dünya Savaşı ile birlikte değişen dengeler, bölgede

İngilizlerin üstünlüğünü artırırken *Almanya*'nın da bir anlamda tasfiyesini beraberinde getirmiştir.

1916 yılında yapılan *Sykes-Picot* anlaşmasına göre, Osmanlı toprakları Arap devletleri federasyonuna ayrılan bölge ve Fransa ile İngiltere'nin nüfuz alanlarına giren bölgeler olarak parçalara ayrılmış; Akka-Kerkük hattının kuzeyi Fransız, güneyi ise İngiliz nüfuzu alanı olarak kalırken bu hattın kuzeyinde yer alan *Musul*, Fransız nüfuz alanında kalmıştır. Ancak gerek 1918 anlaşmasıyla gerekse de 1920'deki *San Remo Konferansı* ile Irak'ın İngiliz manda yönetimine girmesi ve *Musul* petrol alanlarının da Fransa'nın da pay alması koşuluyla İngiltere'nin denetimine verilmesine karar verilmiştir. Böylece İngiltere I. Dünya Savaşı sonunda Irak petrol alanları üzerinde tam bir denetim üstünlüğüne sahip olmuştur. Aynı şekilde savaşın başından itibaren *Turkish Petroleum Company* içinde belirgin bir üstünlük kurma çabaları yürüten İngiltere Alman hisselerine el koyarak böylece tüm hisselerin %72.5'una sahip hale gelmiştir. Yine *Royal Dutch/Shell*'in başkanının İngiliz uyruğuna geçerek hisselerini bu ülkeye getirmesi sonucu İngiltere *Gülbekyan*'ın %5 hissesi dışındaki tüm hisselerle sahip olmuştur. Ancak *San Remo*'da alınan karar gereğince *Almanya*'nın hisseleri Fransa'ya verilince İngiltere'nin toplam hissesi %70 civarında kaldı.

Burada önemli bir nokta ABD'nin konumudur. Ortadoğu petrol yatakları üzerinde etki ve denetimini artırmak isteyen ABD bunun sonucunda *Turkish Petroleum Company*'den %12 hisse alırken, 1928 yapılan '*Kırmızı Çizgi*' anlaşması ile Amerikan şirketlerinin

(yani *Near East Development Bank* oluşturan *Standart Oil of New Jersey* ve *Socony-Vacuum*(mobil) önderliğindeki 7 Amerikan şirketi) payı %23.75'e çıkarılmıştır. Anlaşma ile ayrıca, belirlenen alan içinde her türlü imtiyaz elde etme hakkının yalnızca bir bütün olarak *Turkish Petroleum*'a verilmesi, bunun dışında onun adına ya da onun onayı olmaksızın hiçbir ortağın bireysel olarak bu hakka sahip olamayacağı da ilke olarak kabul edilmiştir.¹¹

Suud petrol yataklarını eline geçiren *Standart Oil of California*: 1930 yılında Kanada'da kurduğu bir yan şirket olan *Bahrain Petroleum Company* aracılığıyla bölgede petrol çıkarma işlemine başladı. Ne var ki, bu imtiyazı tek başına elinde tutan *California* şirketi *Iraq Petroleum Company*'nin (*Turkish Petroleum Company* 1929 yılında *Iraq Petroleum Company* adını almıştı) direnci ile karşılaşta. Ortaklar uluslararası petrol piyasasına çıkmasına istemediklerinden bu şirketin petrolünü almama konusunda işbirliği yaptılar. Yıllardır *Mobil* (*Socony Vacuum*) aracılığıyla uluslararası pazara çıkan *California* şirketi bunun üzerine *Kırmızı Çizgi* anlaşmasına dahil olmayan bir başka Amerikan şirketi, *Texas Company* ile anlaşarak 1944'te *ARAMCO* adını alacak *Caltex* isimli bir ortaklık kurmuşlardır. Yapılan anlaşmaya göre *California* şirketi *Texas* şirketinin tüm pazarlarında, *Texas* şirketi de *California* şirketinin *Bahreyn* ve *Suud* üretim alanlarında %50 oranında pay sahibi olacaktı. Ne var ki, artan üretimi karşılayacak bir pazara payına sahip olamaması nedeniyle *ARAMCO*'nun ortaklık yapısı *Standart Oil of New Jersey* ve *Socony Mobil*'i de kapsayacak şekilde genişlemiştir.

Bir diğer zengin petrol rezervlerine sahip Kuveyt ise, Kırmızı Çizgi anlaşması dışında kaldığı için Irak Petroleum ortaklarının daha rahat at oynattıkları bir alan olmuştur. Kuveyt ile ilgilenenler de ilk olarak Amerikan ve İngiliz petrol şirketleri olmuştur. Amerikan petrol şirketi Gulf ile İngiliz petrol şirketi Anglo Persian Oil Company 1933'de yarı yarıya ortak oldukları Kuveyt Oil Co. Ltd'i kurmuşlar ve Kuveyt petrol alanlarının tümünü kapsayan bir imtiyaz elde etmişlerdir.

İKİ DÜNYA SAVAŞI ARASI DÖNEMDE FİLİSTİN SORUNU

I. Dünya Savaşı sonrası bölgede nüfuz ve hegemonyasını genişleten İngiltere, Filistin sorununa da kendi çıkarları etrafında biçimlenecek ve politik manevralarına kolaylık sağlayacak bir eksenle çözüm bulma uğraşına girdi. İngilizlerin himayesi ve denetiminde Filistin topraklarını eline geçirmeye devam eden Yahudiler bu dönemlerde oldukça örgütlü hareket ederken Araplar ise dağınık bir halde idi. Yahudiler bağımsızlık sonrası Silahlı Kuvvetlerinin temelini oluşturacak *Haganah*'ı daha 1920'lerde kurmuşlardı. Ancak 1931'de bu gücün Araplara karşı tutumunu yumuşak bulan bir grubun ayrılmasıyla *İrgun*; 1940'da ise *İrgun*'un İngiltere'ye karşı politikasını yeterince sert bulmayan bir grubun ayrılmasıyla *Stern* örgütü ortaya çıktı. Nihai amaç konusunda bir farklılığa sahip olmayan bu örgütlerin temel ayrışımı mücadelenin yöntemine ilişkindi. Tehditte, koymakla, yasayla kısacası her yolla toprakları ele geçiren Yahudiler bir yandan da çeşitli ülkelerden Yahudi akını organize etmeye çalışıyor ve bunun

için etkili bir propaganda kampanyası yürütüyorlardı.

Kuşkusuz bu dönemde özellikle gelişen Yahudi tehlikesine karşı ortak bir mücadeleyi hedefleyen bazı Arap örgütlenmeleri de çıkmadı değil. 1936'da kurulan ve amacını Yahudi göçlerinin durdurulması, Arap topraklarının Yahudilere satışının yasaklanması ve Arap çoğunluğuna dayanan bir hükümetin kurulması olarak belirleyen Yüksek Arap Komitesi ilk akla gelendir. 1929-30 arası dönemde daha da yoğunlaşan çatışmalar (ki 1929 ayaklanması, belirgin siyasal hedefleri olan ve Yahudi eyleminin koruyucusu olan İngilizleri koymayı amaçlayan bir ayaklanma idi), gelişen Arap tepkisi üzerine bölgedeki çıkarları tehlikeye düşen İngiliz hükümeti tepkileri yumuşatmak amacıyla Lord Pasfield (Beyaz Kitap) önderliğinde bir rapor hazırladı. Ancak Yahudi göçünün durdurulması, Yahudilere toprak satışının durdurulması ve en önemlisi de Arap-Yahudi işbirliğine dayanan bir yönetim kurulmasını tavsiye eden bu rapor Yahudilerin sert tepkisi ile karşılaştı. Tepkiler üzerine geri adım atmak zorunda kalan İngiliz hükümeti, Balfour Deklarasyonu hükümlerine bağlılıklarında bir değişiklik meydana gelmediğini belirterek Yahudi göçleri ve toprak satın alımı konularında 'yumuşak' ifadeler kullanmak zorunda kalmıştır. Gelişen Arap tepkileri sert müdahalelerle geçiştirilmeye çalışılırken, 1931-35 arası dönemde Yahudilerin gerek toprakları gerekse de nüfusları iki misli artmıştır.

Gelişen tepkiler, farklılaşan siyasî iklimin dayattığı yeni arayışlar sonucunda İngiltere, 1937 yılında *Taksim Raporu* olarak ta bilinen *Peel Komisyon Raporu*yla Filistin'de

'bağımsız' Arap ve Yahudi devletlerinin kurulması öngörülüyordu. Ama bu devletlerin statüsünün (yani İngiltere ile olan bağımlılık ilişkisi) bir değişikliğe uğramayacağı da belirtiliyordu. Paylaşılamayan Kudüs ise⁽²⁾ İngiliz manda yönetiminde kalmaya devam edecekti. Rapora sadece Araplar değil Yahudiler de; bırakılan bölgenin tarihi Filistin'in çok küçük bir kısmı olduğu için karşı çıktılar. Zira onlara göre, Balfour'dan Filistin toprakları bölünerek bir kısmında Ürdün devleti kurulmuş olduğundan bu şekilde tekrar bir bölünme daha kabul edilemezdi. Ne var ki, bir süre sonra Taksim'den vazgeçen İngiltere, 1939 yılında Sömürgeler Bakanı Malcolm McDonald tarafından yeni bir girişimde daha bulundu. McDonald Beyaz Kitabı olarak bilinen bu belgeye göre, on yıl içinde Filistin'e 'bağımsızlık' ve iki yıl içinde 75.000 Yahudi'nin Filistin'e göçüne izin verilmeliydi. Ayrıca Filistin topraklarını A,B,C olarak üçe ayırmakta; bunlardan A bölgesi Araplara ayrılmakta ve burada Yahudilere toprak satışı yasaklanmakta, B bölgesi Araplara toprak satışının serbest olmasına karşılık Yahudilere toprak satışının belli koşullara bağlanmasını, C bölgesinde ise Yahudilere toprak satışının serbest olmasını (buralar Filistin topraklarının %5'ini teşkil etmekle beraber en verimli kıyı bölgelerini kapsamaktaydı) öngörmekteydi. Ancak rapora Araplar; Yahudi göçüne izin verdiği ve sınırlı da olsa toprak satın alımına izin verdiği için, Yahudiler ise, toprak satın alımına sınırlamalar getirdiği için tepki gösterdiler. Ne var ki, bütün tepkilere rağmen İngiltere, 1940 Şubatında McDonald Beyaz Kitabını yürürlüğe koymaktan geri

kalmadı. Bunun üzerine Yahudiler 1942'de New York'ta yaptıkları toplantıda, kabul edilen Baltimore Programı ile (ki program, McDonald Beyaz Kitabını bütünüyle reddediyordu) bundan sonra Yahudilerin temel amacının Filistin'de bir devlet kurmak olduğunu açıkladılar.

II. Paylaşım Savaşının başlamasıyla birlikte, özellikle Alman faşistlerinin Yahudi halkı üzerinde korkunç bir kıyımı başlar. Toplama kamplarında, fırınlarda Yahudiler kitleler halinde katledilmeye başlanır. Yahudi ırkını yok etmeyi amaçlayan bu anti-Semitik girişim sonucunda yaklaşık 5-6 milyon civarında Yahudi katledilir. Bu kitlesel kıyım, Yahudi sorununu yeniden dünya kamuoyunun gündemine taşır. Yalta Konferansında Sovyetler Birliği'nin de oluruyla, bir Yahudi devletinin kurulması karar altına alınır ve çözüm anlamında inisiyatif Milletler Cemiyeti'ne bırakılır. Var olan taredütlerin (Fransa ve özellikle İngiltere⁽³⁷⁾) giderilmesi görevi ise, Ortadoğu'ya sızma planlarına tam hız veren ABD'ye düşer!⁽⁴⁴⁾ İngilizlerin Beyaz Kitap'la alınan Yahudi göçünü sınırlandırma kararına karşı, Amerika Başkanı Truman, İngiltere üzerinde baskıda bulunarak 100.000 Yahudi'nin göçüne izin vermesini ister. Ne var ki gelen tepkiler karşısında ABD, 12 kişiden (6'sı Amerikalı 6'sı İngiliz) oluşan bir Anglo-Amerikan komitesinin kurulmasını önermek zorunda kaldı. Komite çalışmalarını 1946'da tamamladı ve 100.000 Yahudi'nin Filistin'e yerleştirilmesi ve Yahudilere yönelik toprak satışı yasağının kaldırılmasını istedi. İngiltere'nin tepkisinin ardından İngiltere ve Amerika'nın ayrı ayrı oluşturdukları komitelerin

ortak çalışması sonunda oluşturulan ve Grady-Morrison Planı olarak bilinen raporda ise; Filistin'de Arap Eyaleti, Yahudi Eyaleti ve İngiltere'ye bırakılan merkezi yönetimden oluşan bir federal bir yapı kurulması ve 100.000 Yahudi'nin göç sorununun merkezi yönetim tarafından çözülmesi kararları ise, Amerika ve Yahudiler tarafından tepkiyle karşılandı.

II. Paylaşım Savaşı'nın bitimi ile birlikte daha önce "mücadele biçimi" konusundaki farklılıklardan dolayı ayrılan *Haganah*, *Irgun* ve *Stern* gibi örgütler işbirliği kararı aldılar ve hedef-merkezine Arapların dışında İngilizleri de koydular. Özellikle Amerikan hükümetiyle kurdukları "iyi" ve "dostane" ilişkiler İngilizleri; onarsız (Yahudiler) yeni bir Ortadoğu planına yöneltip ve Araplara destek vermeye götürürken diğer yandan da sağlanan Amerikan desteği ile İngiliz manda yönetimine yönelik Yahudi eylemlerinin önünü açtı. Bunun üzerine 1946'da İngiltere, yaklaşık 2700 Yahudi'nin tutuklandığı Agatha Operasyonunu düzenledi, buna karşılık Yahudilerde İngiliz kuvvetlerinin karargahı King David Oteli'ni havaya uçurdular. Yine, İngiliz hükümetinin tüm engelleme çabalarına rağmen *Mossad* 1945-48 yılları arasında yaklaşık 70.000 Yahudi'yi Filistin'e sokmayı başardı.

Araplar ise, 1944 yılında Mısır-İskenderiye'de gerçekleştirdikleri toplantıda bir Arap birliğinin kurulmasını karar altına alırlarken; McDonald Beyaz Kitabının hükümlerini de Filistinlilerin kazanılmış hakları olarak görmeyi uygun buldu. 1945 ise, Yüksek Arap komitesi kuruldu. Ne var ki, Arapların kendi aralarındaki iktidar mücadeleleri, sonuçta Filistin sorunu konusunda

da derin görüş ayrılıklarını beraberinde getirdi ve bu durum çözüm konusunda Arapların söz sahibi olma arzu ve beklentilerine engel teşkil etti. Örneğin Ürdün Kralı Abdullah, Filistin'in Yahudilerle Araplar arasında taksimi halinde Filistin'in Arap kısmını Ürdün'e katma peşindeyken, Suriye ve Suudi Arabistan ise buna tamamen karşı çıkıyorlardı. Özellikle Saudlar, Haşimilerin egemenliğini sınırlandırmanın bir aracı olarak bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasından yanaydılar. Arapların bütün karşı çıkmaları, hatta Filistin'de bir karşı Arap direnişini örgütlemeye çalışmaları bile söz konusu girişimi engellemedi/engellemezdi de. Zira emperyalizmin doğrudan desteğinin yanı sıra, özellikle Alman faşizminin kıyım ve katliam hareketi Siyonizm'e önemli bir manevra alanı sağlamıştı. Böylece Yahudilerin Filistin'i yurt edinme amacına dönük bütün eylemleri hoşgörüyle karşılanmış, önemli ve uygun bir kamuoyu desteği sağlanmıştı.

Yoğunlaşan Arap-Yahudi çatışmaları, Yahudilerin İngiltere'ye yönelik eylemleri üzerine artık Filistin'e yeni bir statü kazandırmanın vaktinin geldiğini düşünen İngiltere, Şubat 1947'de BM'ye başvurdu. Müzakereler sonucunda Yahudiler Filistin'in taksimini isterken, Araplar da bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasını istediler.⁽⁵⁾ Görüşmeler sırasında biri çoğunluk diğeri azınlık olmak üzere iki farklı görüş ortaya çıktı. *Çoğunluk Planı'na göre; Filistin, Arap Devleti, Yahudi Devleti ve Kudüs Bölgesi olmak üzere üçe taksim edilmekte ve Arap ve Yahudi devletlerinin 1 Eylül 1947'den itibaren iki yıllık bir geçiş döneminden sonra bağım-*

sız olmalarını kabul etmekteydi. Buna karşılık Azınlık Planı ise, Kudüs'ün başkent olduğu Arap ve Yahudi devletlerinden oluşan bağımsız bir Filistin Federal Devleti önermekteydi. BM bütün üyelerinin temsil edildiği geniş katılımlı bir komite (ad hoc) sonuçta, bazı değişikliklerle Çoğunluk Planı'nı kabul etti. Böylece BM, 29 Kasım 1947'li tarihli ve üçlü bir statü ile Filistin'i bölen kararı aldı.

Buna göre;

- 1- Kudüs, Bethlehem ve çevresi uluslararası bir yönetime bırakılıyor.
- 2- Toplam toprakların -kıyı şeridi ve en verimli kesimler olarak- %57'si Yahudilere veriliyor.
- 3- Araplara bırakılan topraklar, sa iki parça halindedir ve ortasından İsrail Akabe Körfezi'ne ulaşacak ikinci bir deniz çıkışı almaktadır. (agy.)

Genel kurulun ardından İngiltere askeri gücünü çekmeye çalışırken, çatışmalar da yeniden bütün şiddetiyle başladı. Karara tepki gösteren Araplar karşı direnişi örgütlemeye başladılar ve özellikle Kudüs merkezli kanlı çatışmalar Filistin'i esir almaya başladı. Bu tepki, emperyalist güçleri alınan kararı bir süre erteletmeye ve bekletmeye hatta gerekirse daha uzlaşılabilir bir statü üzerinde durmaya yöneltti ise de, Yahudiler her şeyi göze alarak Ben Gurion önderliğinde, 14 Mayıs 1948 günü Yahudi devletinin kuruluşunu ilan ettiler.

Böylece, anti-Semitizm rüzgarlarının yelkenini doldurduğu ve uluslaşma süreci ile birlikte kendi ulus-devletine sahip olma gereğiyle varlık zeminini kurgulayan

Siyonizm; -yani Filistin'i bir yurt edinme amacı- özellikle emperyalist güçlerin Ortadoğu'ya yönelik egemenlik ve çıkar dalaşlarının ortaya çıkardığı muazzam olanaklar, bu emperyalist planlara 'içerden' bir aktör olarak, onlar lehine dahil olma yeteneği ve taahhütleri sonucunda kendi varoluşunun maddi koşullarını yaratmış ve kabul ettirmiştir. Böylece emperyalistlerin ve Siyonistlerin bağımsız eylemlerinin ortak sonucu olarak 'Ortadoğu'nun bağrına saplanmış bir bıçak' olan İsrail, tarih sahnesine çıktı. Eğer, kurulacak Yahudi devletinin; kendileri açısından Ortadoğu'daki hegemonya mücadelesine destek ve elverişli koşullar sunamayacağı düşünülseydi ya da bunun hiç olmayacağı hissedilseydi, böyle bir girişime destek vermek bir yana bunun önünü kesmek için her şeyi yapacaklarından kimsenin kuşkusu olmasın.

1- Anlaşmayla belirlenen alan Gülbengyan'ın kırmızı bir çizgiyle belirttiği ve İran ve Kuveyt'i dışında bırakan Umman'ın doğusundan Aden Körfezi, Kızıl Deniz ve Edirne'yi için alan tüm Anadolu topraklarının dahil edildiği Ortadoğu topraklarını kapsamaktaydı.

2- Kudüs sadece Yahudiler için değil bütün semavi dinler açısından stratejik bir değer taşıyor. Yahudilerin ilk yerleşim yerleri, ilk kurulan Yahudi devletinin başkenti ve Hz. Süleyman'ın mabedinin burada bulunması gibi nedenlerle tarihsel köklerini buraya bağlamaları Kudüs'ü gündemlerinden düşürmezken, aynı şekilde İsa'nın peygamberliğinin başladığı tarihten çarmıha gerildiğine inanılan M.S.

30 yılına kadar Kudüs'te yaşamış olması, yine Kur'an açısından Miraç olayının gerçekleştiği yer olması ve Mescid-i Aksa gibi Müslümanlar için önemli bir yerin bu topraklarda bulunuyor olması Kudüs'ü aynı zamanda Hristiyanlar ve Müslümanlar içinde önemli hale getirmiştir.

3- Ortadoğu'ya yönelik İngiliz politikası 1940'lardan sonra değişmeye başladı. O döneme kadar Yahudilere, onların Filistin'i bir yurt edinme eylemlerine destek sunan İngiliz hükümeti; Yahudilerin Ortadoğu'da giderek Amerika yöreğine girmesi üzerine tavrını Araplar lehine değiştirmeye başladı. Buna bağlı olarak ta özellikle ABD'nin BM müdahalesi, bir ateşkes kararının çıkarılması ve bölgeye bir barış gücü gönderilmesi önerilerine karşı geciktirici manevralarla karşı çıkıyordu. Böylece Arapların Yahudilere karşı zafer kazanacağını ve bunun da yıpranan ve aşınmaya uğrayan hegemonyasına güç sunabileceğini hesaplıyordu.

4- Fransa'ya, karşı çıkması halinde yardımı kesmekle tehdit ediyor, MC'deki oylama önsesinde 'Yunanistan, Haiti, Liberya ve Filipin'i ciddi bir baskı ve tehdit dalgasıyla karşılıyorlar'dı.

5- Gerçekte taksime taraftar olan, ancak Arap dünyasının tepkisinden dolayı bağımsız bir Filistin devletinden yana görüş bildiren Ürdün Kralı Abdullah, Yahudilerle yaptığı gizli görüşmelerde taksim halinde Filistin'in Arap kısmının Ürdün'e ilhakına hazır olduğunu bildirmiştir.

Siyonist Terör ve Filistin

Temel DEMİRER

Yafa Yarkoni'ye⁽¹⁾ ile
Takao Himeri'ye
hayranlık ve minnet ile!⁽²⁾

Adorno, Auschwitz'in ardından şiir yazılamayacağını söylemişti. O, Bu sözlerle, insanlığın böylesi bir toplu vahşetin, yıkımın ve kıırımın ardından bir şeyleri estetize etmeyi beceremeyeceğini ima etmiş olsa gerek. Böylesine yoğun bir umutsuzluğa kapılmak için pek çok nedeni vardı Adorno'nun... Toplama kamplarını insanın insana yapabileceklerinin son noktası olarak görmüş olmalıydı... Ancak insanlık, neo-liberal saldırganlığın küreselleşmesiyle akıl dışılığın bu denli kolektif olmasından daha akıldışı bir olaya tanık oluyor: Ataları Nazilerin toplama kamplarından geçenler, bu kez başka bir kavmi Cen'in'de ve öbür Filistin şehirlerinde Siyonist vahşetle topluca yok ediyor... Egemen medyanın televizyonlardan naklen yayınladığı Siyonist vahşet, sessizliğin gölgesindeki yığınlarca "izleniyor"⁽³⁾

"Cadı Avı" ile egemenliğini ayakta tutup, kutsayan Ortaçağ ırasyonelliğinin; Siyonist vahşetin naklen yayınlarında bir kez daha realize edildiği 11 Eylül sonrasında yeniden rehabilite edilen "uygarlıklar çatışması", "yeni fundamentalizmler" söylenceleri neo-liberal saldırganlığın -ekmek kadar, su kadar!- ihtiyacı olan şeylerdi... Çünkü 11 Eylül ile Kuzey'in Güney'e dayattığı "ötekileştirme"; Batı'nın yüzlerce yıllık sömürgeci "ben-öteki" mantığının bir ürünüydü... 11 Eylül sonrası dünya jandarmalığında yeni bir rütbe kazanan ABD ve

onun uyguladığı politikaların benzerini uygulayan toplumlar artık şiddeti ve güç kullanmayı, "sonuç alma"nın kayıtsız şartsız gereği sayacak ve ABD, daha önce diktatorya dediği, antidemokratik bulduğu rejimlerle işbirliği yapmakta bile beis görmeyecekti!⁽⁴⁾

Bu tablonun doğrudan bir getirisi de, ABD senaryosunun Ortadoğu'daki baş aktörü Siyonist terör vahşeti... Dünya çapında egemen şiddet giderek tımanırken, Filistin'de insanın kanını donduran şeyler yaşanıyor... İsrail-Filistin ilişkilerinin tarihi, İsrail'in bölgedeki saldırgan politikaları, gayrimuşru istilalarından veya intihar eylemlerinin dehşetinden bahsetmenin artık fazla anlamı yok. Çünkü artık meşruiyet kavramı anlamını yitirmiş durumda. 11 Eylül sonrasında ABD ilan ettiği ve hemen uygulamaya soktuğu iç ve dış politikalarıyla, çoğu zaman son derece ikiyüzlü bir biçimde algılandı da, önemsenmek durumunda olan birçok siyasi kavram ve değer iflasını ilan etti. Uluslararası ilişkilerde tek kural, güçlü-nün istediğini yapacağı anlayışı, iç politikada ise güvenlik kaygısının söz konusu olduğu yerde özgürlüklerden bahsedilemeyeceği ilkesi etrafında belirlendi. 11 Eylül ardından ABD etrafında oluşan karanlık ittifakın çerçevesi buydu.

Her iktidar düşmanına kendisi isim koyar, böylece onu baştan mağlup eder. ABD de öyle yaptı, her türden düşmanına "terör" adını verdi, düşmanına yapılacak her şeyin mubah olacağını ilan etti. Bu koşullar altında İsrail'de olanlara şaşmamak gerek... Çünkü 11 Eylül'ü takip eden günlerde ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, "uzun vadeli ve birçok cep-heden yürütülecek bir mücadele"ye

hazırlandıklarını söylüyordu. Afganistan "halledildikten" sonra, dünya, ikinci cephenin nerede ve ne zaman açılacağını tartışmaya başladı, hâlâ da tartışıyor. Oysa ikinci cephe, Afganistan'a saldırıyla aynı zamanlarda ve Ortadoğu'da, daha somut olarak Filistin'de açılmıştı bile.

İsrail devletinin, baştan beri hem söylemi hem de icraatı, yeni hâkimiyet stratejisinin en önemli ayağı ya da taşeronu misyonuyla hareket ettiğini gösteriyor. "Terörizmle mücadele"de her yol mübah sayıldığına, Filistinliler de "terörist" olduğuna göre, dünyanın gözlerinin içine baka baka gün ışığında işgal, sorgusuz sualsiz kitlesel gözaltılar, her mekân ve düzeyde işkence, yol ortasında katliam İsrail devletinin hakkı oluyor... Ve de İsrail Başbakanı Ariel Şaron şunları diyor: "Terör bitene kadar mücadelemiz sürecektir! Batı Şeria'da operasyonlar Yaser Arafat'ın terörist yapılması yok edilinceye dek sürecek! Ordumuz Batı Şeria'daki misyonunu tamamlayınca, güvenlik bölgeleri oluşturulacaktır. Bu bölgelere konuşlanacak birlikler, tampon görevi yapacaktır!"

Bülent Ecevit'in yanılıp şaşıp "soykırım"la suçladığı "stratejik mütefiki"⁽⁵⁾ İsrail'den yedi "düzeltme" ile özür dilediği⁽⁶⁾ koordinatlarda Siyonist yalakaların⁽⁷⁾ "Arafat, terörü körüklemiş ve özendirmiştir. Ellerinde taşlarla sürüler halinde Yahudi'lere saldırılar düzenleyerek onlara rahat yüzü göstermemişlerdir. Baldırı çıplak sokak çocuklarını 'Benim generallerim' diye nitelendirmesi bile yeterli değil mi?"⁽⁸⁾ türünden tezviratları ayyuka yükselirken,⁽⁹⁾ başlıklar da, Ertuğrul Özkök tarafından "azgın azınlık" olarak nitelenip,⁽¹⁰⁾ kimi bilimciler de "Tarihte haklı savaşlar değil, sadece çıkmaması

gereken savaşlar olduğuna inanıyoruz,"⁽¹¹⁾ diyebilen liberal çıkışkanlığa sarılırken ABD beslemesi Siyonist vahşet -dolaylı ya da doğrudan!- aklanmaktadır...

I-) BİRİNCİ AYRIM: SİYONİST SALDIRGANLIK

"Kavramak için görmek,
görmek için de
dikkatle bakmak gerek."⁽¹²⁾

"Sıkça telaffuz edilen 'Yüksek duvarlar iyi komşular doğurur/High fences make good neighbors' ifadesi Filistin-İsrail çatışmasında, İsrail tarafının giderek yaygınlaşan bakış açısını oldukça iyi özetler. Bu bağlamda İsrail şahinleri ödünsüz bir savaştan söz edip, güya ılımlılar da yüksek duvarlar örmekten bahsediyorlarken; İsrail giderek Siyonizme teslim oluyor."⁽¹³⁾ İsrail bir "bütün" (ya da en azından ağırlıklı olarak) Siyonizme teslim olurken; İşçi Partili 'koalisyon ortakları reddetse de, Ariel Şaron "Erez İsrail" yani Büyük İsrail'in kuruluşu için nihai çözüm düşmesine basmış durumda."⁽¹⁴⁾

Burada yeri gelmişken bir noktaya dikkat çekmek gerekiyor: Almanya'da Nazilerin dünya üzerindeki Yahudi ırkının bütünüyle yok edilmesi planına verdikleri ad Nihai Çözüm'dü. Gençliğini Filistinlileri kaçırmak için tedhiş hareketleri düzenlemekle geçirmiş, olgunluk yaşında Sabra ve Şatila'da iki bine yakın Filistinli mültecinin katledilmesine nezaret etmiş Ariel Şaron için nihai çözüm, Erez İsrail topraklarından Arapların arındırılması ve "vaat edilmiş" bu topraklarda homojen bir Yahudi devleti kurulması. Sadece Şaron değil, bugün İsrail'de yaşayan Yahudi'lerin yarıya yakını bir etnik temizlik operasyonu ardından, Erez İsrail'in kurulmasını talep ediyorlar.

1940'larda, 800 bin civarında Filistinlinin yaşadığı toprakları terk etmek zorunda bırakılmalarıyla kurulan İsrail devletinin ufunda, Batı Şeria'yı da kapsayan ve dünyadaki 12 milyon Yahudi'nin büyük bölümünün yaşadığı bir Yahudi devleti kurmak hep var oldu. Ama soğuk savaş dengesinin ve kuruluş yıllarında İsrail yönetiminde ağırlığı olan Batı Avrupalı göçmen Yahudi'lerin etkisiyle, bu ufuk, "içinde yaşanabilir, güvenli bir toprak parçası" talebi biçiminde ifade edildi. Buna rağmen, Arap ülkelerinin her askeri saldırısını lehine çeviren İsrail, 1948 sınırlarını zaman içinde iki misli büyüttü.

Şaron'un açıkça ve yüksek sesle dile getirmediklerini, işgal edilmiş topraklarda yaşayan Yahudi yerleşimciler tüm çıplaklığıyla söylüyorlar. El Halil'e yakın önemli bir Yahudi yerleşimi olan Kiriat Arba'daki yerleşimci Yosi Şarvit, İsrail'in artık savaşa olduğunu ve "bu savaş bittiğinde, bu topraklarda kalan Arapların isterlerse İsrail otoritesi altında yaşamak ya da gitmek konusunda serbest olacaklarını" belirtiyor. Bu topraklar dediği, Erez İsrail elbette.

Şaron'u son seçimlerde iktidara getiren bu toplumsal zihniyet, savaşın yaratacağı geri dönüşsüzlüğe inanıyor. Şaron hükümetinin Adalet Bakanı, "Artık savaştayız, hedeflerimiz ulaşmadan bunu durduramayız" derken veya Şaron'un sözcüsü Pozner, "Böyle bir operasyon başlatıp, sonra Filistinlilerin başları dik buradan çıkmalarına izin verilemez" diye açıkça belirtirken, Şaron'un İsraillilere yaptığı kısa çağrıyla özetliyorlar: "İsrail yurttaşları! İsrail devleti savaştadır, teröre karşı savaştadır... Bu terörizm, bir adam tarafından, Filistin yönetimi başkanı Arafat tarafından canlandırıldı, koordine edildi ve yönetildi. İsrail devleti tarihinin bir dönüm noktasında bulunuyor."⁽¹⁵⁾ İş bunlarla bitmiyor! "Adına 'uygar'

(uygar?) denilen dünya kurusıkı demecilerle idare edip, yaptırımsız barış çağrıları ile kendisini ve Filistinlileri oyahıyor"ken"⁽¹⁶⁾ "Filistin sorunu askeri yöntemle çözülmez ama, terör durmadan siyasi çözüm de olmaz. Barış konusunda ciddiyiz. Barış için acı verici tavizlere hazırız," diyen İsrail Cumhurbaşkanı Moşe Katsav, Siyonist saldırganlığın niteliği ve icraatları olanca netliğiyle gözler önündeyken utanmadan ekliyor: "Biz güçlüyüz. Barış için herşeyi yaptık ve yapmaya da devam edeceğiz. Bizim ellerimiz temiz. Filistin halkını yenilgiye uğratmak istesek bunu bir kaç günde yapabiliriz fakat gücümüzü kullanırsak bunun barış şansını tamamen yok edeceğini biliyoruz. Bu nedenle gücümüzü kullanmak istemiyoruz."⁽¹⁷⁾

Bunların yanında Şaron'un lideri olduğu Likud Partisi, bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasını hiçbir zaman kabul etmeyeceği yönünde bir karar alıyor!⁽¹⁸⁾

Burada bir parantez açıp eklemek gerek: "İsrail'in yaptıklarını açıkça veya dolaylı olarak haklı görenlerin gerekçelerini iki ana başlıkta toplayabiliriz. Birincisi, devletler kendilerini tehdit eden güçlerle her ne pahasına olursa olsun mücadele eder, onu ezer, yok ederler, bu meşru bir yoldur düşüncesi, yani 'zorba' yaklaşımı. İkincisi, 'İsrail'in yaptıklarına göz yumacağız, çünkü o güçlü, arkasında ABD var' düşüncesi, yani 'yanaşma' yaklaşımı.

Gücün kendisini, kendiliğinden meşru görmek zorbalığa inanmaktır. Gücü olup, bunu keyfince kullanan zorbalıya, ona gücünden dolayı boyun eğen yanaşma aynı zihniyeti paylaşırlar. 'Güç'e bakış, onun kaba ve doğrudan kullanımı ötesinde, genel olarak 'iktidar'a bakış olarak da siyasi bakışı belirler. İktidar odaklı siyasetler, toplumsal hayatın örgütlenmesini iktidar etrafında tarif eder,

toplumsal ilişkileri iktidar ilişkileri olarak anlamlandırır. İktidarcı bakışlar, iktidar ilişkilerini farklı biçimlerde de olsa mutlaklaştırır, doğal bir şeymiş gibi karşımıza çıkarır. Farklı siyasal söylemler gibi gözüken yaklaşımların iktidara bakışı kolaylıkla örtüşebilir, çünkü birçok durumda, belirleyici olan iktidara karşı takınılan tavidir.⁽¹⁹⁾

Tüm bunların ışığında denilebilir ki "Amerika'nın terörle oyunu şimdi İsrail ile birlikte Filistin halkı üzerinde oynanıyor. Üstelik her türlü zemin hazır. CV'sine yeni Sabra-Şatila'lar eklemeye azmeden Şaron, Arafat'ı aşağılayarak, Filistinlilerin elinde kalan az sayıda şeyden biri olan milli gururu yerle bir etmeye 29 Mart'tan çok önce başladı. 1993'te Amerika Başkanı Clinton ve İsrailli liderler Rabin ve Perez'le el sıkışan Arafat'ın önce, dünyaca kabul görmüş devlet adamı imajı ayaklar altına alınmıştı. Arafat'ın adı başkanlık ama zaten dar olan hükümlerlik alanı adım adım elinden alındı, Filistin yönetimi çiğnendi. Bütün bunlar yapılırken de sanki çok güçlüymiş gibi intihar saldırılarını engellemesi istendi. Aşağılanmış bir başkan olarak ne bunu yapacak gücü ne de Filistinli gruplara söz geçirecek hali kalmayınca da sıra son darbeye geldi. Oslo barış sürecini tarihten silmeye yeminli Şaron ikinci katliamına başladı. Hem de, Amerika'nın terörle oyununa zamanlama olarak denk düşen 'Usame olmadı, Arafat'ı mı denesek?'⁽²⁰⁾ şeklindeki arayışını da arkasına alarak..."⁽²¹⁾

Şiyonist histeriyle tanımlanan saldırganlık⁽²²⁾

Ariel Şaron'uyla İsrail halkına seslenirken "savaşta'yız"; Arafat'ın da Fox televizyonuna telefonla yaptığı açıklamada "Şu anda tam bir abluka altındayız, ancak teslim olmayacağız. Elimde tek seçenek var, o

da şehit olmak"⁽²³⁾ dediği koşullarda İsrail'in kuralısızca yürüttüğü kirlili savaş tüm normları da alt üst ediyor!

Oysa, Napolyon döneminden beri, savaş halindeyken bazı insani değerlere karşılıklı riayet etmek, bir tür savaş ahlâkı olarak gelenekleşmiştir. Okullara, ibadet yerlerine, hastanelere saldırılmaz. Çocuklara, kadınlara, din adamlarına, yaralılara ve sağlıkçılara dokunulmaz. Cenevre Sözleşmeleri'nin maddelerine geçmeden önce de, bu kuralları çiğnemek en azından ahlâki suç sayılırdı. Birinci Dünya Savaşı'nda en sıcak çarpışma alanlarında bile, beyaz bayraklı sağlıkçılar yaralı ve ölüleri toplarken karşılıklı ateşkes uygulanırdı. İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen Nürnberg ve Tokyo mahkemelerinde, bu tür kurallara uymamak suç sayıldı ve yargılandı. Körfez Savaşı'nda ve Afganistan müdahalesinde bu hukukun çiğnendiği çok örnek yaşandı. Hastaneler, okullar bombalandı. Ama hiç olmazsa daha sonra bunların kasti olmadığı, hedefi şaşırarak füzelerin, roketlerin eseri olduğu konusunda iyi kötü mazeretler ileri sürüldü. Beytullahim'de, Ramallah'ta, Cenin'de, Nablus'ta, Gazze'de, El Halil'de olup bitenler, İsrail ordusunun bütün dünyanın gözleri önünde, bırakın savaş hukukunu, yüzlerce yıllık savaş ahlâkını da yerle bir ettiğini gösteriyor...

"Eski İsrail Genelkurmay Başkanı Rafael Eitan'ın bir süre önce, 'Bizim hayatımız dünyanın yarısının yanması pahasına kurtulacaksa, bırakalım yansın. Bizim dünyaya hiçbir borcumuz yok' derken, İsrail halkını bu rol değişimine mi hazırlıyordu? Eğer Rafael Eitan'ın söyledikleri bugün topluma egemen olan ruh durumunu yansıtıyorsa, İsrail'in kolektif bir 'Akıl Tutulması' içinde olduğunu kabul etmekten başka inandırıcı bir açıklama kalmıyor."⁽²⁴⁾

LI-) ŞARON'UN SİYONİST TERÖRÜ

"Unutmak ihanettir"⁽²⁵⁾

Gazeteci Uri Avineri'nin, "Canlı bombalar İsrail ordusunun Batı Yakası ve Gazze'deki kentlere, köylere ve mülteci kamplarına karşı giriştiği vahşi operasyonların kaçınılmaz sonucudur,"⁽²⁶⁾ dediği İsrail'de yaşanan kolektif "Akıl Tutulması" koşullarında Ben Gurion Üniversitesinden Dr. Lev Grinberg'un sorusu şu: "Şaron ne zaman terörist olarak tutuklanacak? Tek isteği özgürlük ve bağımsızlık olan Filistin'in haykırışı, dünya tarafından daha ne kadar duymazdan gelinecek?"⁽²⁷⁾

Haluk Şahin'in belirttiği üzere, "İsrail'in şiddetperest Başbakanı Şaron, gönüllü olarak ölenlerin yakınlarını öldürmenin, evlerini üzerlerine yıkmının münasip ceza olduğuna inanıyor"ken;⁽²⁸⁾ "İsrail silahlı kuvvetlerinin Filistin topraklarına saldırısı (...) bir takım 'kavramları' yenden gündeme getirdi. Bunlardan biri, bizleri de çok ilgilendiren 'faşizm' kavramı"ydı!⁽²⁹⁾

Bu durumda "Dünyanın seyretmeyi yeğlediği Siyonist devlet terörü giderek yoğunlaşan uygulamalarıyla Ortadoğu'yu yeni bir kan gölüne dönüştürürken;"⁽³⁰⁾ İsrail'in Filistin Özerk Bölgesi'ne yönelttiği tanklı toplu saldırılar, artık ipin ucunun iyice kaçtığı ve İsrail'in Ortadoğu jandarmalığına iyiden iyiye soyunduğunu gösteriyor."⁽³¹⁾ Özetle "Batı dünyası, tüm kurumları ile Filistin'deki İsrail devlet terörünü, anlaşılabilir bir aymazlık ile seyrediyor!"⁽³²⁾

"Filistin topraklarından katliam ve idam haberleri peş peşe gelmeye başladı. İsrail'in Filistin topraklarında her türlü hak ve hukuku hiçe sayarak yürüttüğü operasyon genişlerken,

kapalı askeri bölge ilan ederek med-
yaya terk emri verdiği Ramallah'tan
tüyler ürperten katliam haberleri geli-
yor. AFP muhabiri, binanın girişinde-
ki kan gölünde hâlâ bot, tişört, çama-
şır ve çorapların yattığını, binanın
merdivenlerinin altında Filistin üni-
formaları ile sivil kıyafetlerden oluşan
bir yığın durduğunu, merdiven du-
varları ve basamakların kanla kaplan-
dığını, üçüncü ve dördüncü katlardaki
kapıların kırıldığını, duvarların mermi
ve el bombalarıyla delik deşik edildi-
ğini, bir kan göldeğünü içinde bir çoc-
uk bisikletinin yattığını aktardı.¹³¹

"İsrail Ramallah'ta yargısız in-
fazlar yürütüyor. Başlarına yakın me-
safeden ateş edilen beş Filistinli poli-
sin dibinde yattığı duvarda bir metre
yükseklikte kan var. Kurbanların di-
rendiğine dair iz yok..."¹³² "Ramal-
lah'ta şiddet aralıksız sürüyor. Görgü
tanıkları, İsrail askerlerinin yüzlerce
Filistinli'yi tutukladığını ve yargısız
infazların sürdüğünü söyledi... Ra-
mallah'ta ev ev aramaları ve 16-50
yaşındaki erkekleri toplamayı sürdü-
ren İsrail askerleri, çatışmalarda da
en az iki Filistinliyi öldürdü... Filistin
ambulans çalışanları, Ramallah'ın
her yerine girmelerine izin verilme-
diğini, bu yüzden İsrail çekildikten
sonra çok ceset bulmaktan korkuk-
larını belirtti. Askerler, ambulans
ekiplerini silahla tehdit ederken ya-
bançi gazetecilere de ateş açtı..."¹³³

Bu tablonun mimarlarından olan
"İsrail Başbakanı -'Buldozer' ve
'Sabra ve Şatilla Kasabı' olarak da
anılan asker-politikacı- Ariel Şaron
kariyeri boyunca sık sık 'savaş suçla-
rı' işlediği yönünde suçlamalarla karşı
karşıya kaldı. 74 yaşındaki Şaron, Sa-
vunma Bakanı'ken İsrail, Lübnan'ı
işgal etti. İşgal sırasında İsrail'in mül-
tefiki Hristiyan Falanjiş milislerin
Sabra ve Şatilla mülteci kamplarında
iki bin Filistinliyi öldürdüğü katliam-
dan dolayı olarak sorumlu bulundu.

Şaron 14 yaşındayken, 1948'de
İsrail devletinin kurulmasına yar-
dımçı olan ve bugünkü İsrail ordusu-
nun çekirdeğini oluşturan 'yeraltı ör-
gütü' Haganah'a katıldı. Örgütün
Deir Yasin köyünde 250 Arap köylü-
yü öldürmesi hâlâ unutulmadı. Lüb-
nan işgali sırasında İsraili yazar
Amos Oz, Şaron'la bir söyleşi yaptı.
17 Aralık 1982'de Duvar gazetesin-
de yayımlanan ve Şaron'un Araplara
yönelik nefretinin boyutunu göste-
ren söyleşide özetle şunları dedi:

"Bana ne isterseniz deyin. İster
canavar ya da ister katil deyin. Can-
lı bir Yahudi-Nazi olmak ölü bir aziz
olmaktan daha iyidir. Bana Lüb-
nan'daki savaşın kirli, ahlaksız bir
savaş olduğunu kanıtlasanız bile
umurumda değil. Celile bir yıl içia-
de yine Katyuşalarla bombalanmaya
başlarsa bir savaş daha açarız, on-
lar pes edene kadar daha fazla ölüm
ve yıkım getiririz. Bırakın tir tir tit-
resinler, bize çılgın devlet desinler.
Vahşi ve çevremizdeki ülkeler için
tehlikeli bir devlet olduğumuzu, bir
tek çocuğumuz bile öldürülürse çı-
dıracağımızı anlasınlar.

Birileri bize el bile kaldırsa top-
raklarımızın yarısını alır diğer yarısını
petrolleri de dahil yakarız. Nükleer
silah bile kullanabiliriz. Bugün bile
İsrail için kirli işler yapmaya, ne ka-
dar gerekiyorsa o kadar Arap'ı öl-
dürmeye, sürgün etmeye, yakmaya ve
herkesi bizden nefret ettirmeye hazı-
rım. Ve bu iş bittikten sonra beni
Nürnberg Mahkemesi'ne çıkarıp ya-
şamı boyu hapse bile mahkûm etseniz
umurumda olmaz. İsterseniz beni sa-
vaş suçlusu diye asın. Siyonizm'in
pis işlerinin hâlâ bitmediğini neden
anlamak istemiyorsunuz?"¹³⁴

"Ben uluslararası ilkeler falan
bilmem. Bu topraklarda doğacak her
Filistinli çocuğu yakacağım ya yemin
ederim. Filistinli çocuklar ve kadın-
lar erkeklerden daha tehlikeli. Çün-
kâ Filistinli bir çocuğun ayakta

kalması, nesillerinin devam edeceği
anlamına gelir. Ama bir erkek çok
tehlike yaratmaz. Yemin ediyorum,
eğer sade bir İsrail vatandaşı olsay-
dım ve bir Filistinliyle karşı karşıya
gelseydim onu yakardım ve acı çek-
meden ölmesine izin vermezdim. Bir
vuruşla 750 Filistinliyi öldürdüm
(1956'da Refah mülteci kampında).
Askerlerimi Arap kızlarına tecavüz
etmesi için cesaretlendirdim. Zaten
Filistinli kadınlar Yahudi'lerin köle-
sidir ve onlara istediğimiz her şeyi
yapabiliriz. Kimse bize ne yapacağı-
mızı söyleyemez, ama biz başkaları-
na emir verebiliriz."¹³⁵

1.1.1-) SİYONİST TERÖRÜN CENİN'İ

"Freedom is won with
grenades
and rifles, not with tears"¹³⁶

Cenin ve Cenin'deki direniş,
Arafat'ın belirttiği üzere bir yanılla
Naziler karşısındaki Stalingrad'ı
anımsatırken; bir diğer yanılla da
Naziler karşısında son nefesine dek
direnenek "Yalnız kaybedenler kaza-
nacaktır," diye haykıran Varşova'da-
ki Yahudi Getto'sunu anımsatır...
Bakin Cenin'de yaşanan Siyonist ter-
rör konusunda neler denmiş?

Üç çocuk annesi Snaa Sabağ Ce-
nin'de yaşananlar hakkında şöyle di-
yor: "Burası Tora Bora. Ne yaptıkla-
rına bakın. Sadece tabancaları olan
adamlara, bizim gibi sivillere bomba
ve tanklar kullandılar. Ebediyen bu
toprakları terk edelim istedikleri için
evlerimizi yıktılar. Filistinlilerin git-
mesini, bu toprakların İsrail'e ait ol-
masını istiyorlar."

Bunun yanında asıl mesleği avu-
katlık olan çavuş İsrail Kaspi (48)
deneyimli bir asker. Kaspi, 1973'teki
Yom Kippur Savaşı ile 1982'de Lüb-
nan işgaline katılmış. Ama hayatının

en şiddetli çatışması Cenin olmuş. İntihar saldırılarından sorumlu tuttuğu Filistinli militanları övmek acı verse de bunu yapıyor: 'Hiç şüphesiz cesurdular ve ben inançları uğruna savaşan herkese saygı duyuyorum.' Ona göre Cenin'de orduyu eleştirecek tek nokta yumuşak davranıp, 23 kayıp vermesi. Kaspi, 'Ordu gücünü kullanmaktan sakındı ve askerleri tehlikeye attı... Uçakları, topları, tankları kullansaydık, askerlerimizin hayatını kurtarabilirdik. Beyrut'a nasıl girdiğimizi hatırlıyorum. Önce buldozerler, ardından 155 mm'lik toplar kullanıldı. Sonra piyadeler devreye girdi. Bu kez ise piyadeler önce gitti. Kampı ev ev temizlemeye kalktılar.'

İsraili çavuş, 'İnsani savaşmak için gerekeni yaptık. Tıpkı kızlar gibi savaştık ama katliamla suçlanıyoruz' diye yakınıyor. Filistinlilerin her yere bubi tuzağı kurduğu, patlayıcı yerleştirdiği betonların askerlerin üstüne çöktüğünü söyleyen Kaspi, sonunda ordunun öne buldozerleri sürdüğünü aktarıyor. Daha önce de sivillerin gitmesi istenmiş. Kaspi, bazı sivillerin kendi iradeleriyle militanlara yardım için kaldığını savunuyor. Ancak birgün İsrail'de savaşmak zorunda kalırlarsa aynı şeyi İsraili sivillerden beklediğini söylüyor. Ona göre Cenin'deki can kaybı 100'den fazla değil. Kamptaki 2 bin 500 evden 150'si yıkıldığı için yıkımın boyutu yüzde 3'ü geçmiyor. Kaspi, yardım örgütlerinin çalışmasına izin verilmediği ve cesetlerin gizlice gömüldüğü iddialarına da inanmıyor.³⁹

'İsrail katliam iddialarının odağındaki Cenin mülteci kampında tespit yapacak BM heyetine geçit vermeyerek dünyaya meydan okuyor.'⁴⁰

İsrail ordusu, Cenin mülteci kampında yaklaşık yüz evin yıkıldığını,

'onlarca kişinin' enkaz altında kaldığını açıkladı, ancak yapılanların 'katliam' olmadığını yineledi. Ordu sözcüsü Şaron Feingold, 'Şu ana kadar 25 cesedi Filistinlilere teslim ettik. Yıkıntılar altında onlarca ceset olduğuna eminiz. Orada katliam yapılmadı, ama ne yazık ki ölenler arasında masum siviller vardı' dedi. Filistin, Cenin'de yüzlerce kişinin ölü olduğunu bildirirken İsrail 'onlarca' ölüden söz ediyor.

Feingold, yıkımlar sırasında halka kampı terk etmeleri çağrısında bulunulduğunu, ancak bazı kişilerin 'gönüllü olarak ya da zorlandıkları için evlerinden çıkmadığını' öne sürdü. Filistinliler, yardım kuruluşları ve insan hakları örgütleri, evlerinin çoğunun uyarı yapılmaksızın içindeki insanlarla yıkıldığını bildiriyor.

Kamptaki kıyım savları İsrail basınında da tartışılıyor. Yediot Aharonot gazetesinde şöyle denildi: 'Ordu, uluslararası topluluğa olayları kendi açısından anlatmak için elinden geleni yapıyor. Ama genelkurmay, fotoğraflarla başa çıkabilmenin mümkün olmadığını biliyor. Çatışmalarda kaç militanın öldüğü bilinmediği gibi, buldozerlerle yıkılan ya da roketlerle uçurulan evlerin enkazlarının altında kaç kadın ve çocuk olduğu da bilinmiyor.'

Çin'in resmi haber ajansı Yeni Çin, bir yorumunda, 'Filistinlilerin Yahudi halkının İkinci Dünya Savaşı'ndaki acılarının aynısını yaşamakta olduğu' değerlendirmesinde bulundu. Ajans, 'Cenin mülteci kampına yönelik saldırının insan hayatını tamamen hiçe saymak' olarak değerlendirecek, 'Bugün Filistinlilerin karşılaştığı insani felaketin, İsrail'in toplu cezalandırma ve intikam siyasetinin devamı' olduğunu savundu.⁴¹

Kanıtlar 'İsrail'in Cenin'deki operasyonunun üyler ürperten sonuçları ortaya çıkıyor. Bütün kent

yerle bir edilmiş. Enkaz altında yüzlerce ceset var. İsrail askerleri ise yardım malzemelerini kente sokmuyor.

The Independent muhabiri Phil Reeves: Kampın, en ağır yıkımın yaşandığı merkezine ulaşan Reeves, tüm evlerin dümdüz edildiğini belirterek, bir savaş suçu işlendiğinden kuşku duymanın mümkün olmadığını yazdı. Yıkıntılar altında hâlâ yüzlerce insanın bulunduğu en bariz kanıtın, ortallığı kaplayan ağır ceset kokusu olduğunu vurgulayan Reeves, 'Daha önce kaçan mültecilerin anlattıklarının abartılı olabileceğini düşünüyordum. Ama şimdi burada bir katliam yapıldığına inanıyorum' ifadelerini kullandı.

The Times muhabiri Janine di Giovanni: Haberinde, 'Son 10 yılda Bosna, Çeçenya, Sierra Leone ve Kosova'dan haber geçtim. Ama bu kadar açık bir yıkım, insan hayatına bu denli saygısızlık görmedim' diye yazdı.

The Guardian muhabiri Suzanne Goldenberg: Kamp merkezinde yıkılan evlerin enkazında buldozların çocukların okul defterlerine kadar her şeyin toza karıştığını ve ağır kokunun dehşet verici olduğunu yazdı.

Ha'aretz (İsrail): Gazete, İsraili askerlerin anlatımlarına dayanarak verdiği haberde, bubi tuzaqlarının Filistinli sivilleri kalkan olarak kullanılarak arandığını yazdı.

Liberation muhabiri Christophe Ayad: Cenin kampı bir volkan gibiydi. Şimdi bir krateri de oldu. Kampın merkezinde artık hiçbir şey yok. Tek bir duvar bile kalmamış. Sadece taş yığınları var. Sanki bir taş ocağında yız. 300'e 500 metrelik kocaman bir oyuk var, tıpkı ay yüzeyindekiler gibi vadileri ve tepeleri olan. Kamp sakinleri evlerinin daha önceki yerini bulmakta zorlanıyor. Ceset sayısını kimse tahmin edemiyor.⁴²

Le Monde: Buldozerler yapıları pestilini çıkararak helikopter ve tankların 'çalışmasını' tamamlamış. Evler bir depremden çıkmış gibi görünüyor.

"BM Genel Sekreteri Kofi Annan, İsrail yönetimi işbirliğine yanaşmadığı için Batı Şeria'nın katliam iddialarının odağındaki Cenin mülteci kampına yönelik kurduğu tespit komisyonunu resmen lağvetti. Ancak ordunun, dokuz gün boyunca ağır çatışmaların yaşandığı kampta katliam yapmamış olsa bile savaş suçu işlediği yönünde uluslararası insan hakları örgütlerinin raporları İsrail'i sıkıştırıyor."⁽⁴³⁾

1.2-) PARANTEZ: TERÖR NE? TERÖRİST KİM?

"Suçlular yasadışı diyor diye bir eylem yasadışı olmaz."⁽⁴⁴⁾

√ "Genellikle politik, dini veya ideolojik amaçlarla toplumları ve hükümetleri korkutmak için girişilen hesaplanmış şiddet eylemleri veya tehdidi"⁽⁴⁵⁾

√ "Terörizm insanlık dışı ve yoz (müfsid) bir amacı gerçekleştirmek için herhangi bir biçimde güvenliğin tehdidi ve gerek din gerekse insanlıkça tanınmış kişisel hakların ihlâlidir. (...) Aşağıdaki haller teröre girmez: a) işgalci güçlere, kolonicilere veya zorbalara karşı ulusal direniş, b) insanların kendilerine silah zoruyla dayatılan hiziplere direnişi, c) Diktatörlük veya diğer despotizm türlerine karşı ve bunların kurumlarını yıkmaya yönelik mücadele, d) Irksal ayrımcılığa karşı mücadele ve ırk ayrımcılarının merkezlerine yapılan saldırılar ve e) Saldırganlığa karşı başka seçenek olmadığı için yapılan misillemeler"⁽⁴⁶⁾

√ "Silahsız/sivil halka karşı, gizli ajanlar veya devlet-altı gruplar tarafından girişilen, genellikle kamuoyunu etkilemeye yönelik, politik

amaçlı ve önceden planlanmış şiddet eylemi"⁽⁴⁷⁾

√ "Bir devlete yönelik ve belirli bir veya birçok insanın aklında korku havası yaratmaya yönelik tüm kriminal eylemler"⁽⁴⁸⁾

√ "Terörizm, savaş suçu olarak tanımlanan eylemlerin (sivilere gereksiz ve kasıtlı zarar vermek, rehin almak vb) barış zamanında yapılmasıdır"⁽⁴⁹⁾

√ "Amaç ne olursa olsun kişilerin hayatını, özgürlüğünü ve güvenliğini tehlikeye atan her türlü planlı şiddet eylemi veya tehdidi"⁽⁵⁰⁾

√ "Politik amaçlarla, şiddet kullanımı veya tehdidi içeren; ivedi kurbanının ötesinde [bir seyirci kitlesinde] derin bir psikolojik etki bırakmayı amaçlayan; üyeleri üniforma veya tanımlayıcı işaret taşımayan ama tanımlanabilir bir emir komuta zinciri olan ulus-altı veya devlet-dışı bir organizasyon veya suç hücreleri tarafından gerçekleştirilen eylem"⁽⁵¹⁾

√ "Terörizm içeriği olmayan soyut bir kavramdır. Terimin tüm kullanımları için ortak bir tanım bulunamaz. Çoğu farklı tanım, ortak özellikler taşır. Terörizmin terimsel anlamı, kurbanında yarattığı etkiden türetilmiştir"⁽⁵²⁾

√ "Devletin [şiddet tekelinden doğan] gücünü kendi nüfusunu bastırmak için keyfi kullanımı"⁽⁵³⁾

√ "Hükümeti etkilemek veya kamuyu korkutmak amacıyla girişilen politik, dini veya ideolojik amaçlı şiddet eylemi veya tehdidi. Bir eylem insan güvenliğini, sağlığını ve mülkiyetini tehdit ediyorsa, şiddet eylemidir"⁽⁵⁴⁾

√ "Terör nedir, ne değildir? Terör içinde, şiddet ve kuvvet kullanımı eylemleri vardır. Terörizm genellikle siyasal amaçlıdır. Terörün amacı korkutmak, yıldırma, sindirmektir; tehdit de terör yöntemlerinden biridir. Teröristin beklentisi, öngördüğü

sonuç psikolojik ağırlıklıdır. Terörün amacı ile terör kurbanları arasında bağlantı bulunması şart değildir. Terör, maksatlı, planlı, sistematik, örgütlü bir eylemdir; terör, stratejisi ve taktikleri olan bir mücadele yöntemidir. Terör olağandışı bir eylemdir; kabul edilmiş kurallara, yasalara ve ahlaka aykırıdır; insancıl düşüncelerden kopuktur; teröristler eylemleri sonucunda genellikle bazı istemlerde bulunurlar ve şantaj yaparlar. terörün zorlama, gasp, baş eğdirme nitelikleri ağır basar; terörün amacı, kendi reklamını, propagandasını yapmaktır. Terör grupları gizli ve örgütlü yeraltı örgütleridir. Teröristler genellikle kendi adlarını değil kod ad kullanırlar. Terör eylemi semboliktir ve başkalarına yönelik bir mesaj taşır: terör keyfidir, gayri şahsidir, gelişigüzel niteliği ağır basar; eylemlerin tekrarlanması, bir seri halinde sürmesi ve bir şiddet kampanyası niteliğini kazanması istenir. Terör, kurbanları açısından fark gözetmez; kurbanlarının çoğunluğu, sivil, savaşa katılmayanlar, direnişçi olmayanlar, tarafsız kalanlar, teröristin öncelikleriyle ilgisi bulunmayanlar, masum insanlardır; terör, siyasal amaçla adam öldürmedir. Terör bir suçtur."⁽⁵⁵⁾

√ "Avrupa Parlamentosu'nun 29 Ocak 1997 tarihli oturumunda "Terör" konusunda Lüksemburg temsilcisi Viviane Reding'in hazırladığı rapora göre "terör tanımı" şöyledir: 'Bir ülkeye, halkına ve kuruluşlarına karşı şiddete başvuran veya başvurmakla tehdit eden, bölücülük, aşırı dincilik, çeşitli ideolojiler veya soyut kavramlar uğruna şiddete başvurarak terör havası estiren grup veya bireylerin eylemi terördür'..."⁽⁵⁶⁾

√ "Politik amaçlarla masum insanların sistematik olarak öldürülmesi, sakatlanması ve zulme uğramasına terörizm denir"⁽⁵⁷⁾

√ "Terörizm dört temel öğeden oluşur: 1-) Şiddet içerir, 2-) Politik bir amacı vardır, 3-) Masum insanlara yöneliktir ve 4-) Korkutulması amaçlanan bir seyirci kütlesine sergilenir!"⁽⁵⁰⁾

Vb'leri, vb'leri denilse de terör ve teröriste dair sınıflar üstü bir tanım⁽⁵¹⁾ verilemez verilmesine ama; bu konuda resmi ideolojinin kaleminden, "sivil toplumcu" ve liberal hezeyana dek yazılıp çizilenler şu minvaldedir...

Resmi ideolojiye göre, onlardan olmayan her şey, onlara karşı ve onların düşmanıdır; teröristtir! Başkaldırı, mazlumların hak araması, varlıklarını müdafaası, meşru hakları vb'leri, vb'leri egemenler için -kendi yasaları kapsamında- terördür; "suç"tur... Gündüz Aktan bunları der: "Küçük bir insan toplumu düşünelim, büyük ve güçlü bir toplumun hâkimiyetinde, öldürülüyor, yaralanıyor, sürülüyor, evleri, işyerleri yıkılıyor vb. Olaya dışarıdan bakanlar doğal olarak büyüğün küçüğü ezmesinden ve uygarlık değerlerinin ayaklar altına alınmasından son derece rahatsızlar. Bu toplumun terörizme başvurma hakkı var mı?"

Pozitif hukukta isyan hakkı yok. Ama ezilen insanların şiddete başvurabileceği İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin giriş bölümünde yer alıyor. Olay işgal, yabancı hâkimiyeti ya da ırkçı bir rejimden kaynaklanıyorsa, bir toplum kendi kaderini tayin hakkına ve bu çerçevede şiddete başvurma imkânına sahip.⁽⁵²⁾

Ancak bu şiddetin savaş hukukuna uygun olması gerekiyor. Zulmün korkunçluğu, zalimin kıyaslanamaz gücü ya da mazlumanın güçsüzlüğü, özgürlük ve onur gibi amaçların yüceliği terörizme başvurulmasını haklı kalmıyor.

Bunun çeşitli nedenleri var. İlk neden, insan hakları içinde yaşama

hakkının tüm diğer hak ve özgürlüklerden önce gelmesi. (...) Kısaca terörizm lanetli bir şiddet türü..."⁽⁵³⁾

"Terörizm yasaklanmış bir şiddet türü. En kötü şiddet türü de değil. Örneğin, savaş hukukunun ağır ihlalleri, insanlığa karşı suçlar ve soykırım çok daha kötü şiddet türleri. Terörizm yasaklı şiddet türüyse yasaklı olmayan şiddet türleri de var demektir. Burada şiddete başvurma hakkı ile şiddetin mahiyetini birbirinden ayırmak lazım. Yani şiddete başvurma hakkı olur da yine de yasaklı şiddet uygulanabilir. BM Yasası 51. maddeye göre devletler sadece kendilerine saldırıldığında savunma hakkı çerçevesinde savaşabilirler. Grupların (etnik, dini, ideolojik vb.) şiddete başvurabilmesi içinse kendi kaderini tayin hakkı bağlamında hareket etmeleri gerekir."⁽⁵⁴⁾

Genel uygulama bu hakkın BM organları tarafından tanınmasa dahi gruplarca kullanılabilirdiğini gösteriyor. Bir grup 'Ben kendi kaderimi tayin çerçevesinde bağımsızlık veya işgalden kurtulmak amacıyla şiddete başvuruyorum' derse, uluslararası toplum buna karşı tarafsız bir tutum alıyor. Tabii ilgili ülke, iç mevzuatına göre bu grubun eylemlerini terörizm olarak nitelendirebiliyor. Ama uluslararası toplum için olay henüz terörizm değil, bir 'iç çatışma'. Terörizm bu iç çatışma sırasında terörist fiillere, yani yasaklanmış şiddete başvurulması halinde ortaya çıkıyor. Uluslararası toplum iç çatışmanın nedenlerinin ve şiddete başvuranların amaçlarının 'haklı' olup olmadığına bakmıyor. Devlet güçlerinin öldürülmesi de onu ilgilendirmiyor. Bir çatışmada sivilleri toplumu dehşete düşürmek için öldürme ve yaralamayla sivil hedeflere saldırıp tahrip etme, yasaklı şiddet olarak terörizm oluyor."⁽⁵⁵⁾

"Sivil Toplum"cu Ahmet İnsel'e gelince, o da "mazlumanın direnme

hakkı"na "Hayır" diyen "üçüncü yol"culardandır... "Gerekçesi" ise, Filistin'deki Siyonist vahşetin yaptıkları değil, bundan çok sonraları ne olabileceğine ilişkin spekülalif "varsayımları"dır! İşte İnsel'in "maruzatları": "İsrail-Filistin çatışması, terör eylemlerinin meşruiyetlerinin sorgulanmasını bir kez daha gündeme getirdi. (...) Mazlum ve zalim konumlarının heyecanından uzaklaşarak, terör ve terörizm konusunu ele almak acil bir gereklilik.

Terör, siyasal şiddetin bir türüdür. Ama siyasal şiddetten farklı olarak, terörist şiddet eylemi siyasal hedeften uzaklaşır, kendi başına anlamlı olmaya başlar. Eylem toplumsal pratikten giderek uzaklaşır ve kısa bir zaman sonra, adına davranılan toplumsal hareketle şiddet eylemi ters düşmeye başlar. Terörizm söyleminde şiddet veya zor, toplumsal-siyasal bir hedefe ulaşmak için başvurulan bir araç olarak algılanır ama bu, geleneksel siyasal şiddet türlerinden farklı bir şiddettir. Terörizmde şiddet, toplumsal tabanı ya hiç olmayan veya hızla daralan, çok az sayıdaki eylemcinin siyaset etme biçimidir. Terör eyleminde aranan sonuç, karşı tarafı yıldırmaktır. Bu nedenle, geleneksel şiddet eylemlerinden farklı olarak, terör eyleminde bütünüyle olumsuz bir tasarım hâkimdir. Terör eylemi, son tahlilde, siyasal pratiğin reddi ve terör eylemini sergileyen aktörün toplumsal harekete ikame olmasıdır.

Terörizmde somut maktulün kendisinin çoğunlukla anlamı yoktur. Başkalarıyla birlikte kendini yok eden, son zamanların yaygın terör eylemi biçimi olan intihar saldırılarında da, hem ölen eylemci hem de diğer maktuller, bütünüyle araçlaşırlar. Terör eylemi, şiddeti araç olmaksızın çıkarıp bir amaç konumuna getirir. Terörist şiddetin kurbanları büyük ölçüde rastlantısaldır ama simgesel hedefleri rastlantısal değildir.

Terör eyleminin hedeflerinin de rastlantısal olmaya başlaması veya eylemi yapanların dışındaki çevrenin hikmetine varamayacağı bir gizem içermesi, bu eylemi yapanların da artık bilinçsiz bir şiddete saptıklarını ya da bireysel sorunlarını siyasal bir kılıf altında ifade ettiklerine işaret eder.

Terör şiddetin evrenselleşmesidir. (...) Terör eylemi, hem 'öteki'nin şiddet kullanmasını kendi varoluş nedeni olarak algılar hem de 'öteki'nin buna karşı şiddet dışında yanıtlar vermesini onun bir zaafı olarak görüp, kendi terör eyleminin etkinliğinin göstergesi olarak bunu değerlendirir. Şiddet ve karşı-şiddet kısır döngüsül, bu durumda, bugün İsrail'de olduğu gibi, terör ve karşı terör kısır döngüsüne döndüğü ve bir tarafın öbür tarafı mutlak biçimde yok etmesi veya bertaraf etmesi hedefinden başka bir çıkış yolu ortada bırakmaz. Mazlum konumunda olup, terör eylemlerini asli siyasal mücadele aracı olarak kullanan hareketler, geleceğin potansiyel zalimleridir. Bugün İsrail devletinin yürüttüğü devlet terörü politikasının başaktörlerinin, İsrail'in kuruluşu sırasında Filistinlileri öldürmek, kaçırarak veya öldürmek amacıyla yürütülen terör politikasının içinden gelmiş olmaları bir rastlantı değildir.

Benzer şekilde, ileride bir Filistin devleti kurulduğunda, bu devletin kadrolarının önemli bir bölümünün bu sefer bir devlet terörünün aktörleri olma ihtimali de son derece yüksektir. 'Mazlum' konumundaki şiddet eylemcisinin pratiğinden bir devlet pratiği olarak totalitarizme geçiş, bir nitel sıçrama değil, nicel bir genişlemedir.¹⁹⁽⁸⁴⁾

Liberal Mehmet Y. Yılmaz'a gelince, o da, "Kudüs'teki eylemi terör" ilan ederek Kudüs'un işgal edilmiş toprak olduğunu inkâr edenlerdendir: "Vücuduna bombalar sarıp, bir lokantada bunu patlatmak ve bazı insanların ölmesine ya da yaralanmasına yol

açmak terör eylemi midir?"¹⁹⁽⁸⁵⁾ Soruyu böyle sorunca herkesin paylaşacağı bir yanıt vermek çok kolay: Evet, bu bir terör eylemidir.

Soruyu şöyle sorarsam nasıl yanıt verirsiniz? Vücuduna bombalar sarmış bir Filistinli'nin, Tel Aviv'de bir lokantada bunu patlatıp, bazı İsraillilerin ölmesine ya da yaralanmasına yol açması bir terör eylemi midir? Benim yanıtlım şu: Evet, bu da bir terör eylemidir.

Ama bu yanıtın herkes tarafından paylaşılmadığını da gayet iyi biliyorum. Peki soruyu şöyle değiştirsek? Vücuduna bombalar sarmış bir Filistinli bunu Gazze'de, Ramallah'ta, Beytüllahim'de İsrailli askerlerin yanında patlatırsa bu bir terör eylemi midir? Benim yanıtlım şu: Hayır, bu bir terör eylemi değildir, savaşın ta kendisidir.¹⁹⁽⁸⁶⁾

Açtığımız ilk parantezi kapatırken soralım: Resmi ideolojinin, "sivil toplumcu" ve liberal hezeyanların dedikleri "Terör Ne, Terörist Kim?" sorularını nereye kadar yanıtlayabilmektedir? Ya da bu tanımlar Filistin'in yaşadığı Siyonist terör gerçeğini ve ona karşı işgal edilmiş topraklarını savunanları ne kadar açıklamaktadır? Veya "En ivedi mesele artık neo-liberal küreselleşme değil, Amerikan savaşı ve terörünün tehdididir,"¹⁹⁽⁸⁷⁾ diyen Göran Terborn haksız mıdır?

II-) İKİNCİ AYRIM: FİLİSTİN VE SİYONİZM

"Tehlikeden kaçamayan, onun karşısında cesaretle durmayı bilmelidir."¹⁹⁽⁸⁸⁾

Vaat edilmiş topraklar coğrafyasını oluşturan "Bereketli Hilal" üstünde, en azından dört beş bin yıllık bir tarihin sergilendiği, neredeyse "özetlenmiş bir insanlık serüveni" yer alıyor.

Filistin toprakları yüzyıllar boyunca çeşitli egemenliklerin çatışma alanı oldu. Mısır egemenliğini İsrail krallığı; Asur, Babil, Pers egemenliklerini Büyük İskender'in isralasıyla Roma ve Bizans egemenlikleri izliyor...

İslâmın ortaya çıkışından sonra da 1516'daki Osmanlı egemenliğine kadar süren Emevi, Abbasi, Fatımi, Selçuklu, kısa bir dönem Hristiyan Krallığı ve Eyyubi egemenlikleri var... Bu baş döndürücü tarihe baktığımızda Filistin topraklarını (sadece Filistin topraklarını mı?) bir dinin, bir dinin, bir etnik kökenin tekeline indirgeme çabasının anlamsızlığı yeterince açıktır.

Bugün İsrail tanklarının kuşatması ve paletleri altındaki Filistin - ya da, özel anlamda Kudüs - iki bin yıl önce gene kuşatma altındaydı; ama, o tarihte içeride olanlar, yani kuşatılanlar Yahudi'lerdi. Roma imparatoru Titus onları korudu. Kıyıya yakın bir bölgede yaşayan halkı tanıdı; yaşam alanı sağladı Yahudi'lere.

Daha sonra, Hadrianus'un baskısı ve Yahudi'lere konulan yasaklamalar geldi. Yeni ezilme dönemi. Ardından, Roma'nın Hristiyanlığa geçişiyle birlikte baş gösteren baskı ve ezilme dönemleri. Yeni dini benimsemeyen Yahudi'lerin ağırlaşan, zorlaşan durumu.

Yazgının tuhaf cilvesi, ancak İslâmiyetle birlikte, Yahudi'ler için dört yüz yıl süren yeni, özgür ve parlak bir dönem başlar. Gerek Ortadoğu'da, gerekse İber Yarımadası'nda.

Endülüs Arap Halifelerinin eikili vezirliğine dek yükselen Yahudi'ler, kendi toplumlarını her türlü kısıtlamadan uzak tutmayı başarırlar. Arap-Yahudi ortak yaşamının gelişmesine katkıda bulunurlar.

Bununla birlikte, Batı Katolik dünyasının adım adım İspanya'yı ele geçirmesiyle, korkunç bir kıyım da başlamış olur. Öyle ki, tüm XV yüzyıl

boyunca Yahudi'ler ya Hristiyanlaştırdılar; ya dönmeleşti kabul ederler ya da geniş Osmanlı topraklarına sığınır- lar. Özellikle Selanik, Edirne, İstan- bul ve İzmir dolaylarına...

Daha sonra Almanya, Lehistan, Çarlık Rusya'sı, Fransa ve Hollan- da'da rahat ve güvenilir bir yaşam ortamı bulamayan Yahudi'ler -Os- manlı toprakları dışında- kurtuluşu, ancak İngiltere ve Amerika'ya göç etmekte bulurlar.

634 yılında Halife Ebu Bekir za- manında Amr İbnül As tarafından iş- gal edilen, uzun yıllar Arapların elin- de kalan Filistin, Mercidabık Sava- şı'ndan sonra Osmanlılar'ın eline ge- çer (1516). Osmanlılar Filistin'i elle- rinde tutarlar, ta ki Napoléon Bona- parte'ye kaptırana dek (1799)... Os- manlı İmparatorluğu gerileme döne- mi yaşarken Filistin bir kez daha el değiştirir. Mısır valisi Mehmet Ali Pa- şa'nın oğlu İbrahim Paşa tarafından ele geçirilen Filistin 1840'a kadar Mı- sır'ın denetiminde kalır. 1917'de bir- kaç yıl süren kanlı savaşlardan sonra, İngilizlerin eline geçer. Bu kesitte Amerikalı ve Avrupalı zengin Yahu- di'lerin desteğiyle 1914 senesinde ilk kez Filistin'de bir Yahudi kolonisi ku- ruldu. Zaten 1917'de Filistin'i işgal eden İngiltere bu topraklarda bağımsız bir Yahudi devleti kurulmasını stratejik çıkarlarına uygun buluyordu.

Bugünleri anlamada dönüm nok- tası oluşturan olaylara göz atacak olursak: XVIII. yüzyılda, bölgede yaşayan çeşitli halklar arasında kutsal yerler konusunda çıkan anlaş- mazlık ve çatışmalar... Bir sonraki yüzyılda Osmanlı yönetimine karşı 1850'li yıllardan başlayan Arap ayaklanmalarıyla Rusya'dan bu böl- geye göçen Yahudi'lerin toprak satın almaları ve yurt isteğini gündeme getirmeleri... Siyonizmin önderi Theodor Herzl'in "Bir Yahudi Devleti" adlı kitabının yayın tarihi 1896. Bir yıl sonra, İsviçre'nin Basel kentinde

ilk Siyonist kurultayının toplanması. Herzl, Yahudi'lerin Filistin'e yerleş- meleri konusunda Osmanlı yöneti- miyle ilişki kurulması... İkinci Meş- rutiyet'ten sonra bu izin verilmesi ve bunu 1914 tarihli azınlıklar yasası- nın sağladığı olanakla Yahudi göç- menlerin serbestçe toprak satın al- maya başlamaları izler.

Filistin cephesinde Osmanlı bir- liklerini yenilgiye uğratan İngiliz ge- neralinin 10 Aralık 1917'de Kudüs'e girerken yanında Yahudi birliklerini de getirmesi, bugün yaşanmakta olanların habercisidir.⁽⁶⁹⁾

"Türk ordusu dört asır sonra 9 Aralık 1917'de Filistin (ve Kudüs'ü) terk ederken karargâhtan Şam'daki ordu kumandanlığına gönderilen son mesaj şöyleydi: 'Düşman kuvvetleri buraya bir buçuk saat mesafede. Al- lahımsınlar! Kudüs!'"

Haber aynı anda Londra'ya Avam Kamarası'nda Maliye Bakanı Bonar Law'ın konuşması sırasında ulaştı. Önüne gelen notu heyecan içinde okuyan bakan 'Westminster Katedrali'nin çanları bugün çalma- yacaksa ne gün çalacak' diyerek kür- süden indi.

Nitekim Londralılar çok geçme- den, o zamana kadar sadece taç giy- me törenlerinde sesini işittikleri çan- larla Kudüs'ün ele geçirildiğinden haberdar oldular. Papalık bütün Ro- ma kiliselerinin bir saat boyunca çanlarını çalmaları için bildiri yayımladı; Paris'te de hükümet Fran- sızları Notre Dame Kilisesi'nde ya- pılacak özel ayine katılmaya çağırdı. Hristiyan dünyasının kahramanı 'Kudüs Fatihi' İngiliz generali Al- lenby'ydı. 730 yıl Müslümanların hâkimiyetinde kaldıktan sonra 'niha- yet kurtarılmış'tı kutsal kent... Albay Richard Meinen hatıralarında o günü şöyle anlatıyor: 'Hücum şimdiye ka- dar yapılanların en iyisiydi. Haçlı or- dusu Hristiyanlığın mukaddes mekânlarından Türkleri çıkarttı.' (...)

11 Aralık günü Fransız ve İtalyan hükümet görevlilerinin eşliğinde ki- liselerin birleşik korosunun ilahile- riyle şehre girdi Allenby. 'Bugün Ya- fa kapısından yürüyerek Kudüs'e girdim. Kalenin merdivenlerinden çıkarken binlerce insan değişik dil- lerde bağırarak bizi alkışlıyordu. Bütün kiliselerin liderleri geldiler. Aralarında Habeş Kilisesi papazı da- hi vardı. Hazreti İsa'nın doğduğu ki- liseye (Doğuş Kilisesi, Latince adıyla Nativitas) gittim. Ben içeri girdi- ğimde orgla Tanrı Kralı Korusun marşını çaldılar. Artık burada Türk- ler olmayacak.' dedi...⁽⁷⁰⁾

Sonra, tüm sarsıntılarıyla 1917'den 1948'e uzanan çalkantılı dönem yaşandı... İsrail 14 Mayıs 1948'de devlet olarak resmen kurul- du! Burada bir parantez açıp çok kar- maşık bir yakın tarih öyküsünü yalınl- laştırarak anımsayalım: 'İkinci Dün- ya Savaşı'nın hemen ardından 'vatan- sız halk' İsrailoğulları'na bir vatan ka- zandırmak için Birleşmiş Milletler'de karar alındı. 'Topraksız halka, halksız toprakları verin' dendi. 1948'de Tev- rat'taki 'vaat edilmiş topraklar' üstün- de bir İsrail devleti kuruldu.

Evet, 'Topraksız halka, halksız toprakları verin' dendi. Yalandı. O topraklar halksız değildi. 4.5 milyon Filistinli Arap, o topraklarda binlerce yıldır yaşamaktaydı. O topraklarda binlerce yıldır yaşayan Yahudi'lerin sayısı ise birkaç yüz bini bulmuyordu.

Ama o topraklar 4.5 milyon Fi- listinli Arapla, 6.5 milyon Yahu- di'nin yan yana -becerebilirlerse iç içe- yaşayabilecekleri kadar geniş ve elverişliydi. Öyle olmadı. Filistin Arapları yok sayıldı. İtirazlarına uluslararası arenada kulak tıkandı; direnişleri iyi eğitilmiş, çok iyi do- natılmış İsrail ordusu tarafından hunharca ezildi.

Bugün o topraklarda 6.5 milyon Yahudi ve 4.5 milyon Arap yaşıyor. Arapların bir avucu dışında hemen

hepsi ya Ürdün, Suriye topraklarında ki ya da İsrail'in ele geçirdiği topraklardaki 'sığınmacı kampları'nda yaşıyor. Üç buçuk milyon Arap neredeyse 40 yıldır hiçbir gelecek sunmayan kamplarda yaşamakta. O kamplarda doğmuş, büyümüş, kendi yurdunda adeta esir düşmüş milyonlarca Arap. Bu gerçek göz ardı edildi mi ne 'İntifada'yı anlamak mümkün olur.⁽⁷¹⁾ ne küçüklük yaşta Kalashnikov'lar kuşanmış Arap gençlerini...⁽⁷²⁾

II.1-) "KUTSAL TOPRAKLAR'DAKİ KAVGA

"Geçmiş,
gelecekte çok daha
belirsizdir"⁽⁷³⁾

Sonra da Batı destekli Siyonist Yahudi göçü ile Filistinliler'in "Kutsal Topraklar'daki büyük hesaplaşması başladı; tıpkı yüzlerce yıllık öncesindeki üzere...

Örnek mi? Mesela "Sokakta oynarken, Arap çocukların bir vuruşuyla, top yan bahçeye kaçıyor. Orada oturan Yahudi öğretmenin evinin camını kırıyor. Sonuç akıl alır gibi değil: Yüzden fazla ölü Aylarca sürecektir yeni bir çatışma daha!.. Yıl 1929, aylardan Şubat.

Karanlık çökmek üzere. Geniş vadide insan iniltileri, hayvan uğultularına karışıyor. Binlerce cesedin çıkardığı koku, yıldızları bile bulutların arkasına itiyor. Asker sivil, kadın erkek, çocuk üst üste, Kutsal topraklar gazaba gelmiş gibi.

'Cesetleri toplamayın, toprağa gübre olur!' Emri veren Babil Kralı Nabukadnezar. Tarihin yine kanlı günlerinden biri. Yıl milattan önce 587, aylardan Kasım.

Kutsal topraklarda bitmeyen kavganın kilometre taşlarından...

Hitiiler, Mısırlılar, Asurlular, Babilliler, Persler, Makedonlar,

Romalılar, Helenler, Bizanslılar, Araplar, Haçlılar, Memluklar, Selçuklular, Osmanlılar, İngilizler, Fransızlar, İsrailliler. Ya da bir başka tanımla Müslümanlar, Yahudi'ler, Hristiyanlar... Filistin topraklarında dört bin yıldır göze göz, diş diş. Hiç değişmiyor.

Sokak sokak çarpışma, bugünkü oda oda çarpışma gibi. Mabetler yıkılıyor. Kadınların, kızların ırzına geçiliyor. Yıl milattan sonra 70, aylardan Ağustos. İnsanlık suçunda imza bu kez Romalılara ait.

İçinden çığlık yükselmeyen ev yok gibi. İçinden ölü çıkmayan ev yok gibi. Tesadüfen kurtulanlar ateşe atılıyor. Kudüs, tarihinin en büyük yangınlarından birine sahne oluyor. Çeşmelere zehir atılıyor. Yıl 1099, aylardan Temmuz. Vahşetin adı, bu kez Haçlılar.

İrk, din, ulus fark etmiyor. Kutsal topraklara adımını atan, insanlığını yitiriyor...

Oysa, tektanrılı dinalerin doğduğu bu topraklarda, kutsal kitaplar hep aynı emri veriyor: Süt ve bal aksın Tanrı'nın özene bezene yarattığı bu vadilerde, bu deltada... Ne yazık ki, süt ve bal yerine, dört bin yıldır sadece kan akıyor bu vaat edilmiş, ama artık lanetlenmiş topraklarda...

Hazreti Ömer, savaşta mağlup ettiği Patrik Sophronios'a dönüyor, namaz kılması için seccade serebileceği yer göstermesini istiyor. Yıl 637, aylardan Şubat.

Namaz kıldığı yer, Kudüs'te bugünkü Hazreti Ömer Camii. Aradan 430 yıl geçiyor. Bizanslılar Kudüs'ü işgal ettiklerinde, camiye alur olarak kullanıyor!

Dinlerin, kavimlerin, ırkların bu bölgede bitmeyen savaşlarında, bitmeyen kin var, nefret var, hırs var, intikam duygusu var... Mahşerin indiği bu topraklar için kutsal deyimini, tarih inkârla meşgul!

Kıtaların kesişme noktası. Dünyanın en verimli toprakları. Ama,

bunca kan ve gözyaşından sonra, kitaplar artık aynı cümlede birleşiyor: 'Hangi din ve ırktan olursa olsun, kutsal topraklarda doğan çocuklar, annelerinden süt yerine, nefret emiyor!' Buraya inen dört kutsal kitap, vahşeti gemlemeye yetmiyor.⁽⁷⁴⁾

2000'li yılların başında Siyonistlerin kan ve ateş deryasına çevirdiği Beytullahim, Ramallah, Nablus, Eriha, Cenin, vb'leri tarihin kutsal kentleriydi...

Binlerce yıllık uygarlıklar dünyasında Filistin, adını İÖ 1200'lerde Ege'den gelip yerleşen "Filistliler"den alıyordu... Romalılar "Syria Palaestina" demişler... Eriha (Ceriko) höyüğündeki İÖ 7800'e tıkmış kalınlar, uygarlık tarihinin neredeyse "10 bin yıllık" olduğunu kanıtıyor...

Günümüzden 6000 yıl önce ilk "Surlarla çevrili kentler"i yaratan bu eşsiz kültür coğrafyasını Musevilik, Hristiyanlık ve Müslümanlık için kutsal topraklar yapan mirası ise; "tarihin inanç hazineleri" gibidir... Kudüs'ün barındırdığı "Kutsal Kabir", çamıha gerildikten sonra Hz. İsa'nın gömüldüğü yerdir; "Mescid-i Aksa" da ise Hz. Muhammed'in miracının gerçekleştiği kabul edilir... Celile de Museviler için kutsaldır ve yine Hristiyanların inanç merkezidir...

II.1.1-) KUDÜS

"Hear, o Mankind,
Men are brothers,
Humanity is One"⁽⁷⁵⁾

"Kendilerini Musa'ya ve Davud'a bağlayan Yahudi'ler için özellikle Kral Salomon zamanında yaptırılıp istilalar nedeniyle yıkılıp birkaç kez dikilen mabedin bulunduğu Kudüs 'kutsallık' kazanmıştır.

Ama Hristiyanlık da orada doğmuştur. İsa'nın aslında kim ve kaç tane olduğu çok tartışılırsa da,

birçok insan onun şuradan geçip ötede mesajlar verdiğine, beride yargılanıp ilerde çivilendiğine inanır.

Filistin Müslümanlar için de özel bir önem taşır. Örneğin Kudüs, Mekke ve Medine'den hemen sonra gelir. Peygamber Muhammed'in ilk kiblesi Kudüs'tü, Mekke'ye sonra çevrildi. Ortaçağ İslâm İmparatorluğu, Yahudi'lere ve Hristiyanlara hukuken ve fiilen geniş hoşgörü gösterdi.¹⁷⁶

Kudüs her üç din için kutsal... Söz konusu dinlerin kutsal metinlerinde Kudüs için şunlar denilmektedir...

Kovuldukları kente, yurtlarına, kutsalına şöyle sesleniyordu İsrailoğulları: "Seni unutursam, ey Kudüs, sağ elim hünerini unutsun! Eğer seni anmazsam, eğer Kudüs'ü baş sevincimden/ üstün tutmazsam/ dilim damağıma yapışsın."¹⁷⁷

Zeytindağı'ndan bakıp yine aynı kente sesleniyordu İsa: "Ey Kudüs! Peygamberleri öldüren ve/ kendisine gönderilenleri taşıyan sen, tavuk yavrularını kanatları altına/ nasıl toplarsa, ben de senin çocuklarını/ kaç kere öyle toplamak istedim..."¹⁷⁸ Ve diyordu ki Muhammed: "Ey Kudüs, Tanrı'nın seçtiği toprak/ ve onun kullarının vatanı/ senin duvarlarından dünya dünya oldu.../ Ey Kudüs, sana doğru inen çiy/ bütün hastalıkları iyi ediyor/ çünkü geldiği yer Cennet'in bahçeleri."¹⁷⁹

Kudüs konusunda şunun da altını çizmeden geçmeyelim: "Arap-İsrail sorunu özde Filistin-İsrail sorunudur. Filistin-İsrail sorunu Kudüs sorunudur. Kudüs sorunu ise Harem-üş Şerif sorunudur. (...) Avrupa Hristiyan âlemi, Kudüs'ün İsrail'de kalmasına taraftar değil. Avrupa'nın tercihi Kudüs'ün 'uluslararası bir kent' olmasıdır."¹⁸⁰

II.2-) SİYONİST SÖYLENCE

"İSiyonizm-y.n.l vahşeti içselleştirerek Filistinlilerle birlikte kendi kültürünü de katleden ve gelecek nesillere utançtan başka bir şey bırakmayan bir ulusun çılgınlığıdır!"¹⁸¹

MÖ II. yüzyılda Judea kabilesinden Davud liderliğinde yöreye gelen İbraniler, bu topraklarda bulunan yerli Filistinlilerle savaşmışlar ve birleşik İsrail-Judea Krallığını kurmuşlardı. Yahudi inancına göre Davud ve yandaşlarının yaşadığı Kudüs'deki Siyon Dağı'nın kaynaklık ettiği sözcük olarak Siyonizm, "siyon" kökünden türetilmiştir.¹⁸²

Siyonist söylenceye göre, Tevrat'ta kutsal toprakların Hz. İbrahim'e vaat edildiği kayıtlıdır... Tevrat'taki şu cümle, Arz-ı Mev'ud yani 'vaat edilmiş toprak' düşüncesinin dayanağını oluşturur: "Mısır ırmağından (Nil) Fırat ırmağına kadar uzanan bu toprakları torunlarına veriyorum..."

"Yarı tarih, yarı efsane kabul edilen o ki, Hz. Musa'nın Arz-ı Mev'ud'u görmeden ölmesinden sonra Filistin'e giren Yahudi'ler (M.Ö. 1250) buranın yerleşik halkıyla ardi arkası kesilmeyen savaşlar yaptılar ve M.Ö. 1000 yıllarında Hz. Davud nihai zaferi kazanıp Kudüs'ü fethetti.

Yahudi devleti Saul tarafından kuruldu. Ancak krallık ayakta kalamadı. Aynı zamanda hükümdar olan Hz. Süleyman'ın ölümünden sonra ülke iki düşman devlet halinde bölündü: İsrail ve Yehuda.

İsrail, M.Ö. 721'de Asur hücumuyla yıkıldı. Yehuda ise Asur-Babil kralı Nebukadnazar'ın Kudüs'ü işgalıyla (M.Ö. 597) tarih sahnesinden silindi. Asur kralı savaş meydanında

yenmekle kalmadı, Kudüs surlarını ve Yahudi'lerin tapınaklarını yıktırıp halkı sürgün etti. Siyonist düşüncesinin o dönemde doğduğu ve gurbette yerleştikleri topraklara bağlanmayı reddeden Yahudi'ler arasında, "Seni unutursam ey Kudüs, sağ'im bana hizmet etmesin" ifadesinin yemin gibi tekrarlandığı biliniyor.

Babil krallığını yıkan Pers hükümdarı Kiro, (M.Ö. 538) sürgünlerin yurtlarına dönmelerine izin verdi. Daha sonra Büyük İskender zamanı da dahil geniş bir zaman diliminde Yahudi'ler burada geniş bir özerklik içinde yaklaşık beş asır yaşadılar.

Ancak Roma İmparatorluğu'nun bölgede hâkimiyetini kurmasıyla (M.Ö. 63) Yahudi'lerin rahatı bozuldu. Otonomi anlamına gelen hakları kaldırıldı, bütün yetkiler Roma'nın atadığı prekonsülün elinde toplandı. Yahudi'ler buna isyan hareketleriyle karşılık verdiler, Roma inzibati sağlamak için bölgede askeri varlığını günden güne artırmak zorunda kaldı. İmparator Titus'un emriyle (M.S. 70) Yahudi mabetleri yıkıldı, 132'deki isyan kanla bastırıldı. Roma ordusu Kudüs'ü yerle bir etti. Yahudi'ler şehri kısa zamanda terk etti. Ancak belleklere 'Arz-ı Mev'ud'da ölmenin' bir imtiyaz olduğu inancı yerleşti.

Filistin'in İslâm hâkimiyetine geçtiği VII. yüzyılda Yahudi'lerin asırlar sonra ilk kez rahat ettikleri söylenebilir. Zira Kur'an Musevileri 'ehli kitap' kabul ediyordu. Kudüs de İslâm'ın ilk kiblesi ve Hz. Muhammed'in miraca yükseldiği şehirdi.

Hiz. Ömer'in Kudüs'e girdiği 638'den 1948'e kadar (Haçlı seferleri döneminde Hristiyan hâkimiyeti dönemi de dahil) bölgede Yahudi varlığı bir daha hiçbir zaman 'azınlık' olmanın ötesine geçemedi.

Bu Siyonizm düşüncesinin zihinlerden çıktığı anlamına gelmiyordu elbette. Hayali siyasi aksiyon haline getiren kişi Avusturyalı gazeteci

Theodor Herzl oldu. Paris'te muhabir olarak çalışan Herzl, Dreyfus olayının körüklediği Yahudi aleyhtar ortamda, 'Muscivlerin hâkim olmadığı devlet içinde kendilerinin daima iltiraya uğrayacakları' düşüncesine hayli taraftar buldu. Filistin'de bir Yahudi devleti kuma fikrini Alman kayzerine, İtalya kralına ve Papa'ya anlatma fırsatını buldu, ama muhatapları onu gülümseyerek dinlemekle yetindiler. Filistin topraklarının hâkimi Osmanlı devletinin hükümdarı Abdülhamid de onun Babilî'nin mali zorluklarını giderecek, 'araziyi satın alma' önerisini, 'Aldığımız fiyata veririz' diyerek reddetti.

1878'den itibaren Filistin'de arazi satın almaları için teşvik edilen ve o yıllarda ortak mülkiyet ve kolektif çalışmaya dayalı ilk 'Petah-Tikvah'ı kuran Yahudi'ler için büyük hayal kırıklığıydı bu. Özellikle Abdülhamid'in kişisel arazisi sayılan geniş topraklar için sorun çıkarılabilecek kadar zor durumda olduğunu hesap etmişlerdi.

Buna rağmen arazi satın alma projesi hızlanarak sürdü. Rusya'dan göçmen olarak gelip yerleşen Yahudi'ler açıkçası çölde mucize yarattılar. Arapların ekip biçtiği topraklarda aldıkları verimle Yahudi kooperatiflerine ait arazilerin verimi arasında neredeyse iki kat fark vardı. Yahudi'lerin kit su kaynaklarını bentlerle kendi arazilerine çevirmeleri yüzünden bir kez daha silahlar patlamaya başladı. 1903'te Yahudi'ler 'özel milis birliği' kurarak çiftlikleri korumaya başladılar. İsrail ordusunun ve Yahudi yeraltı mücadele örgütlerinin çekirdeği oldu bu yapı. 1908'de Yafa'da resmen 'göç planlama bürosu' açıldı.

Arazi satın alma hızına uygun olarak kimlerin nereden geleceği organize ediliyordu burada; ertesi sene şehir olarak Tel Aviv kuruldu. İsrail'in doğumunu sağlayacak yapılanmanın temelleri atılıyordu artık.

Göçmenler arasında Moşe Dayan, David Ben Guryon, Golda Meir ve İsrail'in ilk Cumhurbaşkanı Chaim Weizman gibi isimler vardı.

Birinci Dünya Savaşı'na İngiltere neredeyse silahsız girdi. Patlayıcı üretiminde kullanılan asetonu Almanya'dan alan Londra, bu kaynak kesilince kendini bütünüyle korumasız hissetti. Sorunu çözmek için yapılan girişimlerin hiçbirisi netice vermedi. O sırada kimya bilgini Chaim Weizman çıktı ortaya ve amirallik dairesinin binaları ona tahsis edildi. Sorunu bir ay içinde çözdü Weizman. 1917'de korkulu rüya görmekten bunalan Lloyd George deyim yerindeyse 'Dile benden ne dersen' diyerek ödüllendirmek istedi Weizman'ı. Ve o da, 'Filistin'i halkıma verin, kâfi' dedi.

Birkaç gün sonra yayımlanan Belfour Beyannamesi'nde, 'Tarihi toprakların Yahudi'lere yurt olarak verilebileceği' hükmü yer aldı.

Rusya, ihtilalin ardından savaştan çekilmiş, İngiliz birlikleri General Alenby komutasında Gazze ve Kudüs'ü işgal etmişler ve Arapların Osmanlı devletine isyanı sağlanmıştı. Yahudi'ler sevinç içindeydiler. Bu noktada Yahudi siyasi liderliği izi günümüze kadar sürecek görüş ayrılığına düştü. Weizman meselenin İngiltere'yle dostluk çerçevesinde çözümlenebileceğine inanıyordu, Ben Guryon ise, 'Bütün dünya bu toprakların bize verilmesinde ittifak etse dahi İsrail'i kuramayız. Yahudi'lerin silaha sarılarak ve para dökererek devletlerini inşa etmeye hazırlanmaları lazım' diyordu.

Nitekim 1919'da Aşdut Partisi'ni (İşçi Partisi) 1920'de de henüz ortada olmayan devletin organlarına sahip Histadrut'u bu düşünceden hareketle kurdu.

Araplar ilk kez o zaman İngiltere'nin tavrını sorgulamaya başladılar ama iş işten geçmişti. Londra bu

önemli dönemeci 1919 başında Versailles Barış Konferansı'nda mütakabel Saudi Arabistan kralı Emir Faysal'la Weizman arasında anlaşma imzalanmasını sağlayarak aşmayı umdu.

Mutabakat tutanağında Araplarla Yahudi'ler arasındaki ırki akrabalık hatırlatıldıktan sonra 4. maddesinde, 'Yahudi'lerin Filistin'e göç etmeleri, toprağın değerlendirilmesi ve yoğun tarıma geçmek suretiyle yerleştirilmelerinin kolaylaştırılması' öngörüldü ve Araplar için sadece 'haklarının garanti altına alınacağı' kaydına yer veriliyordu.⁽⁸³⁾

Filistin'e adım attıkları ilk günden beri ayrılmış ve ayrımcı özellikleriyle Filistinliler'i "öteki" ilan eden Siyonistler, aslı asarı olmayan "hurafeler"e sarıldılar... Bu konuda Ralph Schoenman, "Siyonizmin Gizli Tarihi" başlıklı kitabında, İsrail devletinin kuruluş mitolojisini, İsrail'in Ortadoğu'da ırkçı ve teokratik bir devlet olarak varlığını sürdürmesine meşruluk kazandıran efsaneleri, teker teker ve Siyonist ya da Siyonizme yakınlık duyan kaynaklara dayanan değinmelerle çürütür. Örneğin Schoenman'ın hatırlattığı gibi Siyonist mitoloji, ortada elli yılı aşkın bir yağma ve etnik temizlik diye bir şey olmadığını, Yahudi'lerin özveri ruhu, feragati, çalışkanlığı ve becerisiyle, eski sahiplerinin, yani göçebe ve ilkel Arapların elinde ihmale uğramış bir çölün mamur bir toprağa dönüşürüldüğünü iddia eder! Oysa Schoenman'ın kitabının "Trajik Sonuçlar"⁽⁸⁴⁾ bölümü, başta Deir Yasin katliamı olmak üzere İsrail devletinin kuruluşu sırasında yürütülen etnik temizlik kampanyasının başlıca uğraklarını, esas olarak görgü tanıklıklarını başvurarak teşhir edilir.

Yine yazar yapısının bir sonraki bölümünü oluşturan "Ülkenin Ele Geçirilmesi"nde⁽⁸⁵⁾ İsrail devletinin

"başlangıç sermayesi"nin kana susamış bir "fethin" ardından Filistin çiftliklerinin, sanayiinin, kerestelik ağaçlarının, fabrikalarının, tarımsal aile işletmelerinin talan edilmesiyle meydana getirildiğini sergiler. "Bu işgalin fatihi," der Schoenman, "tayfasını korsanların oluşturduğu Devlet Gemisi'ydi, direğinde de kurukafalı bayrak dalgalanıyordu."⁽⁸⁸⁾

Schoenman'ın ışık tuttuğu bir başka olgu da, İsrail'in bütün sıradan ifadeleri ırkçı bir biçimde kullanmasıdır. Örneğin "Halk" demek sadece Yahudi'ler demektir. "Göçmen" veya "yeni yerleşen" bir kişi ancak Yahudi olabilir. Bir yerleşim yeri sadece Yahudi'ler için yerleşim yeridir. Ulusal toprak ise İsrail toprağı değil, Yahudi toprağıdır.

Böylece yasalar, haklar, koruyucu hükümler, çalışma ve mülk edinme yetkisi hep Yahudi'ler içindir. "İsrail" vatandaşlığı ve ya milliyeti, bu sözcüklerin anlamlarının gerektirdiği tüm uygulamalarda sadece Yahudi'ler için geçerlidir.

Yahudi'nin tanımı tümüyle dini Ortodoks ilkelere dayandığı için, "ana tarafından Yahudi soyundan" olmak, mülkiyet, çalışma ve yasal korunma hakkına sahip olmak için ön koşuldur. (...)

Bugün İsrail Devleti olarak tanımlanan alanın yüzde 93'ü aşağıdaki kurallar doğrultusunda Yahudi Ulusal Fonu tarafından yönetilir: Topraktan geçinmek, toprak kiralamak ya da toprakta çalışmak için ana soyundan en az üç kuşak Yahudi kanı taşıdığını kanıtlamak gerekir."⁽⁸⁹⁾

Bir ırkçılık türü olan Siyonizme karşı dile getirilen her itirazı, ABD'deki güçlü Yahudi lobileri, Nazilerin yaptığı soykırımın inkâr olarak kuralamayı bir geçiştirme yöntemi olarak benimsemişlerdir. Özellikle 1967'deki savaştan sonra ABD'deki Yahudi lobilerinin işletmeye ağırlık

verdiği bir endüstri haline getirilen soykırım anlatısı öne çıkıyor. Endüstri kelimesi sadece propagandacı makineler topluluğunu adlandırmıyor. Bu endüstrinin işletmecileri soykırım olayını sömürürken İsrail için toplanan paralardan da faydalanıyolar. Soykırım endüstrisinin patronları özellikle ABD'deki akademilerde, medyada, yönetim organlarında toplanmıştır. İsrail konusunda kamuoyunu yanıltacak güce sahipler. Bu konuda Boas Evron, "Soykırım [Holocaust] bilinci, aslında resmi ve propaganda amaçlı bir endoktrinasyon, bir dizi sloganın dile getirilmesi ve yanlış bir dünya görüşüdür. Gerçek amacı da kesinlikle geçmişin anlaşılması değil, bugünün manipülasyonu-
dur."⁽⁹⁰⁾ derken bir gerçeğin altını özenle çizmektedir.

Burada yeri gelmişken bir diğer noktanın da altını özenle ve defalarca çizmekte yarar vardır: Radikal sosyalistler, mutlaka ve net biçimde "anti-Siyonist" olmak zorunda oldukları kadar; anti-Semit (ve dolayısıyla Museviliği Siyonizme eşitleyen) tutumların karşısında olmak zorundadırlar.⁽⁹¹⁾ Karl Marx'ın, Yahudi Sorunu başlıklı yapıtında dediği üzere, "Yahudi'nin gizini onun dininde değil, dininin gizini gerçek Yahudi'de arayalım."⁽⁹²⁾

III-) ÜÇÜNCÜ AYRIM: İNTİFADA FİLİSTİN'L...

"Dünyanın gördüğü her büyük başarı,
önce bir hayaldi.
En büyük çınar bir tohumda,
en büyük kuş bir yumurtada
gizliydi."⁽⁹³⁾

Beyaz Saray'dan, CNN ekranlarında defalarca yayımlanan Arafat-Rabin el sıkışması henüz tazeydi. Yigal Amir adlı fanatik bir Yahudi,

Rabin'i öldürmemiştir. "Oslo Anlaşması"nın ciddiye alındığı, yedi düvelin "barış sürecine" umut bağladığı "pembe yıllarda" Filistin sorunundan söz ederken "İki tip trajedi vardır" demişti Amos Oz...

O günlerde akallı fikirli dış politika yazarları, uluslararası siyasetin ağır topları "kazanılmış bir gerçeklik gibi" söz ediyordu "Ortadoğu barış sürecinden"... Oysa Amos Oz, barış gerçekten istese de, barış söylencelelerine şüphecililiği ile yaklaşıyordu...

Tam da o günlerde "İki tip trajedi vardır!" vurgusuyla değerlendirmişti durumu şunları diyerek Oz: "Shakespeare ya da Çehov trajedisi... Shakespeare trajedilerinde perde kapanırken sahnede bir dizi ceset ve kan gölü kalır. Çehov trajedilerinde herkes sağdır. Ama hayatta kalmanın faturası ağır olmuştur. Büyük tavizler vermişlerdir. Herkes mutsuzdur. Kalpler kırıktır, ama hayatta kalmışlardır. Filistinlilerle yaşadığımız trajedinin ben Shakespeare değil bir Çehov trajedisi ile sonuçlanmasını diliyorum..."⁽⁹⁴⁾

Filistin sorunu, Shakespeare "ısrarından vazgeçmeyerek", Çehov trajedisine benzemedi! Ya da İsraili romancı David Grossman'ın sözleriyle, "İki halkın barış, karşılıklı anlayış ve birliktelik içinde yaşayabileceğine ilişkin düşünceler, çoktan denizin dibini boylamış bir gemiden gelen son hayat işaretleri gibi" olmaktan bir adım ileriye atamadı...

Bunun nedeni ABD emperyalizmiyle Ortadoğu'daki maşası Siyonizm'di! Bu koşullarda, Erdal Güven'in ifadesiyle, "Terörü ne kovboyun sert bakışları durdurabilir, ne kasabın bıçağı ne de kurbanın çığlıkları... (...) İşin kötü yanı kısa vadede ne kovboydan, ne kasaptan ne de kurbandan kurtulmak mümkün görünmüyor!"⁽⁹⁵⁾

III.1-) KOVBOY'UN 'RE-FORM' HESABI...

"Bu dünyada iyi gitmeyen
bir şey var."⁽⁹⁴⁾

Filistin sorununun "yasak savaşı ya da görüntüyü kurtarmaya çalışan Washington 'kötü polis'lerden Cheney'nin ardından 'iyi polis'lerden Powell'ı devreye sokup Filistinliler için elinden geleni yaptığını göstermeye çalışıyor"muş⁽⁹⁵⁾ gibi yaparken; "ABD Ticaret Bakanlığı, Amerikan vatandaşlarının, İsrail'e boykot uygulayan yabancı hükümetleri desteklemesini yasakladığını açıkladı. Ticaret Bakanlığı Müsteşarı Kenneth Juster şunları söyledi: 'Washington, İsrail'e karşı boykot ve kısıtlayıcı ticaret uygulamalarına şiddetle karşı durma politikası izlemektedir. Ticaret Bakanlığı, İsrail'e karşı ekonomik boykot uygulayanlara karşı bütün gücünü ve kaynaklarını kullanmakta kararlıdır'..."⁽⁹⁶⁾

ABD'nin emperyalist politikası⁽⁹⁷⁾ gibi Filistin konusundaki hesabı da çok açık: "ABD ile İsrail'in Arafat'ın liderliğini sembolikleştirip II. Filistin Yönetimi'ni kurmak için anlaşıldığı iddia edildi. Plana göre Filistin güvenliği de İsrail'in 'uzantısı' olacak"⁽⁹⁸⁾ Şaron'un Batı Yakası'nı yangın yerine çevirip, Arafat'ı günlerce kuşatma altında tutmasının altında yatan hesap buydu! Ama...

"Ne Batı Yakası'nın yangın yerine dönmesi ne de Filistin Yönetimi'nin altyapısının imha edilmiş olması, en az 600 ölü, 6000'den fazla esir, İsrail'de güvenliği sağlayamamıştı. Şaron'un Oslo sürecini ortadan kaldırma politikası 'en başarılı olduğu' noktada iflas etmişti. Arafat hâlâ Filistin halkının başındaydı. İsrail ise uluslararası planda o derecede yalnızlaşmıştı ki, Hamas'ın saldırısına misilleme yapmak üzere Gazze Şeridi'ne

güç yığmasına karşın bir türlü operasyon kararı alamıyordu."⁽⁹⁹⁾

ABD ve İsrail bir süredir, Filistin Yönetimi'nin bugünkü haliyle yürümeyeceğini ileri sürüyorlar. Geçen hafta Suudi Arabistan rejiminin de bu çizgiyi benimsemeye başladığı ortaya çıktı. Gündeme getirilen 'Re-Form' projesine göre, Filistin Yönetimi'nde önce demokratikleşme, şeffaflık, iyi yönetim yaratılmalı, yolsuzluklara son verilmeli, piyasa ekonomisi kurulmalı. Bir başbakanlık kurumu getirilerek Arafat sembolik ve etkisiz bir konuma itilmeli.⁽¹⁰⁰⁾

İyi de Arafat rejiminin böyle zaafı olduğu yıllardır bilinmiyor muydu? Neden bu Re-Form⁽¹⁰¹⁾ önerisi daha önce değil de şimdi gündeme geliyor? Ya da şöyle soralım: 'Siz Re-Form istediğinizi söylüyorsunuz? Peki aslında ne istiyorsunuz?'

Bu soruya cevap vermek için Camp David zirvesinin çöküşü anına geri dönmek gerekiyor. Rivayet şöyle: İsrail son derecede önemli tavizler verdi, öneriler yaptı, ama Arafat bunları reddetti ve zirve çöktü.⁽¹⁰²⁾ Çöküşün faturası da tümüyle Arafat'a çıkarıldı, liderliği sorgulanmaya başlandı. Şaron'la birlikte de adeta 'histerik' bir durum oluştu: 'İlla ki, Arafat gidecek, sosyo-ekonomik ve tarihsel koşullardan bana ne!' Birçok kez tartıştığımız için kısaca hatırlatalım: Arafat tüm uzlaşmacı eğilimlerine rağmen Camp David'de Arap ve bölge 'gerçeğinin', Filistin 'ruhunun' sınırına dayanmıştı. Bu sınırı kendi siyasi intiharını gerçekleştirmeden geçemezdi. Oslo süreci boyunca, yerleşimlerin durmadan genişlemesine ses çıkarmadığı, taviz vermeye devam ettiği sürece Arafat'ın tüm zaafına göz yumulmuş, 'yolsuzluklara batmış', keyfi yönetimin cebine milyonlarca dolar akıtmıştı. Camp David'de 'işbirliğinin' taviz verme gücü tükendi.

Şimdi daha 'ileri işbirlikleri' için yeni işbirlikçiler gerekiyordu. Haaretz'de, Tom Segev'in yorumuna göre 'Şaron Arafat'sız bir Re-Form gerekir derken aslında, yeni bir işbirlikçi aradığını söylüyor.⁽¹⁰³⁾ Kısacası Re-Form önerisinin ruhu şu: İsrail kendine uygun 'satılmış' bir Filistin liderliği istiyor.

Bu istek tam bir fantezi. Birincisi, Arafat Filistin halkının seçilmiş lideri ama, liderlik onunla, hatta Filistin Yönetimi'yle sınırlı değil, Arafat ve yönetimi ceplerini doldururken, toplumsal hizmetleri Hamas gibi radikal İslamcı örgütler üstlendiler. II. Intifada boyunca 'yaşam alanlarında', 'savaş alanlarında' etkinliklerini kurdular. Washington Post'un işaret ettiği gibi, İsrail tankları Batı Yakası'na girerken, Filistin halkı Hamas ve El Aksa Şehitleri militanları savaşıırken, Arafat'ın güvenlik örgütünün kalabalığa karıştığını bizat gördük.⁽¹⁰⁴⁾ İki İsrail Merkava tankının imha edilmesinin İsrail'e atılan roketlerin, sürekli intihar eylemcisi üreme kapasitesinin gösterdiği gibi bunlar savaş kapasitesi yüksek örgütler.⁽¹⁰⁵⁾ Üstelik bunların arkasında Suriye ve İran var. Bu ülkelerin rejimlerini değiştirmeden bu örgütleri yok etmenin olanağı yok.⁽¹⁰⁶⁾ Filistin Yönetimi'nin 12 güvenlik örgütünün bir merkez altında hem de CIA'nın doğrudan katkısıyla birleştirilmesine gelince, CIA'nın demokratik ve yasalara uygun bir güvenlik gücü kurma iddiasının, Jerusalem Post'tan Barry Rubin'e 'Dalga mı geçiyorsunuz' diye sorduracak kadar⁽¹⁰⁷⁾ 'büyüklere masallar' olması bir yana, iki teknik sorun daha var. Bu 12 örgüt aynı zamanda 12 güç merkezi.

Bunları bir liderlik altında toplayınca, Arafat da zayıflatılmışsa tepeye kim oturacak? 'Made in CIA' bir örgütün saygınlığı ne olacak? Yeni yapılanmanın kadroları nereden

gelecek? Öyle ya Arafat'ın kiler yoz, geri kalanlar 'Radikal İslamcı...' Filistin halkının demokratik bir hukuk devletine gereksinimi olduğu doğru. Üstelik İsrail'in de Şaron gibi histerik bir liderlikten kurtulması, gerçekliği kavrayabilecek bir liderliğe kavuşması lazım. Ancak bunların olabilmesi için her iki halkın bir nefes alması gerekiyor. Önce İsrail 1967 sınırlarına çekilmeli, 'Savunma Kalkanı' operasyonu sırasında işgal ettikleri Filistin Kültür Bakanlığı'nın, her yerine, fotokopi makinesinin içine bile pislemeyi beceren üniformalı zorbalara ortadan kaybolmalı. İsrail tutukladıklarını serbest bırakmalı. Cenin'de olanlar açıklığa kavuşturmalı. Batı Yakası'ndaki yıkımın onarılması için gerekli uluslararası yardım yapılmalı. Böylece intihar saldırılarının psikolojik, radikal İslamın da toplumsal desteğinin zemini zayıflatmalı. Arafat değişecekse, onurunu yeniden kazanmış bir Filistin halkı tarafından değiştirilmeli...¹⁰⁸

Noam Chomsky'nin ifade ettiği üzere, Filistin sorununun ulaştığı koordinatlarda "ABD ve Siyonizmin Filistin politikalarını Güney Afrika'daki apartheid rejimini andıran sömürgeci bir anlayışla yürüttüğünün net kanıtıdır. Çünkü '1993'te başlayan Oslo 'barış süreci' işgalin şeklini değiştirdi, ancak temel kavram aynı kaldı. Tarihçi Şlomo Ben-Ami, Ehud Barak hükümetine katılmadan kısa süre önce şöyle yazmıştı: 'Oslo anlaşmaları neo-sömürgeci bir temel üzerine, bir tarafın sonsuza kadar diğer tarafa bağımlı kalması üzerine kurulmuştur.' Ben-Ami, 2000'de Camp David'de ABD-İsrail önerilerinin mimarlarından biri oldu. O dönemde Batı Şeria'daki Filistinliler, dağınık haldeki 200 bölgede yaşamak zorundaydılar.

Bill Clinton ve İsrail Başbakanı Barak, bir iyileşme önerdi: İsrail kontrolünde, birbirlerinden ve dördüncü

bir bölge olarak Doğu Kudüs'ün küçük bir bölümünden tamamen ayrı üç kanton. Gazze de 5. kanton olacaktı. Bu haritaların ABD'de çok fazla ortaya çıkmaması normaldir.

ABD'nin belirleyici rol oynamaya devam edeceği kuşku götürmez. Bu rolün ne olduğunu ve içerde nasıl algılandığını görmek önemli. Filistin terörü sona erdiğinde İsraililer de 'Arap Birliği'nin, İsrail'in daha ciddi olarak çekilmesi karşılığında tam barışa dayalı tarihi önerisini ele almak konusunda' teşvik olacaklar. Ama önce Filistin önderliğinin 'kendilerinin meşru diplomatik ortaklar' olduğunu kanıtlaması gerekiyor.

Filistinliler çok uzun zamandır işkence ve teröre maruz kalıyor, mülkleri yıkılıyor, yerlerinden ediliyorlar ve su gibi en temel kaynaklar ellerinden alınıyor. Bu politikalar, belirleyici nitelikteki ABD desteğine ve Avrupa'nın sessizce kabullenişine dayanıyor. İsrail basını geçiş döneminde şöyle yazıyordu:

'Barak hükümeti Şaron hükümetine şaşırtıcı bir miras bırakıyor. Ariel Şaron'un 1992'de, Oslo anlaşmalarından önce inşaat ve yerleşimlerden sorumlu bakan olduğu dönemden beri (işgal) topraklarında en fazla sayıda inşaat başlıyor.' Şu iddia sık sık tekrarlanmaktadır: Bütün barış önerileri, Arapların İsrail'in varlığını kabul etmeyi reddetmeleri ve Arafat gibi 'güvenimizi' boşa çıkaran teröristler yüzünden baltalanmıştır. Bu güvenin yeniden nasıl kazanılabileceğini de Clinton'ın Ortadoğu danışmanlarından Edward Walker açıklıyor: Arafat 'geleceğimizi ve kaderimizi ABD'nin ellerine teslim ettiğimizi' bildirmelidir. Filistinlilerin haklarını 30 yıldır hiçe sayan kampanyanın öncüsüne... Öyleyse sorunun temeli dönüp dolaşıp Washington'ın, kapsamlı bir uluslararası konsensüs çerçevesinde varılacak siyasi bir çözümü reddeden İsrail'e verdiği desteğe dayanıyor.

ABD, Cenevre Konvansiyonu'nun işgal toprakları için geçerliliği olduğu, bu yüzden ABD ve İsrail'in pek çok eyleminin konvansiyonun 'ihlali', dolayısıyla savaş suçu anlamına geldiği sonucuna bir kez daha varan uluslararası bir konferansı boykot etmişti. Bu konuların ABD'de açık açık tartışılmaya başlanmasına izin verilene kadar 'ABD'nin barış sürecine dahil olması' çağrısı yapmak anlamlı değildir.¹⁰⁹

III.1.1-) ULAŞILAN KOORDİNATLARDA...

"İnsanlığın başına ne geldiyse eşitlik olmaması yüzünden geldi"¹¹⁰

Bu koşullarda Edward Said'in El Ahrar gazetesindeki makalesinde ifade ettiği üzere: "Filistin'le herhangi bir bağı olan herkes bugün öfkeli bir şaşkınlık ve çok içerisinde. 1982'de olanların bir tekrarı olmakla birlikte, İsrail'in Filistin halkına yaptığı sömürgeci saldırı (George Bush'un şaşılması derecede cahil ve garip desteği ile), Şaron'un 1971 ve 1982'deki toplu saldırılarından daha da kötü. Bugün politik ve ahlaki iklim daha kaba ve indirgeyici, medyanın rolü (Filistinlilerin yaptığı intihar saldırılarını ön plana çıkartma ve İsrail'in Filistin topraklarını 35 yıllık hukuka aykırı işgali bağlamından yalıtmaya rolünü oynaması), İsrail'in bakış açısını daha fazla benimsiyor olması nedeniyle daha tahripkâr, Amerika'nın gücü daha da meydan okunmaz halde, terörizme karşı savaş tüm küresel gündemi işgal etmiş durumda ve Arap çevreleri göz önüne alındığında eskiden hiç olmadığı kadar tutarsızlık ve parçalanma söz konusu. (...)

Dokunulmazlığın verdiği güçle Şaron daha fazla zarara neden olabilir. Halklar arasındaki bu tür uyumsuzluklar tanklar ve hava gücü ile ortadan kaldırılabileceğinden daha fazla öge içerir. Silahsız sivillere karşı yapılan bir savaş -Şaron kaç kez akılsızca ve gürültüyle terör borusunu ötürse de- düşlerinde gördüğü o politik sonucu getiremez. Filistinliler bir yere gitmeyecek. Üstüne üstlük, Şaron kesinlikle kendi halkınca reddedilip rezil duruma düşecek. Filistin ve Filistinlileri yok etmek dışında hiçbir planı yok. Arafat ve terörle ilgili öfkeli saplantısı sayesinde, Arafat'ın prestijini azaltmak bir yana, özde kendi kör sabit fikirliliğine dikkatleri çekerek kendi başarısızlığını perçinliyor. (...)

Zbigniew Brzezinski gibi ünlü ve saygıdeğer bir politikacı, ulusal televizyonda açıkça İsrail için Güney Afrika'daki ırkçı beyaz yönetim gibi davranıyor diyorsa, emin olabiliriz ki bu görüşlerinde yalnız doğrudur ve sayıları artan Amerikalılar ve diğerleri İsrail konusunda sadece dış kırıklığına uğramakla kalmıyor, Amerika'nın çok para harcayıp servet akıttığı, buna rağmen dünya üzerindeki yalnızlığını artıran, müttefikleri ve vatandaşlarının gözünde itibarını düşüren bir evlatlık gibi davranmasından iğreniyorlar da. (...)

Amerika tek parçalı değil. Dostlarımız ve ileride dostumuz olabilecekler var. Afrikalıların da ya da özgürlük mücadelesi sırasında Fransa'daki Cezayirliilerin yaptığı gibi Amerika'da Filistinli gruplar ve onlara yakın ilişkide gruplar kurup bunları harekete geçirip özgürlük politikalarımızın içsel bir parçası haline getirebiliriz. Şiddetsiz politikaları hiç anlamadık. Üstelik ANC'nin beyaz Güney Afrikalıları seslendiği gibi, İsraililere doğrudan seslenmenin karşılıklı saygı ve bir arada yaşama

politikamızın bir parçası olarak sahip olduğu gücü de anlamadık. Bir arada var olma, İsrail'in dışlayıcılığına ve şiddetine olan yanıtımızdır. Bu teslimiyet değildir. Bu dayanışma yaratmak ve böylece dışlayanları, ırkçıları ve köktencileri yalnız bırakmaktır. (...)

Kendimiz hakkında anlamamız gereken en önemli ders şu an işgal altındaki bölgelerde İsrail'in yarattığı trajedilerde ortaya çıkıyor. İsrail karşısında en büyük zaferimiz Şaron ve onun türünde insanların bunu görececek yeterlilikte olmayışıdır. Bu nedenle büyük güçleri ve insanlık dışı zulümlerine rağmen lanetlenenlerdir. Biz geçmişimizdeki trajedileri ve anıları aştık, ama Şaron gibi İsraililer bunu yapamadılar. Şaron, halkına daha fazla güvensizlik ve kargaşa getirerek başarısız olmuş bir politikacı ve bir Arap katili olarak mezarına gidecektir. Filistinliler olarak onu yok etmeye yönelmiş her girişimden kurtulmayı başaran bir toplum ve toplum görüşü bıraktığımızı söyleyebiliriz. Ve bu bir şeydir. Çocuklarımızın ve sizin çocuklarınızın kuşağı buradan eleştirel, akılcı, umutlu ve sabırla ilerleyecekler...¹¹¹

III.2-) "SONUÇ YERİNE"

"Her şeyin değeri zorluğundadır."¹¹²

"Sonuç Yerine"yi Can Yücel'in: "Şiir bir öfkedir! Öfke, yitirildiği an, aslında bir gerilladır! (ve gerilla da tek başına yapılmış ve şiir dediğimiz tek başına yürütülmüş bir öfke, bir gerilladır!) Garibaldi gibi yere serilip, yerden kalkar; Sinan gibi yerel düşer! İsa ya benzer deniz gibi. Göğe açar. Şiir bir büyük kalıdır. Daha doğrusu bir krika...! Kendi elinen, daha doğrusu kendi

zekerinnen kendi kendini kaldırır-sın! Göğe doğru değil, yine bu memleketini toprağına. Çünkü bütün şairler eski bir tabirle kaybolurlar! Ama 'kaybolmazlar' kendi topraklarında! Yaşasın toprak!¹¹³ diye betimlediği devrimci ozanların şiirleriyle, dizeleriyle noktalayalım...

Filistin destanını da dizelerin yalansız coşkularından daha iyi bir zey betimleyemez...

"Bu türkü benim türküm çoğalır kanayarak!"¹¹⁴

"Babamla yazmış bir! Ey sağ kalanlar! bu çağrı sizedir! Uzun yaşamak isteyen kim varsa! bu çağrı onadır! Bu çağrı herkese! (...) Diyoruz ki size! Bundan böyle şarkıların! söyleyin kalan topraklar için! Başkaldırın, diyoruz, başkaldırın! Öğretin karanlık tarihimizi! öğretin çocuklarınıza! yapıp kalsın diye kanınız! bir felaket arması gibi! katillerin bayrağında! (...) Dört açın gözünüzü! Tetikte olun! Hazırlanın kavgaya..."¹¹⁵

"Yün örmediğimi! Her zaman arandığımı! Ve evim her zaman yağma edildiği! Bir parça kâğıdım bile alamadığı için! Bahçemdeki zeytin ağacına! Kazıyacağım anılarımı! (...) Gördüğüm acıları kazıyacağım! Aşk dolu, özlem dolu yaşantıları! Elinden alınan portakal bahçesi! Ve ölülerimin kayıp mezarları için! (...) Ve her zeyden çok! Bu tragedyanın korkunç yüceliğini! Durağa doğru! Azap merdivenlerini tımanırken! Sırtımda taşıdığımı! Dinmez, acı kavgayı! Kazıyacağım..."¹¹⁶

"Yardımda ölmek bana yeter! gömülmek yurdumun toprağına! toprakta dağılmak, karışmak toprağına, yok olmak! sonra dönmek bir gün yeryüzüne tekrarı bir yeşil ot olarak! Ülkemde büyüyen bir çocuğun elinde! bir demet çiçek olarak..."¹¹⁷

"Kardeşim benim! topladık yenilgiyi! ekmeden tohumunu! Yetişti! yörenizde! yazın bizimle sarmaşdolaş! hep izler durur bizi! uzaklaşınca da aralıdan biz gideriz! girer binbir kılığa! öldürür hep! Biz ancak kendimiz ölürsek! onu öldürebiliriz..."⁽¹¹⁸⁾

"Özgürlük getir bize! Var olmanın tek olanağını! tek amacını yaşamam!"⁽¹¹⁹⁾

"Hiç kılıç taşınmadı! Ben ömrümde! Öleceğim, biliyorum! Öleceğimi bile bile! Savaşacağım bu savaşa..."⁽¹²⁰⁾

"Ölüyorum umut içinde! Ölüyorum yangın içinde! Ölüyorum asılarak! Boğazım sıkılarak! Demiyorum ama bir kez! aşkımız öldü! Aşkımız ölmez..."⁽¹²¹⁾

"Yıkılma sakın geçerken günleri Yaralayarak gençliğini! Onurlu, güzel geleceklerini! Biziz habercileri düşün ki! Ve halkın bağrında bir inci gibi! Büyüyüp gelişmektedir zafer..."⁽¹²²⁾

"Sonumuz nasıl olacak diye yorma kafanı! Umutsuzluğa kapılma gelene geçene bak! Umutsuzluk suçunu işlemek bize yasak..."⁽¹²³⁾

"Gene geleceğiz! Karşılaşmanın yollarında! Bir bülbül kulağına fısıldadı! Gene geleceğiz! Bülbüller oralarda! Yaşarlar henüz! Şakırlar yazılarımızda! Gene geleceğiz! Göl-geleri arasında özenin! Yadırgamanın mezarlarında! Bizim yerimiz de var! bu kesin! Yorulma gönül! dönüşün yollarında! Çökme sakın! Gene geleceğiz! gene..."⁽¹²⁴⁾

"Fa-lasıyla ısındı deniz! kayna-dı kaynayacak! dipten bir deprem yaklaşıyor! suyun üzerindeki buğuya bakarsak...! Ne kadar yoksul ve çıplak! görünürse görünsün ağaç-ları! o kadar yakındır ilkbahar! özsuyu yürümüştür dallara! uğultuya bakarsak..."⁽¹²⁵⁾

Ankara, 30 Mayıs 2002 16:51:34

DİPNOTLAR:

1 "İsrail'de yıllardır kahramanlık şarkılarının ünlü sesi 76 yaşındaki Yafa Yarkoni şimdilerde bir numaralı halk dışmanı muamelesi görüyor. Her şey Yarkoni'nin İsrail'in bağımsızlık günü nedeniyle ordu radyosundaki 'Yoman' adlı programa katılmasıyla başladı. 'Gönüllülük ve askerlerle dayanışma' başlıklı program Yarkoni'nin 53 yıldır çalıştığı programlardan biriydi. Ama Yarkoni biraz keyifsizdi. Öyle ki genç radyo muhabiri 'Askerlere mesajınız nedir?' diye sorunca, 'Halkalar, ıpık öncekiler gibi gibi bir cevap vermek yerine Yarkoni işgal topraklarında görev yapmayı reddeden askerler için 'Vodanların sesini dinlemek hakları! İsrail'den göçe dair 'Kendimi değil, torunlarımı düşünüyorum. Durum kötüleşirse onları burada tutmam' dedi. Asil kıyamet, 'Biz soykırım yaşamış halkız, Filistinlilere nasıl böyle şeyler yapabiliriz?' deyince koptu.

Programın bitmesiyle önceki dinleyiciler yüzünden radyonun telefonları kilitlendi. İki saat sonraki bir başka programda kendisine, 'Sözlerinizden pişman mısınız?' diye sorulduğunda, 'Hayır. O genç adamları elleri başlarında yürürken gördüğümde, soykırımda bize de, çocuklara da bunu yapmışlardı diye düşündüm' yanıtını verdi. Yarkoni'yi asil çarpan ise bir İsrail subayının Filistinli şüphelilerin kollarına numaralar yapıştırdığını gösteren fotoğraflı görmesi olmuş. 'Savaşın şarkıcısı' İsrail ordusu ile soykırım arasında bağ kurarak bir tabuyu yıktı. Ama bedelini ödüyor. Şimdi davetli olduğu gösteriler iptal edildi. Sanat hayatında 50'inci yılı doldurmasının şerefine İsrail sanatçılar Birliği'nin düzenlediği jübile gecesi de dahil Yarkoni tehdit telefonları yüzünden evinden çıkamıyor. Sadece başı yanılmanın gönlünü fethetti. 'Ben bir politikacı değilim ama politik bir görüşüm var. Topraklar geri verilmelidir' diyen ünlü şarkıcı, bu süre içinde sadece bir kez ağlamış. Tel Aviv'deki bir programı da ertelendiğinde bir daha hiç sahneye çıkmayacağından emin olduğunu hissettiğinde." (Ayşe Karabat, "İsraili Vodanını Susturuyor", Radikal, 4 Mayıs 2002, s.11.)

2 İsrail saldırganlığını protesto ederek Filistin direnişini kendisi yakma eylemiyle destekleyen 56 yaşındaki Japon mülteci.

3 Anımsanacağı üzere Başırdıllar'da televizyonun günlerce gösterdiği Irak bombardmanları bittikten sonra, 'Körfez Savaşı olmadı' diye eklenmiş Başırdıllar'da: "İnsanlık o savaşı bir görüntü olarak yaşadı.

Karşımızda duran gerçeğin kendisi değil görüntüsüydü".

4 Bkz: Şahitini Arayan Baş, Masis Kürkçü (derleyen), Everest Yay., 2001

5 "İsrail Türkiye için bölgedeki 'stratejik ortak' değil mi? Arap ülkelerinin Osmanlı İmparatorluğu döneminde, İngiliz tahrikiyle ayaklanmalarından itibaren, Türkiye'ye karşı takındıkları pek dostane olmayan tavır Türk-İsrail ilişkilerine çok etki yapmıştır. 1957-60 yılları arasında yöneticiliğini yaptığı Yeni Gün gazetesi başyazarı Cihat Baban'ın 'Araplardan hayır gelmez. İsrail ile ilişkileri geliştirip Afrika ülkelerine onların yardımıyla girmeliyiz' yaklaşımını zaman zaman hep hatırlarım. (...) Türkiye ve İsrail aynı görüşlere sahip olmadıkları, ikinci derecede öneme hazırlanan konularda, farklılıklarına fazla önem vermemeyi öğrendiler. Kurt ve Filistinlilere sempati duymalarındaki farklılıklar ilişkilerde pek etki yapmadı. (Mehmet Ali Kışlak, "İsrail'in önemi", Radikal, 12 Nisan 2002, s.10.) Ayrıca bkz: Ali Çağrı Mutlu, "Türkiye'deki Çıkmazlar Filistin'e Nasıl Yansır?", özgür Hayat Gazetesi, No:1, 26 Nisan 2002, s.3; Ayşe Karabat, "Hayalet İttifak: Türkiye-İsrail", Radikal, 20 Temmuz 2001, s.8; "Türkiye-İsrail: Stratejik ilişkide Yeni Aşama", Cumhuriyet, 10 Temmuz 2001, s.6; Ayhan Şimşek, "İsrail'in Ankara Büyükelçisi: Çıkarlarımız Ortak", Cumhuriyet, 8 Ağustos 2001, s.10.

6 Erdal Güven, "Vahim Caf", Radikal, 19 Nisan 2002, s.8.

7 Bu konuda kimi örnekler için bkz: Er-tuğrul Özkök, "Geçmişte Bakımı ve Bakın Ne Gördüm", Hürriyet, 2 Nisan 2002; Hikmet Etila, "Arap Kardeşlerimiz", Cumhuriyet, 3 Nisan 2002; Sedat Sertoğlu, "Gerçekler", Sabah, 3 Nisan 2002; Emin Çölaşan, "Mehmetçğin 'Ah!lan mı?", Hürriyet, 3 Nisan 2002; Sabahattin Önkibar, "İttihaf Eylemleri Terör mü?", Posta, 4 Nisan 2002; Rahmi Turan, "Arap Karavane Tapır", Gözcu, 4 Nisan 2002; Türker Alkan, "Binlerce Yılın Savaşdır Bu!", Radikal, 4 Nisan 2002; Can Ataklı, "Filistin", Haber Türk, 5 Nisan 2002; Güneş Okeiser, "Birbirine Muhtaç İki Adam: Arafat ve Sharon", Hürriyet, 15 Nisan 2002; Bekir Coşkun, "Işıkla Niye Sönmedi", Hürriyet, 17 Nisan 2002; Erdal Güven, "Soykırım mı Dediniz?", Radikal, 5 Nisan 2002, s.10.

8 Ayşe İlhan, "Tarımın Ordumuza...", Cumhuriyet, 24 Nisan 2002, s.2.

9 "Arafat'ın taibancasını habirciler mu-sunuz? Tutsak olduğu karargah televizyon

kameralarının ilk girdiği gün masasının üzerinde duran gösterişli tabancayı... Televizyon, gazeteler bu silahın görüntüsünü bütün dünyaya yaydılar. Arafat ve tabancası... Acaba Arafat, İsrail askerleri Ramallah'ın altını üstüne getirirken o tabancayı kullansaydı, ne olurdu? Birçok Filistinli gibi işgalcilerle çarpışarak ölseydi?.. O zaman dün, tarhe başka türlü geçecekti. 34 gündür esir olduğu karargahından çıkamıyacak, zafer işareti yapamayacak, yine kameraların karşısına geçip meydan okurcasına bağırıp çağıran tribünlere çıkmıyacak. Arafat'ın yaptığı zafer işareti hangi zaferin işaretiydi? Sağ salım karargahından çıkabilmesinin zaferi mi, yoksa İsrail'in Filistin'deki terör örgütlerini silahla bastırmasının zaferi mi? Yapmadığı veya yapamadığı işi İsrail'in tamamlamasının zaferi mi? Yoksa bir aydır Filistin'i halleç pamuğu gibi atan işgal, bir anlamda Arafat-Şaron işbirliğinin eseri mi? (Hikmet Bila, "Terörle Dans", Cumhuriyet, 3 Mayıs 2002, s.3.)

10 "Baş Girisimcileri'nin 'Filistin'de Ayrılık İçin Bir Dakika Karanlık' eylemi çağrısı yapanlar, bu çağrıya duyarlık gösterip katılanları Hüriyet'ten Ertuğrul Özkök 'azgın azınlık' olarak nitelendi" (Ay-din Engin, "Aydın Azınlıktan Bin Olarak...", Cumhuriyet, 18 Nisan 2002, s.2.)

11 Ahmet Alpaya Dışmen (SBF), Ahmet İnsel (Galatasaray Ünl.), Ahmet Haşim Köse (SBF), Ahmet Yılmaz (Marmara Ünl.), Ali Gökmen (ODTÜ), Alper Güzel (ODTÜ), Aydın Çeçen (Michigan Ünl.), Arslan Sonat (Ankara Ünl.), Aydın Özgür (Ankara Ünl.), Ayhan Aktar (Marmara Ünl.), Ayta Güncay (Marmara Ünl.), Ayşe Buğra (Boğaziçi Ünl.), Baskan Oran (SBF), Betül Tanrıy (Boğaziçi Ünl.), Berna Kılınç (Boğaziçi Ünl.), Bülent Tanır (İstanbul Ünl.), Banu Aksel (ODTÜ), Cem Somel (ODTÜ), Çağatay Kelanok (ODTÜ), Çetin Göksü (ODTÜ), Dilek Hattatoglu (Muğla Ünl.), Erdal Özman (ODTÜ), Erdal Yavuz (ODTÜ), Erdoğan Bakır (Utah Ünl.), Erhan Ersoy (Hacettepe Ünl.), Erkan Yıldırım (Çukurova Ünl.), Erol Taymaz (ODTÜ), Fatmagül Berkay (İstanbul Ünl.), Ferhan Ergut (ODTÜ), Ferhan Kaygısız (İstanbul Ünl.), Fikret Adıman (Boğaziçi Ünl.), Fikret Görün (ODTÜ), Fuat Ercan (Marmara Ünl.), Galip Yalman (ODTÜ), Gencay Gürsoy (İstanbul Ünl.), Gülen Elmas Arslan (Gazi Ünl.), Gülhan Türkmen (İstanbul Ünl.), Gülrol İzzık (Boğaziçi Ünl.), Gülay Toköz (SBF), Hacer Ansal (İTÜ), Hakan Tuncel (SBF), Hasan Hüseyin Aksoy (Ankara

Ünl.), Hayri Kozanoğlu (Marmara Ünl.), Hüseyin Kılıç (Akdeniz Ünl.), İsl Bökescy (Ankara Ünl.), Kadriye Ramazanoğlu (ODTÜ), Kemal Kocabaş (9 Eylül Ünl.), Kuyuş Buğra (Boğaziçi Ünl.), Lerzan Özkale (İTÜ), Mehmet Türkay (Marmara Ünl.), Metin Özügür (SBF), Mine Gencel (Ankara Ünl.), Mithat Sancar (Ankara Ünl.), Musa Çadırcı (Ankara Ünl.), Necati Polat (ODTÜ), Necmi Erdoğan (ODTÜ), Nuri Yurdusev (ODTÜ), Osman Türkay (Boğaziçi Ünl.), Ömer Kırkcıoğlu (SBF), Ömür Sezgin (SBF), Özlem Çarhan (İTÜ), Pembe Behreçoğlu (SBF), Rifat Okçabal (Boğaziçi Ünl.), Rıza Onur (SBF), Sefa Feza Arslan (ODTÜ), Semih Bilgen (ODTÜ), Sibel İzzık (Boğaziçi Ünl.), Sonmez Yıldırım (İTÜ), Suha Bülükbay (SBF), Süleyman Ulutürk (Akdeniz Ünl.), Şemsa Özar (Boğaziçi Ünl.), Taner Timur (SBF), Timur Akçay (Yıldız Teknik Ünl.), Uygur Kocabaşoğlu (ODTÜ), Yavuz Sabuncu (SBF), Yüksel Akkaya (Mersin Ünl.), Zerrin Bayraktar (Yıldız Teknik Ünl.), Zülfi Aşık (ODTÜ), 10 Nisan 2002; "Doğal Değil Kısas Hukuku", Radikal, 23 Nisan 2002, s.8.

12 Pittgrilli.

13 Biz: Ayşe Kadıoğlu, "Savaşla Duvar Arasında", Radikal İki, 7 Nisan 2002, s.5.

14 "Orhan Karaveli'den bir mektup aldım. İsrail devletinin kuruluşundan bu yana sürdürdüğü genişleme, Arap halkı sındırdı, hatta 'yok etme' politikasının anlamını duyuran bir açıklama..." (Oktay Akbal, "Beige Gibi Bir Açıklama...", Cumhuriyet, 21 Nisan 2002, s.2.)

15 Akteran: Ahmet İnsel, "Nihai Çözüm", Radikal İki, 7 Nisan 2002, s.5.

16 Aydın Engin, "Filistin Kordogümü", Cumhuriyet, 1 Nisan 2002, s.3.

17 Moşe Katsav, aktaran: Selin Çağlayan, "Bizim Ellerimiz Temiz", Hüriyet, 9 Mayıs 2002, s.14.

18 "Likud Oslo'yu Noktaladı", Cumhuriyet, 14 Mayıs 2002, s.9.

19 Nuray Mert, "Filistin Meselesi Tartışılırken", Radikal, 11 Nisan 2002, s.6.

20 "İsraililer, Arapların hakları gasp ettiğini düşünmüyor: 'Bize ait toprağa iki bin yıl sonra geldik. Tanrı bize bu toprağı geri verdi' diyorlar... İsrail baskı yaparak bir kahraman yaratıyor ve uluslararası vicdanlarda yeni bir Mandela doğuyor. Arafat adaletin sembolü oluyor..." (Ahmet Davutoğlu, "İsrail, Arafat'ı Mandela Yapıyor", Radikal, 8 Nisan 2002, s.6.)

21 Viki İzzık, "Sözüm Bittiği Yer", Radikal İki, 21 Nisan 2002, s.3.

22 Siyonist saldırganlığa ilişkin bkz. Turgut Terhanlı, "Şaron Yine Suç İşliyor", Radikal, 4 Nisan 2002, s.8; Hikmet Çetinkaya, "İsrail Tırmandırmıyor...", Cumhuriyet, 10 Nisan 2002, s.3; Mehmet Ali Kışlalı, "Dersimiz Ortadoğu", Radikal, 9 Nisan 2002, s.7; "Arafat'a Hücre Hayatı", Radikal, 31 Mart 2002, s.13; "Bir Duvar Çektim Kaldıramam", Radikal, 2 Nisan 2002, s.11. "Söz Dinlemeyeni Kapıya Koyuyorlar", Radikal, 2 Nisan 2002, s.11.

23 "Şaron Filistin'i Boğacak", Cumhuriyet, 1 Nisan 2002, s.11.

24 Gencay Gürsoy, "Bir 'Akıl Tutulması' Halli mi?", Cumhuriyet Pazar Dergi, No:639, 21 Nisan 2002, s.7.

25 Karl Jaspers.

26 Uri Avineri, Ha'aretz, 23 Mart 2002.

27 Lev Grünberg, Radikal İki, 7 Nisan 2002.

28 Haluk Şahin, "Ölmek ve öldürmek Üzerine", Radikal, 21 Nisan 2002, s.8.

29 Toktamış Ateş, "Faşizmin Doğası", Cumhuriyet, 13 Nisan 2002, s.3.

30 "Şaron nereye gidiyor? Filistin yönetiminin altyapısı çökertilerek intihar eylemleri engellenebilir mi? İsrail'in yüksek tirajlı gazetelerinden Yedioth Aharonoth'un yoruncusu Nahum Bamea'ya göre ikinci soruya olumlu cevap vermek mümkün değil. Çünkü, 'Eskiden başı süreci profesyonellerin işiydi. Bugün halk sporu, binlerce Filistinli gencin büyük hayali haline geldi. Profesyonelleri öldürebilir, bölgeden sürebilirsiniz. Ama intihar eylemlerini engellemenin askeri bir yolu yok. Terörizme karşı politikalar üreten uluslararası bir enstitünün üst düzey araştırmacılarından Dr. Eli Kamron da Şaron'un politikasının sonuç üretmeyeceğini düşünüyor. Eli Kamron, Jerusalem Post Radyosu'na verdiği demeçte, 'Bugünkü koşullarda Arafat'ın terörü engellemek için siyasi bir motivasyonu yok. Bu koşullarda bu çatışmanın nasıl sonuçlanacağını kestirmek mümkün değil' dedi. The Guardian'dan Peter Preston da, intihar eylemleri üzerine, 'İsrail'in jetleri, tankları, konvansiyonel savaşlarda kullanılmak üzere yapılmış silahları var. Filistinlilerin böyle silahları yok. Kimse yardımına da gelmiyor. Ama bu koşullarda İsrail'de olmayan bir silah geliştirildikleri görülüyor' diyor ve ekliyor: 'Bazı savaşlar var ki konvansiyonel silahlarla kazanamazsınız' (Ergin Yıldızoglu, "İsrail Bu Savaş Kazanamaz... Şaron Nereye Gidiyor?", Cumhuriyet, 2 Nisan 2002, s.9.)

31 Orhan Erinc, "İşte Devlet Terörü", Cumhuriyet, 30 Mart 2002, s.7.

32 Orhan Birgit, "Günümüzün Hitler'i Şaron mı?", Cumhuriyet, 2 Nisan 2002, s.7.

33 "İsrail Katliamı Yapıyor", Radikal, 2 Nisan 2002, s.11.

34 "Şakağa Tek Kurşun Taktiği", Radikal, 1 Nisan 2002, s.11.

35 "Şiddetin Molası Yok", Radikal, 1 Nisan 2002, s.11.

36 "Bana İster Katil de İster Canavar", Cumhuriyet, 20 Nisan 2002, s.9.

37 Ariel Şaron, General Ozaq Marham'e 1956'da verdiği demeçten aktaran Zeynel Solmaz, "Ortadoğu'da Devlet Terörü", Fırat'ta Yaşam, Yıl:4, No:144, 8 Nisan 2002, s.8.

38 "Özgürlük el bombası ve tüfele kazanılır, göz yaşlarıyla değil." (Howard Fast, Never to Forget, The Battle of the Warsaw Ghetto.)

39 "Herkesin Cenneti Kendine", Radikal, 21 Nisan 2002, s.13.

40 "Cenin Bumerangı", Radikal, 2 Mayıs 2002, s.11.

41 "Öldürdük Ama Katletmedik", Cumhuriyet, 20 Nisan 2002, s.9.

42 "Cenin'den Katliam İzlenimleri", Radikal, 17 Nisan 2002, s.11.

43 "İsrail Savaş Suçu İşledi", Radikal, 4 Mayıs 2002, s.11.

44 Noam Chomsky, Postexpress, No:2002/02, 15 Şubat - 15 Mart 2002, s.11.

45 The Terrorism Research Center, ABD Savunma Bakanlığı, www.terrorism.com/terrorism/bpart1.html

46 Ayetullah Şeyh Muhammed Ali Taskhiri, El-Tevhid, http://www.al-islam.org/al-tawhid/definition-terror.html

47 ABD Dışişleri Bakanlığı 1961 Küresel Terörizmin Seyri Raporu http://www.state.gov/www/global/terrorism/1996Report/1996index.htm

48 Milletler Cemiyeti Tanımı (1937), http://www.undp.org/terrorism-definition.html

49 A.P. Schmid'in Birleşmiş Milletler Suç Dairesine raporunda teklif ettiği legal tanım (1992) http://www.undp.org/terrorism-definitions.html

50 Arap Birliği, Teröre Karşı Arap Anlaşması, 22 Nisan 1998 http://www.cf.hos.org/human-rights/mena/acqp/ter.html

51 Bruce Hoffman, Inside Terrorism Indigo, London, 1999 s.43.

52 Alex P. Schmid, Political Terrorism, 1983

53 Jonathan R. White, Terrorism: An Introduction 1991 http://polsci.hawaii.edu/~cm/pid/pid-definition.html

54 İngiltere (Birleşik Krallık) Parlamento Terörizm Kanun Tasarısı (Lordlar Kamarası'nda düzeltilmiş şekliyle) 20 Haziran 2000. http://www.parliament.thestationeryoffice.co.uk/pa/ld199900/ldbills/087/2000087.htm

55 Tuncay Özkan, "Terör ve Medya ilişkisi", Milliyet, 7 Mayıs 2002, s.18.

56 Taha Akyol, "Avrupa ve Terör", Milliyet, 1 Mayıs 2002, s.15.

57 Christopher C. Harmon, Terrorism Today, Frank Cass, London, 2000, s.1.

58 Cindy C. Corns, Terrorism in the 21st Century, Prentice Hall, New Jersey, 1999, s.15.

59 Terör-terörizm tanımları konusunda bkz: "Terörizm Tanımları", Foreign Policy, No:17-18, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2001, s.46-48; M. Özlem, "Terör Ne? Terörizm Kim?", Kurtuluş Dergisi, No:11, Ekim 2001, s.36-38; Mehmet Ali Tuğtan, "Terörün Evrimi ve Devletler Sistemi", Foreign Policy Türkiye Baskısı, No:17-18, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2001, s.40-49; Michael Chruslovsky, "Savaş Tarihleri", Cosmo Politik, No:2, Kış 2002, s.22-23; S. Çiftçirek, "ABD Stratejisinin Açmazları", Fırat'ta Yaşam, Yıl:3, No:124, 29 Ekim 2001, s.5; Ali Avcı, "11 Eylül Eylemi: Barbarlığın Devrimci Rolü", Terör ve Politika Dergisi, No:24-25, Güz 2001-Kış 2002, s.262-275; Zeynep Atıkan Gültekin, "Amerika'nın Savaşı Değil Sınırı", İdeas-Politika, No:13, Kış 2001/2002, s.51-54; İbrahim Kaya, "11 Eylül Saldırganı ve Sonrası: Uluslararası Hukukta Askeri Müdahale", Stratejik Analiz, No:19, Kasım 2001, s.102-111; Jean Brimont, "...Tarihin Sonu'nun Sonu", Cosmo Politik, No:1, Ekim 2001, s.30-32; Atasoy Müftüoğlu, "Küresel Emperyalizme Karşı Çıkan Herkes Terörizm Olarak Damgalanıyor", Haksöz Dergisi, No:134, Mayıs 2002, s.40-41; "Küreselleşen Terör", Kurtuluş Sosyalist Dergi, No:3, Mayıs 2002, s.9-20; Turgut Tarhanlı, "Grafik Bir Görüntü: Şiddet", Radikal, 18 Nisan 2002, s.8; Mehmet Ali Kışlalı, "Rusya ve Terörizm", Radikal, 30 Ekim 2001, s.7; M. Ali Kışlalı, "Antiterör Formülü", Radikal, 20 Eylül 2001, s.7; Turgut Tarhanlı, "Hangi Teröre Karşı Olmak?", Radikal, 21 Mayıs

2002, s.8; Turgut Tarhanlı, "Medeni Şiddet", Radikal, 2 Nisan 2002, s.8.

60 "İsrail-Filistin çatışmasında taraf tutmak kolay. İsim dayanışması sizin için önemliyse, Filistin intihar saldırılarını İsrail işgal ve şiddetine karşı haklı bir mücadele tarzı olarak kabul edebilir ve kendini feda edenlere 'şehit' diyebilirsiniz. Arapların Birinci Dünya Savaşı'nda, Kıbrıs ve PKK konularında bize yaptıkları tepki duymusanız ya da Yahudi koloninin Ermeni soykırım iddialarına karşı bizi desteklemesinden mutluysanız İsrail'in 'terörizm' ile mücadelelerinde kullandığı şiddet yöntemine göz yumabilirsiniz." (Gündüz Aktan, "Ortadoğu Dilemi", Radikal, 13 Nisan 2002, s.8.)

61 Gündüz Aktan, "Terörizm Devam", Radikal, 17 Nisan 2002, s.8.

62 "BM insan hakları sistemi içinde faaliyette bulunan çok sayıda insan hakları STK'sı son 20 yıldır benimsedikleri tutumla terörizm adeta destek veriyor. Bunların öncülüğünü Uluslararası Af Örgütü (AI) yapıyor." (Gündüz Aktan, "STK'lar ve Terörizm", Radikal, 24 Eylül 2001, s.10.)

63 Gündüz Aktan, "Terörizmin Anlaşılabilirliği", Radikal, 6 Nisan 2002, s.8.

64 Ahmet İnsel, "Terör Akl ve Filistinli Baba Kalb", Radikal İki, 21 Nisan 2002, s.5.

65 "Ölümek ve öldürmek istemiyoruz. Ama özgürlüğümüzü kazanmamız da bir başka yolu yoktur. Yaşamı ve insanları çok sevdiğimiz için bu eylemi gerçekleştirmek istiyoruz (feda eylemcisi Zilan'ın vasiyetinden)." ("Feda Eylemi", Atılım Gazetesi, Yıl:1, No:2002-04, 13 Nisan 2002, s.3.)

66 Mehmet Y. Yılmaz, "Bana Terörün Tanımını Yapar mısınız?", Milliyet, 4 Nisan 2002, s.2.

67 Göran Terborn, "En Büyük Sonun Amerikan Terörü", Evrensel Kültür Dergisi, No:125, Mayıs 2002, s.16.

68 La Fontaine

69 İlk dünya savaşının bitiminde Filistin'de yaşamakta olan Yahudilerin sayısı Siyonist hareketin çabalarıyla kısa sürede birkaç kat artarak 65 bine yükselmışse de, bu rakam o tarihte Filistin nüfusunun yüzde on kadardır.

70 Avni Özgürel, "Kudüs'ü Kaybediy öyküsü", Radikal, 14 Nisan 2002, s.11.

71 Filistin direnişi ve intifadalar hakkında bkz: "Filistin Kazanacak", Direniş Gazetesi, Yıl:2, No:20, Mayıs 2002, s.18; "İsraili.. Filistinli..", Agora Dergisi, No:25, Mayıs-Haziran 2002, s.2; Malik

Kara, "Filistin, Ey Filistin", Teori ve Politika, No:26, Bahar 2002, s.162-167; Aysun Sadıkoğlu, "Azgın Düşman ve İhanetçi Lider Arasında Direnen Filistin", Kaldıraç Dergisi, No:27, Nisan 2002, s.19-20; Hüsnü Yavuz, "Filistin Anlatısı", E Dergisi, No:38, Mayıs 2002, s.8; Kadri Yalçın, "Filistin'de Neler Oluyor?", Özgürlük Dünyası, No:121, Mayıs 2002, s.23-37; İskender Savaşır, "Hegemonya Krizi Bağlamında Filistin", Hareket Dergisi, No:2, Mayıs 2002, s.6-8; Yüksel Taşkın, "Arap Solu ve Fırtına Öncesi Sessizlik", Gelecek Dergisi, No:2, Mayıs 2002, s.39-40; Ömer Lâçiner, "Filistin Sorunu: İki Milletli Bir Çözüm Mümkün mü?", Birikim Dergisi, No:157, Mayıs 2002, s.3-6; Şerif Bulgan, "Filistin'den Çıkanacak Ders: Uluslararası Örgütlerime", Fırat'ta Yaşam, Yıl:4, No:148, 13 Mayıs 2002, s.7; "Filistin 'Barış' İşgalında", Yeniden Atılım, Yıl:1, No:2002-08, 11 Mayıs 2002, s.2; Ömer Demir, "Filistin'de Katliam", Direniş Gazetesi, Yıl:2, No:19, Nisan 2002, s.12; Aydın Fani, "Taşlaşmış Yüreğim: Filistin", Fırat'ta Yaşam, Yıl:4, No:144, 8 Nisan 2002, s.3; "Filistin Devleti Kaçınılmaz", Yeniden Atılım, Yıl:1, No:2002-09, 18 Mayıs 2002, s.2; Ahmet Güney, İntifada Gerçeği, Ceylan Yay., 2002; Mete Çubukçu, Bizim Filistin: Bir Direnişin Tanıhı, Metis Yay., 2002.

72 Aydın Engin, "Filistin Körüğü mü", Cumhuriyet, 1 Nisan 2002, s.5.

73 Yugoslav Atasözü.

74 Yalçın Doğan, "Kutsal Topraklarda Hep Gazap Kışları", Cumhuriyet, 14 Nisan 2002, s.11.

75 "Dinle ey insanlık, insanlar kardeşler ve insanlık bir" (Howard Fast, Never to Forget, The Battle of the Warsaw Ghetto.)

76 Türkaya Ataöv, "Filistin, Osmanlı ve Bugün", Cumhuriyet, 14 Nisan 2002, s.7.

77 Mezmur, 137.

78 İncil-Matta, 23/37.

79 Hadis.

80 Soli Özoğlu, "Eü, Osmanlı'nın Kanlı Tasfiyesi", Radikal, 16 Ekim 2000, s.6.

81 Viki İzzail, aktaran: Leyla İpekçi, "... 'Makul Çoğunluğun' Söylemedikleri", Radikal İki, 28 Nisan 2002, s.3.

82 Siyonizm konusunda bkz: Erdoğan Aydın, "... 'Kutsal' Metinlerden 'Kutsal' Katliamlara", E Dergisi, No:38, Mayıs 2002, s.12-13; Ahmed Varol, "Siyonist Vahşet ve Cennet Destanı", Haksöz Dergisi, No:134, Mayıs 2002, s.8-13; Akif Emre, "Siyonist Hristiyanlar", Yeni Şafak, 9 Mayıs

2002, s.8; Alan R. Taylor, İsrail'in Doğuşu: 1897-1947 Siyonist Diplomasisinin Analizi, çev. Mesut Kardeşin, Fınar Yay., 3'üncü baskı, 2001; H. Lumer, Siyonizm ve Dünya Politikasındaki Rolü, Bilim Yay., 1976; John Bunzl, Çekiş İsrail, Metis Yay., 1988; Yasemin Çongar, "Siyonizm ve Osmanlı", Milliyet, 1 Eylül 1997, s.18.

83 Avni Özgürel, "Kutsal Kitaptan Tapu Çıkarmak", Radikal, 7 Nisan 2002, s.9.

84 Ralph Schoenman, Siyonizmin Gizli Tarihi, çev. Aydın Pesen, Kardelen Yay., 1992, s.33-42.

85 Ralph Schoenman, Siyonizmin Gizli Tarihi, çev. Aydın Pesen, Kardelen Yay., 1992, s.42-48.

86 Ralph Schoenman, Siyonizmin Gizli Tarihi, çev. Aydın Pesen, Kardelen Yay., 1992, s.45.

87 Ralph Schoenman, Siyonizmin Gizli Tarihi, çev. Aydın Pesen, Kardelen Yay., 1992, s.47-48.

88 Boas Evron, aktaran: Norman G. Finkelstein, Soykırım Endüstrisi: Yahudi Acıların İstisna, çev. Erkan Saka-Gökçe Kapmaz, Söylenti Yay., 2001, s.43.

89 Belirtmeden geçmeyelim: "Vatikan bile İsra'nın camihna gelişinden tüm Yahudilerin bugün de sorumlu tutulamayacağı açıklamasını, bunca yüzyıl sonra, ancak 1965 gibi çok yeni bir tarihte yapabilmıştır. Antisemitizm böylesine güçlü ve insanlık için utandırıcı bir gerçektir. Bu düşmanlığın asıl nedeni Yahudi olmayan bazı toplumların kendi içindedir ve zaman zaman yükselişe geçen ırkçılıkta aranmalıdır... Tüm dünya İsrail ve Filistin'de yer almakta olan olayların yorumunu daha geniş bir çerçeveye taşınmaya dikkat etmelidir. Filistinlilerin haklarını korumak Yahudi düşmanlığını hiç gerektirmez. Filistinlilerin kendileri de antisemitik değillerdir. Bu ayrımı dıyırılıkla gözetmek gerekir." (Türkaya Ataöv, "Yahudi Düşmanlığı ve İsrail", Cumhuriyet, 9 Nisan 2002, s.15.)

90 Karl Marx, Yahudi Sorunu, çev. Sol Yayınları Yayın Kurulu, Ankara, Sol Yayınları, 1997, s.44.

91 Allen.

92 Amos Oz, aktaran: Nigün Cerrahoğlu, "Ortadoğu'da Gerçek Saati...", Cumhuriyet, 15 Nisan 2002, s.17.

93 Erdal Güven, "Kovboy, Kasap ve Kurban", Radikal, 7 Nisan 2002, s.8.

94 J. P. Sartre

95 Erdal Güven, "Denklemler Değişiyor mu?", Radikal, 21 Nisan 2002, s.10.

96 "ABD'li İsrail Boykot Yasak", Cumhuriyet, 16 Mayıs 2002, s.11.

97 Yeni gelişirken alın size bir Murat Belge "fikret": "Benim Marksizm anlayışım içinde hiçbir zaman 'emperyalizm' benimsediğim bir kavram olmadı. Bu algıya bakışım, her zaman, Lenin ve sonraki Marksist önder ve teorisyenlerden çok, Marx ve Engels'ine yakın oldu." (Murat Belge, "Antiemperyalizm", Radikal, 3 Mayıs 2002, s.9.)

98 "Filistin'e Yeni Yönetim", Radikal, 11 Mayıs 2002, s.11.

99 Ha'aretz, 11 Mayıs 2002.

100 Financial Times, 8 Mayıs 2002.

101 Yeniden teşkil etmek, yeni bir şekle koymak, tensik etmek. Redhouse, İngilizce sözcük.

102 Gerçekten de ortada öneri ilanı yoktu. Olanları zıvrake katları iki uzmanın kalemlerinden okumak isteyenler için: The New York Review of Books, <http://www.nybooks.com/articles/14380>

103 Tom Segev, Ha'aretz, 10 Mayıs 2002.

104 Washington Post, 8 Mayıs 2002.

105 Stratfor.

106 Al-Ahram Weekly.

107 Barry Rubin Jerusalem Post, 10 Mayıs 2002.

108 Ergin Yıldızoğlu, "Re-Form", Cumhuriyet, 13 Mayıs 2002, s.11.

109 "Noam Chomsky'nin The Guardian'da Yayımlanan Makalesi: İşgalin Bıçını Değiştir", Cumhuriyet, 13 Mayıs 2002, s.1-17.

110 Pierre Leroux

111 Edward Said, aktaran: Oral Çalışlar, "Edward Said, Filistinliler ve ABD", Cumhuriyet, 9 Nisan 2002, s.4.

112 Ovidius.

113 Can Yücel.

114 Hasan Hüseyin.

115 Mahmut Derviş.

116 Tefik Zeynep.

117 Fatma Tukan, "Yeter Bana".

118 Mahmut Sobh.

119 Fatma Tukan.

120 Mün Bestiso.

121 Mahmut Derviş.

122 Atıf Behramoğlu, "Yıkılma Sakın", 1969.

123 Alparslan Türkeş, "Bir İnanç: Türkçünün Türküsü", Savaşçı Türkçüler.

124 Abu Salma, "Gene Geleceğim".

125 Attila İlhan, Aynılık Sevdaya Dahil.

Siyasi Partiler ve İşçi Hareketi -2

Alpaslan İŞIKLI

27 MAYIS'TAN 12 MART'A

27 Mayıs, sendika hareketini özellikle siyasal açıtlımları bakımından derinden etkileyen bir dönüm noktası oluşturmaya karşın, sendika hareketinin bu dönüm noktasına ulaşılmasında belirleyici bir rol oynamadıkları söylenemez. Sendikacılık hareketi, siyasal yaşamı etkileme potansiyelinin hala çok uzağındadır. Buna karşılık, sendikacılık hareketinin siyasal ortamdaki değişikliklere göre hızla yeniden biçimlenme ve yönünü yeniden belirleme özelliği devam etmektedir. Bu bakımdan, Türk-İş İdare heyetinin, ordunun iktidara el koymasının hemen ardından toplanarak "Yeni inkılap güneşinin ışığı altında Türk sendikacılığına gerekli veçheyi vermek" kararını alması, sendika hareketinden bağımsız olarak gerçekleşen demokratikleşme doğrultusundaki adımların başlangıcı sayılabilecek olan 2. Meşrutiyet'in ilanını "şems-i hürriyetin tülûl" (özgürlük güneşinin doğuşu) olarak nitelendiren Şark Demiryolları işçilerinin tavrından çok farklı değildir.

Türk-İş İdare Heyeti, "sendikacılığa gerekli veçheyi" verirken ilk iş olarak devrilen iktidarla işçiler aleyhine ilişkiler kurduğu gerekçeyle o tarihteki Türk-İş genel başkanı Nuri Beşer'in örgütten ihtarını sağlamıştır.

27 Mayıs'ın Anayasasında yansıyan demokrasi ve sosyal devlet

yanlısı tercihler, sendikacılık hareketini de genel olarak etkisi altına almıştır. Anayasanın öngördüğü doğrultuda 1963'te yürürlüğe sokulan 1963 tarihli 274 sayılı Sendikalar Kanununu da sendikaların siyasal partilerle mali ve organik bağlantısını yasaklamakla birlikte, genel anlamda siyaset yasağına yer vermemiştir. Bu yöndeki gelişmeler, siyasal alanda 1961'de TİP (Türkiye İşçi Partisi)'nin kurulması ve YÖN hareketinin başlaması gibi gelişmelerle belirginleşen sola açılış süreciyle bütünlenmiştir.

TİP, 13 Şubat 1961'de bir grup sendikacı tarafından kurulmuştur. TİP'i kuran sendikacılar şunlardır: Kemal Türkler (Maden-İş Sendikası Başkanı), Şaban Yıldız (İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Genel Sekreteri), Rıza Kuas (Lastik-İş Genel Başkanı), Kemal Nebioğlu (Oleyiş sendikası), Avni Erakalın (İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Başkanı), Salih Özkarabay (İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası Genel Başkanı), İbrahim Güzelce (Basın Teknisyenleri Sendikası Genel Başkanı), İbrahim Denizci (Tekel Nakliyat İşçileri Sendikası Başkanı, sonradan Türk-İş Genel Başkanı), Hüseyin Uslubaş (Yaprak ve Tütün işçileri Sendikası Başkanı), Ahmet Muşlu (Türkiye Şeker Sanayii İşçileri Sendikası Genel Başkanı), Saffet Göksüzoğlu (İlaç ve Kimya İşçileri Sendikası Genel Başkanı), Adnan Arkin (İstanbul İşçi Sendikaları Birliği İcra Heyeti Üyesi, Aren, Arkin'in sendikacı değil, Türkler'in şoförü olduğunu

yazmaktadır.). Bunlardan Türkler, Kuas, Nebioğlu ve Güzelce, 1967'de DiSK'in kurucuları arasında da yer almışlardır.

TİP'in kurulması resmîyet kazanmadan önce, Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy da bir işçi partisi kurulmasından yanaydı. Ancak, Türk-İş üst yönetimi kuruluşundan itibaren TİP'e karşı bir tutum takındı. Üstelik TİP'in kuruluşunun hemen ardından gündeme gelen ve o zamanki TİP yöneticileri tarafından hareketi bölme amacının ürünü olduğu ileri sürülen Çalışanlar Partisi girişimi, Türk-İş yönetiminin öncülüğünde gelişmiştir.

Çalışanlar Partisi düşüncesi, Ocak 1962'de toplanan Türk-İş Temsilciler Meclisi'nde ve Çalışma Meclisi toplantısında dile getirildi. Ancak, bu girişim bazı aydınların da desteğini sağlamasına karşın, TİP'in gelişimi karşısında fazlaca bir varlık gösteremedi başarısızlıkla sonuçlandı.

Türk-İş'ten TİP'e yönelmesi muhtemel desteği kesmeye yönelik asıl önemli engel, Türk-İş'in 1964 yılında Bursa'da toplanan genel kurulunda bir tüzük hükmü olarak "partilerüstü politika" ilkesinin benimsenmesiyle sağlanmıştır. Partilerüstü politika ilkesi, Amerikan sendikacılığının "tarafsız politika" (non partisanship politics) anlayışından esinlenerek biçimlendirilmiştir.

Bu oluşumun gerçekleşmesinde daha önceki dönemde AİD tarafından Çalışma Bakanlığı aracılığıyla sağlanan ve 1962'den sonra sendikalara

doğrudan doğruya ulaşmasına izin verilen katkılarının önemli etkileri olmuştur.

Partilerüstü politika, görünüşte tüm partilerin üstünde bir politika gütmeye iddiasını çağırıyor olmasına karşın, somut ve gerçek anlamda TİP'e karşı ve fakat iktidar partilerinin güdümünde olma doğrultusunda bir çizgiyi ifade etmiştir. Bu anlayış doğrultusundadır ki Türk-İş yöneticileri, TİP'i komünistlerin denetimi altında, dolayısıyla işçi hareketi ve ülke yararları açısından tehlikeli bir kuruluş olarak görmekte ısratlı davranmışlardır.

Bununla birlikte, DİSK kuruluncaya kadar, Türk-İş bünyesinde TİP yanlısı sendikacıların belirgin bir ağırlığı vardır. Bu durum, Türk-İş'in 7-14 Mart 1966 tarihleri arasında Ankara'da toplanan 6.Genel Kurulunda en belirgin düzeyde kendisini göstermiştir.

Genel Kurula sunulan çalışma raporu, yaygın bir kamulaştırma, toprak reformu, gelişkin bir sosyal güvenlik sistemi gibi bazı radikal sol talepleri içermektedir.

Ancak, 6. Genel Kurul çelişkili bir sonuç olarak, Türk-İş'te 27 Mayıs sonrasında başlayan sola açılışın da sonu oldu. Bu sonucun doğmasında en önemli etken, 1965 seçimlerinde AP'nin tek başına iktidara sahip olmasını mümkün kılan bir başarı sağlamasıdır. Ülke siyasetinde 27 Mayıs ile başlayan sola açılışı durduran bir çizginin egemen olması, Türk-İş yönetiminde de hızla yansımalarını göstermiştir. 6. Genel Kurul'da yapılan seçimlerin sonucunda yönetim kurulunun tamamına yakını değişmiş; TİP kurucusu ve sempatisi sendikacılar Türk-İş yönetiminden silinmişler; onların yerine üç tanesi AP milletvekili olmak üzere çoğu iktidar yanlısı sen-

dikacılar seçilmiştir. Bu koşullarda TİP yanlısı sendikacılar Türk-İş içinde bulunmaktan dolayı hoşnutsuzluk duymaya başladılar.

Türk-İş içinde başlayan bu çekişme 1967 yılında DİSK'in kuruluşuyla yeni bir evreye girmiştir. DİSK'in kuruluşunda, bazı sendikaların Paşabahçe grevini Türk-İş üst yönetiminin kararına aykırı olarak desteklemiş olmaları nedeniyle geçici ihraçla cezalandırılmaları, bardağı taşıran son damla olmuştur. DİSK, 12 Şubat günü kuruluş bildirisi okunmak ve 13 Şubat günü de kuruluş dilekçesi verilmek suretiyle, TİP'in kuruluşunun altıncı yıldönümünde kurulmuştur.

DİSK, Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler, Lastik-İş Genel Başkanı Rıza Kuas, Türk Maden-İş Genel Başkanı Mehmet Alpdündar, Tüm Gıda-İş Genel Başkanı Kemal Nebioğlu ve Basın-İş Genel Başkanı İbrahim Güzelce tarafından kurulmuştur. Bu sendikalar üç tanesi (Maden-İş, Lastik-İş ve Basın-İş) Türk-İş'in sol kanadının oluşumunda ağırlıklı bir yere sahiptirler. Dolayısıyla bunların Türk-İş'ten ayrılmaları, "partilerüstü politika" yanlılarının egemenliğini daha da güçlendirmiştir.

60'lı yılların politik yaşamında TİP ve DİSK arasındaki birliktelik, çok önemli gelişmelere gebe görünmekteydi. Bu yöndeki gelişmenin önüne çıkarılmak istenen önemli bir engel, çalışma yasalarında bir bütün olarak yapılması düşünülen değişikliklerin ilk adımı olarak Sendikalar Kanununu değiştiren 1317 sayılı Kanunun yürürlüğe sokulması olmuştur. Bu Kanunla güdülen asıl amacın DİSK'i kapatmak olduğu iktidar sözcüleri tarafından açıkça ifade edilmiştir. Daha sonra Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen bu kanunun parlamentoda kabulünün

ardından 1970 yılında 15-16 Haziran olayları olarak bilinen olaylar patlak vermiştir.

Bu yasa ile DİSK'i kapatmak mümkün olamamıştır, ancak, DİSK ve genel olarak sendika hareketi açısından yaşamsal önem taşıyan 12 Mart da yaklaşmış bulunmaktadır.

12 Mart geldiğinde, "sosyal demokrat sendikacılık hareketi" nin gelişim süreci bakımından da önemli bir evreye girildiğini görmekteyiz.

Sosyal demokrat sendikacılık hareketinin kökleri, 1966'da CHP'de "ortanın solu" hareketinin başlaması ve Bülent Ecevit'in partinin genel sekreteri olmasıyla başlayan yıllara dayanır.

Türk-İş'in gene 1966'da toplanan 6.Genel Kurulunda yönetim kadroları, çoğunluğu AP eğilimli sendikacılar tarafından doldurulmuş olmasına rağmen; Bülent Ecevit, çalışma yasalarının yürürlüğe sokulduğu dönemde Çalışma Bakanı olmasından kaynaklanan prestijinden de yararlanarak Türk-İş üzerinde belli bir etkinliğe sahip olagelmıştır. Ecevit, bu etkinliğini Türk-İş'in partilerüstü politikasını değiştirmek ve kendi hareketine sendikalardan destek sağlamak yönünde kullanma çabası içine girmiştir.

Bu yöndeki gelişmelerin sonucu olarak, Türk-İş içinde "4'ler Hareketi" olarak bilinen oluşum ortaya çıkmıştır. 14 Ocak 1971 günü toplanan Türk-İş Yönetim Kuruluna sunulmak üzere hazırlanan ve "1971 Türkiye'sinde İşçi Hareketi ve Sendikalarının Ortak Reform Yolları Üzerine Eleştiriler ve Araştırmalar" adını taşıyan ve kısaca 4'lü Rapor olarak anılan belgede, Türk-İş içindeki bazı sosyal demokrat eğilimli sendikaların ülkenin ve sendika hareketinin karşı karşıya bulunduğu sorunlara ilişkin ortak görüş ve önerileri yer

almaktadır. Söz konusu raporda imzaları bulunan Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Deniz Ulaş-İş Genel Başkanı Feridun Şakir

Öğüncü, Yol-İş Genel Başkanı Halit Mısırhoğlu ve Petrol-İş Genel Başkanı İsmail Topkar öteden beri CHP'li olarak bilinmektedirler ve bu sendikacıların hepsi, o tarihte Türk-İş Yönetim Kurulu üyesidirler. 4'ü Rapor'u 12'ler Rapor'u izlemiştir. 12'ler Raporu, 4'ü Raporu hazırlamış olanlara sonradan katılımlar olması sonucunda ortaya çıkmıştır.

2 Temmuz 1971'de gene Türk-İş Yönetim Kuruluna sunulmak üzere hazırlanmış bulunan ve Türk İşçi Hareketi İçin Sosyal Demokrat Düzen adını taşıyan 12'ler Raporu, CHP eğilimli 12 sendikaların ve federasyonun yöneticilerinin ortak görüş ve önerilerini içermektedir. 12'ler Hareketi'ni oluşturan sendika ve federasyonlar şunlardır: Besin-İş, Dyf-İş, Genel-İş, Ges-İş, Kristal-İş, Petrol-İş, Sağlık-İş, Tez Büro-İş, Türk Deniz Ulaş-İş, Türk Harb-İş, T. Oleyis, Yol-İş.

12'ler Hareketi, sendikacılık hareketinde partilerüstü politika anlayışına karşı, Ecevit'in CHP içinde temsil ettiği sola açılışa destek sağlamak amacıyla yöneliktir. Ancak, artık 12 Mart 1971'e gelinmiştir.

12 Mart'la ilgili pek çok gerekçe sıralanmıştır. Darbenin komutanı Tağmaç, ülkede sosyal gelişmenin ekonomik gelişmenin önüne geçtiğini, dolayısıyla durdurulması gerektiğini ifade etmiştir. Kuşku yok ki şikayet konusu edilen sosyal gelişme çerçevesinde, TİP-DİSK dayanışmasının yanı sıra, sosyal demokrat sendikacılık hareketindeki canlanmanın da belli bir yeri bulunmaktaydı.

12 MART'tan 12 EYLÜL'e

Anarşi ve terörü önlemek gerekçesiyle verilen ve örtülü bir askeri diktatörlük dönemi başlatan 12 Mart

Muhtırası, başlangıçta sendikacılık hareketinin genel olarak onayını görmüştür.

Muhtıranın ilanının hemen ardından toplanan DİSK Yürütme Kurulunun bildirisinde "Türk milletinin bağrından oluşan Silahlı Kuvvetlerin bu vahim durum karşısında aldığı kararlar işçi sınıfımızın devrimci kesiminde büyük bir ferahlık yaratmıştır" denilmektedir. Buna karşılık, 12 Mart rejiminin hızla uygulamaya koyduğu "Başbakan Erim'in deyişiyle" "balyoz hareketi"nin başta gelen hedefi DİSK ve DİSK yöneticileri olmuştur. 18 Mayıs 1971'de "Elrom olayı" bahane edilerek tutuklananlar arasında DİSK yöneticileri de bulunmaktaydı.

Sendikacılığın siyasal arayışları açısından önemli bir gelişim olarak görünen TİP de, 12 Mart döneminde Anayasa Mahkemesi tarafından "bölücülük" gerekçesiyle kapatılmıştır. TİP Yöneticileri de Ceza Yasasının 141.maddesine göre hapse mahkum edildiler.

Gerçekte TİP, 12 Mart'tan önce de seçimlerde "milli bakiye" sisteminin kaldırılması, Çekoslovakya olayları konusunda başlayan iç çekişmeler ve Emek grubu ile MDD hareketi arasındaki rekabet dolayısıyla önemli ölçüde zayıflamış ve sendika hareketinin desteğini sağlamada ciddi güçlüklerle karşı karşıya gelmiş bulunmaktaydı.

12 Mart sonrası dönemde, TİP'ten boşalan yeri doldurmak ve böylece sendikacılık hareketinin desteğini elde etmek amacıyla birden fazla parti kurulmuştur. Bunlar, (kuruluş tarihleri ve başkanlarının isimleriyle birlikte) şöyle sıralanabilir: Türkiye Sosyalist İşçi Partisi(1974-Ahmet Kaçmaz), Türkiye İşçi Partisi(1975-Behici Boran), Vatan Partisi(1975-Hikmet Kıvılcımlı) Türkiye Emekçi Partisi(1975-Mihri Belli),

Sosyalist Parti(1975-Mehmet Ali Aybar; 12 Eylül'den sonra Sosyalist Devrim partisi adını almış ve Canan Başakçı genel başkan olmuştur.)TİP Yöneticileri 1974'te af yasasından yararlanarak serbest bırakıldıktan sonra TİP'i yeniden kurdular. Ancak, koşullar değişmişti ve özellikle sol hareketteki bölünmeler nedeniyle TİP'in, genel olarak ve özellikle de sendikacılık hareketi üzerindeki iddiaları bakımından, 12 Mart öncesindeki düzeyine ulaşması mümkün olmadı.

12 Mart sonrası dönemde, sendikacılık hareketiyle ilişkiler açısından Bülent Ecevit'in önderliğindeki CHP, önemli bir unsur olarak belir-meye başlamıştır. Ecevit'in, CHP Genel Sekreteri olarak askeri müdahaleye karşı zaman zaman İsmet Paşa'ya rağmen yürüttüğü muhalefet, sendika çevrelerinde sahip olduğu etki ve saygınlığı daha da güçlendirmiştir. 1973'te Partisinin genel başkanlığına getirilmesinde bu gelişmelerin büyük payı olmuştur.

Ecevit'in sendikalar üzerindeki etkisi ve saygınlığı DİSK'ten ve Türk-İş içinde de başta Genel-İş olmak üzere, yönetiminde sosyal demokrat eğilimlerin egemen olduğu sendikalardan sağladığı destekle somutlaşmaktaydı.

Ancak, Ecevit'in bu konumuna yönelik ciddi bir rakip olarak beliren ve kendisini "Toplumsal İlerleme" olarak tanımlayan hareketin ortaya çıkması çok gecikmemiştir.

Toplumsal İlerleme Hareketinin DİSK yönetimindeki etkinliği 21 Mayıs 1975 tarihli genel kurulunda İbrahim Güzelce'nin genel sekreterliğiyle seçilmesiyle su yüzüne çıkmaya başlamıştır. Bu hareketin yükselişi, Demirel-Çağlayangil ikilisinin bir yandan Amerikan ekonomik yardımlarından yararlanmakta güçlüklerle karşı karşıya iken diğer yandan

Sovyetlerle ekonomik işbirliği olanaklarını denemeye başladıkları bir döneme rastlamıştır.

Toplumsal İlerleme Hareketi, başlangıçta temel çizgileri bakımından "Maoculuğa karşı" ve Ecevit'e ters düşmeyen bir hareket olarak görülmüş ve DİSK içinde fazlaca bir tepki çekmeden etkinlik kazanması zor olmamıştır. Bu dönemde düzenlenmesinde önyak olduğu ve Türkiye'de uzun bir aradan sonra ilk defa 1976'da kutlanmasına imkân bulunan görkemli (1977 olduğu üzere bazen de kanlı tertiplere uğrayan) 1 Mayıs törenleri, Toplumsal İlerleme Hareketinin yankılandığı güçlendirmiştir.

Toplumsal İlerleme Hareketinin grafiğinin düşmesinde 25 Temmuz 1977'de Kemal Türkler'in ağzından yapılan Ulusal Demokratik Cephe Çağrısı önemli bir dönüm noktası olmuştur. Çağrı, DİSK-CHP ve diğer demokratlar arasında bir dayanışmanın gereğine işaret etmekteydi. O günlerde DİSK'in sahip olduğu Politika gazetesinde çıkan bir yazıda da ifade edildiği gibi bu çağrının DİSK tarafından değil de "işçi sınıfının öz partisi" tarafından yapıldığının açıklanması, ötedenberi DİSK'in TKP'nin denetimine geçtiğini ileri sürenlerin eline önemli bir kanıt vermiş oluyordu. Aynı tarihlerde CHP içinde DİSK'in TKP tarafından ele geçirildiğine ilişkin bir raporun gündeme geldiği, bu dönemde basına yansdı.

Türk-İş içinde sosyal demokrat eğilimli sendikaların yürüttüğü muhalefet 1973 ve 1976 yılında yapılan genel kurullarda tüzüğün "partile-rüstü politika" ilkesini öngören hükümlerinde fiili hiçbir önemi olmayan bazı değişikliklerin yapılmasını ve bu deyimden tüzükten çıkarılmasını sağladılar. Ancak, başarıları bundan ileriye gidemedi; yönetimde yer

almak çabaları başarıya ulaşamadı. Sosyal demokrat sendikacıların Türk-İş yönetiminde belli bir koalis-yona razı olmak yerine, bir defada köklü bir değişiklik sağlama yönündeki stratejilerinde ısrar etmelerinin bu sonucun doğmasında etkili olduğu söylenebilir.

Sosyal demokrat eğilimli sendikaların Türk-İş içinde başarılı olamamaları, aralarından bazılarının ayrılarak DİSK'e katılmaları sonucunu doğurdu. Çağdaş Metal-İş 1973'te, Genel-İş 1976'da, Ges-İş Kasım 1975'te, Oleyis 1978'de DİSK'e katılmışlardır.

Sosyal demokrat sendikaların DİSK'e katılması, başarı grafiğinde düşme başlamış olan Toplumsal İlerleme Hareketinin kesin yenilgisine katkı sağladı. Bu sonucun doğmasında özellikle Genel-İş'in rolü belirleyici olmuştur. 22-26 Aralık 1977 tarihinde yapılan DİSK Genel Kurulunda Kemal Türkler başkanlığında kadronun yerine Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün başkanlığında yeni bir yönetimin seçilmesi Toplumsal İlerleme Hareketinin sonu olmuştur.

Ancak 12 Eylül öncesinde Baştürk ve Ecevit arasında gerginleşen ilişkiler, CHP-DİSK dayanışmasını çökme noktasına getirmiştir. Baştürk, 1977 seçimlerinde İstanbul'daki aday listelerinin tanziminde Ecevit'in haksızlığına uğradığı kanaatini taşıyordu. 12 Eylül öncesi sıkıyönetim ortamında 1 Mayıs töreni düzenlemekte direnen Baştürk'e karşı Ecevit'in "kimseye diyet borcumuz yok" açıklamasını içeren konuşmasını yapması, bu gelişmenin son halkasını oluşturdu. 12 Eylül yaklaştığında DİSK CHP ittifakı sona ermişti. Buna rağmen, 12 Eylül'ün kapıyı çaldığını gören Ecevit, bazı DİSK yöneticileriyle birlikte muhtemel bir askeri müdahaleye karşı "demokrasi

mitingleri" hazırlama girişimlerini başlatmıştı. Ancak, bir kaç gün sonra darbe gerçekleşince çok geç kalmış olduğu görüldü.

12 Eylül öncesinde, Milliyetçi Cephe hükümetleri döneminde gelişme olanakları artan yeni bazı konfederasyonlar kurulmuştu.

Bunlardan biri MİSK (Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu)'tur ve 23 Haziran 1970'de 15-16 Haziran olaylarından hemen sonra İstanbul'da kurulmuştur. MHP'ye yakınlığıyla bilinen bu örgüt, "ülküçü" eylemlere sağladığı destekle etkinliğini duyurmuş; 12 Eylül'den sonra silinmiştir. Diğer, 22 Ekim 1976'da kurulan Hak-İş Konfederasyonu'dur; MSP ve daha sonra Refah Partisi çizgisinde bir yol izlemiştir. Asıl gelişmesini 12 Eylül'den sonra göstermiştir.

12 EYLÜL'den GÜNÜMÜZE

12 Eylül 1980 müdahalesi, başta DİSK olmak üzere tümüyle sendikacılık hareketine ağır bir darbe olmuştur. 12 Eylül Yönetimi'nin sendikalara yönelik baskıları sıkıyönetim mahkemeleri aracılığıyla verilen cezalarla sınırlı kalmamış; başta yürürlüğe soktuğu 1982 Anayasası olmak üzere çeşitli yol ve vasıtalarla uygulanmasına ortam hazırladığı ekonomik politikalarla bütünlenmiştir. Anayasa ile ve 1983'te yürürlüğe sokulan 2821 sayılı Sendikalar Kanunu ile sendikaların siyasal faaliyetinin kesin bir biçimde yasaklanması, sendika-siyaset ilişkilerini kısırlaştıran unsurlardan biridir. Yeniden yapılanma, özelleştirme, taşeronlaştırma, esneklik adı altında sürdürülen politikalar, yoğun bir sendikasılaştırma sürecini başlatırken, bunun sonuçlarından sendikaların siyasal gücü ve işlevleri de derinden etkilenmiştir.

Kuşkusuz, bu darbenin sendikalar üzerindeki etkileri, öncelikle verilen hapis cezalarıyla ve kapatma kararlarıyla somutlaşmıştır.

DISK ile ilgili kapatma kararı, Terörle Mücadele Yasasının TCK'nın 141. maddesini iptal etmesi üzerine Askeri Yargıtayın 16 Temmuz 1991'de verdiği beraat kararına dek sürmüştür. 12 Eylül'ün baskıları DISK ile sınırlı kalmamış, Petrol-İş ve Yol-İş gibi sendikaların bazı önemli şubeleri 12 Eylül'ün sıkıyönetim aracılığıyla sürdürdüğü baskının kapsamına dahil edildiler.

Bazı Hak-İş yöneticileri, gözaltına alındılar; ancak, kısa bir süre sonra serbest bırakıldılar. Hak-İş'in bloke edilen malvarlığı ve belgeleri de 19 Şubat 1981 tarihli kararla serbest bırakıldı. Hak-İş'in 19-20 Aralıkta toplanan genel kurulunun açılış konuşmasında "12 Eylül yönetiminin gerek ülkemiz içindeki gerekse uluslararası münasebetlerdeki kesin ve kararlı tavrını gönülden destekliyoruz" görüşü dile getirilmiştir. Hak-İş'in siyasal çizgisi, Genel Başkanları Necati Çelik'in 24 Aralık 1996 seçimlerinde RP'den milletvekili seçilmesiyle tam bir netlik kazanmıştır.

12 Eylül döneminde MİSK hakkında herhangi bir dava açılmadı.

MİSK'in askıya alınan faaliyetine 24 Mayıs 1984'te izin verildi.

MİSK, 1987'deki genel kurulunda Yurt-İş adını aldı. Ancak, MİSK, Dernekler Kanunun en az beş sendikayı bünyesinde toplama koşulunu kaybettiği için 1988'de münfesihi sayıldı.

12 Eylül darbesi, o tarihlerdeki Türk-İş Yönetimlerinin açık desteğini görmüştür. İbrahim Denizci, müdahalenin hemen ardından yaptığı açıklamada "Milletin bağrından çıkan ordunun tam bir bütünlük içinde milletimize huzur veren bu davranışını onaylamaktaydı. Ayrıca, 1982 Anayasasının kabulü öncesinde

radio-TV aracılığıyla bir konuşma yapan daha sonraki Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz da "evet" oyu verilmesini telkin etmiştir.

Türk-İş'in 12 Eylül rejimine sağladığı bir diğer önemli destek de Genel Sekreter Sadık Şide'nin 12 Eylül kabinesinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olmasıdır. Türk-İş'in bu tutumunda 1970'den bu yana yakın işbirliği içinde bulunduğu AAF-LI'nin ne ölçüde etkilendiğini tahmin etmek kolay olmamakla birlikte, bu tutumun onaylandığı, bizzat hi örgütün direktörü tarafından açıklanmıştır. Türk-İş'in AAFLI ile ilişkileri, 1992 yılında toplanan 16. genel kurulunda alınan bir kararla sona erdirilmiştir.

12 Eylül tüm siyasal partileri de kapatmıştı. Bu arada, kapatılan TIP'in ve benzeri diğer partilerin sendikacılık hareketiyle ilişkili işlevlerini, kendi anlayışlarına göre sürdürmek amacıyla kurulan Devrimci Sosyalist Partisi ve Birleşik Sosyalist Parti gibi partiler de sendikalarla ilişkiler konusunda önemli bir etki ortaya koyamadılar. BSP, 1996 yılı başında Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin kuruluşu içinde yer aldığından tüzel kişiliği son buldu.

1980 Sonrası dönem, sosyal demokrat sendikacılık hareketi açısından da bir gerileme dönemi olmuştur. Bunun başta gelen nedeni, kuşkusuz, CHP'nin kapatılmasından sonra meydana gelen dağınıklığıdır. Dönem boyunca, Halkçı Parti, SO-DEP, SHP, DSP ve nihayet yeni CHP arasında dağılan sosyal demokrat siyasal unsurlar, sendika hareketi üzerinde 12 Mart sonrasındakine benzer bir toparlanmayı gerçekleştirebilecek tutarlılık ve güveni sağlayamamışlardır. Bu dönemde, Hava - İş Genel Başkanı İbrahim Öztürk, 1987 seçimlerinde; Deniz Ulaş - İş Genel Başkanı Türk-İş Genel Sekreteri

Emin Kul, 1991 seçimlerinde ve sonrasında ANAP'tan milletvekili olmuşlardır. Geçmiş dönemlerde sosyal demokrat hareketin önderleri arasında yer almış bulunan bazı sendika liderlerinin sergiledikleri bu türden tutumların da, hareketin zayıflamasında etkili olmadığı düşünülemez.

Bu dönemde, TIP ve sosyal demokrat sendikacılık hareketi geleneğinin zayıflamasına karşın, "kürt sorunu"nu söylemlerinin temel unsuru olarak belirlemiş olan siyasal oluşumların, bazı aydınların ve sendika önderlerinin ilgi ve desteğini çekmeye başladığı görülür. Bu tür oluşumların kaynağı, 1990'da HEP'in kuruluşuna dayanır. HEP'in kurucuları arasında DISK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve Genel Sekreteri Fehmi Işıklar da bulunmaktadır.

HEP kapatılmadan önce, 1993'te DEP kurulmuş ve onun yerine 1994'te kurulan HADEP, bu geleneği sürdürmüştür. Bu partilerin temsil ettikleri çizgi içinde sendikaları ve işçileri doğrudan ilgilendiren sorunların, etnik sorunların gölgesinde kalması eğilimi giderek belirginleşmişse de bazı sendika çevrelerinden gördüğü ilgi, belli sınırlar içinde de olsa devam etmektedir. 24 Aralık 1995 Seçimlerinde HADEP'i destekleyenler arasında Petrol-İş eski Genel Başkanı Münir Ceylan, Hava-İş Genel Başkanı Atılay Ayçın ile Liman-İş Genel Başkanı Hasan Biber de bulunmaktadır. Ceylan 1993'te Ayçın ise 1995'te, DGM tarafından "bölücülük" suçundan mahkum edilmişler; Ceylan'ın mahkumiyet süresi Sendikalar Kanununda belirtilen sınırı aştığı için genel başkanlık görevi de sona ermiştir.

ANAP'ın 1983'ten 1991'e kadar süren iktidar dönemi, hukuksal üst yapısı 12 Eylül rejimi tarafından belirlenmiş olan bir ekonomik

yapılanmayı gerçekleştirmeye yönelmiştir. Bununla birlikte, askerî politikaya doğrudan müdahalesinin zayıflamasına koşut olarak beliren görece demokratikleşme sürecinde sendika hareketinin belli bir canlılık ve belli ölçüde bağımsız bir kişilik kazanmaya başladığı görülür.

Bu yöndeki gelişmeler, 6 Eylül 1987'de düzenlenen referandumda, Türk-İş'in, siyaset yasağına rağmen ve gelenekleriyle pek bağdaşmayan bir tutum sergileyerek siyasal iktidarla ters düşme pahasına, 12 Eylül'ün yasakladığı siyasetçilerin affı doğrultusunda tavrı koymasıyla başlamıştır. Ardından, 25 Eylül 1988'de düzenlenen, yerel seçimlerin tarihinin öne alınmasına ilişkin referandum da siyasal iktidarla ilgili bir güvenoylaması niteliğine bürünmüştü. Türk-İş bu referandumda ANAP iktidarına karşı tavrı aldı; Hak-İş iktidarının yanında yer aldı.

Sendikal hareketteki bu dönüşüm, değişik türde işçi eylemlerinin yoğunlaşması biçiminde de tezahür etti. 1987'den itibaren yoğunlaşan grevler, 1989'da "Bahar Eylem"leri olarak bilinen olaylarla doruk noktasına ulaştı.

Bunun sonucunda, 1989'da 12 Eylül sonrası dönemde önemli ölçüde düşüş göstermiş olan reel ücretlerde belli bir artış sağlanabildi. Ancak, alınan bu sonuç, ANAP'ın işçilerin gözünde 12 Eylül ile özdeşleşmiş olan görüntüsünü değiştirmek için yeterli olmadı.

Türk-İş Yönetimi, 1991 Yılı Ekim ayında yapılacak seçimlerin "yaşanan sıkıntıların giderilememesi karşısında" bir fırsat olarak değerlendireceğini açıkladı. Bu tepkiler Demirel yönetimindeki DYP tarafından ustaca kullanıldı.

DYP'nin herkese sağlık hizmeti sağlayacak "yeşil kart" veya ekonomik refahı simgeleyen "çifte

anahtar" gibi reklam malzemeleri, seçimlerdeki başarısında etkili oldu.

1991'de Başlayan DYP-SHP iktidarının 22 Kasım 1992'de bazı İLO sözleşmelerinin onaylanmasını sağlaması sendikalar açısından önem taşıyan bir adım oluşturmıştır. Bir diğer önemli adım da 23.7.1995 tarihinde yapılan Anayasa değişiklikleri çerçevesinde sendikalara siyaseti yasaklayan 52. maddenin kaldırılmasıdır. Buna karşılık, bu iktidar döneminde ve bunu izleyen DYP-CHP iktidarı döneminde hızlandırılan özelleştirme kampanyası öncelikle sendikal işçi kesimini ilgilendiren sonuçları dolayısıyla, en çok sendikaların tepkisini çekmiştir. Bu gidiş, sendikaların saflarını sıkılaştırma gereğini artırmış; 1992 yılında 1 Mayıs'ı ilk defa birlikte kutlayan üç konfederasyon (Türk-İş, DİSK ve Hak-İş), 29 Kasım 1993 tarihinde aralarına 18 tane demokratik kitle örgütünü de almak suretiyle "Demokrasi Platformu"nu oluşturmuşlardır.

Demokrasi Platformunun amaçları arasında somut bir unsur olarak, özelleştirme kampanyasına karşı direnilmesi, baş sırayı işgal etmekteydi. Hak-İş'in, Et-Balık Kurumu'nun satışına talip olmasıyla başlayan itilaf, 1995'te Platformu terketmesiyle sonuçlandı.

24 Aralık 1995 seçimlerine öngelen sonbahar ayları, yüzde yüze varan enflasyon koşullarında sıfır ücret artışı öneren Çiller hükümetine karşı, kamu kesimi işçilerinin grev ve gösterilerine sahne oldu. Sendikal işçi kesiminin, sorunlarının asıl kaynağı olarak IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası sermaye odaklarını görme doğrultusunda belirginleşen eğilimleri, bu gösteriler boyunca dile getirdikleri protestoların ana temasını oluşturmıştır.

24 Aralık 1995 seçimleri geldiğinde Hak-İş, Genel Başkanının RP'den

aday olmasıyla tavrını ortaya koymuş bulunuyordu. Türk-İş'in tavrı ise seçim öncesinde toplanan Başkanlar Kurulu kararı ile şöyle belirlenmişti:

"(1) Halkımıza verdiği sözleri 4 yıllık Koalisyon Hükümetleri döneminde yerine getirmeyen ve özellikle 5 Nisan İstikrar programı ile işçi sınıfımız ve tüm çalışanlar için yeni ve ciddi sıkıntılar yaratan DYP ve CHP'ye oy verilmemelidir.

(2) Laik ve demokratik sosyal hukuk devleti anlayışına ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Misak-ı Milli sınırları içindeki üniter devlet yapısının bütünlüğüne ve bağımsızlığına sahip çıkmayan siyasi partilere oy verilmemelidir.

(3) Başkanlar Kurulumuz, işçilerin, memurların, işsizlerin, emeklilerin ve diğer tüm çalışanların oylarını kullanırken, TÜRK-İŞ'in önderliğinde 1995 yılında verilen yoğun işçi mücadelelerini de gözönüne alacaklarına ve kendilerinden yana olan siyasi partileri tercih edeceklerine inanmaktadır." DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak'da, 24 Aralık seçimleri öncesinde, izleyecekleri tavrı açıklarken "açık bir şekilde hiç bir partiyi desteklememe kararı aldıklarını" ve "bu kararı partilerin programı ve eylemleriyle topluma güven vermedikleri için aldıklarını" ifade etmiştir.

Görülüyor ki sendika hareketinin geniş kesimi bakımından, siyasal alanda kendilerine güven veren somut çözümün ne olduğu konusunda yeterli açıklığa kavuşmalarını mümkün kılacak koşullar oluşmuş değildir. Ancak, tüm bu belirsizlikler içinde giderek belirginleşen bir gerçek, sendika hareketinin giderek genişleyen bir bölümlünün siyasal arayışlarının derinleşerek sürmekte olmasıdır.

Çalışma Ekonomisi & Endüstri İlişkileri Bölümü

A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi,

“Araştırma Yapmalısınız... Araştırma Yapmayanın Konuşmaya Hakkı Yoktur!” (MAO)

UZUN YÜRÜYÜŞ

60

Metin İNCE

11 Mayıs tarihli haftalık **Yeniden Atılım** gazetesinde, “Sol milliyetçiliğe karşı mücadelenin önemi ve IP gerçeği” başlıklı bir yazı; karşı-devrimci IP’in çizgisi ve bu çizginin pratik anlamını deşifre etmeyi ve gerçek niteliğini gözler önüne sermeyi hedeflediğini söyleyen bir ‘araştırma-inceleme’ yazısı yayınlandı. Ne var ki, daha girizgahta ‘hatırlatılan’ ve harfiyen belletilmeye çalışılan ‘geleneksel’, anti-Maoçu refleks, doğal olarak ‘iyi niyetli’ çabayı sakat kılmış. Gerek IP’in beslendiği ideolojik arka planı deşmede, ‘araştırma’ ve ‘inceleme’den uzak düşülen tek yanlı ‘kabul’, yapılan gereksiz zorlamalar, gerekse de tahrifat sınırlarının zorlanması -bunlar... bütün bunlar daha baştan ‘dikkatleri başka yere çevirerek’ sorunu baş aşağı etmiş.

Şüphesiz IP’e dair söylenecek çok şey var. Ama söylen(e)meyecek tek şey IP’in Maoçu olabileceğidir. **Y. Atılım** çevresi de kabul eder ki, bir şeyi lafızda savunmakla, onun özüne inip kavramak ve pratik gereklerini yerine getirmek apayrı şeylerdir. Onun niteliğini belirlememizde bize lazım olan, sergilediği

pratik performans, düşünsel ve eylemsel aktivitelerinin uyumudur. Bu uyumun esemesinin okunmadığı yerde kalkıp bunları dikkate almak, ‘muhatabına’ gerçekte olmayan anlamlar yüklemek olur ki, bu ne doğru bir sonuca varmamızı sağlar ne de pek adil ve etik bir tutum olur. Bir kere, IP’in Maoculuğu kendinden menkul, ne idüğü belirsiz bir Maoçuluktur. Onun Maoculuğu, Maoizmin devrimci içeriğini boşaltan, onu sağdan ehlileştirip işine geldiği gibi yontan, lazım gelen yanlarını milliyetçi bir lafazanlıkla diline dolayıp sakız gibi çiğnemekten öte bir kıymeti-harbiyesi olmayan bir karikatür ustalığı, bir ilizyon maharetidir. Esasta onu ‘Maoçu’ kılan, onunla düşünsel planda ‘temasa’ geçmesine neden olan, Mao’nun dünya çapındaki prestijinden yararlanma hedefidir. IP ve onun öncellerinin bu coğrafyadaki 30 yıllık performansını bilen, takip eden herkese kabul eder ki, O’nun (yani IP) sahip olduğu çizgi ve pratik hat ile Maoçuluk ayrı kulvarlarda yürür. Birinin kulvarı, ML’nin ihtilali devrim kulvarıdır, diğerrinin ise kuru bir Maoçulukla sisteme yedeklenmiş karşı-devrim kulvarı. IP’in politikalarının esasını, çekirdek devletin resmi

ideolojisi ve çıkarlarının bir yorumu oluşturuyor. Yani “ideolojik olarak Kemalizm’den beslenir ve Atatürkçülük, Kuvay-ı Milliye ruhu gibi özel vurgu yaptığı kavramlarla ‘nasıyon sosyalizm’” kulvarında soluklanır. Bu yanı sıra da IP; Mao’yu bir klasik, bir komünist usta yapan doğru ve yekinciler, halk savaşı, parti öğretisi, sosyalizmin inşası gibi konulardaki devrimci yaklaşımlarının yanına bile yaklaşma cesareti gösteremez. IP’i, siyasal çizgisi ve pratik hattı ile karşı-devrim saflarına savuran da işte tam da bu gerçektir. Dolayısıyla, tedavüle çıkanları ‘Mao’nun mahkumiyet sicili(!)’ ile IP’in karşı-devrimci çizgisinin açıklanabileceği/anaşılır kılınabileceğine inanılıyorsa, bu ciddi bir hata olur; bu daha baştan sakatlanmanın göze alınması anlamına gelir.

Kuşkusuz **Yeniden Atılım** çevresinin anti-Maoçuluğu yeni bir şey değil. Onun Mao’ya dair en afili cümleleri; gerçekte ‘muhatabını’ hiç anlamadığını ve en önemlisi de anlamak istemediğinin tarifini verir. Tahrifatı ifrata vardırır klişeler, bir resmi geçitteymişçesine önümüzde sıralanır. Maoçuluğun künyesine adını bile düşürememiş IP’i Maoçulukla

ilişkilendirmek, ya da İP'in 'müthiş' Maoculuğu üzerinden haklılık arayışına girmek gibi mahir 'atılım'lar da, bu geçidin ön saflarına sürülmüş frapın incileridir.

Karşı-devrimci İP'in cellatlığında Maoculuğun ipini çekmek... Bu **Y. Atılım**'ın güncesinden soframıza düşen yeni bir 'cevher'. Ne ki, bu çözümsüzlüğün, çaresizliğin vardı-ğı yerdur. Yoksa, bilinen 'perfor-mansın' alamet-farıkasının, karşı-devrimci İP'in sözde Maoculuğu üzerinden dolaşıma sokulmasının, Mao konusundaki 'haklılık'larına iman edilmesinin önünü, İP'in 'ma-lum' akıbetini Mao ile ilişkilendirerek açma gayretkeşliğinin sebebi hikmeti ne ola? Önyargı ve insafsızlığın fitilini ateşlediği salvolarla Mao'ya karşı, karşı-devrimci İP üzerinden saldırıya geçmeyi neyle açıklamak gerekir? İpliği çoktan pazara çıkmış İP'i Mao ile yan yana koymak, İP saflarından yayılan ko-roya kıvançla eşlik etmek değil de nedir? Buna 'bel altı çalışmak' denmez mi? Ayrıca herkesinde bildiği gibi, İP sınıfsal niteliğini açıktan Kemalizm'den almaktadır. İP'nin değerlendirildiği bir yazıda bu ya-nıyla hiçbir değerlendirmeye gidil-meyip de tamamıyla Mao üzerinden yapılan tanımlamalar kötü niyetin aynasından öte değildir. Önümüz-deki sayılarda da İP'in bu esaslı gerçekliğini arkadaşlara hatırlataca-ğız. Her şeyden öte bir 'araştırma-inceleme' yazısının; yani bütün ön yargılardan arınmış, neden-sonuç diyalektik ilişkisini doğru kurmuş ve nesnel bir gözle bütün olgu/olay-ları ayırtıran bir yapıyla örülmek zorunda olunan bir yazının biraz da bu noktalara dikkat etmesi gerek-mez mi? Bunun yorumunu okurlara bırakıyoruz.

"DEVLET KAPİTALİZMİ, HEM KAPİTALİZMİN HEM DE SOSYALİZMİN UNSURLARINI VE KIRINTILARINI BAĞRIN-DA TAŞIYAN BİR GEÇİŞ SÜRECİDİR."

"... Maocu revizyonizme değin sol maskeli akımların ortak temel özelliklerinden birisi, öngördükleri ve bir kısmını pratikte inşa ettikleri **devletçi ve karma modeldeki kapita-list ekonomik sistemi sosyalizm ola-rak işçi sınıfı ve emekçi kitlelere yut-turmaya çalışmalarıdır. ÇKP, anti-empyralist demokratik nitelikteki Çin devrimine önderlik ettikten son-ra, sosyalizm adına devlet kapitaliz-minin inşaa etti. Başlangıçta politik alanda giderek zayıflamaya başla-yan antiempyralist yönü, '60'lı yıl-ların sonunda tükendi. Bu, devlet ka-pitalizminin büyümesine de paralel bir gerilemeydi. 1972'de Mao'nun, dünya kapitalizminin lideri ABD başkanı Nixon'la el sıkışması, ÇKP'nin politik alanda da gerici-leştiği dönemeç oldu...**" **Y. Atılım gazetesini, 11 Mayıs 2002, sf. 9) (abç.)**

Bu fikirler yeni değil. **Y. Atılım** çevresinin Mao konusundaki 'doğ-ruluk' ve 'haklılıklarının' en esaslı, en afili fotoğrafı, bu ve benzeri 'eleştiri'lerden rengini alır. Başta, "Mao'nun sadece sosyalizmden et-kilendiği gerçekte ise sosyalizm kar-şısında gerici bir konumda bulundu-ğu" olmak üzere, O'nun esasta "köy-lü sosyalizmini savunduğu", "mülk-süzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi-ni savunmadığı", "burjuva ve kapi-talizmin yok edilmesini öngörmedi-ği" vb. klişeler, hep bu anti-Maocu fotoğrafın ana ve ara tonlarını oluşt-urur. Bu, dün böyleydi; anlaşılıyor ki bugünde değişen pek bir şey yok. O halde bize düşen de, mevcut hatırlatmalarımıza devam etmektir.

İlkin, **Yeniden Atılım**'a göre Çin'de uygulandığı düşünülen şu "devletçi ve karma modeldeki kapita-list ekonomik sistem" nedir, ona bir bakalım. Mao, Yeni Demokratik Devrimi tarif ederken, bu devrimin iktisaden "empyralistlerin, hainle-rin ve gericilerin bütün büyük tezeb-büslerinin ve sermayenin mülksüzleştiril-mesini ve toprak ağalarının elindeki toprakların köylülere dağıtılmasını hedef alır. Buna karşılık özel kapita-list teşebbüsleri genel olarak muha-faza eder ve zengin köylü ekonomisi-ni tasfiye etmez. Böylelikle, bu yeni tip demokratik devrim bir yandan kapitalizmin gelişmesine izin verir-ken, diğer yandan sosyalizm için gereklî ön şartları da yaratır."¹⁾ der. 1949 devrimi ile birlikte, komprador kapitalistlerin mal varlıklarına, dev-letin sanayideki varlığını oluşturmak için bedelsiz el konuldu. Böylece, kamulaştırma yoluyla yaratılan dev-let sektörü, bankalardaki sermayenin %59'unu, aynı zamanda ülkenin büt-lün demiryolu, karayolları ve hava-yolu sistemi, varolan elektrik üretim kapasitesinin %67'i, kömür maden-lerinin %33'ü, çelik üretiminin %90'u, demir dışı bütün metal en-düstrisi ve tekstil endüstrisinin %60'ı devlet tarafından yönetilmeye başlandı. Yine tarım alanında, toprak ağalarının malına zorla müdahale edildi. Böylece empyralizmin ülkedeki en büyük dayanağı olan bürokratik sermayenin mülksüzleştirilmesi en başından hedeflenmiş (ki, bu kesim ulusal ekonominin %80'ini oluşturmaktaydı) buna karşılık ise ulusal sermayenin yani milli nitelikteki özel kapitalist teşebbüsleri ve zengin köy-lü ekonomisini ise adım adım dönü-şüme uğratma siyaseti gereğince do-kunulmadan yaşamasına izin verili-yordu. Kuşkusuz Mao'yu bu çözüme zorlayan birtakım nedenler vardı.

Bunlardan ilki, Çin'in ekonomik gelişmesinin geriliği idi. Emperyalizm bağımlı yarı-feodal ekonomi, ülkenin üretici güçlerinin gelişmesinin önünde ciddi bir engel oluşturuyor, sermaye birikimini sıfırlıyor ve tarım ekonomisini ciddi bir felakete sürüklüyordu. Sanayileşme ise yok denecek kadar azdı. Örneğin, yapılan tahminlere göre, Japonya'ya karşı direnme savaşından önce modern sanayinin ürettiği değer, ulusal ekonomide üretilen değerın sadece %10'uydu. Dağınık, örgütsüz ve büyük ölçekli üretime direnen küçük meta üretimi, Çin ekonomisinin en belirgin özelliği olarak göze çarpıyordu. Bütün bunlar Çin ekonomisinin nasıl bir halde olduğunu göstermeye yeterlidir.

Peki bu durumda ne yapılmalıydı, yani bu geri ekonomiyi daha yüksek bir düzeye çıkarmak ve "sosyalist bir toplum kurma hedefine ulaşmak" için ne yapılması gerekiyordu? Lenin'in cümleleriyle "ulaşımın son derece altüst bir halde olduğu bir küçük köylü ülkesi, -ulaşım sistemini ve büyük sanayi denetleyen proletaryanın siyasal rehberliğinde olan ve savaştan ve ablukadan henüz çıkmakta olan bir ülke" ne yapılmalıydı? Kuşkusuz yapılması lazım gelen tek şey, Lenin'in de ifade ettiği gibi "kapitalistlerin örgütlenme yöntemlerini ve teknik uzmanlıklarını özümsemesi ve işçi devletinin henüz sahip olmadığı sermaye ve entelektüel yetenekleri edinmesi için, ... bir kapitalist gelişme dönemine..."⁽¹⁾ olan gereksinmeydi. "Bu alanda kapitalistten pek çok şey öğrenebileceğimizi ve öğrenmemiz gerektiğini kabul etmekten korkma(yarak)"⁽²⁾ "bu sınıfın (milli burjuvazi h.n.) ticaret, yatırımcılık, bankacılık ve iş ilişkilerindeki bilgi birikimi; aydınlar ile olan ilişkiler ve çok özel bilgi

gerektiren alanlardaki uzmanlığı Çin'in yeniden inşası mücadelesine" taşımakta.⁽³⁾ Yani yine Lenin'in ifadesiyle, sosyalizmin gerekli koşullarını (özellikle iktisadi koşullarını) hazırlamak için **uzlaşma yöntemini** kullanmak ve "proletaryaya faydalı olan kültürlü kapitalistleri satın almalıydık".⁽⁴⁾

Lenin'in, Rusya'da NEP'le (Yeni Ekonomi Politika) öngördüğü buydu. Nedir NEP? Stalin'e kulak verelim: "NEP proletaryaya diktatörlüğünü politikasıdır. Bu politika, doğrudan ürün değişimini ve pazarı ortadan kaldırmak yoluyla değil, pazardan yararlanarak ve pazar aracılığıyla kapitalist unsurların bertaraf edilmesi ve sosyalist ekonominin inşasına yönelmiştir."⁽⁵⁾ Mao'nun Çin'de uygulamaya koyduğu da bu idi. Bunun adı devlet kapitalizmiydi. Devlet kapitalizmi, sosyalizme dolaysızca geçişin maddi, iktisadi ve üretken açılarından koşullarının olmadığı yerde geçilmesi gereken bir köprü, bir eşiktir. Daha da anlaşılması için Lenin'e başvuralım: "Devlet kapitalizmi, sosyalizm için tam bir maddi hazırlık, sosyalizme bir başlangıç ve tarih merdiveninde sosyalizm adını alan basamakla arasında başka basamakların olmadığı bir basamaktır."⁽⁶⁾ Yine Lenin; "küçük üretimden doğrudan sosyalizme geçmemiz olanaklı olmadığı sürece, küçük üretimin ve değişimin basit bir sonucu olan bir miktar kapitalizm kaçınılmazdır. Ve, bunun için, küçük üretimle sosyalizm arasındaki ara bağlantı olarak üretken güçleri artırmamızın bir aracı, bir yolu, bir yöntemi olarak kapitalizmden yararlanmalıyız (ve özellikle onu devlet kapitalizmi kanalına yönleltmeliyiz)."⁽⁷⁾ der. Devlet kapitalizmi, hem kapitalizmin hem de sosyalizmin unsurlarını ve kuruntalarını bağrında taşıyan bir

geçiş sürecidir. Bu geçiş süreci sınırlı bir ticaret özgürlüğü içeren, kapitalistlere ayrıcalıklar tanıyan ve **burjuvazi ile ittifakı** kapsayan sınıf mücadelesinin bir biçimidir. Mücadelenin, bu yöntemle kesintisiz sürdürülmesinin biçimidir. Bu biçim, "sosyalist ve kapitalist unsurların mücadelesine izin veren ve sosyalist unsurların, kapitalist unsurlar üzerinde zaferini hedefleyen bir parti politikasıdır."⁽⁸⁾ Kuşkusuz bu biçim küçük burjuvazinin ve kapitalizmin, serbest ticaret temeli üzerinden sınırlı bir miktarda canlanması na neden olacaktı. Bundan korkmaya gerek yok. Dikkate alınması gereken, varoluşunu; bir biçime hareketi ile, iktidarın el değiştirmesiyle ortadan kalkmayacak kapitalizmi 'kullanmak, kısıtlamak, dönüştürmek' siyasetinin dolaysız karşılığında bulan bu özel politikanın, sınıfları ortadan kaldırmanın ve sosyalist ekonominin temelini inşa etmenin yegane yolu olduğunu kavramak ve kabul etmektir.

Dolayısıyla bu siyaset, iktidarın kumanda tepelerinin proletaryanın elinde bulunduğu bir ortamda, sosyalizmin ekonomik temelini oluşturmaya, onu güçlendirmeyi hedefleyen proleter siyasetin özgün bir halkası, zorunlu bir aşamasıdır. Kapitalist ekonominin özel bir türü olan bu ekonomi, temelde kapitaliste kâr sağlamak değil, halkın ve onun devletinin ihtiyaçlarını gidermekle yükümlü olacaktır. Sosyalizmin ekonomik temelini oluşturma hedef ve görevi ile biçimlenecektir. Çin'de uygulamaya sokulan ve "burjuvaziyle ittifak yapma", kapitalist işletmelere el koymak yerine bunları kullanma, kısıtlama ve dönüştürme siyaseti tamamen Sovyetler Birliği'nde 1921 yılında devreye sokulan NEP'in, Çin'deki özgül, yaratıcı karşılığı olarak uygulanmıştır.

SOSYALİST SANAYİNİN İNŞASI İÇİN BURJUVAZİ İLE İTTİFAK MÜMKÜN MÜDÜR?

Yeniden Çin'e dönersek: kabul edelim ki iktidarı almakla, orta ve küçük çaplı bireysel üretim birimlerini sosyalist bir temel üzerinde örgütlemek ve özel kapitalizmin tüm kırıntılarını bir anda tasfiye etmek mümkün hale gelmez. Zira bunun için yeterli bir örgütlü güce, gelişkin bir deneyim, bilgi ve birikime ihtiyaç vardır. Ne yazık ki, Çin ekonomisinin arz ettiği genel görünüm bu ihtiyacın çok çok altında bir seyir izliyordu.

Çin'de tasfiye edilmeyen %20'lik kesim, küçük ve orta kapitalizmi temsil ediyordu. Ve bu kesime karşı barışçıl yöntemler kullanılıyordu. Mao'ya göre, "bu sınıflı 'barışçıl bir dönüşüm' tabii tutmak tamamıyla mümkündür. Önce yeniden üretimi başlatmaları ve yaşamalarını sürdürebilecek bir gelir sağlamalarına olanak tanınacak, ardından keyfi zorlamalara izin vermeyen bir kamulaştırma ile üretim faaliyetleri denetim altına alınacaktır."⁽¹⁰⁾ Bu yöntemi destekleyecek bir alıntı da Lenin'den: "Bu küçük tekil ekonomiler (her şeyden köylü ekonomileri), üretim ve dağıtımın genel sosyalist örgütlenmesi içine ancak yavaş yavaş ve bunların her yoldan kolektifleştirilmesi için proletarya devletince geniş çaplı, temelden destek sağlanması ile çekilirler. Onların işletme biçimlerinin herhangi bir biçimde zor kullanılarak yok edilmesi ve zorla gerçekleştirilecek her kolektifleştirme, sadece olumsuz sonuçlar doğurabilir(di)."⁽¹¹⁾ Dolayısıyla izlenecek aksi bir yöntem, yani "milyonlarca, on milyonlarca küçük üreticinin varlığını sürdürdüğü bir ortamda kapitalizmin tümünü

bir darbeye ortadan kaldırmaya kalkmak Lenin'in sözleriyle yalnızca budalalık değil, onu ortadan kaldırmaya çalışan parti için de intihar demek olur(du)."⁽¹²⁾

Bunların kesinlikle denetim ve gözetime alınması ve en önemlisi de barışçıl yöntemlerle sosyalist dönüşümünün sağlanması gerekiyordu. Bunun doğrudan pratik karşılığı ise, bu kesimlere bazı 'ayrıcılıklar' tanıyarak devlet kapitalizmi kanalına yönlendirmek. Yani bu kesimlerin bir unsuru olduğu özel kapitalizmi, devlet kapitalizmi altında 'rehabilite' etmek ve denetim altına almaktır. Bu açıdan devlet kapitalizmi, küçük meta üreticisine karşı "proleter devleti ile devlet kapitalizmi arasında (yapılan) bir ittifak, bir blok, bir anlaşmadır."⁽¹³⁾ Böylece, köylülerin tahıllarını satmada gösterdikleri isteksizliğin üstesinden gelmek, onların ihtiyaçlarını karşılamak ve daha fazla mamul madde elde etmelerine yardımcı olmak imkanı sağlanır. Bu, Mao'nun ifadesiyle "... gösterdikleri gönülsüzlüğün üstesinden gelmek amacıyla burjuvaziyle yaptığımız ittifaktan yararlanmak demektir."⁽¹⁴⁾ Tahıl ve sanayi hammaddelerinin sağlanmasında köylülerle kurulacak ittifak ise, burjuvaziye denetim altına almada katkı sağlayacaktır. Bu sayede, hammadde ihtiyacını karşılamak için devlete başvurmak zorunda kalacak olan burjuvazi, bunun karşılığında da devlete mamul mallarını satmak ve devlet kapitalizmini kabul etmek gerçeği ile karşı karşıya kalacaktır. "Bunu yapmayı reddederlerse, onlara hammadde vermeyiz. Her iki durumda da denetim altında tutulmuş olacaklardır."⁽¹⁵⁾ Böylece bu blok, bu anlaşma ile özel kapitalizmi kontrol altına almak, burjuvazinin izlemek istediği kapitalist yolu kapatmak mümkün hale gelecek; "yani

serbest pazarların açılmasını, hammaddelerin serbestçe satın alınmasını ve mamul malların serbestçe satılmasını denetleyecek" ve en sonu "burjuvaziye siyasi bakımdan tecrit"⁽¹⁶⁾ etmek olanaklı hale gelecekti.

Peki, proleter devleti devlet kapitalizmi ile birleştirilebilir mi? Yani "bunlar birbiriyle bağdaşabilir mi?" Soruyu soran Lenin, bakın sorusuna nasıl cevap veriyor? "Elbette bağdaşabilir. Mayıs 1918'de iddia ettiğim, tam olarak bu idi. Devlet kapitalizmini yalnızca sosyalizmle karşılaştıranlar, bir sürü hata işliyorlar. Çünkü bugünün iktisadi ve siyasal koşulları altında, devlet kapitalizmini, küçük-burjuva üretimiyle de karşılaştırmak - gerekir."⁽¹⁷⁾ Dolayısıyla, Mao'nun Çin özgülünde önerdiği 'burjuvaziye ittifak', ulusal sermayenin bir bölümünü barışçıl yöntemler kullanarak sosyalist sanayie dönüştürme politikası izlemesi doğru ve yerinde bir karardır. Eğer o, "özel, devlete ait olmayan değişimin, yani ticaretin, yani milyonlarca küçük üreticinin bulunduğu yerde kaçınılmaz olan kapitalizmin gelişmesine kilit vurmaya, (onu) yasaklamaya" çalışsaydı; bu "parti için aptalca bir iş ve intihar demek olurdu."⁽¹⁸⁾

Bu yöntemin kapitalizmin önünü açacağı, onun restorasyonunu sağlayacağı ve dolayısıyla devrimi başarısızlığa uğratacağı kehaneti, en hafif deyimle siyasi körlüktür. Bunu söyleyenler, iktidarın kimin elinde olduğuna neden bakmıyorlar? Ve bu iktidarın pratik uygulamalarının neler olduğunu, yürürlüğe sokulan denetim ve sınırlama politikalarını neden ısrarla görmezden geliyorlar? Yani, iktidarının proletarya önderliğindeki demokratik halk diktatörlüğünün elinde olması bir garantör işlevi taşıyor mu? Tayin edici olanın, ulusal ekonominin "komanda

tepelerinin" (sanayi, ulaşım, bankalar, tarımsal büyük işletmeler vb.) proletarya devletinin elinde toplanması; planlı ekonomi yönetimi; bir bütün olarak devlet aygıtının gücü"⁽¹⁹⁾ olduğu kabul edilmiyor mu? Böylesi bir iktidar niteliği gereği (ekonomik/siyasi içerik ve temsil ettiği sınıf çıkarları açısından) kendi varlığını ortadan kaldıracak ya da tehdit edecek kapitalizme, sınırsız özgürlükler tanıyabilir mi? Dahası, "bu kapitalizm, eğer fabrikalar ve işletmeler, nakliye araçları ve dış ticaret bizim elimizde bulunuyorsa, bizim için tehlikeli"⁽²⁰⁾ olabilir mi? Hemen söyleyelim; tek başına, iktidarın proletaryanın elinde olması bile, bu durumu olasılık seçeneklerinin dışında bırakır. Rusya ve Çin örneği, bunun mümkün olmadığını ve sosyalizmin gerekli koşullarını hazırlamak için belirli bir dereceye kadar gelişmesine izin verilen kapitalizmin, bu ülkelerde devrimi yiyemediğini; aksine üretici güçlerin gelişmesi, üretimin artması, halkın ihtiyaçlarının karşılanması ve refah düzeylerinin yükselmesine çok ciddi katkılar sunduğunu hepimiz biliyoruz.

Bunu görmemek, aynı zamanda zihnimizdeki sosyalizm tahayyülünün de ciddi sakatlıklar taşıdığını gösterir. Sosyalizmle sınıfların ortadan kalkmadığını, politik ve ekonomik anlamda devrilen burjuvazinin kalıntılarının özellikle kültürel planda devam ettiğini, hatırı sayılır sayıda küçük üretim biriminin (köylü ekonomisi, zanaatçılar, tüccarlar vb.) varolduğunu kabul etmemek anlamına gelir. Oysa durum tam tersidir ve kimin zafer kazanacağı (proletaryanın mı, burjuvazinin mi) sorusu, bütün yakıcılığıyla kendisine cevap aramaya devam etmektedir. O yüzden proletarya iktidarı

soğukkanlı davranarak, lazım gelen tüm yöntemleri devrimci bir tarzda uygulamaya sokarak bu süreci kendi lehine sonlandırma görevine devam edecektir. İşte, bağrında duran bu kapitalist unsurları, proleter devletin "dümen sırtına sokma ve devlete tabi ve ona hizmet eden bir kapitalizm yaratmak(ta)"⁽²¹⁾ bu proleter siyasetin biçimlerinden birisidir. Ki Lenin bir adım daha ileri gider ve "sosyalizm(devlet kapitalizmi şöyle dursun) özel kapitalizm vasıtasıyla destek olunacağı(nı)"⁽²²⁾ bile söylemekten kaçınmaz. Bu yüzden, değil kapitalizmi yasaklamak ya da gelişmesine kilit vurmak, aksine belirli ölçülerde gelişmesine izin vermek ve devlet kapitalizmi kanalına yöneltmek zorunludur. "Çünkü sosyalizm, devlet kapitalizmi tekelinden bir sonraki adımdır..."⁽²³⁾ Bu gerçeği reddetmek, gelişmenin diyalektiğini kavramamaktır.

"BÜTÜN VARLIĞIMIZLA İŞÇİ SINIFINA DAYANMALIYIZ"

Artık, cevap aranması gereken tek sorun, bunun nasıl ve hangi yöntemlerle yapılacağıdır? Yani "kapitalizmin (belirli bir dereceye kadar ve belirli bir süreç için kaçınılmaz olan) gelişmesini, devlet kapitalizmi kanalına yöneltmenin doğru yöntemlerini bulmak; uzak olmayan bir gelecekte devlet kapitalizminin sosyalizme dönüşmesini güvence altına almak için onu hangi koşullarla çevrelemenin gerektiğini saptamak"⁽²⁴⁾ gerekliliğidir. Burada konumuz olan Çin'e dönelim ve "ulusal sermayenin dolaysızca bir darbeye mülksüzleştirilemeyen %20'lik bölümünü hangi birimler altında ve hangi uygun yöntemlerle devlet kapitalizmine, ... devlet kapitalizminin

sosyalist dönüştürülmesini güvencelemek için bu kapitalizmin ne gibi koşullarla çevreleyip denetim altına"⁽²⁵⁾ alınmaya çalışıldığına bakalım.

Mao'yu ve onun 'kapitalist işletmelere el koymaktan kaçınarak' 'burjuvaziyle ittifak' yapması ve 'kullanma, kısıtlama ve dönüştürme' siyaseti ile Çin'de sosyalist sanayinin inşasına yönelmesini anlayanlara, bu süreci ısrarla kapitalizmin inşası olarak lanse edenlere bir kez daha hatırlatalım: Devlet kapitalizminin "sadece küçük-burjuva yığınının nüfusunun büyük çoğunluğu oluşturduğu sönmürge, yarı-sönmürge ve ekonomik bakımdan geri ülkelerde değil, kapitalist dünya ekonomisinin ana bölgelerinde ... (Birleşik Devletler, Almanya ve belli bir dereceye kadar İngiltere)"⁽²⁶⁾ dahi zorunlu olarak yaşanması gerektiğini söyleyen Lenin; yine bu politikanın "tüm ülkelerde sosyalist devrimin kaçınılmaz" bir gerçeği olduğunu belirten Stalin... bütün bu söylenenler, Çin'in bu eşikten kesinlikle geçmek zorunda olduğuna yapılan ısrarlı vurgulardır. Ondan da öte, "iktisadi açıdan, devlet kapitalizmi(nin) bugünkü iktisat sistemimizden çok daha üstün"⁽²⁷⁾ olduğu gerçeğidir.

Lenin'in devlet kapitalizmi öğretisini iyi kavrayan, NEP uygulamalarını ve amaçlarını etraflıca yorumlayan Mao, devrim sonrasında Çin'in sosyalist ekonomisini inşa etmek için ülke gerçeklerini dikkate alan gerçekçi ve doğru yöntemler kullanmıştır. O, NEP'i Çin özgüllüğüne uyarlayarak, amacını "tarımın, el sanatlarının ve kapitalist sanayi ve ticaretin sosyalist dönüşümü ile ülkenin sosyalist sanayileşmesini aşığı yukarı üç-beş yıllık plan dönemi içinde adım adım gerçekleştirmek ve

böylece Çin'de sosyalist bir toplum kurma hedefine ulaşmak⁽²⁸⁾ olarak açıklamıştır. Yani milli sermayenin kalan %20'lik bölümünü yeniden şekillendirip sosyalist sanayiye dönüştürmek için, "sosyalist ekonomiye çeşitli biçimlerde bağlantılı ve işçiler tarafından denetlenen bir ekonomi" olan devlet kapitalizmi yolunu seçmiştir. Evet, kuşkusuz bu ekonomi, sınırlı ve belirli bir ölçüde kapitalizmin canlanmasına neden olur, evet hiç şüphesiz yok ki; bu ekonomi, pazar ilişkilerinin, para sisteminin vb. şu ya da bu ölçüde ayakta tutulmasını gerektirir. Bütün bunlar doğrudur. Ama bunlar kesinlikle, burjuvaziye sınırsız özgürlük verilmesi ya da kapitalizmin inşasının hedeflendiği anlamına da gelmez.

1953 yılında, 'kamu işletmeleriy-le özel işletmeler arasında eşitlik' sloganıyla uygulamaya sokulan ama gerçekte kapitalist çıkarlara hizmet eden (Mao'nun ısrarlı eleştirileri karşısında kısa bir süre sonra yürürlükten kaldırılmıştır) yeni vergi sistemi karşısında Mao, "devlete ait olan ekonominin yönetici sektör olması" gerekliliğini söyleyerek, üretimin geliştirilmesinde lazım gelen kuralı şöyle koyar: "Devlet sanayisinin üretimi birinci, özel sanayinin üretimi ikinci ve el sanatlarının üretimi üçüncü plandadır... Devlete ait olan ekonomi, yönetici sektördür. Kapitalist sanayi ve ticaret giderek devlet kapitalizmine yöneltilmelidir."⁽²⁹⁾ Bunun içinde "bütün varlığımızla işçi sınıfına dayanmalıyız."

Kapitalist ekonominin kullanılması, kısıtlanması ve dönüştürülmesi siyaseti, Çin'de "vergi siyasetiyle, pazar fiyatlarıyla ve çalışma koşullarıyla" birlikte ele alınmış, "ücretli işçi çalıştırmaya, ticarete, tefeciliğe ve toprak kiralamaya" kısıtlama getirilmiştir. Hammadde açısından

özel sektör bütünüyle devlete bağımlıydı. Ayrıca özel sektör %25 ilkesine göre çalışıyordu. Bunun anlamı; karın %25'inin girişimciye, %25'inin vergiler yoluyla hükümete, %25'inin işçilerin refahına ve sendikalara, kalan %25'inin ise sermaye birikimine, işletmenin büyü-tülmesine ve masraflarına ayrılmış olduğudur. "Devlet ile özel sermayenin ortak yönetimi; devletin bütün hammaddeyi sağlaması ve mamul malların tümünü satın alması koşuluyla hammaddeyi işlemeleri ve mal üretmeleri için özel işletmelere yaptığı siparişler; devletin, mamul malların hepsini değil ama çoğunu almak koşuluyla aynı şekilde yaptığı siparişler -bunlar özel sanayi meselesinde benimsenecek devlet kapitalizminin üç biçimidir."⁽³⁰⁾ Ortak yönetim; özel sermayenin "devlet işletmeleri için hammadde işleme, devletle ortak işletmeler çalıştırma ya da devletten işletme ruhsatı alarak devlet işletmelerini çalıştırma ve milli kaynakları kullanma vb. gibi yollarla devlet kapitalizmi yönünde gelişmeye teşvik edilmesidir."⁽³¹⁾ Bu siyaset, Rusya da Nepman ve Kulaklara karşı izlenen siyasetin aynısıdır. Nasıl ki orada, burjuvaziye karşı imha siyaseti yerine anlaşma yoluna gidilerek kısıtlama politikası izlenmiş ve bazı koşullarla Nepmanlar, işçi-köylü işbirliğine dahil edilmişlerse; Çin'de de benzer bir 'itifa-k' siyaseti izlenmiştir.

"Geçiş dönemi"ndeki genç çizgi ya da görev; kapitalizmin kaçınılmaz ve bir ölçüde zorunlu gelişmesini, devlet kapitalizmi kanalına akıtmak ve "Çin'in sanayileşmesini ve tarımın, el sanatlarının ve kapitalist sanayi ve ticaretin sosyalist dönüşümünü oldukça uzun bir dönemde tamamlamaktır." Mao, 1953 yılında kaleme aldığı "Devlet Kapitalizmi Üzerine"

adlı yazıda şunları söyler: "Bugün Çin'deki kapitalist ekonomi, büyük bir bölümü Halk Hükümetinin denetiminde bulunan, devlet mülkiyetindeki sosyalist ekonomiyle çeşitli biçimlerde bağlantılı olan ve işçiler tarafından denetlenen bir kapitalist ekonomidir. Sıradan bir kapitalist ekonomi değil, kapitalist ekonominin özel bir türüdür, başka bir deyişle yeni türden bir devlet kapitalizmi ekonomisidir. Bu ekonominin varlık nedeni esas olarak kapitalistlere kâr sağlamak değil, halkın ve devletin ihtiyaçlarını karşılamaktır. Evet, işçiler tarafından yaratılan kârın bir bölümü kapitalistlere gitmektedir, ama bu yalnızca küçük bir bölümdür, bütünün dörtte biri kadardır. Geri kalan dörtte üçü işçiler için, devlet için ve üretim kapasitesinin artırılması için yaratılmaktadır. Dolayısıyla, bu yeni türden devlet kapitalizmi ekonomisi çok büyük ölçüde sosyalist bir nitelik kazanmakta ve işçilerin ve devletin yararına işlemektedir."⁽³²⁾ En sonu, devlet kapitalizmi koşulları altında, özel sanayi ve ticareti esas olarak ülke ekonomisine ve halkın geçim koşullarına hizmet edecek şekilde dönüştürmektir.

Bu siyaset, NEP'ten besleniyor, amaç ve görevleri bakımından Lenin'in öngördüklerinden hiçbir fazlası yok. O ki, "Lenin (de), belli ölçüde bir ticaret özgürlüğünün, köylüler için ekonomik bir dürtü olacağını, onları daha fazla üretimde bulunmaya yönelteceğini ve tarımda daha hızlı bir kalkınmaya yol açacağını ve böylece, bu temel üzerinde devlet sanayisinin gelişeceğini, özel sermayenin ortadan kaldırılacağını, güç ve zenginlikler biriktirildikten sonra, sosyalizmin ekonomik temeli olarak güçlü bir sanayinin yaratılabileceğini ve ancak ondan sonra, ülkede

kapitalizmin kalıntılarını ortadan kaldırmak üzere, kesin bir saldırıya geçilebileceğini düşünüyordu."⁽³³⁾ Yine "NEP, proleter devletin, kumanda tepelerinin proleter devletin elinde bulunduğu, kapitalizme izin vermeyi öngören, sosyalist ve kapitalist unsurlar arasında mücadeleyi öngören, sosyalist unsurların kapitalist unsurlar aleyhine rolünün artmasını hedefleyen, sosyalist unsurların kapitalist unsurlar üzerinde zaferini hedefleyen, sınıfları ortadan kaldırmayı, sosyalist ekonominin temelini inşa etmeyi hedefleyen özel bir politikasıdır."⁽³⁴⁾ Yeteri kadar açık değil mi? Bütün sorun, sosyalizme geçiş için hangi ara yolların, yöntemlerin, vasıtaların ve araçların gerekli olduğunu anlamak ve kavrayabilmektir. Böylece bir geçiş aşaması olarak devlet kapitalizmi, somut koşul ve ihtiyaçların özgün bir biçimi olarak karşımıza çıkar. O halde, Çin'de Mao'nun izlediği devlet kapitalizmi siyasetini anlamayan, hedefleri ve içeriği üzerinde kafa yormayanların en önemlisi de bunun geçilmesi zorunlu bir eşik olduğunu reddedip lanetleyenlerin sonuça, sadece Maoizm'den değil, Leninizmden de yüz çevirdiklerini bir tarafa not etmemiz gerekiyor.

(DEVAM EDECEK)

DİPNOTLAR

1-Yeniden Atılım gazetesinin 11 Mayıs tarihli sayısı, sf:9

2-Mao Zedung, Seçme Eserler, Kaynak Yayınları, Cilt-II, sf: 326

3-Lenin, İşçi Sınıfı ve Köylülük, Sol Yayınları, 2. Baskı, sf:329

4-Sabah Tufanı-II, Berfin Yayınları, sf: 73

5-Lenin, İşçi Sınıfı ve Köylülük, sf: 309

6-Komünist Enternasyonal Programı, sf:119

7-Lenin, İşçi Sınıfı ve Köylülük, sf: 306

8-Lenin, İşçi Sınıfı ve Köylülük, sf: 325

9-Sosyalist İnsanın Zaferi Uğruna Mücadele, İnter Yayınları, sf: 33

10-Sabah Tufanı-II, sf: 74

11-Sosyalist İnsanın Zaferi Uğruna Mücadele, sf: 40

12-Partizan Dergisi, Nisan 1993, sayı 10, sf: 38

13-Lenin, İşçi Sınıfı ve Köylülük, sf: 319

14-Mao Zedung, Seçme Eserler, Cilt-V, sf: 230

15-Mao Zedung, Seçme Eserler, Cilt-V, sf: 230

16-Mao Zedung, Seçme Eserler, Cilt-V, sf: 230

17-Lenin, İşçi Sınıfı ve Köylülük, sf: 318

18-Lenin, İşçi Sınıfı ve Köylülük, sf: 317

19-Sosyalist İnsanın Zaferi Uğruna Mücadele, sf: 41

20-Sosyalist İnsanın Zaferi Uğruna Mücadele, sf: 48

21-Sosyalist İnsanın Zaferi Uğruna Mücadele, sf: 43

22-İşçi Sınıfı ve Köylülük, sf: 330

23-İşçi Sınıfı ve Köylülük, sf: 306

24-İşçi Sınıfı ve Köylülük, sf: 318

25-Partizan Dergisi, sayı 10, sf:40

26-Sosyalist İnsanın Zaferi Uğruna Mücadele, sf: 40

27-İşçi Sınıfı ve Köylülük, sf: 303

28-Seçme Eserler, Cilt-V, sf: 166

29-Seçme Eserler, Cilt-V, sf: 114

30-Seçme Eserler, Cilt-V, sf: 123

31-Seçme Eserler, Cilt-V, sf: 122

32-Seçme Eserler, Cilt V, sf: 110

33-Stalin, Bolşevik Partisi Tarihi, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, sf:325

34-Sosyalist İnsanın Zaferi Uğruna Mücadele, sf: 44

21. YÜZYIL GELENLER

Söylenecek ve Gerçek

Derleyen: Ö. Orhangazi

Cahide Sarı

UTOPYA YAYINLARI

İSYANIN ADI: FİLİSTİN İNTİFADA KAZANACAK!

Derleyenler:

Yücel Demirel- Sibel Özbudun

UTOPYA YAYINLARI

Bir Kez Daha Sanat Üzerine Sesli Düşünceler

Mehmet YEŞİLTEPE

"Hayır, sanatçı muhalif olmak zorunda değildir, o kendi gönlünün istediğini yapar. Kendi duygularını, düşüncelerini ister sloganlar bir şekilde, ister daha estetik bir şekilde anlatmaya çalışır. Ama hep kendisi için yapar bunları, kendi mutluluğu için. Başkaları için değil Çünkü sanatçı egoist insandır."

Yukarıdaki ifadeler Melike Demirağ'a ait. Bugün artık bu türden yaklaşımlara daha sık rastlar olduk. Sanatçının özgürlüğü, tarafsızlık, sınıflar üstü olmak, vb. başlıklar altında sanatçının kimliğine ve işlevine dair ortaya konan yaklaşımlarda; sisteme dönük olmak, bencilik ve bireycilik, toplumsal olana sırt çevirmek, değer erozyonu, vb. nitelikler bir kesimin adeta ortak özelliği haline gelmiştir. Bugün ülkemiz solunun yaşamakta olduğu tıkanmadan bağımsız düşünilemeyecek olan bu duruşa verilecek yanıtların, sanatsal olanı aşan bir işlevi olacağına inanıyorum. Bu nedenle sanat üzerine bir kez daha sesli düşündüm.

SANATÇININ ÖZGÜRLÜĞÜ, TARAF OLMAK VE SANATTA ÖZ-BİÇİM İLİŞKİSİ

Sanatçının özgürlüğü, uzun döneme yayılan bir tartışma konusudur. Genel anlamıyla özgürlük olgusunun kendisi üzerine yürütülen tartışmalarda söz konusu edilen argümanlara, bu tartışma içinde de rastlanmaktadır. Ücretli kölelikte rastlanan ve insanlara karıştırılmadığı, çalışıp çalışmamakta özgür oldukları biçimindeki yanıltıcı durum benzer bir biçimde, sanat alanında da kendini göstermektedir.

Her şeyi bir meta haline getiren, sonra da tüketerek çöpe gönderen kapitalizm; sanatçıyı da 'özgürlüğüne dokunmadan' (!) satın alma ve istediği gibi yönlendirme yöntemlerini geliştirmiştir. Sanat-reklam ilişkisinin doruğa ulaştığı bir dönemde, yaratacağı tabloyla istenen işlevi yerine getirecek olan sanatçı, fırsatını tual üzerinde

nasıl gezdireceğine dair bir müdahaleye uğramamayı özgürlüğünün belirtisi olarak sayabiliyor. Hatta holdinglerin reklam departmanında çalışan kimi sanatçı eskilerin bile özgürlüklerini benzer argümanlarla ifade ettikleri görülür. Bu ölçünün yaygın olarak kabul gördüğü yerlerde en çok rağbet gören konulardan biri de Sovyetler Birliği'nde sanatçıların nasıl müdahaleye uğradığı ve "özgürlüklerinin ellerinden alındığı" meselesidir. Bu konuda yapılan eleştiriler, tüm bir yaşamın yeniden örülmesi ile ilintili yapılandan farklı değildir. Hatta biz, örneğin Stalin'e yapılan eleştirilerin gerçekte Lenin'i de vurduğu ve bir bütün halinde Bolşevik Parti'yi hedef aldığı iddiasında bulunurken; gelinen aşamada artık bunun açıktan telaffuz edildiğini gördük. Prometheus dergisinde Lenin'in "Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı" yazısına da atıfta bulunarak şöyle deniyor:

"Ama görüldüğü gibi, Troçki sanatçılarınla ilgili olarak bir takım sorular sormuştur. Bu sorular, hem Troçki'nin hem de Lenin'in sanatçıların iktidarla ilişkilerini formüle ediş biçimlerini yansıtmaktadır. Sorular bu şekilde sorulduğunda, cevaplar Stalin'in verdiği tarzda olmak zorundadır. Dolayısıyla gerek Lenin'in sanatçının iktidar mekanizmasından bağımsızlığına yönelik eleştirileri, gerekse Troçki'nin sanatçılara yönelttiği eleştiriler aynı zamanda tasfiyelerin kuramsal temelini oluşturmıştır. Yani Stalin tek başına bir despot falan değildir; sadece Lenin, Troçki ve diğerlerinin mantıksal uzantısıdır. Ya da şöyle söylenebilir, devrinin önderlerine giyotini kurmak ve sanatçıyı giyotinin altına yatırmak görevi düşmüştür; Stalin ve Jdanov'a ise zaten kurulmuş olan giyotinin ipini kesmek."

Her şeye rağmen bu, olumlu bir gelişmedir. Sapla samanın karıştığı ve burjuva liberal ölçülerde bir özgürlüğün, gerçek özgürleşme yerine ikame edilmek istendiği bir durumda -ve benzer bir adresten- yapılmış bir itiraf olması anlamında önemlidir.

Sanatçının özgürlüğüne kıstas olarak alınmak istenen bir diğer ölçü de "hiçbir sınıfa ait olmamak"tır. Gerçekte ise bireyin kendisi zaten var olan sınıfsal şekillenmenin ve toplumsal ilişkiler toplamının dışında değildir.

İnsanal bağ, ruhsal zenginleşme, toplumsal gerçekliğin yansıtılması, vb. olguları bir bileşen olarak barındıran sanatın; sınıftan, siyasetten, iktidar olgusundan bıçakla kesilir gibi ayrılması ne kadar mümkündür? Hele ki toplumun bir bütün halinde, dönüşüm sürecine girdiği ve bunun iktidar olgusu ile doğrudan ilintili olduğu kurucu süreçlerde, gelişmenin gerçek özgürleşmeye doğru yaşandığı düşünülürse; bu çerçevede yapılacak "sanatçının özgürlüğü" tartışmasına çok farklı kıstaslarla yaklaşmak gerekiyor.

Bir sanatçının, devrim hedeflerinin adım adım gerçekleştiği kurucu süreçlerde; sanatın sorunlarına da devrimin çıkarları açısından yaklaşması kadar doğal ne olabilir ki? Bu meseleye, proleter devrimlerin aynı zamanda sosyal, siyasal ve kültürel bir devrim olduğu gerçeğinden yaklaşılabilsen ve bu sürecin irade yoğunluklu olarak gerçekleşmek zorunda olduğunun ayırına vanlabilsen; kimin neye göre hangi serbestliği taşıyacağı ve nasıl bir özgürlüğün öngörülmesi gerektiği daha anlaşılır hale gelecektir.

Herkesin yana-yakıla tartıştığı inşa süreçleri açısından da sanat, önemli işlevler yüklenir. Bütün bir yaşamın -ve de insanın- yeniden yaratılmak istendiği o çok özel süreçte siyasal ve ekonomik şekillenme kadar moral değerler ve kültürel tutkal da çok önemli bir role sahip olacaktır. Çünkü başarısızlıkların aşılması yönünde de yeni bir ahlakın geliştirilmesi, manevi değerlerin örgütlenmesi önemli bir yer tutacaktır. Bu alanlar için sanatın rolü ise tartışmasıdır. Sanatın toplumsal yaşamla ilintisi, onu politik olanla da ilintili kılar. Bu bağın ısmarlama yöntemlerle geliştirilmesi gerekmiyor. Çünkü bu bağ, hayatın diyalektiği tarafından zaten sağlanmıştır.

Sanatta taraf olmak; tahakküm altına girmek veya özgürlüğün yitirilmesi anlamına gelmez. Taraf olmak, yaratıcı etkinliğin önünde bir engel değildir. Hatta daha ileri giderek diyebiliriz ki; devrimciler, sanatın en büyüğüne soyunmuş sanatçılardır. Var olanı değiştirirken, yaratıcı üretkenliğini katmak ve ortaya yeni bir ürün çıkarmak, bir sanatçılık özelliği ise; bilinir ki bu, yeni bir toplumun hedeflenmesi/ inşası sürecinde daha çok mümkündür. Aynı şekilde, olgulara güzellik katma/estetize etme etkinliğinin devami olarak bütün bir yaşamın güzelleştirilmesi amacı, başlı başına bir güzellik taşıdır.

İnsani erdemlere sahip her insanda potansiyel olarak devrimci bir yan olması gibi; sanat yapma potansiyeli de vardır. İş bölümünün köstekleyici engellerini geride

biraktığında insan, tüm yaratıcı nitelikleri ile sahnede yerini alacaktır; ki o aşamada giderek, "sanatçı" biçiminde ayrı bir niteleme kullanmaya ihtiyaç da kalmayacaktır.

Gerçeğin kendisinde devrimci bir yan olması, gerçeği yansıtan sanat eserine, taraf olma özelliği kazandırır. Ancak gerçek, hareket halinde bir olgudur. Ve gerçekçi sanatçıya, bunu takip etme ve yeniden üretme görevi düşer.

Bertolt Brecht'in, sıkça aktarılan bir anlatısı vardır; biçim ve içerik konusundaki yaklaşımını özlü bir biçimde tanımlar: "*Bay K. vaktiyle bir bahçıvanın yanında çalışmaktadı. Bahçıvan kendinden takı içindeki bir defne ağacını budayarak küre biçimini vermesini ister. Bay K. ne kadar uğraşırsa uğraşsın bir türlü düzgün bir küre ortaya çıkaramaz. En sonunda bir küre oluşmamaı başardığında defne artık ufakık kalmıştır. Bahçıvan bunu görünce hayal kırıklığına uğrar: 'Peki, küre burada, ama defne nerede?' diye sorar.*"

Biçim ile içerik arasındaki ilişkinin doğru kurulması ve özün, güzel bir biçimde aktarılması önemlidir. Ancak, değerlerde erozyonun, çürüme ve alçalmamanın diz boyu olduğu koşullarda, içeriği ıskalamanın ve dile/biçime aşırı vurgu yapmanın "sakatlanma" sebebi olacağı bilinmelidir.

ÖZGÜRLÜK

Önce ruhları sağrılaştırdılar
sonra mezar sessizliği
olağan bir hale geldi.

Uçmak
özgürlüğü çağnştırdı diye
tüm kelebekleri
kanatlarından vurdular.

Sonra
satılmış beyinlere
kanatsız laboratuvar kuşu
ısmarladılar.

Ama
ne kirpiklerimizden turnaları
ne göğsümüzden kanat çırpma larını
eksik edebildiler.

Biz
geleceğin habercisiyiz.
Her iç çekişte içimize dolan
derin bir soluktur özgürlük
teni tenimize yakışır.

BİR SANAT YAPITI DEĞERLENDİRİLİRKEN TEMEL ÖLÇÜT NE OLMALIDIR?

Bir sanat eserini değerlendirirken hangi ölçütlerle hareket edilmesi gerektiği, başlı başına bir tartışma konusudur. Genel bir çerçeve çizmek ve yapıtları bu çerçeveye uygunluğu oranında test etmek gerekirse, öncelikle sanatın "tarafsız" olamayacağı noktasından hareket edilmelidir. Böyle bir ön kabulden sonra genel çerçeveyi "proletarya davasının ilerlemesine ve zaferine yarayan her şey iyi, zarar veren her şey kötüdür." (Anatoli Lunaçarski, Sosyalizm ve Edebiyat, s: 52) biçiminde tanımlayabiliriz. Bu çerçeve ilk etapta çok sınırlı bir alanı tanımlıyor görünebilir. Ancak gerçekte "proletarya davası"nın kendisi koca bir dünyayı, yaşamın ve insanın kendisini kapsayarak ilerler. Bu nedenle, yukarıdaki tanımlama doğru anlaşıldığında, hiç de dar bir çerçevenin kastedilmediği görülecektir. "Ben eserlerimde doğadan, güzellikten söz etmek istiyorum; bu, neden 'iyi' tanımlamasını hak etmesin ki?" biçiminde itirazlar gelebilir. Ancak böyle bir itiraz, doğayı ve güzelliği proletaryanın davasından ayrı bir şeymiş gibi gördüğü için, anlamlı olmayacaktır. Zaten bir sanat eserini hem biçim hem de içerik açısından bütünlüklü bir değerlendirmeye tabi kılmak kolay değildir. Doğru bir sonuca varabilmek için bu konuda birikim kadar, yetenek ve duyarlılığa da ihtiyaç vardır. İçeriğine ve büyüklüğüne bağlı olarak eser, pek çok yanıla ele alınmayı gerektirebilir.

Geleceği işaret eden ve genel boyutlar içeren eserler kadar, güncel eserler de olabilecektir. Toplumsal yaşamı direkt veya dolaylı biçimde etkileyen bu türden yapıtların her iki biçimi de önemli ve gereklidir. Sadece önümüze çıkan pratik görevler değil, soyutlama konusu olan meseleler de "proletaryanın davasına" konu olacaktır.

Tabii mesele sanat olduğu için, konunun hangi sıklıkta, nasıl işlendiği ve ne denli yenilik/yaratıcılık taşıdığı da önemlidir. Sanatçının, güncel olmayan özel bir konuya getireceği yaklaşım, üzerinde yeterince düşünülmemiş ve mutabık kalınmamış sorunları da içerebilir. Bu, "ölçüt" sorununu gündeme getirecek ise de, yeni bir toprağı işleme gayretiyle ve sezgilerle önünlü açarak, ulaşılması güç noktalara uzanmış olmak anlamında yararlıdır.

Bir yapının biçim açısından değerlendirilmesi esnasında başvurulması gereken kriterler de doğru tanımlanmalıdır. Bir sanat dalından diğerine, biçimin içeriğe

oranla önemi değişse de, genel olarak biçimin içeriğe uygun ve anlatımı güçlü kalıcı olması gerektiği söylenebilir. Eserin akıcı olmaması, soğuk ve anlaşılabilirliği zayıf olması içeriğin gerekli etkiyi yapmasını güçleştirir. Önemli olan bir mesaj, aynı önem derecesinde ve kalitesinde izleyiciye/okura akmayabilir. "Demek ki içerik -iyice eritilmiş bir maden gibi- yapıtta imgelerle akıp gidecek yerde, soğumuş kocaman külçeler halinde yüzmektedir." (a.g.e, s:55) Bunu önlemek için anlatımda akışkanlık şarttır.

Sanatta eserlerin birbirini tekrar etmesi, kalitede bir düşme sebebidir. Yenilik, diğer bir ifadeyle yaratıcılık, bir ürünü sanatsal kılan önemli bir niteliktir. Bu nedenle "sanatçı, kendisinden önce anlatılmamış bir şeyi anlatmalıdır. Yineleme (tekrarlama) -ne denli ince, arınmış olursa olsun- sanat değil, zanaattır. (Kimi ressamlar bunu anlamakta güçlük çekiyorlar.) Bundan dolayı, her yeni içerik yeni bir biçim gerektirir." (a.g.e, s:55)

İçerikten kopuk, biçime yönelik zorlama süslemelerle eseri "cılalamak" veya içeriğin eksikliğini bu türden yöntemlerle örümce çalışmak, ortaya kalitesizlikle malul bir görüntünün çıkmasına sebep olur.

"Burjuva çürüyüşünün tipik sözcükleri olan biçimcilerin (formalistlerin) serseme çevirdiği kimi yazarlar, önemli ve içtenlikli bir içeriği türlü 'hileler'le parlatmaya, süslemeye, yüceltmeye çabalarlar. Giderek, kendi yapıtlarını sonuçta kendi elleriyle mahvetmiş olurlar." (a.g.e s:56)

Biçimin önemli sorunlarından biri de anlaşılabilirlik. Tolstoy bu konuda "... Eğer sanat önemli bir şeyse, bütün insanlar için gerekli bir ruhsal iyilikse, herkesçe anlaşılır olmak zorundadır." der. Anlatım yolunu yokuşa çevirmek, zorlu, çapraşık ve ağıdalı bir yöntem kullanmak, eserin kalitesini aşağı çekebileceği gibi, ancak çok dar bir kesimce anlaşılabilir riskini doğurur. Gerçi her eseri, zayıf bir kültürün oluşturduğu düşük seviyeli algılama açılarına göre ayarlamak olanaklı olmadığı gibi, doğru da değildir.

Sanatta olduğu gibi politik yaşamda da kitlelere henüz ulaşmamış olan kimi gerçeklikler, sadece belirli bir kesimin algılayabileceği frekanslarda kalabilir. Kendi içerisinde bunun da önemli bir rolü vardır. Örneğin kurucu süreçlerde, yeni bir yaşamın tayininde ortaya çıkan pek çok sorun, kitleleri aşan bir çabayı ve üretimi gerektirecektir. İşte bu üretim, kitleleri aşıyor da olsa, sanatsal çabanın geliştirici katkılarından mahrum edilmemelidir.

BİZ UMUDUN RESSAMİYİZ

Biz umudun ressamıyız.
Altını defalarca çizeriz
ufuk çizgisinin.
Bizim resimlerimizde
mevsim yeşil
yapraklar ise bahardır.
Bir ana gibi
yüklüdür dallar;
halkın kollarına
bırakır ürününü.
Dekor olsun diye değil
gerçek olsun diye
resimlerimize Rumeli Kavağı
resimlerimize Emirgan Koruluğu
resimlerimize Yıldız Parkı
konar.
Burjuvazisiz bir İstanbul kadar
güzeldir resimlerimiz.
Bir yarıdır
bir gönüldür
hıçkırığı henüz kesilmiş
bir çocuğun
gözlerini silmektir resimlerimiz.
Fırçalarımızdan
halkın özlemleri damlar.
Tuallerimize
özgürlük diyarının
tüm ayrıntıları konar.

SANAT VE EDEBİYAT, ANLAŞILMAYI GÜÇLEŞTİRİCİ DEĞİL KUVVETLENDİRİCİ OLMALIDIR

Devrimciler, neyi nasıl anlatmak gerektiği konusunun üzerinde özenle dururlar. **Anlaşılabilirlik**, en çok dikkat edilmesi gereken hususlardan biridir. Bunun yanında, **etkileycilik** de önemlidir. Bu nedenle edebiyatın bu konuda sunduğu olanakları yadsımayan; ama, anlaşılabilirliği de yok etmeyen bir ölçü yakalanabilmelidir. Tabii bu da başlı başına bir ustalık gerektirir.

Edebi örtüler kullanarak, alegorik yöntemlerle anlatmak; kendini doğru ve açık ifade etme ihtiyacı duyan devrimciler için pek tercih edilecek bir durum değildir. Ancak, anlatımın etkili kılınması amacıyla veya çeşitli kaygılarla, dolaylı anlatımın tercih edildiği durumlarda böyle bir yöntemle başvurulabilir ki o olasılıkta da meseleyi "kuşdili"ne çeviren abartılardan sakınılmalıdır.

Bugüne dek, edebiyat ve sanat olgusuna yüklenen devrimci amaçlı işlevler, çeşitli tartışmalara ve farklı yaklaşımlara konu olmuştur. Kişi, kendi etrafında oluşturduğu kişisel halenin içinde yapacağı "mutluluk dansı" ile yetinebilir. Bir üretici, izleyenleri değil, sadece kendi doyumunu gözeterik ürünler sunabilir. Ne var ki, kişileri bu türden eğilimlere iten, kendi aynasında kendini seyretmeye yönelten nedenler; devrimci gerekliliklerle çok ciddi bir açı oluşturur. Bu nedenle, rahatlıkla diyebiliriz ki, bir devrimcinin kendini kişisel halenin mutluluk çapı ile sınırlama lüksü yoktur.

Tarihte kimi evreler olmuştur ki, dolaylı anlatım, bir zorunluluk halini almış. Örneğin Rus edebiyatında rastlanılan yoğun öğreticilik, o süreçte insanlara başka bir imkânın bırakılmaması olması ile açıklanır. Rusya'da "yaşam öğretmeni" ile "katıksız sanatçı"nın birbirine karışıp kaynaştığından söz edilir. Rusya'da bu durumun ortaya çıkmasında, kitlelerin yazarlardan bu yöndeki talepleri/beklentileri etkili olmuştur.

"Biz yazarlar, bülbül gibi şarkı söylemek istiyoruz. gördüğümüzü sevinçle göstermek istiyoruz. fakat başka şey bekleniyor bizden: Öğret, öğret! Nedir iyi ve kötü olan söyle, kendini şu ya da bu yüksek ülkenin hizmetine ver. Oysa, bizim hiç gönlümüz çekmiyor bunu. Biz orman kuşlarıyız yalnızca; dayanılmaz, ağır bir yükü zorla üstümüze yıkmazsınız zalimlik. Özgürce bağlandığımız bir yerde yaşamayı yeğ tutarız: Orada yalnızca tatlı seslerin ve yakarışların hizmetinde olacağız." (Sosyalizm ve Edebiyat, s:91)

Yukarıdaki sözler, Puşkin'in sarayın baskısı altında yazdığı Şair ve Kalabalık başlıklı şiirden aktarılmıştır. Bu durum; kendinde sanat, salt sanat, sanat için sanat, vb. biçimde ifade edilir ve gerçekte insanın hiçbir ihtiyacını karşılamayan bir sanattır. Bu türden bir sanatın ne denli anlamlı olacağı, uğraşmaya değeceği ve işe yarayacağı da tartışmalıdır.

"Sanat için sanat" anlayışı, sanatın insanda seslendiği yanı, insanın diğer yanlarından ayırır ve yaşamdan soyutlanmış bir olguymuş gibi ele alır. En azından, durumun objektif olarak böyle olduğunu söyleyebiliriz.

Yaşamdan kopuk, içeriği olmayan bir estetiğin ihtiyaç haline gelmesi; içeri olmayan bir yaşama bir boşluğa işaret eder. Kimilerinin yaşamı, içi boş ve karanlık bir kuyu gibidir. Bu boşluk, "zaman öldürme" ihtiyacını doğurur. Bu ihtiyaç, örneğin kağıt oynayarak giderilebildiği gibi, estetiğe ilgiyi de beraberinde getirebilir. Çünkü sanat, zamanın sakin-rahlat ve hatta büyüdü

biçimde geçirilmesini sağlar. Zamanını bu şekilde öldürmek isteyen başı boş insanlarda estetiğe düşkünlük, kendiliğinden de olsa gelişebilir. Lunaçarski bu durumu, örümceğin boş bırakılmış bir konutu ağıyla kaplamasına benzetir. Lunaçarski'nin yaptığı bir diğer benzetme de burjuvalar içindir: Dinlenirken rahat içinde olmak, kafasını hiçbir şeyin meşgul etmediği bir boşlukta yüzmek isteyen bir burjuvanın "sanat için sanat" merakı bu bağlamda anlaşılabilir. Eve döndüğünde üstünü çıkarıp ropdöşambrını giyerek dinlenmeye geçmesi yahut tiyatroya gitmesi aynı şeydir. Bu nedenle bir burjuva için tiyatro da bir başka ropdöşambri giymektir.

Toplumun, kapitalistçe her türlü engeli aşarak, sosyalizme geçmesi halinde katıksız sanatın gündeme gelebileceği düşüncesi de doğru değildir. Sanıldığından aksine, o sürecin insanı, gerçekte bir derinlik eksikliğinden doğan böyle bir sanata daha mesafeli olacaktır. Geniş bir ufuk eşliğinde yeni bir toplum kurma uğraşının ve doğayla savaşının yüklediği sorumluluk ve görevler, katıksız sanat ihtiyacını daha da azaltacaktır. Gerek zihinsel gerekse duygusal açıdan bir gelişmişliğe işaret eden süreçte; boşluk doldurma, zaman öldürme ihtiyacında da bir düşme olacaktır. "Neşeli, bir içi boş operet" izlemek de bir ihtiyaç olarak tanımlanabilir. Ancak, bilinmelidir ki, **insanlığın gelişimi, ihtiyaçtaki kalitenin de çıkışı yükseltecektir.** İnsanın sonsuz ufuklara engelsizce yönelme koşulunu yakalaması, sanatın da yüceltecektir. Böyle bir sanatın, boşluk doldurmakla ilişkilendirilmesi; ancak, söz konusu gelişmeyi bugünden tasavvur edemeyenlerin işi olabilir.

Bugün sanatın kendisinin de tutsak olduğu söylenebilir. Bu tutsaklıktan kurtulmanın yolu, "katıksız sanat"ta değil, üretimin önündeki engellerin kaldırılmasında aranmalıdır.

SANAT BİR ÇEŞİT BAŞKALDIRIDIR

"Sanatçı, kışkırtılmanın içinde koskoca bir dünyanın yerleşmiş olduğunu unutmamak zorundadır. Güzellikler, çirkinlikler, yaşantılar, öfkeler, sevinçler yalanlar, sesler, dağlar, nehirler ve gökleriyle koskoca bir evren. Tüm bunları karmakarışık sindirmiş benliğine kışkırtılma. Tüm heyecanı bunları bir düzene koymak ve bunlardan yararlanabilmek. Eşyalarla kendisi ve düşünceleri arasında ilişki kurmak, karşılıklı etkileri arayıp bulmak." (Themis Komaros, *Furuna Çocukları*, s:132)

Sanatçı, yazdığı romanla, hikayecyle, şiir veya oyun

metniyle bu "düzene koyma" işinde rol almaya, etkili olmaya çalışır. Bir devrimci için bu rol, çok daha net ve kapsamlıdır. O, seçicidir; hiçbir şeyi oluruna bırakmaz. Eldeki imkanlar, ya sağlıksız bir etki altında işlevsiz kılınacak, ya da **her taş, en ağır olduğu yerde işlevlendirilecektir.** Burada devrimcilerin rolü önemlidir. Ters yöndeki akışlar önlenenecekse, bu bir yöntem dahilinde yapılmalı ve yaşamın bütününe kapsamlıdır.

Bir devrimci, sanat yaparken de yaşamı bir sanatçı duyarlılığı ve üretkenliği ile örerken de, devrimci bir bakışla donanmış olmanın avantajları ile hareket eder. Devrimci seçicilik, bir daralma değil, bir kalite kazanma sebebidir.

Sanatın, somutu soyutlayarak bir estetik beğeni oluşturma işlevi; onu, ne sınıflar üstü ne de sınıflar dışı kılar. Seçilen konularda, birinin diğerine oranla daha az yoğunlukta bir siyasal içerik taşıması, sanatsal etkinlikleri sınıfsal çelişkilerin dışına düşürmez. Kaldı ki, sanat yapabilme imkanlarının dahi, zor yoluyla ortadan kaldırılmak istendiği ve çileleşmiş yürek ve beyinlerin "dikensiz" ürünleri dışında hemen her üretimin çelmelenmeye çalışıldığı bir ortamda sanat, bir çeşit başkaldırıdır.

İçinde bulunulan tarihsel kesitte, gerçeklere tamkik etmenin bir sanatçı için kaçınılmaz görev olması Picasso'da rahatlıkla izlemek mümkündür. Sovyet Devrimini destekleyen ressamın kübist sanatı İsviçre'de o dönemde hızla "komünist sanat"la özdeş kılındı ve pek çok hakareti beraberinde getirdi. Örneğin burjuva sanat eleştirmeni Julius Meier Graefe, "umarhaneye gideceğinize kübizmi kurun" diyordu. Adı, şizofrene kadar çıkarıldı. Eleştiri türleri bile, sanatın egemenleri gerektiğinde nasırlı rahatsız ettiğine dair önemli veriler sunuyordu. Örneğin Max Bill, 2. Dünya savaşı döneminde Picasso'nun faşizmi yeren resimleri için şunları söylüyordu:

"Picasso güzelin değil, 'çirkin' in resmini yapıyor, bu çirkin, bir gerçeklik de olsa genel olarak onun sanatı çirkin bir gerçek olarak kalıyor."

Tarih, kimilerini güzellikler müzesine, kimilerini de hakkettikleri gibi çöp sepetine göndererek gerekli yanıtı veriyor.

Bir gönül kınğı gibi
tamir edilemez cinsten
yıkıntılara bile
mimar olabilmektir devrimcilik...

Aşk İlk Görüşte Vurulmaktır!

Cihan ŞAN

*Kim derse sana Aşkta mutluluk var inanma
Fuzuli derse bile şair sözü yalandır.
Mecnun (Fuzuli)*

Önce, aşkın öldüren zehiri akar damarlarımızdan. Sizi sarıp sarmalamıştır artık. Gecenin kıyısına doğru uzanır, sessizliğin kollarına doğru ilerlersiniz. Karmızı acıtan bir duygu içerisinde yıldızların uzak ve soğuk ışıltısı çarpır yüzünüze. Başınızı kaldırıp o sonsuzluğa doğru baktığınızda aynı yıldız, aynı anda dünyanın herhangi bir yerinden zamanın herhangi bir diliminde sizi tutkularıyla esir alan o kişinin baktığını düşünüldüğünde aşk kapınızı çalıyor demektir. Ve artık ondan kurtuluşunuz yoktur bütün insanlığın yaşadığı, kiminin özgürleştiği, kiminin köleleştiği o duygu anaforu yüreğinizin kapılarına dayanmış ve yaşamınız gereken tutkuları size zorunlu kalmıştır. Ne kadar kaçarsanız kaçın o artık sizin bir parçanız olmuştur. Ölümle yaşam arasında oluşturulan o incecek köprüden geçer, dönüşü olmayan yollara düşersiniz. Kerem gibi diyar diyar gezip yollara düşerseniz, Ferhad gibi dağları delseniz, Mecnun gibi yanıp tutuşsanız da, yine başladığınız noktaya döner ve bütün yolların sonunda da bu gerçeklikle karşılaşsınız. Yani sizi var eden kendi öz gerçekliğiniz.

Bu gerçeklikte tabiat ruhani bir sessizlik içerisinde. İnsanın yaratıcı düşüncesi hızlanır, şiir dünyası zenginleşir, gönülde sevgiler daha bir ateşli, dertler daha bir acı olmaya başlar. Kötü ruhlarda ise günahkar düşünceler de daha çabuk gelişmeye başlar. Tükenmez gibi görünen acılara katlanmak, geceden, ölümden daha koyu sevgileri paylaşmak istersiniz. Kendi bedeninizin dışında hiçbir kalkanın ardına sığınmadan başkaldırırsınız o karşı konulmaz gibi duran güce karşı, düşününüzü düş kırıklıklarından arındırana dek başkaldırırsınız. Kendi içinizde ki siz olmayan bir başka bene karşıdır verdiğiniz bütün savaş. Asi, sorumsuz, tutkulu, bencil, isyankar, silik, özverili, fedekar ve size ait

olan bütün yönleriniz açığa çıkmaya başlar. Kendi içinizden yeni bir kendinizin doğmasıdır bu. Aşk insanın kendi uyanışını görmesidir, binyıllık bir uykudan uyanmasıdır.

Bu uyanış insanın toplumsal ve kültürel bir varlık olması, soyutlama ve düşünmesini gerektiren bir uyanıştır. Kendine özgü biraz dil geliştirmesiyle, kavramlarla düşünüp konuşmasıyla başlamıştır diyebiliriz. Yani insanlık, insanlaşmasını büyük oranda sevenlere ve özellikle sevgiye düşsel-estetik boyut katarak aşka evrilmesine hizmet ederken, sanatçılara, düşünürlere ve insanlığın gelişimi için kendisini feda edebilenlere, destanlaşan değerlere borçludur. Çünkü insan toplumsal bir varlık olmasıyla beraber insan duygularıyla, düşünceleriyle insandır.

Bu insanlaşma süreci büyük evrimleşmeyle beraber gelişirken yaratılan destanlar da gelişimin büyük bir parçasını oluşturmaktadır. Zaman içerisinde süzülerek günümüze kadar gelirler. Bunlardan biri de Shakespeare'nin zengin bir içerikle ortaya koyduğu ve dört yüz yıldan bu yana parlaklığından hiç birşey yitirmemiş olan romantik tragedyası Romeo ve Juliet'tir. Aslında doğu da ve batı da ya da birçok ülkelerin halk öyküleri arasında yer alan, bilinen bir aşk teması ele alınır. Shakespeare bu eserinde birbirine düşman iki ailenin gençlerinin birbirini sevmesini ve tutkuyla yaşadıkları bir aşkı anlatır. Bu ilk başta bize çok klasik bir konu gibi gelebilir. Ama işin teması ana ortaya çıkan konuda ya da öyküde değildir. Veya bir eserin ölmezliği o eserin ele alınan konusundan ziyade o öykünün, eserin yazarı tarafından ele alınışında varolur. Bu eserin sahne yapıtında dil, üslup, biçim kadar, o öykünün dramatik değeri de önemlidir. Shakespeare kağıt üzerinde olduğu kadar sahne üzerinde de (tiyatro) ve evrensellik boyutlarını getiren içerik kadar dramatik aksiyonu da en etkin biçimde ortaya çıkarmıştır. Bu oyunda yalnızca iki gencin umutsuz aşkları değil, her yaştaki insanın birbirine karşı olan davranışındaki insanı derinden sarsan ilişkileri de önemlidir. Bu piyes sadece Romeo ve Juliet ile değil büyüğünden küçüğüne bütün karakterlerin

sahne üzerinde iyi işlenmesiyle anlam kazanabilir. Sahnede görülebilecek bir iki çalgıcının bile bu insan ilişkileri açısından diğer karakterler kadar önemlidir.

Aşk mucize gerektiren birşey değildir. İki insan en basit anlamıyla birbirlerini severler ama bu sevgi aşamasında paylaşılan şeyler o aşkın niteliğini ve gücünü gösterir. Yaşam içerisindeki varoluşu bir özne ve yüklem oluşu ne kadar önemliyse bir yazar içinde (hele bu Shakespeare ise) eserin anlatım gücü ve tarzı o kadar önemlidir. Diyalogların sağlam oluşu, akış, olayların birbirlerine bağlantıları vs. bunların hepsi Shakespeare'nin eserinde kusursuz bir şekilde ele alınmıştır. Romeo ve Juliet tipik bir Rönesans oyunu olmasına rağmen Shakespeare o kadar ince düşünmüştür ki; aşkın gizemi ve bilinmezliği, kısacası her bakımdan bu gizemli örtüyü örtmüştür oyunun üzerine. Aşıkların mehtaplı gecelere olan düşkünlüğü gözardı edilmemiştir. Böylesine bir ortam her zaman için nesnelerin algılanışını daha bir bulanık hale getirdiğinden, kişi duygusal fırtınasının da verdiği sarhoşlukla adeta kendinden geçer. Shakespeare, Romeo ve Juliet'de buna ayrı bir özen göstermiştir. Yapıtta iki karşıt mekan vardır. Biri Romeo ve Juliet'in birlikte oldukları sahnelerdeki yarı karanlık (ay ışığı, yıldızlı gece, meşalelerle aydınlatılmış olan rahipin loş hücresi, Capuletlerin meşale ile aydınlanan mezarı gibi) diğeri ise, aşıkların birlikte olmadıkları sahnelerde ki gün ışığı. Yine aynı şekilde her ikisinin de bulunmadığı sahnelerde ışıklı yerlerde geçmektedir. Örnek verecek olursak; Romeo Juliet'i gördüğünde Capuletlerin sarayında bir balo verilmektedir. Salon meşalelerle aydınlatılmıştır. Meşalelerin titrek ışıkları duvarlara vurmuştur (yarı ışık) Romeo ve Juliet'in ikinci karşılaşmaları ay ışığı altında olur (yarı ışık) Romeo aynı gece Capuletlerin bahçesine gizlice girer, Juliet ise balkondadır. Bundan sonraki karşılaşmaları onları nikahlayan rahibin loş hücresidir (yine yarı ışık) Evlendikleri günün gecesi, Romeo Juliet'in odasına bir ipe çıkar. Odada mum ışığı vardır, penceleden ay ışığı vurur. (yine yarı ışık). Bundan sonra olaylar hızla gelişir ve Romeo ve Juliet birbirlerinden habersizce Capuletlerin aile mezarlığında bir meşalenin ölgün ışığında sonsuza dek buluşurlar. Yani Shakespeare'nin burada bize bundan dört yüz yıl önce anlatmaya çalıştığı bu olayda aydınlık ortamda kimsenin kimseye aşık olamayacağından ziyade ya da olsalarda işin gizemli yönünün kaybolup gideceğini göstermektedir (Bundan dolayıdır ki aşk mehtaplı gecelerde kurbanlarını birbirlerine daha çok yaklaştırmış)

Shakespeare içinde yaşadığı çağın atmosferini yansıtan büyük bir yazardır. O uyum, denge, simetri ya da bir Rönesans bulgusu olan perspektif üzerinde çalışmamıştır. Ama bunların tümü de bu tragedyada vardır. Rönesans döneminin en romantik patlamasıdır bu. Nasıl mı karakterlerinin çevresindeki dünyanın dokusunu hem psikolojik, hem de tiyatral açıdan derin bir perspektif ile inandırıcı bir biçimde varedebilmiştir. Olay dizisindeki karşıt hareketler simetrik. Dramatik illizyon ise oldukça naif bir biçimde perspektifi yani piyesin genel mantığını zorlamaktadır. Dolayısıyla orta mekan yani genel akış çok belirgin ve sağlamdır. Oyunun mekaniği çok belirgindir. Romeo, Paris ve Mercutio ile orantılanmıştır. Juliet ise Rosaline, Dadi ve Leydi Capulet ile; Tybalt, Benvaltio ile ölçüye alınmıştır. İlişkilerde bu geometrik orantıya içerisindedir. Kahramanların diyalogları trajik bir zaman dilimi içerisinde kırk iki saate sıkıştırılmıştır ama çok zengin bir diyalog ve karşıt dengeler içermektedir. Aşk- nefret, romantik aşk-saldirgan duygular, atılganlık-durgunluk, kızgınlık- mutluluk- şehvet, uyku, gece ve başlı başına, kendi başına bir anlam taşıyan ölüm sadece kendi başına verilmiş bir aşk ölümü.

Tüm göklerin en güzel yıldızlarından ikisi
Yalvarıyorlar onun gözlerine işleri olduğu için
Biz dönünceye dek siz panlaydım diye
Gözleri gökte olsaydı, yıldızlarda onun yüzünde
Utandırırdı yıldızları yanaklarının parlaklığı
Gün ışığının kandili utandırdığı gibi tıpkı
(Romeo Julietten söz ederken)

Shakespeare'nin Romeo ve Juliet piyesini okuduğumda şunu anladım ki; insana ait olan duygular yaşam içerisinde güçlü ve karşı koyulmaz tutkulara dönüştüğünde engellenemez bir hal alır. Bu da tiyatrunun kapsayamayacağı bilgelik, sanat ve aşk duygusunun olmadığını gösterir. Yine de teatral ve dramatik öğeler her toplumda bulunur. Bu olguyu toplumların karmaşık ya da basit olmasının değiştiremeyeceğidir. Bu öğeler ilkel halkların danslarında ve törenlerinde olduğu ölçüde, bizim siyasal gösterilerimizde, geçit alaylarımızda, spor olaylarımızda, dini törenlerimizde ve çocuklarımızın oyunlarında apaçık görülmektedir. Bununla beraber etkinliklere katılanların, gösteriyi, diyalogu ve çatışmaları kullanmalarına rağmen bu öğelerin aslında teatral olduğunu düşünmezler. İşte doğuya özgü aşk destanlarında kendi içlerinde ilginç bir şekilde

trajik ve teatral öğeler besler. Bu trajedilerin başında ise sevenler tıpkı Romeo ve Juliet gibi hiçbir zaman kavuşamazlar. Leyla ile mecnun, Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı en ünlü bilinenlerdendir. Halk hikayeleridir ve sözlü gelenekten beslenirler. Kimi zaman masalı, söylence tarzında sanatın ve edebiyatın diğer dalları içerisinde ele alınmışlardır. Ama ana metin hepsinde aynıdır: bütün aşk destanlarında ilk görüşte kahramanlar aşkın çemberine düşmüşlerdir. Aşk onlar için ilk görüşte vurulmaktır. Çünkü Kerem ile Aslı ayrı uluslardan insanlardır ve bir araya gelememelerinin nedeni ağırlıklı olarak ulusal ve dinsel faktörlerdendir. Biri Ermeni diğeri ise Türkmen'dir ve bu ayrı kültürler onları kuşatmıştır. Aradaki ulusal ve dinsel düşmanlığın kurbanı olurlar.

ALDI ASLI

Kismet etsin beni sana yaradan
kaldırsın engeli yadı aradan
Ben yine ayırdım aklı karadan
Aman Kerem beni rüfa eyleme

ALDI KEREM

Bir kara sevdadır geldi başıma
Gelin helallaşın ben gider oldum
Felek zehir kattı tatlı aşıma
Gelin helallaşın ben gider oldum

Yollara düşer Kerem. Diyar diyar gezer Aslı'nın ardından ama kavuşması nasip olmaz. Ölümde beraberinde dolaşır kendisiyle ve sır olur bir gece karanlığında. Halk aşıkları bu aşk destanlarını tıpkı bu aşıklar gibi yollara düşerek diyar diyar anlatır dururlar. Masallar anlatılır, hikayeler eklenir, söylencelere karışır, mitleşir ve günümüze kadar gelir ve aşk için kavuşamayan aşklar için son sözü Yunus söyler.

Ben yürürüm yana yana aşk boyadı beni kana
Ne akılem ne divane gel gör aşk beni neyledi

Gah eserim yeller gibi gah tozarım yollar gibi
Gah atarım seller gibi gel gör beni aşk neyledi.
(Yunus Emre)

CEPLERİMDE

Ceplerimde
dağınık düşüncelerimin
kıntılarını arayan
kimin elleriydi.

Çekingen, naif
göğsümde hüznün ağırları,
hiç olmazsa ümit olsaydı,

Araba altında kalmış
dalgalanan gözleriyle
neşe

Kala kala ne kaldı,
yoksulluk kağıdında
ataç yarası
bardakta eskimiş su,
içsem mi? içmesem mi?

Beklerken eriyor avuçları
martı çığıklarına takılan
gül diken ,

Altı çizili satırlara
parkamı, botlarımı
ve sakalımı sakla

Eylül'de yanındayım.
Güzel bir sofraya hazırla.
Rakı da olsun,
öpücük de.

Güneş parmaklıklarda
şakacı ve hınzır,
belki bu yüzden
seni anışım...

M. Ertuğrul Yılmaz

Aşk, Sevgi ve Kavga

Talip ÇAKMAK

"Canım sevdiğim, yüreğim

Bu duvarlar yetmiyor bizi ayırmaya, bilesin
Bu parmaklıklar, bu demir kapılar, bu hava, inan

Bazen bir yumrukta yıkacak kadar güçlü
Bazen bir serçe gibi güçsüzsem bir nedeni vardır

Hangi zorluğu yenmemiş insanoğlu

Hele taşıyorsa içinde bu insanca sevgiyi

Güzel günler zorlu duraklardan geçer sevdiğim

Damla damla birikiyor insan

Damla damla sevgili

Birgün gideceğiz bu hayata

Duvarlar yıkılacak, açılacak bütün kapılar bilesin

Benim yüreğim sensin şimdi, seni vurur durur

Ve yine çoğalıyorsun içimde"

Yılmaz GÜNEY

Mayıs ayı, doğanın, toplumun hareketi ve bereketinin, onun kendini yeniden üretiminin ayıdır. Mayıs, mayalanmış toprağın filizlerini fişkumasıdır. Irmakların coşup denize aktığı, denizin beyaz köpüklerini kayalara savurduğu aydır Mayıs. Mayıs, baharın kırmızı gülüdür. Mayıs kavganın ve sevdanın adıdır. Mayıs kızıldır.

Mayıs ayı dünya proletaryasının ücretli kölelik sisteminin zincirlerini kırmaya başladığı aydır. Mayıs içinde yaşadığımız topraklardaki sınıfsal ve ulusal kurtuluş mücadelelerinde önemli dönemeçlerinden biridir. Sınıfımız ve emekçi halklarımız en görkemli başkaldırılarını bu ayda yapmışlar ve en yiğit evlatlarından bazılarını bu ay da yitirmişlerdir yeşil gözlü ve yiğit önderlerini ve de onun anısına Mayıs'ı ideolojik ve politik yeniden üretimlerinin ayı ilan etmişlerdir. Mayısın ilk günün işçi sınıfının Birlik-Mücadele-Zafer günüdür.

Bu yılın 1 Mayıs gösterileri geçen yıllara oranla epey coşkulu ve kitleseldi. İşçi sınıfı ve emekçi halklarımız çeşitli sloganlarla taleplerini dile getirdiler. İşçiler ve emekçiler iş, ekmek ve özgürlük taleplerini; Kürtler'de ulusal demokratik taleplerini dilelendirdiler. Ancak, burjuva basın kitlelerin coşkusu ve taleplerini yansıtmak yerine, cinsel tercihleri farklı olanlar ile, "Savaşma Seviş" sloganını atanları ön plana çıkardı. Bu sloganın ön plana çıkarılması, geçen yıl Bilim ve Ütopya dergisindeki aşk konusunda yapılan bir tartışmayı hatırlattı.

Medyanın "Savaşma Seviş" sloganını ön plana çıkarması, kitlelerin kafasında ideolojik yanılsama yaratmaya yönelik bilinçli bir çabadır. Savaşmak ve sevişmek insana özgü eylemlerin ifadesidir.

Burada sözkonusu slogan ve bu sloganın neden ön palan çıkarıldığına tartışılması yerine; aşk, sevgi ve kavga kavramlarının birbirleriyle ilintileri ele alınacak ve Bilim ve Ütopya dergisindeki sözkonusu tartışma üzerinde durulacaktır.

Aşk, sevgi ve kavga kavramları, insanın kendi yaşamının yeniden üretimi sürecinde, yani insanın insanlaşma mücadelesi sürecinde üretilmiş kavramlardır. Dolayısıyla, bu kavramlarla ilgili tartışmalar tarihsel üretim sürecinin başlangıcından beri yapılmaktadır ve büyük olasılıkla, insanın insan olarak tanımlandığı sürece -en azından aşk ve sevgi kavramları- tartışılacaktır.

Tarihsel üretim sürecinde varılan nokta, insanın kendi ürettiği bir şeyin -yani paranın- kölesi durumuna geldiği noktadır. Kendi ürettiği şeyin kölesi olan insan, insani olan tüm duygularını yitirmiş, kendisi de şeyleşmiştir. Kapitalist emperyalist sistemde insanın kendine yabancılaşması en üst boyuttadır. Mevcut sistemin egemen sınıfı burjuvazi bunu bilmekte ve yabancılaşmayı daha da arttırmak için elinden gelen her çabayı göstermektedir. Mevcut sistemde insanın biyolojik yeniden üretimi bile sanal ortamda yapılmaktadır. Çocuk sahibi olmak isteyen bir kadın, internet vasıtasıyla bir sperm bankasından kime ait olduğunu bilmediği spermi alıp, onunla suni dölleme yaparak hamile kalabilmektedir.

Burjuvazi ve onun sistemi kapitalizm insanları ve doğayı yıkıma götürmektedir. Bu yıkıma dur demenin yolu her alanda burjuvazi ve onun sistemine karşı alternatifler oluşturmaktan geçmektedir.

İnsanın insani olan her şeye yabancılaştırıldığı günümüz koşullarında, insanlığın kurtuluşu için mücadele edenlerin görevi, insani olan değerleri ve duyguları sahiplenip, onların yeniden üretimine çalışmaktır. İnsani değer ve duyguların sahiplenilip yeniden üretimi için proleter bilinç ile donanmak gerekiyor. Her soruna proleter sınıf penceresinden yaklaşmayan anlayışlar, doğal olarak proletaryanın -aynı zamanda insanlığın- karşıtı burjuvaziye hizmet etmiş olur. Burjuvazinin proletaryayı ve ezilen halkları, insani değerlerden yoksun bırakmak için birçok yöntem ve araç kullandığı bilinmektedir.

Bu araçların başında yazılı ve görsel basın gelmektedir. Burjuvazi bu araçlarda genel olarak eski solcu aydınları kullanmaktadır. Burjuva ideolojisi her zaman ve her koşulda kendini gerçek yüzü ile kitlelere yansıtmaz. O bazen, sözümona solcu aydınların sol söylemi ile kitlelere yansır. Bu sol söylemi ifade eden aydınlar kendilerini işçi sınıfından ve emekçi halktan yana gösterirler. Ve burjuva ideolojisini kitlelerin kafasına şırınga etmeye çalışırlar. Daha fazla ayrıntıya girmeden aşk, sevgi ve kavga konusunda önce üç aydının görüşlerinden aktarmalar yapalım:

"... gerçekten de hiçbirşey yapmayanlar aşık olur... Aşk, sevgi değildir; yada sevginin bir türüdür; tutkulu sevgidir; dolayısıyla sağlıklı bir duygu değildir. ... Karşı cinsten (bazen de aynı cinsten) birine duyulan tutkulaşmış sevgiyi öteki sevgi biçimleriyle karşılaştırdığımda, onun, dine, ideolojiye benzer nitelikler taşıdığını görüyorum.... Aşk ise 'tutkulu cinsel sevgi' olarak düşsel, sanal bir biçim alabilmesi yanı sıra, yapısında çok büyük olumsuz öğeler taşıyabilen bir duygu ve ilişkidir... Aşk da bir gencin yeti ve yetenekleri, örneğin alışkanlıklarını, onlarla giriştiği kolektif eylemleri ülke sorunlarına yönelik ilgilerini, düşüncelerini ve eylemlerini azaltıcı hatta yokedici etkiler yaratabilir. Gençleri devrimci duygu, düşünce ve eylemlerden alıkoyması bir başka sonucudur." (Alaeddin Şenel: Bilim ve Ütopya, Eylül 2001)

Şimdi de, Şenel'in bu görüşlerini ortaya koymaya vesile olan Ayhan Yalçınkaya'nın, aynı yayın organında çıkan cevabi yazısından bazı aktarmalar yapalım:

"... Çünkü ben, daha en başta açıklamalıyım ki aşkın 'hiç kimsesi olmayanların kimsesi, hiç bir şeyi olmayanların şeyi' olduğunu düşünüyorum... Cinsel konularda, cinsellikle aşk arasında bu kadar kesintisiz bir bağlantıyı kesinlikle anlamlandıramadığım gibi, bu 'israfçı' yaklaşımın, kıskanç tanrıtlara sahip tek tanrılı dinlerin müminleriyle, kıskançlıkta onlarla aşık atabilecek Stalinist sosyalizmin müminlerine yakıştırabiliyorum." (Agy.)

İki öğretim görevlisi ve bilim insanının görüşlerini aktardıktan sonra bir de edebiyatçının görüşlerinden aktarma yapalım: Ahmet Ümit Radikal Kitap ekinde çıkan bir makalesinde, Nazım Hikmet ile hayali bir karşılaşma ve konuşmayı anlatıyor: "Kavga aşkın yerini tutmaz" dedi kesin bir ifadeyle. "Kavga da bir tür aşk değil mi?" "Değil. Aşkın toplumsal olmaz. Aşk, bencilliğimizin en uç noktası"..... "Çoğu kez biz kavgayla aşkı özdeşleştiririz." "Ama yanlış, ikisini birleştirmek istemişiz sanırım aşık olmaktan gizliden gizliye utanç duymamızdan"

Alıntıların çokluğu okuru sıkımsı olabilir. Ancak, konunun anlaşılması açısından bu gerekliydi. İki öğretim görevlisi ve bir edebiyatçı. Üçü de solcu... Burada esas olarak Alaeddin Şenel'in görüşleri üzerinde durulacaktır. Çünkü, aşkı ideolojisi ile özdeşleştirip ikisinin de bir sapkınlık olduğundan dolayı uzak durulması gereken uğraşlar olarak gören Şenel; gençlere sadece bir aşkı, Komünizm aşkını salık vermekte. Bunu da, Mülkiye Marşı'ndan bir dörtlük ile ifade etmektedir.

İnsanın insanlaşma mücadelesinde en önemli aşama, insanın ilk bilinçli faaliyetlerinden biri olan, kendi kendini yeniden üretimidir. Bu üretimde kadın başat bir rol üstlenmiştir. İnsanın kendini yeniden üretimi salt biyolojik olarak yeniden üretimi değildir. Bu üretimde erkek ve kadın biyolojik ve fiziksel özelliklerini yeniden üretirken, özellikle kadın, toplumsal bir varlık olan insanın duygu, düşünce, davranış, kültür ve maddi yaşam tarzı gibi bir çok özelliği, türünden devamını sağlayacak olan çocuğa aktarır. Hiç bir karşılık beklemezsizin birçok şey verir. Verdiği insani şeylerin başında sevgi gelir. Anne sevgisinden yoksun büyüyen bir çocuk, en önemli insani özelliğinden yoksun olur. Anne sevgisinden yoksun, yetişkin bir insanın, başka insanları sevmesi pek olası değildir. İnsanın toplumsal bir varlık olduğunu belirtmiştik. İnsan, ancak başka insanlarla ilişki içinde insandır.

İnsan cinsel bir varlıktır. İnsanların insanlaşma mücadelesinin başlangıcında cinsellik, sevgi, aşk gibi ayrımlar olmamış olabilir. Çünkü insanların süreçlerinde en-dest ilişki vardı. Ancak, insanın insanlaşma sürecinde, insan yaşamını ve yaşamın yeniden üretimine ilişkin bir çok konuda olduğu gibi, insanın duygularında da birçok değişim evreleri olmuştur. Günümüzde insani özelliklerini koruyanların cinsellikten anladığı salt biyolojik yeniden üretim için gerekli olan bir eylem değildir. Ya da hayvanları gibi içgüdüsel bir davranış değildir. Cinsellik, insanın insan olarak zevk aldığı, haz duyduğu sanatsal bir eylemdir. Bu cinsellikle sevgi vardır, aşk vardır. Sevgiden yoksun bir cinsellik, ancak hayvani duyguların tatmini olur.

İnsanın insan ile ilişkisinde üretim, tüketim, sevgi, nefret, kin, düşmanlık, kavga ve aşk gibi bir çok biçimler vardır. Bu ilişki biçimlerinden kavga -savaş-ın, insanlık tarihinde çok önemli bir rolü olduğu ve sınıflı toplumların tarihinin ezenlerle ezilenler arasındaki sınıf savaşımının tarihi olduğunu, bir bilim insanı olan Şenel çok iyi bilmektedir. Yine Şenel çok iyi bilir ki, özellikle ilk insan toplulukları arasındaki savaşların birçoğu, karşı cins ihtiyacını karşılamak için yapılmıştır.

İnsan ancak karşı cinsi ile bütünlüklü bir insandır. Ta-rihte sadece hemcinslerden oluşan toplulukların uzun sü-re diğer cinsten yoksun yaşayabildikleri görülmemiştir. Karşı cinsle bütünleşmemiş insan yarım insandır. Genel olarak insanların özelliklerini bilmede yetersizdir. Elbet-teki burada sözcüğün dar anlamında 'karşı cinsle bütün-leşme'den söz edilmiyor. Herhangi bir kadını sevmeyen erkek genel anlamda insan sevgisinden yoksun olduğu gibi, bu herhangi bir erkeği sevmeyen kadın için de ge-çerlidir. Ama bir insanın gerçek anlamda insan sevgisine ulaşması, ancak onun karşı cinsten biri ile her anlamda bütünleşmesi halinde mümkündür. Böylesi bütünleşme-dir ki Şenel'in aktardığı Yunan mitolojisindeki "Ander-jinler Mitos"unda olduğu gibi insan da tanrılara karşı başkaldırma cesaretini doğurur. İnsanın karşı cinsi ile birlikte bir bütün insan olduğu konusunda bir başka ör-nek ise Ahmet Ümit'in Patasana romanındaki Alman ar-keolog, romanın başkahramanı Esra ile diyalogunda, eşinin kendisinin yarısı olduğunu söylemesidir. Emre Kongar: "Aşk, tamamen özgür iradeyle varılan sevginin en üst noktasıdır. Bütünleşmek denilebilir aşka" derken tam da anlatılmak istenen şeyi ifade etmektedir.

Tam da bu noktada aşkın ne olduğu konusuna girebi-liriz. Öncelikle şunu belirtmek gerekiyor; aşk, sadece karşı cinsle yönelik bir duygu biçimi değildir. Karşı cinsle yönelik bir duygu olan aşk da tek biçimde ifade edile-mez. Bir insan, başka şeylere de aşık olabilir. Örneğin ülkesi işgal altında olan bir yurtseverin yurt aşkı hiç de "sapkın bir duygu" değildir. Karşı cinsten birine aşık ol-mamış ama insan sevgisinden dolayı kendini insanlığın kurtuluşuna adanmış birisinin kavga aşkı neden olmasın! Ancak burada kötü olan şey aşkın kavga aşkı karşısına ko-nulmasıdır. Bir insan hem kavgaya hem de karşı cinsin-den birine aşık olabilir. Ama aynı anda karşı cinsten bir-den fazla kişiye aşık olunmaz. Elbette aşkın çeşitli kate-gorileri vardır. Ama bazen aşk diye ifade edilen duygular aşk değildir. Bu konuda Dr. Mustafa Güveli şunları söy-lemektedir: "Gerçek manada aşk birden fazla kişiye his-sedilmez -bu duygular tanımda çelişki yaşamıdır, hisse-dilen cinsel dürtülere aşk dersanız, aynı anda on kişiye de aşık olduğunuzu söyleyebilirsiniz". Özgür aşkı savunan-lar da herhalde bunu söylemek istiyorlardır. Yalçınka-ya'nın yazısına Şenel'in "aşk ideolojisi" diye üzetlediği, "bir kızı seversin yatamazsın aşk olur" şeklindeki bir duy-gu yoğunluğunu aşk olarak ifade etmek de duyguları ifa-de etmede yanlışla düşmedir. Elbette bu tür duyguları aşk zannedip derbeder olan bir genç vardır. Burada bir paran-tez açıp bazı noktalara değinmek lazım. Bu durumda olan

gençler elbette olumsuz pozisyonadırlar. Ancak bu olumsuz duygu biçimi bile, tüm insani değerlerini yitir-miş, sevgiden yoksun, hamburger kültürü çerçevesinde bir cinsel ilişki yaşayan gençlerden çok daha olumlu po-zisyonadırlar. Söz konusu duygu biçimini taşıyan genç-ler devrimci-sosyalist bilinç ile karşılaştıklarında diğer-lerine oranla çok daha çabuk mücadeleye katılırlar.

Aşkın bir başka biçimi de Şenel'in "Bütün sevgileri içimizden atıp varlığını yalnızca sevginize vermişse-niz, bu sevgi değildir, aşktır, tutkudur ve tutku sağlıklı bir duygu değildir." ifade ettiği biçimdir. Aslında bu tür duygular sevgi olmadığı gibi, aşk sanılan duyguların ta-nımlanmasında çelişki yaşamaya durumudur. Buna paralel olarak yine Şenel'in ifade ettiği "gençleri, devrimci duy-gu, düşünce ve eylemlerden alıkoyması aşkın bir sonu-cu" biçimindeki bir aşk da aşk değildir. Bu durumda olan gençler ya da yetişkinler, aşkın sonucu bu duruma düşmüyorlar. Bu tür kişiler, kavga aşkı ile karşı cinsle yö-nelik aşkı kavramamış insanlardır. Bu insanların bir ço-ğu devrimci mücadele içerisinde iken, kadın erkek iliş-kileri, sevgi, aşk ve cinsellik gibi konulara devrimci an-layış çerçevesinde bakmamışlardır. Onlar içinden gel-dikleri toplumsal kesimlerin en geri bakış açısı ile yak-laşmışlardır bu sorunlara. Türkiye Devrimci Hareketi saflarında bu yaklaşımda olan insanlarla karşılaşmış ol-ması bir gerçekliktir. Bu gerçekliğe rağmen ne Şe-nel'in aşkı tek bir biçime indirgeyip olumsuzlaması, ne de Yalçın Kaya'nın bu yaklaşımı "Stalinist sosyalizm" anlayışı ile açıklamaya çalışması doğru değildir. Çünkü Türkiye devrimci hareketi saflarında aşkı olumlu anlam-da kavramış ve bu kavrayışla hem kavgayı hem de aşkı devam ettiren birçok devrimci vardır.

Aşk, sadece acı çekmek değildir. Elbette aşık olan insan acı da çeker. "Gülü seven dikenine kalkanır" diye bir özdeyiş vardır. Bilinen bir masaldır "GÜL ile BÜL-BÜL'ün aşkı". Kırmızı gülün rengi ona aşık olan bülbülün kanından gelir. Yılmaz Güney'in şiirinde ifade edil-diği gibi "güzel günler zorlu duraklardan geçer." Ve ba-zen de, Hero ile Leandros hikayesinde olduğu gibi; aşık olunan sevgilinin elindeki yol gösterici meşale güçlü rüzgarın etkisiyle söner ve aşık boğazın sularında boğulur. Aşk her zaman aşık olunan şeye ulaştırmayabilir in-sanı. Önemli olan aşık olunan şeyin değeridir. İnsan ve insani şeylere aşık olmak hiç te kötü bir duygu değildir. İnsanlığın kurtuluşu kavgasına aşık olmuş bir insan, in-sanlığın kurtuluşunu görmeyebilir. Bu kavgada ölebilir. Ama onun ettiği tohumlar filiz olur ve onu yaşatır. Bu kavga içerisinde, köreltilmiş beyinlerden birini bile

aydınlatmak insanlık için büyük bir kazanımdır. Aşk her koşulda acı getirmez. Öyle aşklar vardır ki, her zaman yeniden ve yeniden üretilir ve de damla damla sevgiyi, mutluluğu büyütür. Bergama yöresine özgü Philemon'la Baukis efsanesi buna bir örnektir. Bu iki yaşlı insan yaşamları boyu birbirlerine aşıktılar. Aşkı ve sevgiyi sürekli yeniden yeniden üretirler. Kendi yaşamlarının hem kölesi hem de efendisidirler.

Kendi başlarına buyruk özgür bireyler olarak yaşarlar. Onların insan sevgisi ile dolu yaşamlarından dolayı tanrılar onları ödüllendirmek ister. İstekleri birlikte ölmektir. Tanrılar onların isteklerini yerine getirir. "Philemon Baukis'e, Baukis'de Philemon'a sevgi dolu gözlerle bakarken birbirlerinin kollarından taze dallar, yeşil yapraklar fışkırdığını görmüşler. İkisinin de ayakları toprağa gömmekte, gövdelerini kabuk sarmaktaydı. Kollarını birbirlerine dolayıp son bir öpüşle vedalaşmışlar." (Azra Erhat: Mitoloji Sözlüğü) ve iki sevgilinin oluşturduğu ağacın dalları her bahar yeni özlerle bezenip şişirmiş.

Aşkı, Kongar'ın çok doğru bir ifade tarzı ile anlattığı "sevginin en üst noktası" biçiminde değilse de Şenel'in "tutkulu sevgi" diye tanımlamasıyla ele alsak bile, Şenel'in vardığı sonuca varmak mümkün değildir. Tutku insana özgü bir duygu biçimidir. Evet bazı şeylere karşı aşırı tutku hem kişiye hem çevresine zarar verebilir. Ancak, bir insanın sevdiği birine karşı duygularının yoğunlaşması, onunla özdeşleştirmeye, bütünleştirmeye çalışması neden zararlı bir duygu veya sapkınlık olsun ki? İnsanın karşı cinsten bir insana karşı duygularının yoğunlaşması o insan şahsında kendini ve diğer insanları daha iyi tanıma ve sevmesine neden olabilir.

Phil Young'un "Apaçık" oyununun Türkiye'de sahnelenmesinde rol alan tiyatro oyuncusu Tufan Karabulut aşk konusunda şunları söylüyor: "Oyunda iki görme özürlü insanın aşkı anlatılıyor. "Eğer aşkları zorlukları yenmeye kadirse iki insanın görmememsinin bir önemi kalmaz. Herşey aşkla olur. Sadece bir kadın-erkek ilişkisi değil. İşimizi aşkla yaptığımızda o iş başka türlü olur. Ben çok güçlü aşkların olduğunu ve onu kaybetmezlerse karanlığın hiç bir önemini olmadığını düşünüyorum." Evet aşk ışıktır. Aşk Tiranların egemenliğine karşı özgürlük ve isyanın meşalesidir. Aşk ile yapılan herşey daha bir güzel olur. İnsan kendi kullanım değeri için ürettiği şeyi sever ve onu severek üretir. Ama dolaşım değeri için üretilen şey sevilmez. Çünkü onu üreten ona yabancısıdır. Aşık olan insan, aşık olduğu kişide tüm insanlığı görür. Aşık olan, karşılık beklemeksizin verir.

Tipki, "bir ağaç, toprağa, havaya, rüzgara bana ne verdi diye bakmaz. Ben ne verebilirim diye bakar." gibi. (Kestane tomurcuğunun dilinden aktaran Mustafa Balbay) Ferhat'ın dağları delmesi, salt Şirin ile Cinsel ilişki de bulunma arzusu değildir. Çünkü bilinirki, Şirin'in kraliçe olan ablası Şirin'i Ferhat'a vermeyi kabul etmiştir. Ancak Ferhat bu haberi almış olmasına rağmen dağı delme eyleminden vazgeçmez. Çünkü dağı delip susuz olan halkını suya kavuşturma aşkı Şirin'e olan aşkı ile özdeşleşmiştir. Bu masalda öne çıkan iki tema vardır. Birincisi, olmaz gibi görüneni olura çevirmek ikincisi ise halk sevgisi ile karşı cinsle yönelik sevginin içiçeliği. Aşık olduğu kadına, "aşkıma, kavgam, kavgam aşkıma" diyen devrimcinin ifadesinde olduğu gibi sevgi ve kavganın bütünleştirilmesidir. Evet bu masaldan çıkarılması gereken sonuç budur. Ahmet Ümit'in Nazım'a söyleneceği gibi "Aşkın toplumsalı olmaz" şeklindeki bir ifade de safsatadan başka bir şey değildir. Afşar Tımuçin'in sözleriyle; "aşk uygar insanın işidir. Yürekli insanın, kendine güvenen insanın işidir. Bedenine ruhuna saygısı olanın işidir. Bedenini ve ruhunu burjuvaziye kaptıranların değil. Bunların tanımladıkları aşk da aşk değildir. Aşk denses de bu tür aşklar burjuva aşkıdır. Evet! aşk da sınıfsaldır.

Proleterya insanlığın tüm zenginliklerini bağrında taşıyan en modern sınıftır. İnsanlığı kurtuluşa götürecektir. Biricik sınıftır. Proletaryanın ideolojisini savunanlar, "gerçekçi ol, imkansız istem", "hiç bir şey zor değildir, gökkubbenin altında. Yeterki enginleri fethetme cesaretin olsun" şarları ile alırlar kavgaya ve aşka. Onlar sevdikleriyle birlikte, güneşi içenlerin türküsünü söyleyerek çıkarlar güneşi zaptetme yolculuğuna. Onlar yıldızları toplar sevdiklerinin saçlarına taç yapmak için. Başları göğe değer, bulutların arasında yüzerler. Onlar ırmak olur coşarlar denize kavuşmak için, delifışek gibi fırlarlar yatağından. Onlar denizle, deniz onlarla kabarmış dev dalgalar olurlar. Delerler yalçın kayaları köpüklerini gökyüzüne savururlar. Onlar korkusuzca atırlar kavgaya, ölümlü, zindanı, işkenceyi akıllarının bile ucuna getirmeden. Onlar koyunlarında sevdiklerinin resmiyle ölümlü küçülerek yenerler ölüm oruçlarında. Onlar, "yaşamı kavga, kavgayı düşün, ölümlü gelin bellemişlerdir devrim yolunda" ve onlar, şairin şu sözlerini; "bitmedi bu kavga sürecektir, yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek" şair edinmişlerdir. Evet aşık olun çocuklar, aşkıma kavga, kavgam aşk ile olsun. Aşık olsun ki, çağdaş Zeuslar kaçacak delik arasın.

Seçim Mitosu 65 Seçimleri

Haşmet ZEYBEK

Hay hak!..
Hak dostum hak!..
Döne döne devran,
Döne döne zaman,
O zaman ki; Derilerimizin altından akan..
Tenimizi canımızı yakan..
Akan zamana karşı, önemli olan; zihinsel doğum,
Düşünsel doğum yapabilmek,
Ulusların ve insanların zamana karşı kalıcılığıdır.
Kronos (zaman) Zeus'u beyninden doğurur.
Kronos'un bizde karşılığı; FELEK
Çarkı felek, kambur felek!..
Kimine kavun yedirir, kimine kelek..
Kimine ceket giydirir, kimine yelek,
Kimine davul çaldırır, kimine dümbelek.
Ah o kör felekten,
Un elerken deve geçti elekten!..
27 Mayıs'la kısmi özgürlük ortamı,
Söz, yazı, örgütlenme ve düşünce özgürlüğü getirdi.
TİP örgütlendi ve parlamentoya girdi..
Hem ABD'ye karşı olmak, hem de parlamentoya
girmek!
Bu bilinçlenmeye karşı;
ABD tarafından ZİHİNSEL JENOSİD uygulandı..
Düşünsel doğum yasaklandı.
Vajinal doğum serbest bırakıldı.
Yüz milyonluk Türkiye!..
Yarısı yarısını öldürmesi için,
Açlık, yoksulluk, işsizlik için.
Aptallaşması, salaklaşması, ülkesine yabancılaşma-
sı için.
Üretimsiz tüketici olması için,
İslam, Yahudi suyundan geçirildi.
Altıbin Yahudi, altı milyara egemendi..
Ya danışman, ya yönetici, ya yönlendirici..
Bu dinin Mekke'si Washington, peygamberi Kısın-
cı Dinlerarası dialog
Tek dünya devleti, tek dil!..
Dolara dayanamadı, dinci dinini sattı.
Milliyetçi, milletini sattı.
Besmelesiz Müslüman,
Anti-emperyalist olmayan, Milliyetçi,
Türk-İslam sentezi dayattı.
Devrimciler öldüler, katledildiler, asıldılar.

Devrimcisi, öncüsü olmayan, hafızasız, teslimiyet-
çi bir halk yarattı...

Menderes'in intikamını almak için Morrison Süley-
man'ı yarattı...

Karşısına da Karaoğlan'ı attı.

"Toprak işleyen, su kullananın,

Ne ezen, ne ezilen,

İnsanca, hakça düzen..."

İki değirmen taşı arasında öğütüldük.

Yalanlarıyla büyütüldük!..
Bugünlere geldik.

Şimdi de, yılların etkisinin doğal sonuçlarının,

Latince isimlerini öğreniyoruz.

Sayelerinde elden gitmiş bir vatan.

Elde kalmış tapon bir halk.

Gövdesi var, beyni yok.

Ölüp ölüp ölemiyorlar.

Bıraktıkları miras,

Hortumcular, vurguncular, caniler, katiller.

İşsizlik, yolsuzluk, açlık...

Umutsuz, umarsız, güvensiz.

İntihar dünyası...

Yazık oldu halkımıza.

Dili gitti, dini gitti,

Kültürü bitti.

Geleceği yitti.

Gelecek altmışbeşlere dönmekte!..
İşçi Partisi seçimlere girmekte.

Görelim sosyalizm Türkiye'ye nasıl yayıldı.

Eminönü ilçesinde DENİZ

Çankaya ilçesinde MAHİR

Hasanoğlu Öğretmen Okulu'nda İBRAHİM

Genel merkezde SINAN

Biz haberi verelim bir kasabadan

YÜZEN SAHNE

"SEN DEĞİLSİN ZALİM

OLAN ALINYAZIM KARA BENİM"

Sıcaktan bunalanların paralıları kendilerini denize,
parasızlarıysa parka atardı. Yanda süzgülün akan ırmak
çocukların, kargılar arasında kaybolduktan sonra da
büyüklerin işine yarardı. Parkın ön duvarı caddeye
dayanır, yol üstünde giriş kapısının ağzında seyyar sa-
ticılar üstüste sıralanırlardı...

-Şalgam buz...

-Ayran, limon...

-Bici bici...

-Süt darıya gel!

-Bas kantara, bak mantara!..

-Dünyanın yedi harikasını gösteriyor. En top memeli karılar burda; Koş... Koş... Koş...

Yol, ilerde hastahaneye; dönünce kız enstitüsüne; aradaki küçücük dereyi geçince de şehir stadyumuna doğru uzar giderdi... Parkın güneyi bahçelere, bahçeler de ovaya yayılırdı.

Kimisi kısa kollu, uzun yakalı son moda gömlekle-riyle geniş paçalı pantolonlarıyla uzun saçlı gençlerin yanı sıra; rengini kaybetmiş mintanları, modadan düşmüş pantolonları, ustalarının zevkine göre kesilmiş saçlarıyla terzi, berber çırakları küme küme, kol kola gezerlerdi. Kendilerine utanarak bakan kızları karşılayıp o günün mutluluğunu çıkarırdı. Bazen canları sıkılır sabahlara kadar içki içip dolaşırlardı. Sonra olanı biteni unutup enstitünün dağılmasını beklerlerdi. Bir iki motosikletli, hızlı gençlerden gayrisi kuru kuruya dolaşır-ırdı. Son kalan bir kaç kız da evlerine yollandıktan sonra kimisi kahvelere, kimisi de parka girerdi.

Park, yaşı belli olmayan çamlarla kaplıydı. Küçük küçük kanallar, bölme bölme çiçeklerle çevriliydi. Çeşmelere takılı hortumlarla çiçekler, her gün öğle sonu, sulanır, mis gibi çiçek ve toprak kokusu yayılırdı. Yandaki banklarda öğrenciler ders çalışır, köylüler yanlarında azıkları önlerinde heybeleriyle devlet kapısının açılmasını beklerlerdi. Kız ve erkek enstitüsünden kaçamak yapmış olanlar fısırtı fısırtı bir şeyler konuşurlardı. Bir de parkın orasına burasına tarihi sütunlar, küpler, başlıklar yerleştirilmişti.

Parkın içinde iki tane gazino vardı; biri iktidarın öteki muhalefetin... Biri büyük bir havuzun çevresine dizilmiş masalarıyla havuzlu gazino. Havuzun içinde fişlar üzerinde yüzen bir sahne, çevresindeki ördeklerle birlikte yüzerdi. Paralıları masalara otururlar, ötekiler çaylılara, çiçekliklere, kilimini çulunu serer; gazocaklarını pompalayıp kendi çaylarını kendileri yaparlardı. Büyük bardaklarla, tepsiler içinde komşularına da ikram ederlerdi. Onlar da karşılığında yoğunlukta oldukları çiğköfteden ya da kısır verirlerdi.

İşte parasız eğlenen aileler, ulu çamlara yerleştirilmiş hoparlörlerden şarkı ve türkülerini dinlerler ama şarkıcıların, türkücülerin yüzlerini göremezlerdi. Oysa söyleyenin sesi kadar yüzü de önemliydi. Masaya oturabilmekse de her aileye vergi değildi.

-Sayın davetliler, kıymetli misafirler, şimdi de programımızın bu bölümünde hepinizin yakından tanıdığı, sevdiği, sabırsızlıkla beklediği, şarkın gülü, bahçemizin bülülü altın sesli zanatkar Mübeccel Canalan...

-Ya ya ya, şa şa şa, Mübeccel Mübeccel çok yaşa! Spiker artan bir kıvraklıkla,

-Evet, evet... Alkışlarımız arasında ve yüksek huzurlarınızda Mübeccel Canalan!

Kordonun görünmeyen ucundan ses gelmeye başladı.

Sen değildin zalim olan

Alın yazım kara benim

Ara verdi, göründü, sahneye doğru yürüdü.

-Ne anam var ne de babam

Yok derdime çare benim

Türkünün bitiminde sahneye çıktı. Alkışların sonunu ikiye katlanarak bekledi. Doğruldu, hırıltısız heycanlı bir sesle.

-Programıma başlamadan önce hepinizi hürmetle selamlarım. Sağolun, varolun! Gösterdiğiniz bu sıcak ilgiye candan teşekkürler. Benim kadirşinas denleyicilerim.

Başbağlama gayretli bir şekilde yol gösteriyordu. Arkadan öne doğru ancak bu kadar olur, diye alkışlar geldi. Türkücü arayışında yakalayıp tiz bir sesle girdi.

-Bir bahçeye giremezsen

Bakıp seyrane eyleme.

Bir güzeli sevemezsen

İsmi destan eyleme.

Mikrofonu başbağlamaya tutup ara verir.

-Memleketimizin yetiştirdiği seçkin sanatkar, güzide insan, Odeon ve Palandöken plaklarının başbağlaması Hasan Akdağ. Divanda "Ateşli Dudaklar"ın bestekarı Kazım Karcıoğlu, sazlarda Mustafa Gönülötok, Necati Tekgöz ve çalgın darbuka Onbirparmak.

Onbirparmak başıyla köprü kurmuş göbeği üstünde darbuka gösterisi yapıyordu. Bir eliyle de isteklerin yazıldığı sigara kutularını, defter yapraklarını, beyaz mendilleri Mübeccel'e veriyordu. Mübeccel'e ak giysiler içinde oynak hava söylerken fıkır fıkır kaynayan bir canlılık uzun hava çekerken ise bir sadelik, bir durgunluk geliyordu. Saygılıca türkülerini bitiriyor, oynak hava geçişlerinde akla hayale gelmedik civeleklikler yapıyor, uzun havaya geçerken üzerine bir ağırbaşlılık çöküyordu. Havuzu çeviren masalar zengin mezelerle doluydu. İyi giyimli, sağlıklı ve bakımlı efendiler masaların çevresine dizilmişlerdi. Kimisi karşıdan karşıya birbirlerini süziyordu. Hatta el sallayıp selam alıp verenlerde vardı. Masaların bitimi de ayakta kalın çemberiyle çevriliydi. Banklar ve ağaçlar doluydu. Çocuklar, ulu çam ağaçlarında kozalak gibi görünüyordular. Duvarların dışındaki-ler, bağdaş kurup oturmuş olanlar ayağa ırlamışlardı. Öğrenciler ders çalışmayı bırakmış, öğrenciliğe özgü sulu-luklar yapıyorlardı. Sütunun tepesinde oturan biri:

-Len molla yeter ezberlediğin!

-Ne vaar be? dedi öteki

-Hani kodalağın bize sanat tarihinde anlattığı sütunlar var ya, işte o, bu.

- Geç be!
- Vallahi de billahi de İyonik nizam bu.
- Yok borik nizam!
Sanat tarihi öğretmeninin taklidini yaparak, cin Selah'ın omuzuna vurdu.
- Ömrün sağ olsun yiğit! Senin varlığın yeter, yaz var güz var, acele ne lüzum var.
- Bunlar korentiyen nizam.
- Yok... Ondan bir tane var; o da kancık kapıda
- Tarihi konuş, oğlum!
- Nasıl konuşuyoruz?
- Mahalli.
- Sen konuş bakayım tarihi.
- Kleopatra Kapısı...
Cin Selah bir tarih hocası edasıyla
- Biliyorsunuz şehrimiz tarihi bir şehirdir, arkadaşlar! Yedi defa altüst olmuştur, ayrıca İskender'in haritasına geçmeyi bile becermiştir.
- Becerir evelallah...
- Antuan Kleopatra'ya burada atlamış.
- Helal olsun!
- Ya oğlum! Kıymetini bilin, tarihe pezevenklik etmiş bir şehir bu.
- O zamanlar şu küpler kahve fincanıymış.
- Şimdi de çok işe yarıyor canım! Kaç kaç da dört kişi saklanmış içine. Çiçeklerle çevrili bir sütun başlığı üzerinde duran kırmızı tabele üzerine beyazla yazılmış yazıyı okuyup güldüler "Koparma da kaşında bir kelebek, zemine zerafet saçar bir çiçek." Cin Selah dayanamayıp patladı.
- Kesin ulan! Kariyi dinleyelim. Sütun diye ben ona derim. Oval oyuklu İyonik nizam mübarek.
- Zengin olursam, evimin sütunlarını bu kadının bacakları gibi yaptıracağım. Aşağı doğru inceleyecek, yukarı doğru...
- Allah aşkına, yukarı doğru?
Cin Selah şehvetten kıvranırcasına karışık bir gülmeyle.
- Kesin ulan!
- Kesik.
Mübeccel Canalan sahnede sırpili olan kordonların üstünden sekercesine atlayıp, kodamanları ikiye katlanırcasına selamladı. Göğüsleri, ağı çözölen çuvaldan dökölmeye hazırlanan iki portakal tazeliğiyle kıpırdanıyordu.
Doğrulduğunda, büyük göğsünü hafifçe silkindi. Derin bir nefes alıp diyaframını doldurdu. Çalgıcılar büyük bir gayretle, çırpınır oynak hava çalmaya başladılar. Gülücükler arasında anında, türküyeye girdi. Mübeccel Canalan.

- Şişeler lingo lingo lingo ling
İçki mi içtin kademsiz
Çamura mı düştün hey densiz
Şişeler lingo lingo lingo ling...
Çam ağaçlarının tepesinden, çiçeklerin gerisinden, bahçe duvarlarının dışından; çömelmiş, bağdaş kurmuş, yan köş gelmiş olanlar ayağa fırlayıp gelişigüzel alkışlıyorlardı. Kargıların arasında kafayı çeken külhanbeyleri, ne oluyor diye etrafı kolaçan ettiler. İlk narayı Arap attı:
- Of ulan, ooof...
- Ofuna da of...
Bundan sonra seslerin kimden, nereden geldiği karışmıştı.
- Anam dilini, dişini yesin Hasan ağa!
- Sese bak be... Sıtma görmemiş allahıma dinime...
Ses dediğin böyle tereyağlı olmalı.
- Böyle bir karım olsun, yarım milyon borcum olsun. Ağaçların üzerinden yağarcasına,
- Sülün mübarek...
- Yemeli seni, yemeli...
- Sıç bağrıma, bostan bitsin anam.
Daha ezikliğin binbir türlü ifadesi sürdü gitti, Türkünün bitimine dek. Gene Mübeccel Canalan yakının-dakilere gülücükler, uzaktakilere öpücükler saçıyordu.
- Postayla gönder,
- Acele.
- Yıldırım olsun...
- Öldürür beni bu...
Masanın çevresindeki tertemiz, traşlı, besili efendiler içkili akşam yemeklerini yiyorlardı. Mübeccel son selamını veriyordu.
- Kıymetli misafirler, sayın davetliler programıma burada son verirken hepinizi en derin saygılarımla yürekten selamlarım. Yarınki işlerinizde başarılar dilerim.
Kendisi için doğal olan, belki bin defa söylediği bu sözler öncekinin bilmem kaç katı alkış ve ısıklık sesleriyle şehri çevreleyen ırgat çadırlarını yalayıp ovaya yayılıyordu.

2- KİPRİ OYUNU

Bez çadırın içinde yattığı minderinden doğruldu, el yordamı ile su fıçasını buldu, başına lıkr lıkr dıkti. Ağzını sildikten sonra, hey Çopur Salih
- Parkta yine tufan kopuyor.
- Mübeccel Canalan programını bitirdi.
- Tiyatro başlayacak...
- Şehirlinin hepsi parka dökülüyor

- Şimdi iğne atsan yere düşmez. Irmağın kenarları, bahçenin içi, ağaçların tepesi bitirak gibi sıvanmıştır

- Paran ola da ara sıra bir gidesin ama gitmişken de masaya oturabilesin ki tadı çıksın. Amma komiklikler yapıyorlar be insanın kasıkları ağrıyor.

- Geçen biri çıkıp iktidarı bir güzel fırçaladı

- Bizim tarafta da muhalefet haşlandı ne haber

Kuru takım otları, firez, berdi karışımının ateşi göğşe kızıl bir perde çekiyordu. Elçi Çopur Salih, bakanlarını öfelele öfelele yan yan yürüyerek ateşin başına geldi. Başında ters dönmüş şapkasını düzeltti.

- Haydi uşaklar ateşi söndürün.

Delikanlılığa merdiven dayamış biri

- Erken be ağam daha

Salih yatıştırıcı bir ses tonuyla

- Hem erken dersiniz hem de kalkamazsınız düzrüler.

Oyun çıkarmaktan, az önceki ayı oyunundan, üstüne adam hindirmekten kan ter içinde kalmış biri.

- Salih Ağa'm Salih Ağa'm şu kirpi oyununu da çıkaralım tamam

Yüzü kış kış, damarları elinin üstünde kordon gibi duran Fadime nine

- Oynasınlar be Salih gençlik işte. İçleri kaynıyor. Akşama kadar it gibi çalışırlar sabaha kadar oynarlar. Gençliğe yorgunluk bulaşmaz.

- Büyücek çatkal bir savan gerek.

Fadime nine

- Bizimkini alinsene. Hadi kız ne duruyon iki çalinsene. onlar hazırlanmaya kadar Deli Ali'yi oynatalım.

Ortaya çıkardılar, para yapıştırdılar, Fındık gelinle Makbule, biri bir fiçiyi darbuka, biri de tepsiyi tef yapmış ikisi bir ağızdan söylüyorlar

Çamı Çama çatarım

Çama kurşun atarım

Kız ben senin yüzünden

Onbeş sene yatarım

Tiri tiri tiri nam

Tiri tiri tiri nam

Deli Ali coşmuşcasına oynuyor.

Gençler hazırlıklarının tamam olduğunu göz ucuyla Ali'ye söylüyorlar. O da havayı değiştirir.

- İki tarla bir kesek

Ne güzel oynar bu eşşek

Deli Ali Fındık'a saldırır. Yuvarlanırlar. Çocuklarla büyükler çırpınarak gülerler. Çünkü Deli Ali farkına varana kadar 'iki tarla bir kesek'i epeyce oynamıştır. Deli Aliş'i yatıştırıp bir kenara oturturlar. Ortaya bir savan serip, iki ucunu ikiye katlarlar. Bir genç savanın içine girip yuvarlanır. Burun gibi yaptığı eliyle oynamaya başlar. Fındık ile Makbule bir kuvvetli çalışıyorlardı ki sorma gitsin.

-Ankara'dan dünürün gelmiş

Sen oyna kiprim sen oyna

Bursa'dan dünürün kiprim gelmiş sen oyna kiprim sen oyna...

- Boklu köyden dünürün gelmiş

Sen oyna kiprim sen oyna.

Kipri oynamadı kıvrılıverdi. Açılması için boğazına su döktüler...

...Benzeri seyirlik oyunlar sürüp gidiyordu.

Bir iki yaşlı bellerini tutarak çadırlarına doğru yürüdüler.

- Vakitte epey geçti.

- İnsan başını yastığa koymadan sabah oluyor.

- Kaç yıldır belimin ipliği iyicene koptu

- Nolacak koca yazın sıcaklığı üstümüzden geçiyor.

Fındık'a takıldılar. Gürültüye Çolak Bayram'ınki uyandı.

- Ne o komşular eylentiniz bitti mi?

- Ne bitmesi çocuklar güzel güzel oynuyorlar.

- Vakit epey geçmiş ha. terazi doğmuş. Salih Salih

- Ne var Hatçalı Ebe!

- Bizim körolacası ne diye gelmedi daha?

- Dur bakalım daha parti konuşmaları bitmedi ki.

- Sanki gümüş sandalyeye oturacak benim başıma.

Böğreği düşük domuz.

- Öyle deme çok sayıyorlar Bayram Ağa'yı.

- Saymayı nedeyim, sayma karın doyurmuyor. Elin herifleeri neredeyse gecede pamuk toplucak

- Öyle deme

- Bizimki şafağınan geliyor nereden geldik şu şehrin kenarına

- Kaç dönüm burası?

- Dört yüzelli dönüm.

Kaçgün sonra gideceğiz?

- On gün

- Desene on gün bu herifte iş yok yandık bu sene.

- İyi olur.

- Şafağınan geliyor elli kere dedim girmiyor kafasına.

- Kırkyıldır iyi kötü o kafayı gezdirmiş.

- Kuru laf karın doyuramaz diyom aldırıyor.

- Dedik ya kafa bu kazocağı başı değil ya on lira verip değiştiresin

- Ne var bu derece koşup peşlerine düşecek?

- Hoşlanıyor zahar

- Ne varmış hoşlanacak hepsi laf-ı güzaf adaleti de, o bok halkı da.

- Deme bē!

- Dedim gitti yüzüne konuşurlar arkana geçerler.

- Haklımısın ne?

- Bu iş evvel birinin dediğine benzer. Yüzümüzün yumuşaklığından saçımız yaştan kurtulmaz.

Devamı gelecek sayıda

BÜYÜK ŞEHİDİN ARKASINDAN...

ZEYNEL KARATAŞ!

Oturan ADAM (Polat AĞTAŞ)

"Yenilgiler çok defa kahramanlar yaratmakla beraber direnme ruhunun gelişmesini teşvik etmez. Bunu ne kadar küçük olursa olsun zaferler kamçılar. Başarılı küçük bir hareket (hücum, baskın, suikast) askeri sevk ve ilham dokusunu ören malzemelerdir. Ancak bu seviyedeki askeri faaliyetlerde devamlı olarak zaferler kazanmak bir cesaret ve ihtilal meselesi değil, fakat bir tedbir ve şahsi feragat meselesidir."

Mao Zedung

Ölüm her kavga neferinin en yakın yol arkadaşıdır. Yine de elimizden geldiği kadar daha büyük davalar ve daha büyük kavgalar için en sona saklamaya çalışırız onu.

Ve yine her ölüm, ne kadar büyük, ne kadar gerekli ve de ne kadar kaçınılmaz olursa olsun bir yara izi bırakır geride. Yaralıyız şimdi bizde. Aldırmayın Salhaneye köpeklerinin sevinç içinde havlamalarına, "gülme son sına-ra gelince göz yaşlarına karışır."

Ve biz; bedenini torağa verdiğimiz kahramanlarımızın yaşıyan yüreğiyle çok daha kararlıyız bu dövüşte!

ZAR ATILMIŞTIR!

Analarımız yüzyıllardır süt değil, dert sağdı memelerinden bu ülkede. "As! dediler, sıra sıra darağaçları kuruldu. Yak! diye yurtdışları; alev alev meşaleler tutuşturuldu. Bas! dediler; tabur tabur faşist itler üzerimize sürüldü", yine de ne ölümü aradık, ne de diz çökük, boyun büküp, zulüm karşısında doğa üstü güçsüzlere sığınıp yalvarmadık!

Hayır, hayır, düşmanlarımıza sitemimiz yok, kınışımız asla.

İkimizde ölümü hakettik. Düşman uyguladığı vahşeti, cinayetleri ve rüşvet ile, biz ise o'nu hakkettiği bataklığa gömme kararı vermekle. Zar atılmıştır bu ülkelerde, taa Diyarbakır'da 18 Mayıs 1973'te! Ya bu "oyun" kurallarına göre oynanılacak ya da mızımlanma, yakarma sonu gelmeyen yenilgi ve bahaneler, boş ajitatif söylemler bir zincir gibi boynumuza dolanıp, bu gidişle bizi yiyip bitirecek. "Bu kadar karanlık bir gökyüzü, fırtınalar olmadan açılmaz!"

ZEYNEL!

Düşmana nasıl cevap verilmesi gerektiğini en iyi o anladı. İçerideki özgürlük mahkumlarının direnişinin, dışarıya bir kavga çağrısı olduğunu çok çabuk kavradı.

Ardından dediler ki, tetiği çekende; "bu böyle gitmez!" diye haykırdı!

Zeynel! ölümsüz partizan!

Düşmana esir düştüğünde de, büyük bir cesaretle hem eylemini hemde özgürlük mahkumlarının şanlı direnişini savundu.

Zeynel! Ey ihtilalin oğlu, Kürt ve Türk halklarının ortak gururu!

Silahlı bir direnişten daha yeni gelmişti, silahsız dövüşmesini de çok çabuk öğrendi.

Bir kavgadan çıkıp diğer bir kavgaya girmekte bir an bile olsun tereddüt etmedi.

Zeynel! Ey Dersim'in deli dıvrulu!

Şair'in dediği gibi; sana acıyorsam anam avradım olsun.

Ama, aşk olsun sana be çocuk, Aşk olsun!..

MAYIS-HAZİRAN 2002

Öyle İçliydi ki Karlı Yamaçlar...

Hamdi ÖZYURT

Mehmet yirmisindeydi. Yakışıklıydı; yokuş inişi güzel, sokak geçişi güzel...

Gözeneklerinden pembe terler gelinceye dek sevişmişliği yoktu Mehmet'in, ama cama çarpsa kırılacak incelikte sevdası vardı...

Mehmet'in sevdiği kız, takıldığı kahvenin üstündeki evde otururdu. Balkonda pirinçten taş ayakları bazen. Kızın seçip attığı taşların, kahvenin önüne düşüşünü içlerinden duyardı Mehmet. Sandalyesini sürüyerek dışarı çıkarırdı. Öyle beyazdı ki kız, çıplak kolları duvardaki kireçten seçilmezdi, pannacları önündeki pirinçten. Kız on altısında ya var, ya yok. Yukarıdan gülüşünü sarkıttıkça kız, kendi halinde umutlar topluyordu Mehmet balkon dibinde. Kızın saçlarının izdüşümü Mehmet'e açık adres. Orta ikiden terk mektuplar döktürdüler birbirlerine. Satırın biri kırsal kesim, harfin biri kırk bacak. Mehmet'in yazdığı her mektup arkası yansız bir radyo oyunuydu sanki, repliklerinde Mehmet'in varlığı. Birkaç kez çıktılar. Pastahaneye gittiler, komşu semtleri gezdiler. Babam duymasını bir hikayeydi kız, ağbim görmesini satırbaşı olan. Bir seferinde öptü onu Mehmet. Yakından ısıtan ateşlere benziyordu kızın dudakları.

Bir akşam vakti Mehmet'i top gibi havaya ata tuta bir otobüse bindirip askere gönderdiler. Aklı takılı kaldı balkon demirlerine. Bakaya bir erkek sözü gibi ağladı göstermeden. Davullar, bayraklar, kurda benzeyen adamlar... Toz duman içinde kaldı balkondaki kız.

Öyle bir iklime düştü ki Mehmet; ölümden yüce, ölümden nazlı bir şey yok... Bir tebessüm bile çok görülmüş köyler gördü, kırk filinta dipçiği gibi küskün kapılar gördü. Dağ taş çılgın çiçeği, her tenin altında yomsuz bir ötiş...

Canalıcı bir yel oldu Mehmet mağara önlerinde. Mehmet doruklarda kesif bir duman. "Öldürsem, yatırsam şakileri milletimin vicdanına!" dedi. Dayanamadım:

"Yapma Mehmet!" dedim.

"Sen kimsin?" dedi.

"Yazarın... Öyle rahat çıkıyor ki ağzından o uğursuz 'ölüm' sözcüğü."

"Ne yapayım peki? Süs için mi saldılar bizi buraya?.. 'Öldür' diyorlarsa bir bildiği vardır elbet büyüklerimin!"

"Bir bildiği, bir bildiği; küfün bir bildiği, kezzabın bir bildiği!"

Ben hiddetlenince o, eli tüfeğinin mekanizmasında, bir iki adım geriledi:

"Ama eşkiya..."

"Onlar kardeşlerin senin be Mehmet, ağız var dili yok kardeşlerin. Belki bir ezgiye kanıp çıktılar dağa, belki pervaneler gibi ışığa aldanıp, Belki ağlara vuran yunus, belki bir bölük turna, belki kavruk bir açelya çıkardı onları dağa..."

Geceydi. Kekik kokuları içindeydi dünya. Nöbette, yaşadığı bütün yerleri birden özlüyordu Mehmet. Böyle zamanlarda uzak silah sesleri bir duyulur bir duyulmaz. Sevdiği kızın gözlerini geçirdi içinden. Upuzun kirpikler çizdi yüreğini Mehmet'in. Yukarıda, birbirine sokulmuş bir küme yıldız. Öyle içliydi ki karlı yamaçlar. Karanlığın içinde dağ, safir saplı kırk bir hançer gibi parlıyordu.

"Öldürsem..." dedi Mehmet.

"Mehmet bana bak, seni yazmam yok olursun!"

"Yazmasan sen yok olursun!" dedi Mehmet.

"Cesetlerin üzerini niye örtmüyorsunuz Mehmet? Neden dağların başı önüne eğik? Ağır ağır çekip nereye gidiyor orman? Çelimsiz bir baykuş mu ötlüyor? Köpek havlamalarını duyuyor musun? Nerde görülmüş ölümlerin böyle yağmalandığı? Mezar bile esirgeniyor, görmüyor musun?"

"Bırakalım da bölsünler mi vatanımızı?"

"Aynı ağız aynı sabit kaleme tükürerek çiziyor tümünüzün üzerini... Acı coğrafya değil Mehmet, bölünmez, düştüğü yeri yakar. Ve en fazla iki elmacık kemiği fark var, nemli gözaltılarında anaların."

Bu sözlerimden etkilenmiş olmalı ki Mehmet, ne kelle kesti, ne kulak kopardı. Bir panar gibi bulandı duruldu, bulandı duruldu ve askerliğini bitirip döndü kahvesine. Aynı gün anlattılar ona:

"Bir akşam maç dönüşü kurda benzeyen adamlar... Kazanmanın sevinciyle ateşlediler tabancalarını. Balkonda vuruldu kız. On altısında kaldı. Kana bulandı güldeste muhabbetler..."

Mehmet yirmi ikisindeydi. Yakışıklıydı; yokuş inişi güzel, sokak geçişi güzel... Ne gözeneklerinden pembe terler gelinceye dek sevişmişliği vardı Mehmet'in, ne de cama çarpsa kırılacak incelikte sevdası...

Yanılsamanın ve Yanıltmanın 'Türker'cesi!

Ozan Derviş

ÖN AÇIKLAMA:

31 Mart Radikal İki'de Yıldırım Türker imzalı, 'babanın vefası, Dersim'in onuru' başlıklı yazıya cevaben yazdığım aşağıdaki yazıyı, aynı tarihlerde radikal gazetesine gönderdim; fakat onların 'demokrasi' sınırları cevap hakkımıza yer vermediğinden bu yazıyı size gönderiyorum. Sevgilerimle.

Karanlıklar ablukasında, -ateş böceği misali- saltanatlara ve sarsıntılara aldırmadan, bir dirhem ışık taşıyan insana karşı hep iyimser olmuştum. İyimserliğim; hayatın ve hareketin değişimine ve sürekli gelişmesine olan inancın, umut türkülerini sürekli canlı tutabilmesindendir. Bu nedenle dev medya tekellerine sırtını yaslamış; onlar adına yazan çizen, onların bir adım önünde yürümeyi tarihsel erdemi olarak addetmiş, yine o 'büyük' kalemşörlere diyecek bir şeyimiz yok zaten. Onlar; yerini ve konumunu çoktan belirlemiş ve bu ablukanın devamını sağlama başarılarından ötürü, büyük menfaatlerin ucunu yakalayabilmiş olmalarıyla ayrışır. Onların her türden yanıltmalı icraatlarından kimsenin gocunduğu yok. Çemberin öbür tarafında olmakla olmamak arasındaki ayırmadan başka bir şey değil bu.

Mesele; kalemini çığlıkların düştüğü yere de çevirebilen ve bu koca karmaşa içerisinde, iyimserliğimize su serpen, kimi kere ferahlatan; hiç değilse göze mertek bin bir çeşit halin bir ucunu dile getiren ve okunmaya değer bulunan bir elin sayısını geçmeyecek köşe yazarlarından biri olan Yıldırım Türker gibilerinin, bu

yanılsama alemine su taşımalarıdır. Yadırgamadan edemedim. Külhani serzenişlerin bir versiyonunu sunmak değil niyetim. Sadece kendi kentinin gerçeğini; bu diyara hiç uğramamış, korkularını paylaşmamış, ayazını koklamamış, umutlarına yüz sürmemiş bir çok yazar çizerden daha iyi bilen bir Dersim'li olarak; bize atfedilenleri iade etmek ve gerçekliğimizi yanıltarak yansıtan yazar arkadaşlara anımsatmada bulunmaktır niyetim. Konu edilenin göstermesi gereken en doğal savunma dürtüsü olduğunu, temsil edilen 'demokratik' anlayışlara sunarak devam edeyim. Savunma dürtüsünü geliştiren saldırıların kaçınılmaz olduğu bir yerde, savunmaya anlayış tanıyacağınızı da umut edeyim.

Dostluk minvalinde olduklarına inanmış bulunduğumuz 'bıçkın' kalemelerin bu tür hamlelerinin; koyu karanlıkların yanı başında, ateş böceğinin zıpkın kullanması kadar ağır geldiğini de belirtmeden edemeyeceğim. Kimsenin duymadığı görmediği 'olağanüstü' koşullardaki yaşamı irdelerken, demokrasiden yana gönye tutan entelektüellerin daha bir dikkatli davranmaları gerekir sanırım. Aksi durumda, zalimin onca taşının yanında dostun bir tek gülü vurmuşsa yara yerlerimize kanatları; doğaldır ki inciniriz!

31 Mart Pazar günü Radikal İki'de, Yıldırım Türker imzalı, 'Babanın vefası ve Dersim'in onuru' başlıklı yazıyı merakla okuyorum. 'Babanın vefası' başlığını oluşturan metin, günümüz Türkiye'sinde yaşanan aymazlıkların, kör göze ışık misali dile gelmesinin bir anekdotu. 'Dersim'in onuru' başlığını dolduran

bölüme gelince kesin bir hayal kırıklığı ile karşılaşıyorum. İlle de bizden yana yazacak beklentisinin yarattığı bir şaşkınlık değil bu. Otoritenin ve medyanın yarattığı bilinçli yanıltmanın bir versiyonunun da Türker de tezahür etmiş olmasınadır şaşkınlığım. Bu sorun hakkında yazan arkadaşın, kısmen de olsa öze inmek isteyeceğini düşünmemdir beni bu beklentiye ve sonrasında da şaşkınlığa iten. Yazar arkadaşı sadece yazılarından tanıyorum ve beklediğim umutta bu 'tanımlık' tan dolayıdır. Başkaca bir borcu yoktur kimsenin kimseye. Belki bir de insani dürtülerin dile gelmesi ve duyarlılıkların kanatılmasına dair bir istemdir sadece.

Öncelikle belirtmek gerekir ki; Dersim halkı, sadece Türkiye ortalamalarına göre değil, -iktisadi durumu ve sosyal formasyonları dikkate alınarak incelendiğinde- gelişmiş 'uygar batı'ya göre de kadın hakları, çağdaşlaşma ve demokratikleşme konularında önemli yollar kat etmiştir. Bunu kimsenin ret edemeyeceğini biliyorum. Kadınların yaşama katılmasından, giyim kuşamına; ailedeki yerinden toplumsal statüsüne kadar, hemen her konuda bir hayli ileridir. En ücra kırsal alanından kent merkezine kadar her kesimde bu ilerlemeyi açıkça görebilirsiniz. Kadınların giyim kuşamına atfen söylenen bir söz vardır Dersim'de: Paris'te biçilir, Dersim'de giyilir. Bunun anlamı, -onaylamasam da- sınırlar ötesinin, 'uygar' Avrupa modasının anında Dersime gelmesini içerir. Gerçekten de öyledir. Dersime, ihraç edilen sadece yabancı moda kültürü değildir. Dönem dönem gerileyen, dönem dönem artan yerli ihraçatlar vardır

ki, Dersim halkının başı bunlarla sürekli dertte olmuştur.

Türker'in yazısına da konu olan, geçen hafta içinde yapılan yürüyüşün içeriği tamda bu noktada çığırından çıkarıldı. Öyle bir yanıtıldı ki, Dersimliler kadınların bir lokantada ya da bir birahane de garsonluk yapmalarına karşılanmış! Daha da açığı; kadınların bu alanlarda, -bu genelleştirilerek kadınların çalışmasına karşı oldukları noktasına çekildi. Büyük medya bunu özellikle vurgulamaya, öne çıkarmaya özen gösterdi. CNN Türk'ün spikeri, Tunceli belediye başkanıyla yaptığı mülakatı, bunu anlayamadığını ifade etti. Bu sorunun anlaşılabilmesi; anlama sınırıyla ilgili olduğu kadar, durduğu yerden, hiçbir ayrıntıyı önemsemeden habercilik yapmanın rehabeti ve dili sürekli sürüttüğünden dolayı gerçekleri bir türlü ifade edemeyen belediye başkanının yarattığı puslu hava sayesinde.

Türker'de bunu biraz daha trajik hale getirerek; *'Mersin, Adana ve İstanbul'dan gelip 15-20 milyon liraya çalışan kadınlarlaymış şanlı Dersim halkının derdi.'* Diyor. Ve ekliyor; *'Dersim'in onuru o kadınların saçlarına dolanmış meğer.'* Yanılıyorsunuz ve yanılıyorsunuz sayın Türker. Bu yaklaşım; Dersim'i, sizin deyişinizle *'şanlı Dersim halkı'* ni hiç tanımadığınızı ifade ediyor. *'Şanlı'yı'* turnak içine almamışsınız; ama, genel temanız bunu fazlasıyla ima ediyor. Neyse ki Dersim halkı, aşağılanmışlıklar içinde yüceldiğini bilecek kadar engindir.

Dersim'de köylülerin bir kilo una muhtaç edildiği ve en ağır ambargo koşullarının uygulandığı, dönemde, ambargoya tabi olmayan tek şeyin, alkolü içecekler olduğunu biliyor muydunuz? Yine, denetimde olan tüm içkili yerlerin birer fuhuş yuvasına dönüştürüldüğünü, Dersim merkeze yakın olan ve halkın kutsal ziyaret diye secde ettiği 'Ana

Fatma'ya gazino yaptırıp, burayı fuhuş yuvası haline getirdiklerini biliyor muydunuz? Bu kentte en kolay açılan işletmelerin içkili yerler olduğunu da biliyor muydunuz? Bölgedeki silahlı çatışmalara paralel, bali vb. türü bağımlılık yaratan maddelerin kullanımının 'saygın' otoriteler tarafından yürütüldüğünü biliyor muydunuz? Yine, şimdi var olan ve kadın çalıştıran bu içkili yerlerin birer fuhuş odağı olduğunu ve halkın; empoze edilen bu yozlaşmaya karşı bir direniş çığlığı attığını biliyor muydunuz? Bilemezsiniz! Çünkü ne belediye başkanı bunları açıkça ifade etti; ne de sizin deyişinizle; *'devrimci bir edayla'* bildiri okuyan *'Bacı kadın'* in bildirisinin medyaya yansıyan bir iki cümlesinde görülebildi. Ne de siz bunu öğrenmek için çaba harcadınız! Burada bildiri okuyan *'bacı kadının'* Eğitim-Sen kadın kolunu sekreteri Selma Polat olduğunu da hatırlatayım ki, devrimci bir eda kuşanan, ve sivil toplum örgütlerinin ortak hazırladığı bildiri okuyan bu kadının üç gün sonra yasadışı örgüt üyesi olarak lanse edilmesin. Bu bildiri; bir yandan *'Kadın çalıştıran birahanelere, sorunlar çözülene kadar gitmeyerek bunu kinamalıyız'* derken; bir yandan da, *'hırsızlık yapan, bali çeken ve uyuşturucu kullanan kişilerin aileleriyle görüşüp destek sunmalıyız'* diyor. Uyuşturucu kullananların tedavisi için rehabilitasyon merkezlerinin açılmasını da istiyordu. Tabi, bunların medyatik olanın yanında bir önemi varsa! Top yekun bir sosyal çöküntünün varlığını duyumsamak isteyenleredir sözüm.

Ayrıca, orada atılan slogan; *'Dersim, onuruna sahip çık'* değil; *'Dersim onurdur; onuruna sahip çık'* şeklindeydi. Birincisi de olabildi tabi ki; fakat ikincisinde daha geniş bir anlam ifade edilmektedir. *'Dersim'in onur olmasından bahsedilmektedir. Var olan değerler bütününden bahsedilmektedir. Dayatılana*

karşı durulması gerektiğinden bahsedilmektedir. Birahanelerde garsonluk yapan kadınların saçlarına dolanmış değildir Dersimlinin onuru. Dersimli; kadınları fuhuşa sürükleyen, metalaştıran; ve gençleri sürekli o alanlara teşvik eden, uyuşturucuya bağımlı hale getiren, birbirine düşüren, kırdıran, yozlaştıran dayatmalara karşıdır. Dersimli; işsizliğin, sefaletin, tankların ve panzerlerin kol gezdiği karanlık ablukalarda, sesinin kırılmak istemesine, sürekli yanlış mecralara sürüklenmesine, karşıdır. Dersimli; insanca bir yaşamın önüne setler çekip, ben senin kurtarıcınım, diye haykıran rüyaya karşıdır. **Hatırlarsanız; köyleri yakıldıktan sonraki günlerde, ülkenin başbakanı çıkıp; 'bölücülerin helikopterleri gelip yakıp gitmiş' dediğinde, aynı rüyanın ortasında bulunuyorduk hep birlikte.**

Dersimlinin neye karşı olduğunu daha yakında öğrenmek isteyenler, oraya gidebilirler. Bunu kayda değer bulmuyorlarsa, sivil toplum kuruluşlarından bilgi edinebilirler. Bunları yapmıyorlarsa, oturup köşelerinde gerçekleri yansıtmalara kurban edebilirler. Türker'in tercihinin son seçeneğe yana olmuş olmasına üzülülük. Mazlumlardan pek ala zalim çıkabilir; bunu yadsımıyoruz. Çünkü her şey karşını koşullar. Şiddet karşı şiddet doğurur; ama, Dersimin mazlumu henüz zalim olmadan boynuna bu türden yaftalar asarak; *'sahtekar seyrinciye yanına çekmek isteyen gösteriler'* olarak lanse etmek; yansımanın ötesinde haddini aşan bir ithamdır. Bence siz; çıktığımız çatının, gökdenler arasında kalmış bir eskiçağ kulübesi olduğunun farkında değilsiniz. Oradan ufku görmeyen olanaklı değil zaten; boş yere, çok uzakları 'görebilen' güzel gözlerinizi, menzili asma lutfuyla onurlandırmayınız. Çünkü onurlu bir haykırışın içini boşaltma işgüzarlığına giriştiniz; umarım Dersimli sizi, cömert ve engin ruhunda yeniden kutsamayı ihmal etmez.

"Ocağın Sönmesin Mekan!"

İşkivuran MUNZUR

Bizim cepheden devlete teslim olanların sayısı artınca, köylülerden bir kısmının bizimle olan sohbetlerinin içeriği de değişmeye başladı. "Annenize-babanıza yazık, gençliğinize yazık... Kendinizi telef ediyorsunuz, bırakın gidin.... devrim devrim olmaz." Ama bu türden konuşmalar bile onların girdiği sıkıntılı hali ortadan kaldırmıyordu. Bu sıkıntıyı da, daha önceden tanıdıkları, güvendikleri kişilere belli ederler, "kusura bakmayın, ne yapalım. Böyle söylemezsek yarın-öbür gün teslim olanlar verdikleri ifadelerle bizimde anamızı ağırlatırlar" derlerdi.

Gerçekten de o dönem koşullarında "direnin, yoldaşınızı satmayın, ekmeğinizi yediğiniz insanlara zarar vermeyin, devlete sığınmayın, alçalmayın..." demek büyük bir cesaret gerektiriyor, çoğu zaman pahalıya patlıyordu. Özellikle teslim olanlar, yapılan yüzleştirmelerde itirafları ile halka zor anlar yaşıyorlar, onları büyük eziyetlerin ellerine teslim ediyorlardı. Ama bütün bunlara rağmen köylüler devrim aleyhine konuşsalar bile, hiçbir zaman "gidin teslim olun" demezlerdi. Sohbetlerini asla bu noktaya taşımazlardı.

Bunların yanında, bütün olumsuzluklara, yarın başlarına kötü şeyler geleceğine bilmelerine rağmen, bizlere, olumsuzlukları aşabilmemiz için ciddi eleştiriler yöneltten, eleştirirken oldukça da iş yapan, gerillayı ayakta tutacak morali vermeyi ihmal etmeyenlerde vardı. Cephedekilerin birbirlerine verdikleri/verebilecekleri moral üstünlüğü yanında, en zor koşulda bile bu türden insanların verdikleri moral, sevgi...bizim için

paha biçilmezdi. Zaten cephede olan insan da, esas morali yanı başında-kindin ve bunlardan alırdı. Gerisi biraz soyut kalıyordu.

O, değer verdiğim, daha doğrusu söylediklerini yaptığım, 'direktif'leri doğrultusunda hareket etmeye özen gösterdiğim birkaç amcadan biriydi. Bir yoldaşımızın kardeşiymiş. Tüm yoldaşları kardeşi gibi görür, öyle davranırdı. Devletin askeri hareket tarzını dikkatle izleyen, devletin kitlelere yönelik politikalarını takip eden, kitledaki gel-gitleri gözünden kaçırmayan, örgüt bünyesindeki gelişmeleri yakından takip eden, örgütün kitle politikası ve yaklaşımını gözetten, eleştiren ve yol gösteren biriydi. Kendimi yol gösterici olarak görmeme rağmen bu özelliklerinden dolayı, onun söylediklerini çoğu zaman kabul etmek 'zorunda' kalırdım. Öyle ki, gidersek onun söylediklerinden daha iyisini düşünemez, yapamaz olduğuma vardım. Tabi bunda tecrübesinin yanı sıra benden daha iyi kitlenin içinde olmasının da büyük payı vardı. Bazen geçmişe döndüğümde, örgüt sekreterinin bile beni yönlendirecek bir 'hüküm'nün olmamasının nedeni, belki de biraz buydu; yani bizzat işin içinde olmayıştı. Yoksa neden amcanın söyledikleri benim için önemli oluyor da, işin başındakinin öyle gelmesin? Neyse bu galiba biraz derin bir mesele ve bu yazının amacını aşıyor.

Örgütte bölünmeler, olumsuzluklar yaşandı. Silahlar alındı, sertlikler baş gösterdi. Örgüte hakim olan kargaşalık demoralizasyonu artırdı ve bırakanlar çoğaldı. Fena etkilendim... hem de çok. Genel sekreter, bazı MK üyeleri kıraktığında bile bu kadar etkilenebilirdim. Bütün bu

gelişmeler yaşanırken amca, bizi hep eleştirir, tecrübelerini aktarırdı. Epeyce bir vakit sonra, bir gün, "çok düşündüm. Alttan aldım, üstten aldım, yana çevirdim ama olmadı. Bu iş, yani devrim olmaz, bu kafayla olmaz. Kafanın değişmesi lazım. O değişim gücü de sizde yok... onun için olmaz...Hele siz en baştan bu iktidar mücadelesinin, hükmetme işinin (örgüt içindeki) bu kadar etkin olmasının nedenlerini bulun, bak nasıl birlikte yürürsünüz. Ama bu işin içinde olan herkesin bir güzel düşünmesi lazım. Ama siz bir şey düşünmüyorsunuz. Birileri bir şey dediğinde sorgusuz-sualsiz yapıyorsunuz. Hem nasıl oluyor da birlikte yiyip-içtiğiniz, canınızı teslim ettiğiniz kişinin silahını alıyor, onu ölüme koyuyorsunuz. Görüyorsunuz düşman nasıl... yok bu iş olmaz." İlk kez o an mücadeleye ilişkin bir karamsarlık çöktü içime. Sanki bu Dersim'in, Dersimlilerin temel, tek görüşüydü. Bu düşünceyi örgüt dile getirseydi, bu kadar etkilenebilirdim doğrusu.

Gel zaman, git zaman bende mekan değiştirenlerin saflarına katıldım. Yeni mekanım, gittiklerinde "beni pek etkilemediler" dediklerimin mekanı oldu. Uzun bir zaman sonrasında, biraz sohbet edebilmek amacıyla amcaya telefon açıyorum. Birazda, değeri hiçbir zaman ödenmeyecek o maddi-manevi emeğinin karşılığını vermek istiyorum. Numarayı çeviriyorum, heyecan kasırgası bedenimi esir alıyor. Doğrusu bu yananın telefona çıkmamasını ümit ediyordum. Daha çok, zamanında sarf ettiğim lafların altında ezilmek içindi bu durum. Şans bu ya!

Telefonu amca açıyor. Kendimi tanıyıyorum, "tam çıkaramadım" diyor, "hani şu yükseklerdeki..." Amca formunu kaybetmemiş, her zaman hayran olduğum benzetmelere devam ediyor. Tevazu gösterip "he amca, o bir zamanların yükseklerdeki kişisiyim" diyorum. Konuşuyoruz. Mülhiş seviniyor. Sevildiğimizi bildiririm ama bu kadar değil. Sonradan, amcayla konuştuğum süre zarfında fark ediyorum ki, konuşmam, gülüşüm eski mekanımın kokusunu yeniden bulmuş gibi has ve içten.

"Yalnızız... hem de çok yalnız. Hele gel bi sor burada zamanı nasıl geçirdiğimizi. Her şey çok değişti ama burada olan tek-tüklerin halleri hep aynı. Artık her giden daha büyük bir boşluk bırakarak gidiyor." Görüşmenin o dayanılmaz sevinci, amcanın anlatımlarıyla yerini tarifsiz bir üzüntüye bırakıyor.

Bir ara farkında olmadan kendimi amcayla kıyaslarken buluyorum. Hayret... amcadan daha bilgili olduğum yanlar da varmış. Baksana kendini yalnızlığı koy vermiş gitmiş. Oysa kalabalıklar içinde yalnız olmak daha kötüydü. Ve ben aslında ondan daha yalnızdım. Amcanın bilmediği, bilse bile önemini anlamayacağı şey buydu.

"Memleketi terk edip kasabaya yerleşeceğim. Buralara kimse uğramaz oldu, bari oralarda bir gelir, gider... biz de seviniriz. İnsan sevinince, neşelenince daha bir sıcak oluyor. Hayvanlara, bağa, bahçeye, her şeye..." Hemen konuşmasına müdahale ediyorum. "Memleketin değerini bilmek gerekir. İnadına kalmak gerekir. Sende göçersen kim kalır artık oralarda. Yalnız olabilirsin, canın sıkılabilir. Ama kuş sesi dinle, ne bileyim o temiz havayla doldur ciğerlerini, ama ne olursa olsun

bırakma oraları" diyorum. "He he o kadar güzeldi, değerliydi, siz niye durmadınız? Lüzumu yoktu devrim-mevrim yapmaya. Siz gelip gitseydiniz yeterdi..." diyor.

Ne denilebilirdi ki? Yaşayana, sözün hükmünü nasıl geçirebilirdim ki bu yaban ellerden. Çünkü orada hiçbir şey konuşulmaz, sadece yaşanılırdı. Düşünüyorum da birilerine hikaye anlatmaya alışmış, sohbeti seven, bir eliyle almaya diğer eliyle vermeye alışmış, birinin işi geride kaldığında yardımı koşulan ya da işlerini birlikte yapan bir halk nasıl yalnız ne yapsın, yalnız nasıl yaşasın? Bütün bunları yaşayan, hayatını bunun üzerinde anlamlandıran biri için bu şartlar ortadan kalkınca nasıl becerecekti hayatı sevmeye devam etmeyi?

Bazı zorunlu nedenlerden dolayı gerçekleşen mekan ayrılığı uzun tutulmamalıdır. Geri dönme imkanlarının olduğu/yaratıldığı yerde dönülmelidir artık. Hem bu yapılmazsa ne anlamı kalır "kutsal topraklar" edebiyatı yapmanın. Devrimcinin mekanı 'mülteci mekanı' olmaz. Onu mekanı, köklerini bulduğu uzak dağ başlarıdır, yoksul evlerinden çorba kokuları yükselen varoşlardır, kıyasıyla kavgaya tutuşulan meydanlardır. O kendi mekanından yükseltir başını, mekansızlığa.

Hem her geri dönme adımının yarattığı/yaratacağı ses, o kendi yalnızlığına teslim olmuş insanların sesini daha da dikleştirmez mi? Uzak bir hedefe kilitlenmiş gözler, o sesin yankısıyla yeniden rengini bulmaz mı? Tut ki devrimi yapamadık. Az şey midir, o insanların çoğullaşan sohbetlerine kirve olmak? Söyleyin, az şey midir a 'uzak' mekan gönüllüleri? Siz söyleyin a dostlar... Gayri artık söz sizin.

YAGMUR TÜRKÜSÜ

Yağmurdan önceydi;
tutkulu kaldığımız
günler.

Sahile vurmuştu

Bizi tutan
bir sevdâ olmalıydı;

Kokusu dağları delen
bir rüzgar gibi

Masalımız olmalıydı
yakasına kuşların
konduğu.

Yüreğimizde bir sızı...

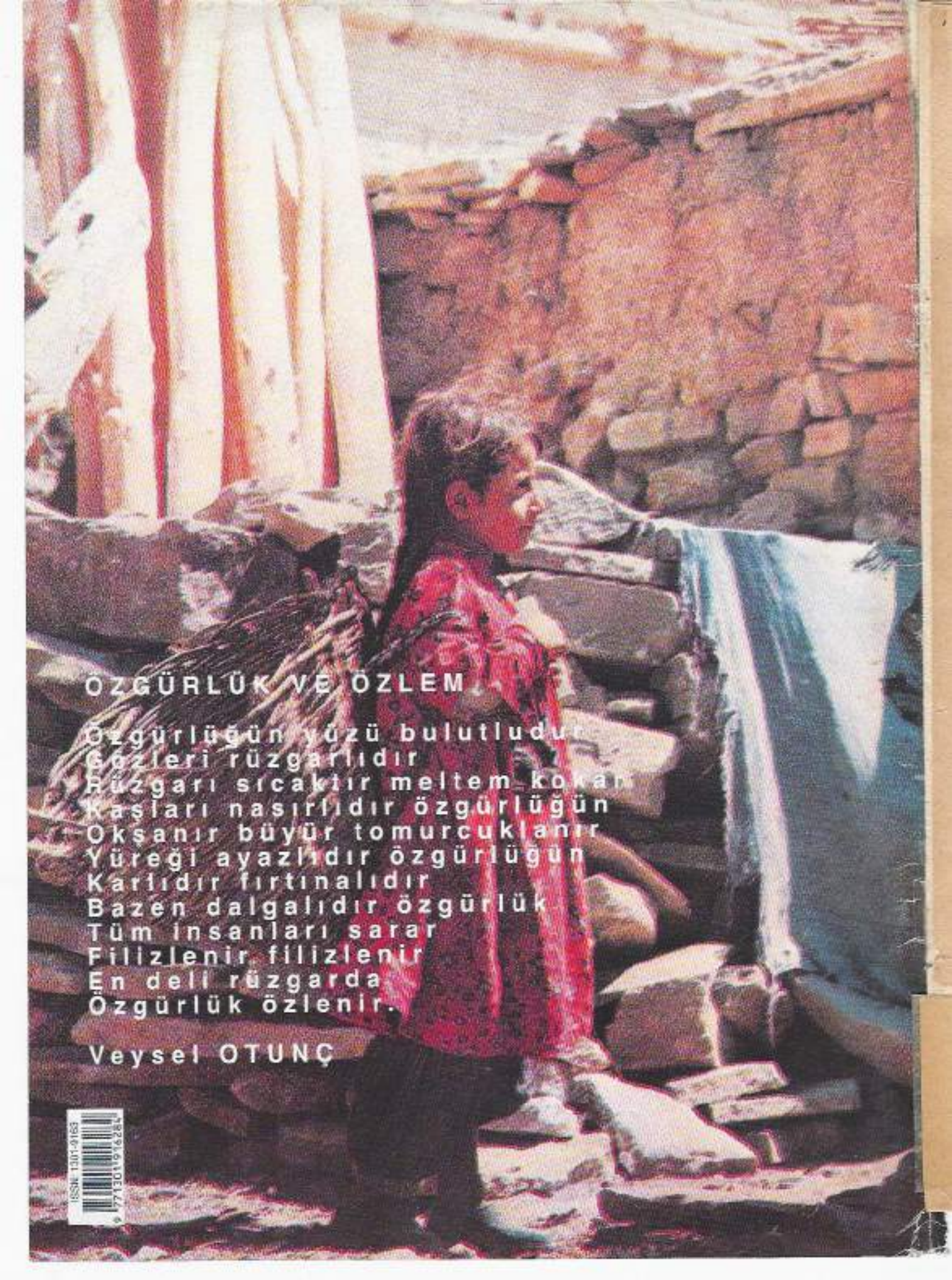
Bizi alıp götüren
bir yerler olmalıydı...

UGRAŞ ERKMEN

18 MAYIS

"UNUTMA YETMİŞ ÜÇ ON SEKİZ MAYISINI.
HÂTİRLA VE ÖĞREN ONDAN,
TEK BAŞINA DA OLSAN,
DÖVÜŞMEYİ VE YENMEYİ!"

ÖZGÜRLÜK VE ÖZLEM

Özgürlüğün yüzü bulutludur
Gözleri rüzgarlıdır
Rüzgarı sıcaktır meltem kokar
Kaşları nasırlıdır özgürlüğün
Oksanır büyür tomurcuklanır
Yüreği ayazlıdır özgürlüğün
Karıdır fırtınalıdır
Bazen dalgalıdır özgürlük
Tüm insanları sarar
Filizlenir filizlenir
En deli rüzgarda
Özgürlük özlenir.

Veysel OTUNÇ

